HÜSEYİN RAHMİ GÜRPINAR

Kokotlar Mektebi

YAYIN YÖNETMENİ
EMİNE GÜRSOY NASKALİ

HAZIRLAYAN
HAMDİ ÜNGÖR

Türk Dil Kurumu Yayınları

Hüseyin Rahmi GÜRPINAR

KOKOTLAR MEKTEBİ

Gürpınar, Hüseyin Rahmi (1864-1944)

Kokotlar mektebi / Hüseyin Rahmi Gürpınar; yayın yönetmeni: Emine Gürsoy Naskali; hazırlayan: Hamdi Üngör.--Ankara: Türk Dil Kurumu, 2022.

400 s.; 21 cm.— (Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Dil Kurumu Yayınları; 1457)

ISBN 978-975-17-5127-0

1. Türk Romanı 2. Türk Edebiyatı, Roman I. Naskali, Emine Gürsoy (yay. yön.) II. Üngör, Hamdi (haz.) III. e.a

813.317

Türk Dil Kurumu Yayınları

Hüseyin Rahmi GÜRPINAR

KOKOTLAR MEKTEBİ

Yayın yönetmeni
Emine Gürsoy NASKALİ

Hazırlayan
Hamdi ÜNGÖR

Ankara, 2022

Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu
Türk Dil Kurumu Yayınları: 1457

KOKOTLAR MEKTEBİ

Hüseyin Rahmi GÜRPINAR

*

Yayın Yönetmeni:
Prof. Dr. Emine Gürsoy NASKALİ

*

Hazırlayan:
Hamdi ÜNGÖR

*

Metin Denetimi:
TDK - Sevde GÜREL

*

Sayfa ve Kapak Tasarımı:
TDK - Mehmet GÜVEN

*

Birinci Baskı: Ankara, 2022 Mart
ISBN: 978-975-17-5127-0

*

Dağıtım:
Türk Dil Kurumu
Atatürk Bulvarı No.: 217
06680 Kavaklıdere/ANKARA
Telefon: +90 (312) 457 52 00
Belgegeçer: +90 (312) 468 07 83
Genel ağ: http://tdk.gov.tr

*

İçindekiler

Sunuş

Hüseyin Rahmi Gürpınar (1864-1944)

Yaşamı

Hüseyin Rahmi, 1864'te İstanbul'da Ayazpaşa'da doğdu.[1] Hünkâr yaveri Mehmet Sait Paşa'nın oğludur. Okur yazar bir kadın olan annesi 22 yaşında veremden vefat ettiğinde Hüseyin Rahmi üç yaşındaydı. Annesinin ölümü üzerine Girit'te görevde bulunan babasının yanına gönderildi ancak babasının yeniden evlenmesiyle altı yaşındayken anneannesinin yanına İstanbul'a geldi.

Yakubağa Mektebi, Beyazıt'taki Mahmudiye Rüştiyesi ve idadide okuyan Hüseyin Rahmi, tarihçi Abdurrahman Şeref Bey'in himayesiyle Mekteb-i Mülkiyeye girdi (1878). Okulun ikinci sınıfında iken ağzından kan gelince yani verem belirtisi üzerine Hüseyin Rahmi öğrenimini yarıda bıraktı (1880). Kısa bir süre Adliye Nezareti Ceza Kaleminde memur, Ticaret Mahkemesinde aza mülazımı olarak çalıştı. Hayatını kalemiyle kazanmaya karar verince 1887'de *Tercüman-ı Hakikat* gazetesinde yazmaya başladı. Sonra, *İkdam* ve *Sabah* gazetelerinde çevirmen ve yazar olarak çalıştı. II. Meşrutiyet Dönemi'nde 37 sayı süren *Boşboğaz ile Güllabi* adlı bir gazete çıkardı. İbrahim Hilmi Bey ile birlikte çıkardığı *Millet* gazetesi de uzun ömürlü olmadı. Bundan sonra çalışmalarını *İkdam*, *Söz*, *Za-*

---

1 Hüseyin Rahmi'nin hayatını anlatan en doyurucu kaynak: Abdullah Harmancı: *Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın Öyküleri ve Öykücülüğü*: Konya 2010, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü doktora tezi.

man, *Vakit*, *Son Posta*, *Milliyet* ve *Cumhuriyet* gazetelerinde neşretti. Türkiye Büyük Millet Meclisine 5. ve 6. dönem Kütahya milletvekili olarak katıldı (1936-1943). Ömrünün son yıllarını, 1924'te Heybeliada'da yaptırdığı evde geçirdi. 1944'te yaşama veda etti. Heybeliada'daki Abbas Paşa Mezarlığı'na defnedildi.

Hüseyin Rahmi'nin Heybeliada'daki evi müze olarak düzenlenmiştir.

Yazarlığı

Hüseyin Rahmi Gürpınar; Tanzimat, Servet-i Fünun, Meşrutiyet ve Cumhuriyet dönemlerinde eser vermiş bir yazarımızdır.

Yazarlığa 1884'te *Ceride-i Havadis*'te yayımlanan "Bir Genç Kızın Âvâze-i Şikâyeti" ve hemen ardından "İstanbul'da Bir Frenk" hikâyesiyle adım atar. İlk romanı *Şık*'ı (*Ayna*) 1887'de tamamlar ve Ahmet Mithat Efendi'nin çıkardığı *Tercüman-ı Hakikat*'e gönderir. Ertesi gün romanın gazetede tefrika edileceği ve Ahmet Mithat'ın kendisini matbaaya çağırdığı haberi gelir. Hüseyin Rahmi, Ahmet Mithat ile karşılaşmasını şöyle anlatır: "Hazretin huzuruna büyük bir helecanla çıktım. Gür kaşlı, kara sakallı, iri yarı, heybetli bir zat… Beni görünce ilk sorusu şu oldu:

— Kimsin sen çocuğum?

— *Şık* yazarı Hüseyin Rahmi.

Korktuğuma uğradım. Efendi'nin yüzünde derhâl bir güvensizlik gülümsemesi belirdi. […] Bana pek alaycı gelen bir sesle:

— Oğlum, senin ağzın daha süt kokuyor. Bu roman usta işi. Senin ne kalemin ne yazı gücün ne deneyimin ne de görgün henüz bunu yazmaya yeterli değil. Bu gerçek görünüyor. Sen böyle bir şey tasvirine özenebilirsin ama tek başına başaramazsın. Sana bir yardım eden var. Baban mıdır, ağabeyin midir, arkadaşın mıdır, o kimdir? Söyle…

[…] Koca Ahmet Mithat Efendi'nin bu suçlaması karşısında küçüldüm, büzüldüm, hiçbir söz bulamadım. Sonunda gözlerimden dökülen iki damla, hüzünlü bir yanıt yerine geçti. Bu saf, masumca ağlayışım Efendi'ye dokundu, hemen:

— Ağlama… Ağlama, inandım… dedi."[2]

Böylece Hüseyin Rahmi, edebiyat dünyasına Ahmet Mithat Efendi'nin desteğiyle girmiş olur. Ahmet Mithat, Hüseyin Rahmi'yi kızıyla evlendirmeyi düşünecek kadar beğenmekte ve sevmektedir. Hüseyin Rahmi bu evlenme teklifini nazikçe reddeder ve ömrü boyunca hiç evlenmez.

İlk romanın bu kadar büyük bir ün kazanmasına Hüseyin Rahmi de hayret eder. Ahmet Mithat bu ünün sebebini şöyle açıklar: "Oğlum, senin kafandan daha çok şeyler doğacak gibi görünüyor. Eserinin en büyük erdemi, okuyanları kahkahalarla güldürmesidir."[3]

Romanlarındaki karakterler ve konular

Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın romanlarındaki karakterler toplumun her kesiminden, her yaş grubundan seçilmiştir: İstanbul hanımefendileri, İstanbul beyefendileri, evlatlıklar, öksüz ve yetimler, yoksullar, dadılar, kalfalar, kâhyalar, bürokratlar, küçük memurlar, polisler, yazarlar, Mülkiyeliler, hukukçular, askerler, doktorlar, eczacılar, tüccarlar, öğretmenler, din adamları, politikacılar, şairler, müzikseverler, ressamlar, tiyatrocular, sporcular, harp zenginleri, vurguncular, mirasyediler, iç güveyiler, dullar, gayrimeşru çocuklar, dolandırıcılar, dilenciler, eşkıyalar, fahişeler, metresler, muhabbet tellalları, hovardalar, şıpsevdiler, fedakârlar, iffetsizler, namussuzlar, alafranga tipler, dejenere tipler, züppe tipler, dedikoducular, fettanlar, Fransızlar, Rumlar, Ermeniler, Yahudiler, Ruslar, vb.

---

2 *Şık* romanının ikinci baskısının (1920) girişinden alıntıdır. [Kemal Bek'in *Billur Kalp*'e yazdığı ön sözden aktarılmıştır (Hüseyin Rahmi Gürpınar, *Billur Kalp*, Özgür Yayınları, 2005).]

3 Kemal Bek'in *Billur Kalp*'e yazdığı ön sözden aktarılmıştır.

Romanlarda bu karakterler gerçek hayattaki gibi konuşturulurlar. Eğitimlerine uygun söz dağarcıkları, ağız özellikleri, şiveleri, ifade biçimleri, kullandıkları argo sözler yazıya geçirilmiştir.

Romanlarının konuları şöyle sınıflandırılabilir:[4]

1. Türk toplumunun geleneklerine tezat teşkil ettiği için gülünç durumlara düşen, alafranga, züppe ve dejenere tiplere yer veren eserler: *Şık, Mürebbiye, Metres, Şıpsevdi, Tutuşmuş Gönüller, Gönül Bir Değirmendir Sevda Öğütür, Dirilen İskelet, Kaderin Cilvesi, Can Pazarı.*

2. Himayeden mahrum, zavallı, âciz kimseleri, sorunlarını ve düştükleri kötü durumları ele alan eserler: *İffet, Nimetşinas, Hakka Sığındık, Billur Kalp.*

3. Batıl şeylere inanan ve birtakım fantastik unsurların etkisinde kalan tipleri konu edinen eserler*: Kuyruklu Yıldız Altında Bir İzdivaç, Gulyabani, Cadı, Efsuncu Baba, Muhabbet Tılsımı, Mezarından Kalkan Şehit, Şeytan İşi.*

4. Karı koca geçimsizliklerini ve bunların zeminini hazırlayan çeşitli faktörleri işleyen eserler: *Mutallaka, Tebessüm-i Elem.*

5. Kadının veya erkeğin isteğine aykırı olarak yapılan evlilikleri ve bunların olumsuz neticelerini konu alan eserler: *Muadele-i Sevda, Tesadüf, Sevda Peşinde, Son Arzu.*

6. Yaşlı erkeklerle evlendirilen genç kızların fizyolojik ve ruhsal çırpınmalarını, ev içindeki veya dışındaki kendi yaşıtları delikanlılarla gayrimeşru münasebetlerini, türlü maceralarını ve neticede tam anlamıyla ahlaki düşüşlerini sergileyen eserler: *Toraman, Cehennemlik, Dünyanın Mihveri Kadın mı, Para mı?, Namuslu Kokotlar.*

7. Toplumu temelinden sarsan sosyal meselelerin en mühimlerinden birini teşkil eden fuhşu, realist ölçüler içerisinde gözler önüne seren eserler: *Hayattan Sayfalar, Kokotlar Mektebi.*

---

[4] bk. Önder Göçgün: *Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın Romanları ve Romanlarında Şahıslar Kadrosu*: Ankara 1987, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları no.: 722, Kültür Eserleri Dizisi no.: 63.

8. Felsefeyi hareket noktası kabul ederek dünya ve ahiretle ilgili çeşitli hadiselerle uğraşan filozof tavırlı kimseleri, onların fikir ve ruh yapılarını, anlayışlarını, davranış özelliklerini, eğilimlerini ve ideallerini ele alan eserler: *Deli Filozof, İnsanlar Önce Maymun muydu?*

9. Ruhsal bakımdan hasta tipleri ve onların toplum içerisindeki son derece olumsuz, zararlı hareketlerini, bir psikolog titizliğiyle tahlil ve tenkit eden eserler*: Ben Deli miyim?, Utanmaz Adam.*

10. İlerlemiş yaşlarına rağmen, hâlâ olgunlaşmamış ve kendilerini sadece cinsel içgüdülerine teslim etmiş tipleri, yer yer hicvederek ele alan eserler: *Evlere Şenlik, Kaynanam Nasıl Kudurdu?*

11. Tehditle para sızdırmak amacıyla kaçırılan insanları ve onlara türlü eziyetler çektiren eşkıyayı konu alan eserler: *Eşkıya İninde.*

12. Baştan sona polisiye bir nitelik taşıyan, gerilimi yüksek eserler: *Kesik Baş.*

13. Ruhçuluk ve bu nedenle ruhçuluğa inanan kimselerin geçirdikleri sarsıntıları konu alan eserler: *Ölüler Yaşıyor mu?*

14. Çeşitli psikolojik zikzaklar çizerek çareyi canlarına kıymakta bulan ve neticede intihar manyasına tutulan zavallıları ve onların bu hâllerini tasvire yönelik eserler: *Ölüm Bir Kurtuluş mudur?*

Hüseyin Rahmi'nin romanları sürükleyicidir, okuyucuyu son noktaya kadar merak içinde tutar. Romanları ve hikâyeleri önce gazete tefrikası olarak yayımlanmış, sonradan kitap olarak basılmıştır. Eserlerinin kitap olarak basım tarihi, bazen kaleme alınış tarihinden epey sonradır hatta bazı yazıları, ölümünden sonra kitap olarak basılmıştır. 1960 sonrasında roman ve hikâyelerinin sadeleştirilmiş baskıları yapılmıştır. Hüseyin Rahmi; seçtiği konular, akıcı üslubu, kıvrak Türkçesi, mizahi yaklaşımı, gerçekçiliği dolayısıyla ilgiyle takip edilen, çok okunan ve sevilen bir yazar olmuş ve pek çok eser vermiştir.

Eserleri

Romanlar: *Ben Deli miyim?; Billur Kalp; Bir Muadele-i Sevda; Cadı; Can Pazarı; Cehennemlik; Deli Filozof; Dirilen İskelet; Dünyanın Mihveri Para mı Kadın mı?; Efsuncu Baba; Eşkıya İninde; Evlere Şenlik, Kaynanam Nasıl Kudurdu?; Gönül Bir Yeldeğirmenidir Sevda Öğütür; Gulyabani; Hakka Sığındık; Hayattan Sayfalar; İffet; İnsanlar Maymun muydu?; Kaderin Cilvesi; Kesik Baş; Kokotlar Mektebi; Kuyruklu Yıldız Altında Bir İzdivaç; Metres; Tesadüf; Mezarından Kalkan Şehit; Muhabbet Tılsımı; Mürebbiye; Namuslu Kokotlar; Nimetşinas; Ölüler Yaşıyor mu?; Ölüm Bir Kurtuluş mudur?; Sevda Peşinde; Şeytan İşi; Şık; Şıpsevdi; Son Arzu; Tebessüm-i Elem; Toraman; Tutuşmuş Gönüller; Utanmaz Adam.*

Hikâyeler: *Açlıktan Ölmemenin Çaresi; Ada Vapurunda; Aferin Hayrullah (=Bravo Hayrullah); Ahlak Humması; Allah Gönlüne Göre Versin; Annemin Ölümü; Asansör; Balta ile Doğuran Böyle Doğurur; Benim Babam Kimdir?; Bir Açın Ruznamesinden Birkaç Yaprak (=Bir Açın Günlüğünden Birkaç Yaprak); Bir Genç Kızın Âvâze-i Şikâyeti; Bir Hafiyenin İtirafatı; Bir Muamma; Bir Oburun Mücadele-i Nefsiyesi; Bir Seyahat-ı Acibe (=İki Hödüğün Seyahati); Bugün Ne Yiyeceğiz?; Büyük Ana; Büyük Bir İbret Dersi; Büyük Bir Nedamet (=Büyük Bir Pişmanlık); Büyük Günah; Çocuğumun Babası; Çocuklara Yasak; Ecir ve Sabır; Er Kişi Niyetine; Erkeğe Galebe Reçetesi; Eşeklerin Dilinden Anlayan Bir Mütehassıs (=Eşeklerin Dilinden Anlayan Bir Uzman); Eşkıya Oyunu; Eti Senin Kemiği Benim; Falaka; Fırkacı (=Partici); Galip ve Mağlup Vaziyeti (=Yenme ve Yenilme Durumu); Garip Kaldığımız Günlerde; Gönül Ticareti; Gugular; Hangisi Daha Zevkli?; Hattı İstiva (=Kadayıfçı Yusuf); Hayvanat Mitingi; Heybeliada Merkeplerinin Grevi; Horoza Ses Talimi (=Horoza Ses Eğitimi); İhtiyar Muharrir (=Yaşlı Yazar); İki Külhani Arasında; İki Loğusa; İmrenilecek Bir İntihar (=İmrenilecek Bir Ölüm); İstanbul'da Bir Frenk; İstanbul'un Esareti Günlerinden Bir Hatıra (=İstanbul'un Esirliği Günlerinden Bir Anı); Kadını Müdafaanın Cezası (=Kadını Savunmanın Cezası); Kadının Erkeğe Galabesi; Kadınlar Mebusu; Kadınlar Vaizi; Kanlı*

Eldiven; Katil Puse (=Öldüren Öpücük); Kayınpeder Kayınvalide Kendi Odalarında, Mahdum Bey Zevcesiyle Odasında (Kayınpeder-Kayınvalide; Kaynata-Kaynana); Kedi Yüzünden; Kedim Nasıl Öldü?; Kılıbık; Kıpti Düğünü; Kırço; Kiralık Vücut; Kocası için Deli Divane; Kocasını Boşayan Hürmüz Hanım; Kumru ile Büyükhanımın Mükamelesi; Lakırdı Beynimizde (=Söz Aramızda); Lekeli Humma Şüphesi (=Lekeli Humma Kuşkusu); Melek Sanmıştım Şeytanı; Menekşe Kalfa'nın Müdafaanamesi; Meyhanede Hanımlar (Meyhanede Kadınlar); Mırnav… Mırnav; Misafir; Mutallaka (Boşanmış Kadın); Mübareğin Kuyruğu; Müslüman Mahallesinde Bu İş Olur mu?; Namusla Açlık Meselesi; Nasıl Dolandırıcı Oldum?; Nasıl Öldürdüler?; Nergis Hanım'la Fehmi Bey; Nurker Hanım'dan Mektup; Ölü Diri Getirir; Refia Hanım'ın Köftesi; Sahte Doktor; Samatya Tramvayında Topa Yirmi Kala; Sigarayı Nasıl Terk Ettim? (=Sigarayı Nasıl Bıraktım?); Sirkeci Lokantalarında İftar; Sokakta; Sonbahar Göçleri; Şıllıkla Züppe; Şehirde Bir Şekavet; Tehlike Karşısında Keçi Fil Oluyor; Tensikat-ı Beytiye (=Evde Tensikat, Ev Masraflarını Kısıtlama); Ters Konuşma; Tımarhane Şairlerin, Filozofların Mabedidir; Tosun; Tövbeler Tövbesi; Tünelden İlk Çıkış; Türkân Hanım'dan Mektup; Uçurumun Kenarında; Üç Misal; Varda İspanyol Geliyor!; Yanık Dolma; Yankesiciler (=El Elden Üstündür); Yankesiciler Kulübü; Yeni Diyojen; Zarafet ile Tekir; Zavallı Halime; Zavallı Katil; Zavallı Şair.

Kısa yazıları: *Arzın Yuvarlaklığına İnanmıyor; Bakkal Bodasaki'den Hüseyin Rahmi Bey'e Mektup; Balık Pazarı; Bir Maymunun İntiharı; Boykotajın Telakki-i Değeri; Dağların Şenliği; Döşekten Bir Sada (=Döşekten Bir Sesleniş); Gökten Köpek mi Yağıyor?; Halkın Saflığı; Hanımların Ökçesi - Beylerin Öfkesi; Hayat ve Ölüm; Heybeli Yangını; Horoz Ailesi Sinirli Hanımın Mektubu; İğneli Fıçı; İlk Orucum; İnsan Çekiştiren Eski Vaizler; Kanatsız Uçak Yelkensiz Gemi; Kanımızı Emenler; Karıncalarla Savaştayım; Pis Bir Vak'a; Taharet Meraklısı (=Temizlik Meraklısı); Üfürükçülüğüm; Yazarlar Nasıl Ölür?; Yeni Bir Gazetenin Çukur Düşünceleri.*

Hüseyin Rahmi'nin hikâye antolojileri: *Kadınlar Vaizi* (1920); *Meyhanede Hanımlar* (1924); *Namusla Açlık Meselesi* (1933); *Ka-*

til Buse (1933); *İki Hödüğün Seyahati* (1933); *Tünelden İlk Çıkış* (1934); *Gönül Ticareti* (1939); *Melek Sanmıştım Şeytanı* (1943); *Eti Senin Kemiği Benim* (1963).

Oyunlar: *Gülbahar Hanım* (kayıp); *Hazan Bülbülü; Kadın Erkekleşince; Tokuşan Kafalar; İki Damla Yaş.*

Sanat ve edebiyat konulu yazıları: *Cadı Çarpıyor; Şekavet-i Edebiyat.*

Derlemeler: *Müntahabat-ı Hüseyin Rahmi*, 3 cilt (1899), *Sanat ve Edebiyat* (1972), *Mektupları ve Tiyatro Eleştirileri* (1998), *Gazetecilikte İlk Yazılarım* (1999), *Gazetecilikte Son Yazılarım* 1 (2001), *Gazetecilikte Son Yazılarım 2* (2002), *Gazetecilikte Son Yazılarım 3* (2004), *Gazetecilikte Son Yazılarım 4* (2006).

Çeviri romanlar: Emile Gaboriau'dan *113 Numaralı Cüzdan* (1889), *Bir Kadının İntikamı* (1891), *Batinyollu İhtiyar* (1891), Jules Arsène Arnaud Claretie'den *Paris'te Bir Teehhül* (1892), Alfred de Musset'den *Frederick ile Bernerette* (1896), Paul de Kock'tan *Biçare Bakkal* (1903).

Çeviri hikâyeler: *Arsızlık Eden Cezasını Bulur; Baba Kornil'in Mühim Bir Sırrı; Bir Sehv-i Rü'yet; Bir Zeki Rehnüma; Garip Bir Mektup; Hâlî Zamanı Olmayan Adam; Hasta Çocuk; İki Öksüz; Kedilenmek İlleti; Kim İki Bin Dolar Kazanmak İster?; Münzevi Rahip (=Köşeye Çekilmiş Rahip); Ne Boş Hayal İmiş; Rahibin Merkebi (=Papazın Eşeği); Sadakat; Şeytanın Karısı; Zavallı Cambaz.*

Kaynaklar

ADIVAR, Halide Edib: "Hüseyin Rahmi'nin Eserleri Arasında I", *Akşam*: 1944, no.: 9151, 11 Nisan 1944.

ADIVAR, Halide Edib: "Hüseyin Rahmi'nin Eserleri Arasında II", *Akşam*: 1944, no.: 9152, 12 Nisan 1944.

ADIVAR, Halide Edib: "Hüseyin Rahmi'nin Eserleri Arasında III", *Akşam*: 1944, no.: 9153, 13 Nisan 1944.

ADIVAR, Halide Edib: "Hüseyin Rahmi'nin Eserleri Karşısında", *Yeditepe*: 1964, S 8, s. 6-7.

ADIVAR, Halide Edib: "Hüseyin Rahmi'nin Eserleri Karşısında", *Yeditepe*: 1964, S 9, s. 10-11.

ÂDİL, Fikret: "Hüseyin Rahmi", *Yeni İstanbul*: 7 Mart 1961.

ÂDİL, Fikret: "Türk Edebiyatının Büyük Kaybı", *Tanin*: 11 Mart 1944.

AHMED MİDHAT: "Muhâbere-i Aleniyye", *Tercüman-ı Hakikat*: 1888, no.: 2858, 2 Rebiü'l-âhir 1304/1888.

AKAGÜN, Oya: *Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın Dört Romanında Dejenere Tipler*: Erzurum 1966, Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı lisans tezi.

AKBAL, Oktay: "Hüseyin Rahmi Gürpınar", *Yeditepe*: Ağustos 1964, no.: 100.

AKBAL, Oktay: *Konumuz Edebiyat*: İstanbul 1974, Varlık Yayınevi, S 1817, s. 9-16.

AKGÜN, Adnan: "Osmanlı Arşiv Belgelerine Göre Edebiyatçılarımızın Resmî Hâl Tercümeleri VII: Hüseyin Rahmi Bey", *Yedi İklim*: Şubat 1993, S 35, s. 45.

AKTAŞ, Şerif: "Hüseyin Rahmi Gürpınar", *Büyük Türk Klâsikleri*: 1990, Ötüken Neşriyat, C 10, s. 237-243.

AKYÜZ, Kenan: *Modern Türk Edebiyatının Ana Çizgileri 1860-1923*: İstanbul 1995, İnkılap Kitabevi.

ALANGU, Tahir: “Hüseyin Rahmi’nin Romancılığı”, *Değirmen*: Nisan 1944, Y 2, S 12.

ALANGU, Tahir: “Hüseyin Rahmi”, *Ataç*: Ekim 1964, C 3, S 29-30, s. 3-7.

ALANGU, Tahir: “W. Shakespeare ile Hüseyin Rahmi”, *Cumhuriyet*: 11 Haziran 1964.

ALANGU, Tahir: *100 Ünlü Türk Eseri*: Milliyet Yayınları, C 2, s. 823-847.

ALÇİÇEK, Esin: *Hüseyin Rahmi Gürpınar’ın Hikâyeciliği*: İzmir 2010, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü yüksek lisans tezi.

ALİ RAUF: “Hüseyin Rahmi Ne Bıraktı?”, *Tanin*: 18 Mart 1944.

ALPASLAN, Gonca Gökalp: *XIX. Yüzyıl Yazılı Anlatılarında Sözlü Kültür Etkileri*: Ankara 2002, Kültür Bakanlığı Yayınları.

ALPTEKİN, Turan: “Ölümünün 60. Yılında Hüseyin Rahmi Gürpınar’dan Bugüne Yansıyanlar”, *Hürriyet Gösteri*: Mart 2004, S 237, s. 26-29.

ALVER, Köksal: “Züppeliğin Sosyolojisi: Türk Romanında Züppe Tipler Örneği”, *Hece*: Mayıs/Haziran/Temmuz 2002, S 65-66-67, s. 252-266.

ARPAD, Burhan: “Hüseyin Rahmi’nin Romanları”, *Türk Dili*: 1966, C 20, S 213, s. 197-199.

ATAY, Falih Rıfkı: “Hüseyin Rahmi’nin Ölümü”, *Ulus*: 12 Mart 1944.

ATEŞ, Ömer; Yusuf ÇOTUKSÖKEN, “Popüler Edebiyat ve Hüseyin Rahmi”, *Tema Larousse Tematik Ansiklopedi*: İstanbul 1993-1994, Milliyet Yayınları, s. 86-87.

BALTACIOĞLU, İsmail Hakkı: “Hüseyin Rahmi ve İnsanoğlu”, *Yeni Adam*: 2 Ağustos 1945, no.: 553.

BANARLI, Nihat Sami: *Resimli Türk Edebiyatı Tarihi*: İstanbul 1948, C II, Millî Eğitim Basımevi, s. 1059-1062.

BAŞGÖZ, İlhan: “Hüseyin Rahmi Gürpınar’ın Hayatı”, *Ülkü*: 16 Mart 1944, Yeni Seri 60.

BAYBARS, Sudi: *Hüseyin Rahmi’nin Yarattığı Tipler*: İstanbul 1948, Türkiyat Enstitüsü Kitaplığı, no.: 320.

BEK, Kemal: "Hüseyin Rahmi ve Boş İnançlar", *Hürriyet Gösteri*: Şubat 1997, S 195, s. 77-79.

BEKİ, Akif: "'Utanmaz Adam' Nasıl Unutulur Arkadaş?", *Hürriyet*: 24 Haziran 2017.

BERKES, Mediha: "Hüseyin Rahmi Romanlarında Kadın Tipleri", *AÜDTCF Dergisi*: Ankara 1945, C 3, S 5, Türk Tarih Kurumu Basımevi, s. 539-552.

BERKES, Mediha: "Hüseyin Rahmi'nin Romanlarında Aile ve Kadın", *AÜDTCF Dergisi*: Ankara 1945, C 3, S 3, s. 19-32.

BERKES, Niyazi: "Hüseyin Rahmi'nin Sosyal Görüşleri", *AÜDTCF Dergisi*: Ankara 1945, C 1, S 3 (Mart-Nisan), s. 3-17.

BORATAV, Pertev Naili: "Hüseyin Rahmi'nin Romancılığı", *AÜDTCF Dergisi*: Ankara 1945, C 3, S 2, s. 205-212.

BOZOK, Hüsamettin: "Hüseyin Rahmi", *Yeni Adam*: 13 Mart 1941, no.: 324-325.

BOZOK, Hüsamettin: "Gerçekler Uğruna Savaşan Bir Er", *Yeditepe*: 16-31 Mart 1961, no.: 39.

BOZOK, Hüsamettin: "Hüseyin Rahmi Gürpınar", *Yeditepe*: 15 Mart 1951.

BOZOK, Hüsamettin: "Hüseyin Rahmi'nin Romanlarında Köy ve Köylü", *Yeditepe*: Ağustos 1964, S 100, s. 4-9.

COŞKUN, Nusret Safâ: "Hüseyin Rahmi'nin Ölümü", *Son Posta*: 10 Mart 1944.

ÇAMLIBEL, Faruk Nafiz: "Hüseyin Rahmi'yi Kaybettik", *Yedigün*: 20 Mart 1944, no.: 576.

ÇAPANOĞLU, Münir Süleyman: "Büyük Romancı Hüseyin Rahmi", *Haber (Akşam Postası)*: 22 Mart 1944.

ÇEVİK, Dilek: *Mürebbiyelik ve Türk Romanında Mürebbiye Tipleri*: Konya 1999, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü yüksek lisans tezi.

DİMDİK, Pelin: *Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın Romanlarında Kadın-Erkek İlişkisi*: İstanbul 2014, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yeni Türk Edebiyatı Bilim Dalı doktora tezi.

DÖLEK, Sulhi: "Hüseyin Rahmi'de Mizah ve Toplumsal Eleştiri", *Güldiken*: Güz 2000, S 22.

DUMANOĞLU, Halil: "Hüseyin Rahmi Gürpınar", *Kovan*: Mayıs 1944, S 10.

DURAN, Elif: *Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın Romanlarında Kadın*: İstanbul 2009, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Yeni Türk Edebiyatı Bilim Dalı yüksek lisans tezi.

EMEKSİZ, Pelin Dimdik: "Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın Romanlarında Kahramanlarının ve Anlatıcı Olarak Yazarın Evlilik Hakkındaki Görüşlerinden Hareketle Türk-Osmanlı Toplumunda Evlilik Anlayışı", *Eurasian Academy of Sciences Social Sciences Journal*: 2017, s. 22-47.

EMEKSİZ, Pelin Dimdik: "Kadınlar Dünyası Ekseninde Türk-Osmanlı Toplumunda Kadının Konumu", *Eurasian Academy of Sciences Social Sciences Journal*: 2016, s. 24-39.

ENGİNÜN, İnci: "Hüseyin Rahmi ve Özel Eğitim", *Araştırmalar ve Belgeler*: İstanbul 2000, Dergâh Yayınları.

EREN, Abdurrahman Âdil, "Hüseyin Rahmi Gürpınar", *Tan*: 22 Kasım 1936.

ERİŞENLER, Satı: "Hüseyin Rahmi Gürpınar ve Halk", *Türk Dili*: 1966, Y 15, S 177, s. 586-591.

ERİŞENLER, Satı: "Hüseyin Rahmi'yi Okurken", *Dost*: Ocak 1965, Yeni Dizi, C 15, S 15.

ERİŞENLER, Satı: "Mürebbiye", *Türk Dili*: Ekim 1966, C XVI, S 181.

ERİŞENLER, Satı: "Nimetşinas", *Türk Dili*: Temmuz 1965, C XV, S 166.

ERTAYLAN, İsmail Hikmet: *Türk Edebiyatı Tarihi*: Bakû 1925-1926, C I, 2. hisse, Azer Neşriyat.

ERTEM, Sadri: "Halkın San'atkârı Hüseyin Rahmi", *Kurun*: 19 Mayıs 1937.

ES, Hikmet Feridun: "Bizdeki Roman Kahramanları", *Akşam*: 15 Eylül 1936.

ES, Hikmet Feridun: "Tanımadığımız Meşhurlar: Bilmediğimiz Hüseyin Rahmi", *Akşam*: 12, 13, 14, 16, 17 Aralık 1944.

ESATOĞLU, Hakkı Selâhaddin: “Hüseyin Rahmi ve Gerçekçi Edebiyat”, *Edebiyat Postası*: 15 Haziran 1950, Y 1.

ESEN, Nüket: “Hüseyin Rahmi Gürpınar’ın İki Romanında Anlatım Teknikleri”, *Kuram Kitap*: 11 Mayıs 1996, s. 51-62.

ESEN, Nüket: *Türk Romanında Aile Kurumu (1870-1970)*: İstanbul 1990, Boğaziçi Üniversitesi Matbaası.

FAHRİ, B., “Edebiyat Bahisleri: Hüseyin Rahmi”, *Milliyet*: 21 Haziran 1932.

FELEK, Burhan: “Kalem Âleminin Kaybettiği Büyük Kıymet: Üstat Hüseyin Rahmi”, *Cumhuriyet*: 10 Mart 1944.

FETHİ NACİ: *40 Yılda 40 Roman:* 1994, Oğlak Yayınları, s. 14-20.

FIRÇA: “Üstad Hüseyin Rahmi”, *Karikatür*: 29 Şubat 1936.

GARİPER, Cafer: “Yenileşmenin Başlangıcı ve Öncüleri”, *Yeni Türk Edebiyatı El Kitabı (1839-2000)*: Ankara 2005, ed.: Ramazan KORKMAZ, Grafiker Yayıncılık, s. 41-79.

GERÇEK, Selim Nüzhet: “Hüseyin Rahmi ve Eserleri”, *İstanbul*: 1 Nisan 1944, S 9.

GEZGİN, Hakkı Süha: “Edebi Portreler - Hüseyin Rahmi”, *Yeni Mecmua*: 7 Temmuz 1939, S 10, , s. 5.

GEZGİN, Hakkı Süha: “Hüseyin Rahmi de Gitti”, *Vakit*: 10 Mart 1944.

GÖÇGÜN, Önder: “Hüseyin Rahmi Gürpınar’ın Romanlarında Çocuklar”, *Türk Dili*: 1985, S 400, s. 228-235.

GÖÇGÜN, Önder: “Ölümünün Otuzuncu Yıldönümünde Hüseyin Rahmi”, *Hisar*: Mart 1974, C 14, S 123, s. 6-7.

GÖÇGÜN, Önder: *Hüseyin Rahmi Gürpınar: Hayatı, Edebî Kişiliği ve Eserleri, Eserlerinden Seçmeler, Hikâyeleri, Tiyatroları, Tenkidleri, Mektupları, Makaleleri, Röportajları, Hakkında Yazılanlar, Bibliyografya*: Ankara 1990, Kültür Bakanlığı Yayınları.

GÖÇGÜN, Önder: *Hüseyin Rahmi Gürpınar’ın Romanları ve Romanlarında Şahıslar Kadrosu*: Ankara 1987, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.

GÖÇGÜN, Önder: *Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın Romanları ve Romanlarında Şahıslar Kadrosu*: Ankara 1993, Kültür Bakanlığı Yayınları.

GÖKMAN, Muzaffer: *Hüseyin Rahmi Gürpınar - Açıklamalı Bibliyografya*: İstanbul 1966, Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.

GÖVSA, İbrahim Alâaddin: "Hüseyin Rahmi", *Meşhur Adamlar Ansiklopedisi*: 1943, s. 753-754.

GÜLER, Cemal Nâdir: "Türk Mizah San'atı Bir Ustasını Kaybetti", *Amcabey*: 18 Mart 1944, C 3, S 68.

GÜNGÖR, Selâhaddin: "Hüseyin Rahmi'nin Yarım Asırlık Dostu Kitabçı Hilmi Anlatıyor", *Son Telgraf*: 11 Mart 1944.

GÜNYOL, Vedat: "Hüseyin Rahmi Gürpınar'a Göre Hayat", *Yücel*: Temmuz 1944, C XVII, Y 10, S 99.

GÜNYOL, Vedat: "Hüseyin Rahmi Gürpınar'a Göre San'atkârın Cemiyet İçindeki Yeri ve Rolü", *Yücel*: Şubat 1941, C 12, S 72.

GÜRPINAR, Hüseyin Rahmi: *Gazetecilikte Son Yazılarım 2*: İstanbul 2002, Özgür Yayınları.

GÜVEMLİ, Zâhir: "Hüseyin Rahmi Gürpınar", *Vakit*: 12 Mart 1944.

GÜZELCE, Ilgaz: *Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın Romanlarında Kadın Tipleri ve Kadın Eğitimi Unsuru*: İzmir 2006, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü yüksek lisans tezi.

HARMANCI, Abdullah: *Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın Öyküleri ve Öykücülüğü*: Konya 2010, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü doktora tezi.

HAYRİ, Alp: "Üstadın Ölümünden Evvelki Günlere ve Ölümü Gününe Ait Hâtıralar", *Cumhuriyet*: 10 Mart 1944.

HIZARCI, Suat: *Hüseyin Rahmi Gürpınar, Hayatı, Sanatı, Eserleri*: İstanbul 1964, Varlık Yayınları.

HIZARCI, Suat: "Hüseyin Rahmi Bey", *Kim*: 20 Ağustos 1964, no.: 318.

HIZARCI, Suat: "Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın Eserlerini Oyunlaştırma Yarıştırması", *Dost*: Mayıs 1965, Yeni Dizi, C 16, S 7.

HIZARCI, Suat: “Hüseyin Rahmi’den Seçmeler”, *Sosyal Adalet*: Ağustos 1964, no.: 19.

İLDEŞ, Özgür: *Hüseyin Rahmi Gürpınar’ın 1919’a Kadar Olan Romanlarında Yapı, Tema, Anlatım (1889-1919)*: Ankara 2009, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü doktora tezi.

İLERİ, Selim: “Türk Öykücülüğünün Genel Çizgileri”, *Türk Dili - Türk Öykücülüğü Özel Sayısı*: Temmuz 1975, S 286, s. 2-32; 2. baskı: Eylül 2008.

İMSET, Hulûsi İsmet: “Hüseyin Rahmi”, *Son Posta*: 10 Mart 1944.

İNCİ, Handan: “Tip Yaratma Tekniği Olarak Hüseyin Rahmi Gürpınar’ın Romanlarında Argo”, *Türk Kültüründe Argo*: Hollanda 2002, ed.: Emine GÜRSOY-NASKALİ, Gülden SAĞOL, Türkistan ve Azerbaycan Araştırma Merkezi Yayınları, s. 213-222; 2. baskı: İstanbul 2016, KaKitap.

İNCİ, Handan, “Türk Edebiyatı’nın Kedili Öyküleri”, *Kitap-lık*: Temmuz-Ağustos 2006, S 96.

İNCİ, Handan: “Türk Romanının İlk Yüz Yılında Anlatım Tekniği ve Kurgu”, *Kitap-lık*: Ekim 2005, S 87.

İNSEL, Avni: “Hüseyin Rahmi’ye Dâir”, *Servet-i Fünûn*: Ekim 1944, Y 53, C 94, S 24-25.

KABAKLI, Ahmet: “Hüseyin Rahmi ve Halide Edip”, *Tercüman*: 15 Mart 1964.

KABAKLI, Ahmet: *Türk Edebiyatı*: 1974, Türk Edebiyatı Yayınları, C III, 3. baskı, s. 312-324.

KAPLAN, Mehmet: “Hüseyin Rahmi Gürpınar’ın Romanlarında Aslî Tipler”, *Türk Edebiyatı Üzerine Araştırmalar I*: İstanbul 1976, Dergâh Yayınları, s. 458-475.

KAPLAN, Mehmet: “Hüseyin Rahmi’nin Üslûbu ve Hayat Görüşü”, *Edebiyatımızın İçinden*: 2004, Dergâh Yayınları, s. 90-96.

KAPLAN, Mehmet: *Edebiyatımızın İçinden*: 1976, Dergâh Yayınları.

KAPLAN, Mehmet: *Hikâye Tahlilleri*: 1997, 6. baskı, Dergâh Yayınları.

KAPLAN, Mehmet: *Türk Edebiyatı Üzerine Araştırmalar I*: 1976, Dergâh Yayınları.

KAPLAN, Mehmet: *Türk Edebiyatı Üzerine Araştırmalar II*: 1976, Dergâh Yayınları.

KAPLAN, Mehmet: İnci Enginün ve Birol Emil, *Türk Edebiyatı Üzerine Araştırmalar 1*: 1995, Dergâh Yayınları, 3. baskı.

KAPLAN, Mehmet; İnci ENGİNÜN; Birol EMİL, *Yeni Türk Edebiyatı Antolojisi II 1865-1876*: 1993, Marmara Üniversitesi Yayınları, 2. baskı.

KARAALİOĞLU, Seyit Kemal: *Resimli Motifli Türk Edebiyatı Tarihi 3: Cumhuriyet Edebiyatı*: 1985, İnkılap Kitabevi Yayınları, s. 95-156.

KARATAY, Namdar Rahmi: "Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın Yaşayan Tarafı", *Ulus*: 1 Nisan 1944, no.: 8140.

KARAY, Refik Halid: "Dünki İstanbul Hayatının En Büyük Tarihçisi: Hüseyin Rahmi", *Tan*: 9 Nisan 1944.

KAYGANA, Mehmet: *Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın 1919-1944 Yılları Arasında Yazdığı Romanlarında Yapı Tema ve Anlatım*: Ankara 2008, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü doktora tezi.

KERMAN, Zeynep: "Hüseyin Rahmi ve Halid Ziya'da Mürebbiye Meselesi", *Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*: 1986, C 24-35, s. 299-304.

KERMAN, Zeynep: "Şık Romanı", *Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi II, Prof. Dr. Harun Tolasa Özel Sayısı*: İzmir 1983, s. 58-73.

KOCATÜRK, Vasfi Mahir, *Türk Edebiyatı Tarihi*: Ankara 1970, Edebiyat Yayınevi.

[KORKMAZ] Zeynep DENGİ, "Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın Fikir Cephesi", *Ülkü*: 16 Mart 1944, Yeni Seri 60.

KOŞAR, Emel: *Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın Romanlarında Batıl İnançlar*: 2008, Piya-Art Yayıncılık.

KUTLU, Şemsettin: *Başlangıçtan Günümüze Kadar Türk Romanları*: 1970, Türkiye Yayınevi.

KUTLU, Şemsettin: *Servet-i Fünun Edebiyatı*: 1988, Toker Yayınları.

Kuyruklu Yıldız Altında Bir Ev: 2000, Adalar Vakfı Yayınları.

LEKESİZ, Ömer: *Yeni Türk Edebiyatı'nda Öykü*: 1997, Kaknüs Yayınları.

LEVEND, Âgâh Sırrı: “Ölümünün 25. Yıldönümünde Hüseyin Rahmi Gürpınar”, *Türk Dili*: Haziran 1969, C 20, S 213.

LEVEND, Agâh Sırrı, *Hüseyin Rahmi Gürpınar*: Ankara 1964, Türk Dil Kurumu Yayınları.

LEVEND, Agâh Sırrı, *Türk Edebiyati Tarihi I*: 1973, Türk Tarih Kurumu Yayınları, s. 54-55.

MECDİ, Tevfik: *Cadı Mes'elesine Dâir — Recm*: Dersaadet 1329, Matbaa-i Hayriye ve Şürekâsı.

MİYASOĞLU, Mustafa: *Roman Düşüncesi ve Türk Romanı*: 1998, Ötüken Neşriyat, s. 112-117.

MORAN, Berna: “Alafranga Züppeden Alafranga Haine”, *Birikim*: Mayıs 1977, C 5, S 27, s. 7-17.

MORAN, Berna: “Hüseyin Rahmi Gürpınar'da Sosyalizm ve Haydutluk”, *Birikim*: Haziran 1975, C 1, S 4, s. 5-9.

MORAN, Berna: “Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın Yüksek Felsefesi, Şıpsevdi”, *Türk Romanına Eleştirel Bir Bakış*: 1991, C I, s. 87-116.

MORAN, Berna: “Türk Romanında Fantastiğin Serüveni”, *Hürriyet Gösteri*: Mayıs 1992, S 138, s. 7-12.

MORAN, Berna: *Türk Romanına Eleştirel Bir Bakış 1*: 1997, İletişim Yayınları, 6. baskı.

MORAN, Berna: *Türk Romanına Eleştirel Bir Bakış I*: 2007, İletişim Yayınları.

MORKAYA, Burhan Cahit: “Hüseyin Rahmi Türk Romancılığında Mekteb Kurmuş Bir Üstaddı”, *Son Posta*: 11 Mart 1944.

MUTLUAY, Rauf: *“*Konuları ve Kişileriyle Hüseyin Rahmi Gürpınar*”, Papirüs*: 1969, S 33.

MUTLUAY, Rauf: “Öyküleriyle Hüseyin Rahmi”, *Türk Dili - Türk Öykücülüğü Özel Sayısı*: Temmuz 1975, S 286; 2. baskı: Eylül 2008.

MUTLUAY, Rauf: *Bende Yaşayanlar*: 1977, İş Bankası Yayınları.

NACİ, Fethi: *40 Yılda 40 Roman*: 1994, Oğlak Yayınları, s. 14-20.

NACİ, Fethi: *Türkiye'de Roman ve Toplumsal Değişme*: 1981, Gerçek Yayınları.

NACİ, Fikret: "Celal Nuri Beyefendi'ye", *Edebiyat-ı Umûmiye*: 5 Teşrin-i Evvel 1335 (1919), Mecmua no.: 85.

NACİ, Fikret: "Hüseyin Rahmi Bey ve Roman", *Yeni Fikir*: 15 Eylül 1926, no.: 16.

NACİ, Fikret: "Hüseyin Rahmi Bey'in Âsârı", *Yeni Fikir*: 15 Kânun-ı Evvel 1926, no.: 18.

NACİ, Fikret: "Tutuşmuş Gönüller", *Yeni Fikir*: 15 Kânun-ı Evvel 1926, no.: 18.

NİHAT, Mustafa: *Türkçe'de Roman, Hakkında Bir Deneme*: 1936, Remzi Kitabevi.

NÜZHET, Sadri: *(Cadı) Münasebetiyle (Feth-i Meyyit'e) İsyan*: 1329, Matbaa-i Hayriye ve Şürekâsı.

OKAY, Orhan: *Batılılaşma Devri Türk Edebiyatı*: 2005, Dergâh Yayınları.

OKSAL, Sedat: "Roman San'atı ve Hüseyin Rahmi", *Tanin*: 10 Nisan 1944.

OKTAY, Ahmet: *Cumhuriyet Dönemi Edebiyatı (1923-1950)*: Ankara 1993, s. 755-776.

OSMAN NİHAD: "Hüseyin Rahmi'nin Arkasından", *Ankara Postası*: 27 Mart 1944.

OSMAN SABAHADDİN: "Günü Geçen Bir Dâvâ", *Yarım Ay*: 15 Mart 1943, no.: 169.

OZANSOY, Halid Fahri: "Hüseyin Rahmi'yi Düşünürken", *Son Posta*: 18 Mart 1944.

OZANSOY, Halid Fahri: "Ölümünün 25. Yılında Hüseyin Rahmi Gürpınar", *Tercüman*: 13 Mart 1969, no.: 2659.

OZANSOY, Halit Fahri: "Hüseyin Rahmi Gürpınar'a Ait Enteresan Hatıralarım", *Tercüman*: 20 Mayıs 1964.

ÖNERTOY, Olcay: "Doğumunun 100. Yılında Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın Romancılığı", *Türk Dili*: Ağustos 1964, no.: 155, s. 842-847.

ÖNERTOY, Olcay: "Oyun Yazarı Hüseyin Rahmi Gürpınar", *Türkoloji Dergisi*: 1977, C 7, S 1, s. 55-71.

ÖRİK, Nahid Sırrı: "Hüseyin Rahmi Gürpınar", *Ulus*: 25 Mart 1944.

ÖZBALCI, Mustafa: "Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın Bazı Romanlarında Ferdi ve Sosyal Tenkit", *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*: Samsun 1991, S 6.

ÖZCAN, Celâl: "Ölümünün 32. Yılında Hüseyin Rahmi", *Varlık*: 1977, Y 43, S 833, s.13.

ÖZERDİM, Sâmi Nabi: "Doğumunun Yüzüncü Yılında Hüseyin Rahmi Gürpınar", *Türk Dili*: Ekim 1964, no.: 157.

ÖZMEN, Kemal: "Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın Romanlarında Fransız Kişiler", *FDE Yazın ve Dilbilim Dergisi*: Ankara 1979, no.: 3, s. 150-166.

ÖZÖN, Mustafa Nihad: "Hüseyin Rahmi Bibliyografyası", *Ulus*: 1 Nisan 1944, no.: 8140.

ÖZÖN, Mustafa Nihat: *Hüseyin Rahmi Gürpınar'dan Seçilmiş Parçalar ve Eserleri Hakkında Mütalaalar,* Hilmi Kitabevi, 1945.

ÖZÖN, Mustafa Nihat: *Son Asır Türk Edebiyatı Tarihi*: 1941, Maarif Matbaası.

ÖZTÜRK, Halil Nimetullah: "Hüseyin Rahmi Mütefekkir", *Vakit*: 10 Mart 1944.

ÖZYALÇINER, Adnan: *"*Çağdaş Bir Yazar: Hüseyin Rahmi Gürpınar*", Güldiken*: 2000, Güz, S 22, s. 10.

PARLA, Jale: *Babalar ve Oğullar - Tanzîmat Romanının Epistemolojik Temelleri*: 1993, İletişim Yayınları, 2. baskı.

POLAT, Nazım H.: "Hüseyin Rahmi'nin 'Cadı' Romanı Hakkında Münakaşalar", *Türk Dünyası Araştırmaları*: Aralık 1982.

SAFA, Peyami: "Türk Romanının Büyük Kaybı: Hüseyin Rahmi Gürpınar", *Tasvir-i Efkâr*: 11 Mart 1944.

SAĞLAM, Nuri: "Ben Deli miyim? Romanında Ahlaka Aykırı Neşriyat Yaptığı Gerekçesiyle Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın Yargılanması", *İÜ Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*: İstanbul 2005, no.: XXXII, s. 1-20.

[SAYMAN], Mecdi Sadrettin: "Büyük Romancımız Hüseyin Rahmi Bey'de İki Saat", *Yeni Kitap*: Temmuz 1928, S 3.

SERASLAN, Halim: *Cariyelik ve Türk Romanında Bazı Cariye Tipleri*: Konya 2000, Selçuk Üniversitesi Vakfı Yayınları.

SERVER, İskit: "Hüseyin Rahmi Gürpınar", *Aylık Ansiklopedi*: 1943, S 49, C V, s. 1408-1410.

SEVENGİL, Ahmet Refik: *Hüseyin Rahmi Gürpınar, Hayatı, Hatıraları, Eserleri Hakkında Mütalaalar*: 1945, Hilmi Kitabevi.

SEVENGİL, Refik Ahmet: "Hüseyin Rahmi Bey - Hayatı ve Eserleri", *Dârülbedâyi Mecmuası*: 1932, no.: 35.

SEVENGİL, Refik Ahmet: "Hüseyin Rahmi Bey ve Kahramanları", *Yedigün*: 23 Mayıs 1934, no.: 63.

SEVENGİL, Refik Ahmet: *Hüseyin Rahmi Gürpınar*, *Hayatı, Hatıraları, Eserleri, Münakaşaları, Mektupları*: 1944, Hilmi Kitabevi.

SEVİNÇLİ, Efdal: *Hüseyin Rahmi Gürpınar, Yaşamı, Sanatçı Kişiliği*: 1990, Arba Yayınları.

[SEVÜK], İsmail Habip: *Edebî Yeniliğimiz II*: 1932, Maarif Vekâleti Devlet Matbaası.

[SEVÜK], İsmail Habip: *Tanzîmattan Beri I, Edebiyat Tarihi*: 1944, Remzi Kitabevi, s. 226-232.

SEYDA, Mehmet: "Doğumunun 11. Yıldönümünde Hüseyin Rahmi Gürpınar", *Forum*: Ankara 1964, S 15, s. 16-17.

SINAR, Alev: "Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın Eserlerinde Âdet ve Gelenekler", *Türkiye Günlüğü*: 2000, S 63, s. 88-100.

[SOLOK] Kudret, Cevdet: *Hüseyin Rahmi Gürpınar*: Ankara 1974, 3. baskı, Varlık Yayınları.

[SOLOK] Kudret, Cevdet: *Türk Edebiyatında Hikâye ve Roman 1859-1959 II (Meşrutiyet'ten Cumhuriyet'e Kadar (1911-1922)*: Ankara 1978, Varlık Yayınları.

[SOLOK] Kudret, Cevdet: *Türk Edebiyatında Hikâye ve Roman I (Tanzimat'tan Meşrutiyet'e Kadar 1859-1910*: 1977, Varlık Yayınevi.

SU, Hüseyin: *Öykümüzün Hikâyesi*: Ankara 2000, Hece Yayınları.

SUPHİ RIZA: "Hüseyin Rahmi", *Bilgi Âlemi*: 1 Kânun-ı Evvel 1931.

SÜHA, Hakkı: "Hüseyin Rahmi'ye Jübile", *Kurun*: 13 Mayıs 1937.

SÜHA, Hakkı: "Hüseyin Rahmi", *Yeni Mecmua*: 7 Temmuz 1939, no.: 10.

SÜNER, Necip: "Hüseyin Rahmi İçin", *Yeni Adam*: 4 Mayıs 1944, no.: 488.

ŞEN, Semra: *Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın Romanlarındaki Folklor Unsurları*: Erzurum 1995, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü doktora tezi.

ŞEN, Semra: *Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın Şık, Tesadüf, Şıpsevdi, Metres Adlı Eserlerinde Halk Edebiyatı Unsurları*: Erzurum 1987, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü yüksek lisans tezi.

TALU, Ercüment Ekrem: "Hüseyin Rahmi Gürpınar", *Yeni Sabah*: 10 Mart 1944.

TANER, Haldun: "Ölümünün 7. Yıldönümünde Hüseyin Rahmi Gürpınar", *Yeni İstanbul*: 11 Mart 1951.

TANJU, Sadun: "Hüseyin Rahmi Bey ve Biz*", Ulus*: 17 Ağustos 1964.

TANJU, Sadun: "Kızgınlığı Müthişti*", Ulus*: 20 Ağustos 1964.

TANPINAR, Ahmet Hamdi: "Romana ve Romancıya Dâir Notlar", *Ulus*: 1 Nisan 1944, no.: 8140.

TANPINAR, Ahmet Hamdi: "Türk Edebiyatında Cereyanlar", *Yeni Türkiye*: 1959, Nebioğlu Basımevi, s. 343-374.

TANPINAR, Ahmet Hamdi: *Edebiyat Üzerine Makaleler*: 1995, haz.: Zeynep KERMAN, 7. baskı, Dergâh Yayınları.

TANPINAR, Ahmet Hamdi: *On Dokuzuncu Asır Türk Edebiyatı Tarihi*: 1942, Bürhaneddin Matbaası.

TANRIKULU, Abdullah: *Hüseyin Rahmi Gürpınar*: 1974, Toker Yayınları.

TANSEL, Fevziye Abdullah: "Gürpınar, Hüseyin Rahmi", *Türk Ansiklopedisi*, Ankara 1970, C 18, s. 223-228.

TANSEL, Fevziye Abdullah: "Hüseyin Rahmi'nin Halkçılığı", *Kubbealtı Akademi Mecmuası*: 1 Ekim 1972, C 1, S 4, s. 36-46.

TANSEL, Fevziye Abdullah: *Gürpınar, Hüseyin Rahmi*: Ankara 1970, Edebiyat Yayınevi.

TANSEL, Feyziye Abdullah: "Hüseyin Rahmi Gürpınar", *İslâm Ansiklopedisi*: 1997, Millî Eğitim Bakanlığı, C 5/1, s. 655-663.

TANYOL, Cahit: "Hüseyin Rahmi'nin Kahramanları", *Değirmen*: Nisan 1944, S 12, s. 153-154.

TATARLI, İbrahim; Rıza MOLLOF: *Hüseyin Rahmi'den Fakir Baykurt'a Marksist Açıdan Türk Romanı*: 1969, Habora Kitabevi.

[TEPEDELENLİOĞLU], Nizameddin Nazif: "Hüseyin Rahmi", *Son Telgraf*: 11 Mart 1944.

THEODOR, Menzel: "Hüseyin Rahmi", *The Encyclopaedia of Islam*: 1927, C 2, S 367.

TİLKİ, Bahriye: *Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın Romanlarında Çocuk*: İstanbul 1990, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü yüksek lisans tezi.

TİMUR, Taner: *Osmanlı-Türk Romanında Tarih, Toplum ve Kimlik*: 1991, Afa Yayınları, s. 46-49.

TOKER, Şevket: "Şıpsevdi Romanı", *Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*: İzmir 1983, S 2, s. 148-172.

TOKER, Şevket: *Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın Romanlarında Alafranga Tipler*: İzmir 1990, Ege Üniversitesi Basımevi.

TOPLU İĞNE [Hamdullah Suphi TANRIÖVER]: "Vur Abalıya", *Davul*: 1 Nisan 1325 (1909), no.: 20.

Türk Dili - Roman Özel Sayısı: Ankara 1964, S 154, Türk Dil Kurumu Yayınları.

Türk Dili - Türk Öykücülüğü Özel Sayısı: Ankara 1975, S 286, Türk Dil Kurumu Yayınları; 2. baskı: 2008.

ULUNAY, Ref'i Cevad: "Hüseyin Rahmi Gürpınar", *Tan*: 21 Mayıs 1943.

ULUNAY, Ref'i Cevad: "Kalemin Matemi", *Tan*: 10 Mart 1944.

ULUNAY, Ref'i Cevad: "Kaybettiğimiz Büyük Romancı Hüseyin Rahmi'nin Şahsiyeti ve Eserleri", *Tan*: 12 Mart 1944.

VÂ-NÛ: "Hüseyin Rahmi", *Akşam*: 10 Mart 1944.

YALÇIN, Alemdar: *Siyasal ve Sosyal Değişmeler Açısından Cumhuriyet Devri Türk Romanı*: Ankara 2002, Akçağ Yayınları.

YARDIMCI, İlhami: "Hüseyin Rahmi'nin Hususiyetleri: Hemşiresinin Kızı Safder Hanım Anlatıyor", *Çınaraltı*: 18 Mart 1944, no.: 130.

YARDIMCI, İlhâmi: "Rahmetli Büyük Üstad Hüseyin Rahmi Gürpınar", *Çınaraltı*: Eylül 1944, no.: 130.

YAVUZ, Hilmi: *Roman Kavramı ve Türk Romanı*: 1977, Bilgi Yayınevi.

YAZAR, Mehmet Behçet: "Hüseyin Rahmi Gürpınar", *Yedigün*: 4 Ağustos 1941, no.: 439.

YAZGIÇ, Dr. Kâmil: "Hüseyin Rahmi", *Vakit*: 13 Mart 1944.

YESARİ, Mamut: "Büyük Kaybımız", *İleri*: 18 Mart 1944.

YEŞİLYURT, Evrim: *Hüseyin Rahmi Gürpınar Hayatı ve Eserleri*: Ankara 2002, Yeryüzü Yayınevi.

YILMAZ, Durali: "Cadı", *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi*: 1977, Dergâh Yayınları, C 2, s. 2-3.

YILMAZ, Durali: *Roman Kavramı ve Türk Romanının Doğuşu*: Ankara 1997, Akçağ Yayınları.

YILMAZ, Durali: *Romanımız ve İnsanımız*: 1976, Nakışlar Yayınevi.

YÜCEBAŞ, Hilmi: *Bütün Cepheleriyle Hüseyin Rahmi Gürpınar*: 1964, İnkılap ve Aka Kitabevleri.

YÜCEL, Hasan Âli: *Edebiyat Tarihimizden I*: Ankara 1957, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

YÜZÜNCÜ, Esat Feyzi: "Hüseyin Rahmi", *Son Telgraf*: 11 Mart 1944.

ZEKÂ, Semih: *Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın Roman ve Hikâyelerinde Mizah*: 2004, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü yüksek lisans tezi.

ZÜMRÜTKAL, Şerif Şenol: *Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın Hikâyeleri Üzerine Bir İnceleme*: İstanbul 2012, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü yüksek lisans tezi.

Prof. Dr. Emine Gürsoy Naskali

Giriş

Hüseyin Rahmi Gürpınar, *Kokotlar Mektebi* adlı romanını Heybeliada'da kaleme almış ve 14 Şubat 1928 tarihinde tamamlamıştır. Roman *Vakit* gazetesinde tefrika edildikten sonra 1929 yılında İbrahim Hilmi tarafından Marifet Matbaasında kitap olarak basılmıştır.

1968 ve 1982 yıllarında Atlas Kitabevi tarafından basılan roman 2009 ve 2010 yıllarında Everest Yayınları, 2015 yılında Bilge Kültür Sanat Yayınları tarafından basılmıştır.

Elinizdeki yayın, romanın 1929 baskısına uygun olarak sadeleştirilmeden hazırlanmıştır.

Kokotlar Mektebi'ndeki vakalar, yazarın "Bir İtiraf" bölümünde açıkladığı üzere baştan başa hayal ürünüdür. Tefrika edildiği zaman konusu yüzünden çok fazla eleştirilen roman, mektebin müdiresi Ulviye Melek'in "fuhşu namuslandırmak" çabası üzerine kurulmuştur.

Hamdi Üngör

BİR İTİRAF

Romancılar başlarken ekseriya[1] vakanın sıhhatini temine uğraşırlar. Bu defa ben aksini iddia ediyorum. Bu hikâye serapa[2] muhayyeldir[3]. Kokotlar Mektebini İstanbul'un hiçbir semtinde nafile aramayınız. Bulamazsınız. Ne kadar yorulsanız içinde tahsildeki hanımlardan hiçbirine aşina[4] çıkamazsınız. Çünkü onlar romancının muhayyilesinden[5] başka bir yerde mevcut değildirler.

Mesleğimin uzun senelerinden beri hep vakalar arkasından koştum. Her zaman aynen tabiattan alınmaz ya! Bazen de fantazyamıza[6] göre hikâye biçemez miyiz?

---

1 ekseriya: genellikle
2 serapa: baştan başa
3 muhayyel: hayal gücüyle yaratılan
4 aşina: bildik, tanıdık
5 muhayyile: hayal gücü
6 fantazya: fantezi

LAZIM BİR İHTAR

İyi muharrir[7], fena muharrir…

Fena muharrir, iyiye nispetle çok fazladır. Çünkü harsı[8] mefkut[9] denecek kadar mahdut[10] olan bir sınıf halk -ki her yerde ekseriyet[11] teşkil eder[12]- fena muharrir yetiştirir ve mukabeleten[13] fena muharrir bu güruhun[14] duygusunu bütün bütün adileştirir. Bu suretle ikisi birbirini yaratırlar ve yaşatırlar. İkisinin birbirine ihtiyacı çok sıkıdır.

Bu nev[15] kari[16] eline aldığı kitabı açar açmaz hemen ilk sahifede heyecan arar. Tabii, ilmî, bedii[17] heyecan değil… Meyhane, kerhane, sokak, fi'l-i şenî[18], intihar cinayetlerinin vereceği heyecanlar…

Muharrir böyle vakaların kokusuna koşar. Bire on katar. Onun en büyük mahareti mübalağadadır. Dehşetten karilerin ağızlarını birer karış açık bırakacak noktaları şişirmeyi iyi bilir. Üfürür, üfürür, ta çatlatıncaya kadar.

---

7 muharrir: yazar
8 hars: kültür
9 mefkut: yok, olmayan
10 mahdut: az, sayılı
11 ekseriyet: çoğunluk, çokluk
12 teşkil etmek: oluşturmak
13 mukabeleten: karşılık olarak
14 güruh: aşağı görülen topluluk
15 nev: çeşit
16 kari: okur
17 bedii: beğenilen
18 fi'l-i şenî: kötü iş

Eserlerinin her sahifesini maktele[19] çeviren müellifleri[20] ve cinayet kahtı[21] olduğu günlerde karilerini bu kanlı ziyafetten mahrum bırakmamak için zabıtanın mükerrer[22] tekziplerine[23] rağmen vakalar uydurarak ihtisaslarının[24] dehasıyla sütunlar süsleyen muharrirleri benim kadar siz de bilirsiniz.

Bu edebiyat kolerası şimdi bizde ortalığı kırıp geçiriyor. İşte size on sekiz yerinden delinmiş sokak ortasında yatan bir ceset. Bu tablonun sanatkârı ümmi[25] bir hamaldır. Bu marifetiyle halkı heyecana veren o katile şimdi minnettar mı kalacağız? Evet çünkü maktulün[26] etrafına bakınız. Kaç zabıta, adliye memuru telaşla tahkikat[27] yapıyorlar. Kaç fotoğraf makinesi işliyor. Kaç muharrir not almakla meşgul…

Yarın bu klişeler, bu tafsilat, gazetelerin baş sütunlarına girecek, muhakeme[28] günü hamalın ne diyeceğini işitmek için adliye salonları hıncahınç dolacak…

*

Ben karilere böyle cinayet tuzakları kurmak istemiyorum. Matbuat[29] pazarlarında hemen bunlardan başka bir şey yok. Günün romanı günün ahlak ve şeniyetlerinin[30] aynası olmalıymış. İyi, fakat bu defa müsaadenizle tezi biraz değiştiremez miyiz? Vakıa bu da diğer nev bir cinayet ama çeşnisi başka.

---

[19] maktel: cinayet işlenen yer
[20] müellif: yazar
[21] kaht: kıtlık
[22] mükerrer: tekrarlanmış
[23] tekzip: yalanlama
[24] ihtisas: uzmanlık
[25] ümmi: okuma yazması olmayan
[26] maktul: öldürülmüş
[27] tahkikat: soruşturma
[28] muhakeme: yargılama
[29] matbuat: basın
[30] şeniyet: gerçeklik

Binaenaleyh[31] bu romanda her sahifeyi kanlara bulayacak katiller, intiharlar yoktur. Eğer maazallah[32] umumen[33] mütalaadan[34] aranılan duygu bu ise gazeteleri dolduran yevmî[35] cinayet vakaları bu zevki tatmine yetişmiyor mu? Artık sokaklarda, izbe yerlerde katillerle maktulleri boğaz boğaza bırakarak bazı hikâyelerimizde içtimai[36] mübrem[37] meselelere yükselemez miyiz? Ya kimse anlamazsa? Kimse anlamazsa romancı sanatından, faziletinden, maharetinden, iddiasından hiçbir şey kaybetmiş olmaz. O zaman kusuru esere değil, anlamayanların dimağca[38] zaaflarına bulmak ıztırarına[39] düşeriz.

Maahaza[40] bu hikâyede çok eğlenceli tablolar vardır. Hatta piç kalmış ufak tefek intihar vakaları bile…

Kısacık içtimai bir felsefe bahsine müsaadenizi rica ederim. Ufaktır, muğlak[41] değildir. Hikâyeye bu vadiden girişmek icap ediyor.

---

31 binaenaleyh: bundan dolayı
32 maazallah: “Tanrı korusun” anlamındaki söz
33 umumen: bütünüyle
34 mütalaa: herhangi bir konu üzerinde düşünme
35 yevmi: günlük
36 içtimai: toplumsal
37 mübrem: çok gerekli olan
38 dimağ: zihin
39 ıztırar: zorunluluk
40 maahaza: bununla birlikte
41 muğlak: anlaşılması güç, anlaşılmaz

BAŞLAMADAN EVVEL

Nietzsche her feylesoftan ziyade doğru söylemek cesaretini gösterdi. Felsefesini gayriahlaki[42] buldular. Felsefeden mutlak[43] ahlak çıkaracaksak ilk adımda onu takyit etmiş[44] olmuyor muyuz? Doğan güneş dünya yüzünde yalnız kuvve-i nâmiyye[45] göstermiyor. Bir taraftan da ısıttıklarını çürütüyor. Tabiatı lehimize tefsire uğraşmakla onu aleyhimizdeki bazı zulümkârlıklarından çevirmiş olamayız… Her hakikatten insanlara menfaat neticesi çıkmaz. Binaenaleyh nefimize uymayan şeniyetlere yan gözle bakar ve bu maluliyetle[46] en bariz hakikatleri inkâra kalkar yahut arzularımıza göre tağyire[47] uğraşırız.

Tabiatla iyi geçinmenin eslem-i tarîki[48] onunla zıtlaşmamaktır. Her yanlış hareketimizde o, bize lisanıhâliyle[49] ihtarlarda[50] bulunur. Aldırmazsak emirlerini şiddetlendirir. Yine anlamazsak nihayet çarpar. Çünkü tabiatın kanunları insanlarınkilerden çok mübrimdir[51]. Bütün feylesoflar asırlardan beri dırlanmışlar durmuşlar, meslek

---

[42] gayriahlaki: ahlaka aykırı
[43] mutlak: kesin
[44] takyit etmek: bağlı kılmak
[45] kuvve-i nâmiyye: büyütücü kuvvet
[46] maluliyet: sakatlık
[47] tağyir: değiştirme
[48] eslem-i tarîk: en sağlam yol
[49] lisanıhâl: davranışla istenileni anlatma
[50] ihtar: uyarı
[51] mübrim: zorlayıcı

üzerine meslek çıkarmışlar. Yazdıkça matlup[52] neticeyi iğlaka[53] boğmuşlar. Bunlardan hangilerinin prensipleri medenilerce muta[54] olmuştur? En kavi[55] devletlerden en âciz[56] fertlere kadar hangilerimiz, hangi umurumuzda onlarla müşavere[57] ile iş görmüşüz ve görmekteyiz?

Felsefe derinleştikçe bize dipsiz uçurum gösteren bir ilimdir. Bu, baş döndürücü tehlikelerin üzerlerini bazen gül yapraklarıyla örtmeye uğraşıyorlar. Neye yarar? O, bazen salonlarda lüks mübahaselere[58] sermaye oluyor. Medeniyetteki en mühim rolü belki de budur.

Hayat faslolunmaz[59] bir dava. Daima bir haşir[60] ve neşir[61]. Herkes nefsi için bir hak arkasından koşarak diğerlerine haksızlık yapmakla meşgul… Meselenin kati[62] hâl ve hükmüne ermek için kıyameti beklemek ne belahettir[63]…

Sulh, âcizin dilinde gezen manasız bir söz. En adi işlerin bünyelerinde gizli muharebeler var. En ufak menfaatlerin hükmü mukatele[64]… Her münazaanın[65] ortasında "hak" diye çekiştirilen şeyin sahibini bulmak müşkül[66]… Herkes "O benim!" feryadıyla çırpını-

---

52 matlup: istenilen
53 iğlâk: anlaşılmaz hâle koymak
54 muta: boyun eğilen, itaat edilen
55 kavi: güçlü
56 âciz: güçsüz
57 müşavere: danışma
58 mübahase: bir konu hakkında karşılıklı konuşma
59 faslolmak: ayırmak, bölmek
60 haşir: toplanma
61 neşir: yayma
62 kati: kesin
63 belahet: aptallık
64 mukatele: birbirini öldürme
65 münazaa: çekişme
66 müşkül: zor

yor. Belki bazen iki müddei[67] de mağdur ve haklıdır. O hâlde ihtilafı[68] nasıl fasledelim? Haksız kimdir?

İki tarafın da mazereti yaşamaktır. İnsanın tıynetinde[69] yaşamaya rehnümalık[70] eden iki his vardır. Sevkitabii[71] ve zekâ. İnsiyakta[72] hayvanlarla müşterekiz[73]. Zekâmızı maarifle[74] yükseltmeye uğraşarak behimiyetten[75] ayrılıyoruz.

Ferden insan, şahsi bir menfaat kutbudur. Sırf nefsi ve yuvası için fıkırdayan bir potadır. Herkesi aksi hisse davete uğraşanlar acaba bu silahın kendi kalp ve vicdanlarında husulünden[76] emin midirler? Millet milletle dalaşırken menfaate mütecanis[77] cemiyetlerin hedefleri birleşir. Hayvanlarda da böyledir. Sürü ile çapula çıktıkları vakit öldürürler. Gıdalanırlar. Hayvanlığın ferdî hırs ve vahşeti tamamıyla sürüde ve beşerî cemiyette müştereken mütebarizdir[78]. Medeni insan diğer insanı doğrudan doğruya yemek için öldürmez. Fakat bu vahşi fiilde dolayısıyla yine bir mide, menfaat ve ihtirası vardır.

Affedersiniz. Öldürmek için toplanan insanların da bir kurt sürüsünden hiç farkları olmadığını söyleyeceğim. Bu vahşete karşı koyabilmek için çalışan zekânın bulabildiği kuvvet nedir? Kanun… Fakat kanun zekâ ile hemahenk[79] görünebiliyor ise de sevkitabii ile

---

67 müddei: davacı
68 ihtilaf: ayrılık, anlaşmazlık
69 tıynet: yaratılış, huy
70 rehnümalık: kılavuzluk
71 sevkitabii: içgüdü
72 insiyak: içgüdü
73 müşterek: ortak
74 maarif: bilgi ve kültür
75 behimiyet: hayvanlık
76 husul: meydana gelme
77 mütecanis: bağdaşık
78 mütebariz: meydana çıkan, beliren
79 hemahenk: uygun

şimdiye kadar uyuşamamıştır. Onunla ileride tamamıyla muvaneseti[80] de memul[81] değildir.

Aç kalan bir insanı, tıpkı bir hayvan gibi sevkitabiisi çalmaya çırpmaya, öldürmeye icbar eder[82] ve kanun karşıdan demir pençesini gösterir. İşte beşer, bu iki müthiş kuvvetin arasında daima bir kaçamak yolu takibine uğraşmakla meşguldür.

Hulkiyetine[83] zıt gelen dinî ve medeni kanunlarla insan ne zaman barışacak? Çifte koşulacak öküzlerin kendi kendilerine boyunduruğa başlarını uzatmaları gibi insanlar ne vakit kanuna tamamıyla ram olacaklar[84]? Çünkü bütün kanunların vazında[85] cebir[86] ve şiddet vardır. Çünkü kanuna riayet türlü cezalarla takyit olunur…

Beşerin tıynetinde daima metcezir yapan insiyakla kanun kuvvetleri arasında ne suretle muvazene hasıl olacak? Kanun mu sevkitabiiye yaklaşacak? Yoksa sevkitabii mi nesilden nesile tekâmüle[87] ererek medenileşecek?

İnsanlar temeddüne[88] doğru mu gidiyorlar? Yoksa iki münteha[89] birleşir kaidesince medeniyet son merhalede vahşetle mi kavuşacak?

Bu yolun neresindeyiz? Önümüzde ne var? Selamet mi? Felaket mi? Her memlekette daima kanun yapılıyor. Fakat gaye daima ideal uzaklığının sisleri içinde kalıyor. İşte bunun için hukuk-şinaslardan[90] biri "*Nous voyons tous les jours la société ref aire la loi, on n'a jamais vu la loi refaire la société* (Cemiyetin her gün

---

80 muvaneset: birbirine alışıp beraber yaşama
81 memul: umulan
82 icbar etmek: zorlamak
83 hulkiyet: yaratılış
84 ram olmak: boyun eğmek
85 vaz: konma
86 cebir: zorlayış
87 tekâmül: olgunlaşma
88 temeddün: uygarlaşma
89 münteha: nokta, son
90 hukuk-şinas: hukuk bilen

kanun tanzim ettiğini görüyoruz. Kanunun cemiyeti tanzim ettiği asla görülmedi.)" diyor.

Şimdiye kadar çaresi bulunamayan bu müşkülün bir gün halline muvaffakiyet[91] hasıl olacak mı? Yoksa medenilik iddiasıyla her gün zamanın ihtiyacına göre kanun değiştirmekle meşgul olan cemiyetler bu mesailerinde daima hasir[92] mi kalacaklar?

Bugün terakki[93] ve teceddüt[94] kasırgaları içinde başları dönen milletler eski itikat, âdet ve ananelerinden[95] çırılçıplak soyunuyorlar. Ağır gelen bağları, mâniaları[96] üzerlerinden atıyorlar. Bu fırtına sayısız asırların afyonlarıyla uyuşmuş kavimlere kadar sirayet etti[97].

En ağır uykuda sandığımız milletler arasında birer depreşme, birer silkinme hareketi var. Bütün ciğerler saf hürriyet havası arayarak şişip iniyor. Bütün kanunlar devirlerini yaptıktan sonra çürüyüp mantar kesiliyorlar. Yeni yapılan kanunlar milletlerin bünyelerinde muhkem[98] âdet hâlini alıncaya kadar asırlar geçecek ve bu temessülden[99] sonra da mürurızamanla[100] fikirler değişecek, âdet âdeti, kanun kanunu taklip edecek[101], beşeriyet hep bu ebedî oyunla mı ömür sürecek? Bugün royalizm, emperyalizm, meşrutiyet, cumhuriyet, sosyalizm, komünizm, proletarya[102] velveleleri içindeyiz. Belki yarın bu kaynaşan hayat ufuklarından yeni doğacak kelimelerin sancakları altına koşuşulacaktır.

---

91 muvaffakiyet: başarı
92 hasir: zarara uğrayan
93 terakki: ilerleme
94 teceddüt: yenilik
95 anane: gelenek
96 mânia: engel
97 sirayet etmek: yayılmak
98 muhkem: sağlamlaştırılmış
99 temessül: benzeşme
100 müruruzaman: zamanın geçmesi
101 taklip etmek: bir şeyin kalıbını değiştirmek
102 proletarya: emekçi sınıfı

Bugün zamanın mehmaemken[103] nezaket ve ihtiyaçlarını kâfil[104] kanunlar tanzimi en müşkül bir iştir. Medeniyetin şimdiye kadar vazında, hâl ve faslında muvaffakiyet ilan ettiği kanunların birçokları sırıtkan birer hâldedirler. Bunların bazılarını azıcık kurcalar isen vaktiyle yaranın hafif bir pansumanla kapatılıp sarılmış olduğu görülür.

En ağır âraz[105] göstermeye müstait[106] bir marazın[107] böyle hafif bir tedaviyle göz önünde kaldırılmaya uğraşılmasındaki sebep nedir? Her mesele, nezdinde münakaşa edilen milletin tekâmülü[108] derecesine göre bir hâl suretine iktiran eder[109]. Kemâl-i nisâbını[110] bulmamış milletler arasında bazı meselelerden bahsetmenin tehlikelerini saymaya lüzum görmüyorum. İçtimai yanlış telakkiyat[111] yüzünden münakaşaları[112] mahzurlu[113] ve hatta vahim addolunan[114] meseleler müzminleşerek[115] bünyelerini kemirdikleri milletleri ağır ağır zaafa düşürürler.

Dünya yüzündeki hemen bütün milletler, gösterdikleri hüsnüniyetlerine[116] rağmen bu mühlik[117] marazları teşrih[118] masası üzerine çıkararak kati bir ameliyeye[119] girişmekten çekiniyorlar… Bu içtimai hastalıklara açık gözle bakmayı baktırmayı bile ahlaka muga-

103 mehmaemken: mümkün olduğu kadar
104 kâfil: kefalet eden
105 âraz: belirtiler
106 müstait: doğuştan yetenekli olan
107 maraz: hastalık
108 tekâmül: olgunluk
109 iktiran etmek: ulaşmak, erişmek
110 kemâl-i nisâb: tam oran
111 telakkiyat: anlayışlar
112 münakaşa: tartışma
113 mahzurlu: sakıncalı
114 addolunmak: sayılmak
115 müzminleşmek: yerleşmek
116 hüsnüniyet: iyi niyet
117 mühlik: tehlikeli
118 teşrih: anatomi
119 ameliye: uygulama

yir[120] sanıyorlar. Riya, ahlakın sırmalı mantosuna bürünerek hakikatin önüne çıkıp yolunu kapıyor. Bütün uyuşuk fikirliler, bu kuttâ-i tarîke[121] taraftar…

Kanunun bu acziyle karşılaşınca tekrar felsefeye döndüm.

Bu büyük müderrisin kucağında gözlerim karardı. Bu ilmin sahifelerinden topladığım hikmet ve hakikatleri oldukları gibi şimdi ortaya saçamam. Kanunları köstekleyen zincirler benim de kalemime dolandı. Ağzımı dilimi bağladı. Hür yaşadıklarını sanan bilaistisna[122] bütün milletlerin düşmüş oldukları fikrî ve ananevi esaretlere ağladım.

Ben susuyorum. Nietzsche de aynı ızdırap içinde… O söylesin… Büyük nüfuz ve sultasıyla[123] o söylesin… İşte:

"İnsanlar hayır ile şer üzerine şimdiye kadar en az ve en sathi[124] düşünmüşlerdir. İyilik, fenalık… Oh ürküntü veren tehlikeli kelimeler… Bunlara dair ne gördük? Ne işittik… Bahusus[125] insanlık bu ana kadar onların elinde neler çekti? Söyle… Niçin etrafına bakınıyorsun! Söyle… Ha görüyorum. Karşında vicdan denilen zor şahit var. Saf adamların aforozları[126] var. Alnına vurulacak ahlaksızlık damgası var… Polis var. Cehennem var… Bitarafane[127] söylemene müsaade etmiyorlar. Edemezler… Her tahakkümün[128] önünde olduğu gibi düzme moralin huzurunda da tefekkür[129] memnudur[130]. Dimağını donduracak, dilini kurutacaksın. Oradaki hissen yalnız itaattir. İtaat ve sükût[131]…

---

[120] mugayir: aykırı
[121] kuttâ-i tarîk: yol kesiciler, haydutlar
[122] bilaistisna: istisnasız
[123] sulta: otorite
[124] sathi: yüzeysel
[125] bahusus: özellikle
[126] aforoz: dışlama
[127] bitarafane: tarafsızca
[128] tahakküm: baskı
[129] tefekkür: düşünme
[130] memnu: yasak
[131] sükût: susma, sessizlik

Her şeye ahlak etiketleri yapıştıran moral hükûmetleri kendilerini tenkit olunmaktan[132] münezzeh[133] sayarlar… Ahlakı, muammai[134] bir şekilde tutmaya uğraşmak ahlaksızlıkların en büyüğü değil midir?"

Nietzsche, Platon'dan kendi zamanına kadar felsefe namına lakırdı söyleyen filozofların ahlaki prensiplerini köklerinden söküp suratlarına fırlatarak asıl bundan sonra coşuyor. Fakat eserimde fazlaya yer yok, mecburen bahsi kesiyorum.

Uzaktan uzağa selameti nerede seçtim biliyor musunuz? Bütün medeniyet kayıtlarından azade-ser[135] yaşayan vahşiler arasında…

İcâb-ı tabîata[136] uymayan morallerin, kanunların akamete[137] mahkûmiyetleri bugünlerde en mütebariz[138] olan hakikatlerdendir. İnsanlara "Siz meleksiniz, tıpkı onlar gibi yaşayacaksınız." diyorlar… Hâlbuki onlar bazı hususlarda hayvanlardan daha endişe-aver[139] huylarla maluldürler…

Meselenin iç yüzü korkunç… Bu fenalık, tabiatı olduğu gibi görüp göstermekle hafifleyebilir… Moralcilerde buna cesaret yok… İdâre-i maslahat[140] için uydurulmuş her çürük, asılsız, binaenaleyh muğfil[141] itikadın üzerine sırmalı bir puşide[142] atarak onu heybetlendirmeye uğraşmakla meseleyi kapattık sanıyorlar. Hâlbuki bu, foyası çoktan meydana çıkan bir bağcılıktır.

---

[132] tenkit olunmak: eleştirilmek
[133] münezzeh: uzak
[134] muammai: bilinmeyen
[135] azade-ser: rahat, gailesiz
[136] icâb-ı tabîat: yaratılışın gereği
[137] akamet: başarısızlık
[138] mütebariz: beliren
[139] endişe-aver: kaygı verici
[140] idâre-i maslahat: bir işi iyi kötü yoluna koyma
[141] muğfil: aldatan
[142] puşide: örtü

Tabiatla beşerî kanunların bu tearuzları[143] ileride ne şekil alacak? Bilemiyorum. Fakat tabiattan kuvvetli hangi kanun tasavvur olunabilir ki ona karşı galebe temin edebilmek ümidini versin?

İstikbalde herhangi bir memleketin eski çatısından çıkacak bu içtimai yangın, derhâl bütün dünyayı saracaktır…

Bilmiyorum ki bütün dünya havasında gizli bir orkestranın radyosuna andırır ve büsbütün başka bir âlemden esen, sinirlendirici, çıldırtıcı nasıl makamların dalgaları dolaşıyor? Hassasiyet son derecede… Kimsede tekâmülün bati[144] hareketine sabır göstermeye tahammül yok… Herkes kendi vicdanını veya vicdansızlığı kendine kanun yapmak, hazırdan başka türlü bir adam olmak, özlediği bir merhaleye doğru koşmak istiyor… Bu cereyanın fırtınaları içinde mutaassıpların[145] anane-perverlikleri[146] köhne binaların damlarından, saçaklarından kopan kiremitler, tahta parçaları gibi havaya savruluyor. En müttakiler[147] kanunların, dinlerin adem-i cevâzlarına[148] karşı hile düşünerek kaçamak yolları arıyorlar… Hele eski itikatsızların ahlaka ve her şeye karşı çıkardıkları istihza[149] ıslıkları ve ortaya saçmak istedikleri ekstra prensipleri dinlemeye bilmem her kulağın zarı tahammül edebilir mi?

Geçenlerde bir gün bu mübrim meselelerden biri bütün dehşetiyle kendi kendine önüme çıktı. Evvela tiksinerek vakadan kaçmak istedim. Fakat sonradan merak sevkiyle maceraya karışır gibi oldum.

Hadiseyi bana göründüğü şekilde tasvir edeceğim. Beğenen, beğenmeyen olabilir. Fakat o, kimsenin tasdik veya reddiyle ortadan kalkar şey değil… O, hangi cepheden el uzatsanız bir sûret-i

143 tearuz: çatışma
144 bati: yavaş
145 mutaassıp: bağnaz
146 anane-perverlik: gelenekçilik
147 müttakî: Allah'tan korkan
148 adem-i cevâz: izinsizlik
149 istihza: alay

hall[150] kabul etmeyen insanlığın ebedî bir yarası… Ahlak, kanun bunun türlü şekilde münakaşasını düsturları[151] meyanına[152] sokmuyorlar. Onun hakkında tek bir emir veriyorlar. "Böyle olacak" diyorlar. Maalesef dedikleri olmuyor… Emirleri dinlenmiyor. Beşerin hayvaniyeti ahlakın, kanunun bütün tehditlerine galebe ediyor…

Kimseyi herhangi bir fikrin kabulüne davet etmiyorum. Fakat hikâyenin ilk baplarını[153] okuduktan sonra karileri samimi düşündürmek istiyorum… Bu gayetle mühim bir ankettir. Hakikatin tavzihi[154] için, batıl fikirlerle kösteklenmemiş dimağların bitaraf[155] münakaşaları lazımdır… Fakat bu çok çetin meselede zihinler hür düşünmek kabiliyetini muhafaza edebilecekler mi?

*

Yeni felsefelerden yeni dinler çıkarmak isteyen asri âlimler gözleri ufuklarda bekliyorlar… Fakat halk sabırsızlanarak haykırıyor:

— Âlimler, filozoflar, tabipler, müderrisler, hep bir tarafa durunuz. Gökten bize aşk ile açlığın devasını getirecek bir resul inecek mi? İşte beklediğimiz Mesih…

Heybeli 25 Teşrinievvel 1927

---

150 sûret-i hall: çözüm yolu
151 düstur: genel kural
152 meyan: ara, orta
153 bap: bölüm
154 tavzih: açıklama, aydınlatma
155 bitaraf: tarafsız, yansız

BİRİNCİ KISIM

1

Boğaz'ın iki yeşil sahili kucağında yatan mavi sularına nazır[156] köşkümde bir sabah her günkü tahrir[157] meşgalemle uğraşırken benimle görüşmek isteyen yabancı misafir hanımlar geldiğini haber vererek yazıhanemin üzerine bir kart bıraktılar. Birden yüzüm ekşidi. Zihnî çalışma diğer işlere benzemez.

Yazınızın bir gün evveline kadar ilerlemiş kısmını önünüze kor ve notlarınıza bakarsınız. Başlangıçta henüz dimağınız işe yatkın değildir. Kaleminizden kâğıda akacak sözler lazım vuzuhlarıyla[158] daha kafanızda tebellür etmemişlerdir[159]. Zihniniz boş ve asabınız tembeldir. Birinci hareketlerinde rehavetinden[160] silkinemeyen kalem acemi ve mütereddit[161] ağırlıklarla hokkaya girer çıkar. Lakin ondan beklediğiniz fikir incilerini hemen döküp dizemez… Etrafınızda uçuşan sünuhat[162] perilerinde ilk nevazişlere[163] bigâne[164] duran birer kadın istiğnası[165] vardır. Her makine ilk devirlerinde

156 nazır: bir yere doğru bakan
157 tahrir: yazma
158 vuzuh: açıklık
159 tebellür etmek: belirmek
160 rehavet: ağırlık, tembellik
161 mütereddit: kararsız
162 sünuhat: ilham
163 nevaziş: gönül alma, okşama
164 bigâne: yabancı
165 istiğna: nazlanma

rakibini bütün süratiyle koşturup uçurtamaz… Fakat yavaş yavaş zihninize hararet kaleminize çeviklik gelir. Artık fikir semasında kaynaşan şikârlarınızı[166] birer birer avlayarak hızlanır koşarsınız.

Böyle tefekkür rayları üzerinde tam süratle yol alırken sizi bu neşeli seyrinizden alıkoyacak haricî[167] bir mâni[168] zuhur ederse[169] tekrar beyniniz boşalır, sünuhat perileri kaçar. Kolunuz kanadınız kırılır… Müzici[170] savdıktan sonra yazı başına oturduğunuz zaman kalemi size küskün bulursunuz. Onu tekrar cevelan[171] rayları üzerine bindirmek ekseri[172] mümkün olmaz. İşiniz yarım kalır. Gününüz heba olur.

Bugün işimi bozan misafirler kadındı. Pek uzak yoldan gelmiş olmaları da muhtemeldi. Bunları kabul etmemeyi evvela insaniyete sonra nezakete mugayir buldum. Önümde duran karta bir göz gezdirdim. Hemen sinirlerim depreşti. Kan beynime hücum etti. Çünkü Türkçe ve Fransızca şu satırları okumuştum:

Fehametlü[173] Prens Nasrullah Hazretlerinin sabık[174] metresi ve el-hâletü hâzâ Kokotlar Mektebi Müdiresi

Ulviye Melek

Ulvié Mélék

Ancienne maîresse de son Altesse impériale le prince Nasroullah et actuellement directrice de l'ecole des cocottes

Galat-ı rüyete[175] uğramış olduğum şüphesiyle evvela gözlerime inanamadım. Bu nasıl kart? Nasıl sanat? Nasıl vasıf? Şimdiye kadar görülmüş, işitilmiş şeylerden değil. Bu, büsbütün yeni icat

---

166 şikâr: av
167 haricî: dışla ilgili
168 mâni: engel
169 zuhur etmek: ortaya çıkmak
170 müziç: bunaltıcı, tedirgin edici
171 cevelan: gezinti
172 ekseri: genellikle
173 fehametlü: değerli
174 sabık: eski
175 galat-ı rüyet: göz yanıltısı

ve son fantazya kartı bir daha, bir daha okudum. Gözlerimde bir bozukluk, ibarelerde bir karışıklık yoktu. Kaç defa okunsa kartın garip ifadesi yine hep o idi. İlk seçtiğim yazılar, apayan[176] gözlerimin önünde duruyordu.

Ulviye Melek… Ne yüksek isim… "Kokot"lar Mektebi müdireliği ne düşkün bir meslek… Mektep, içinde ilim ve fen okunan ilim ve feyz mahallidir. Bütün insaniyetin itilagâh[177] bildiği böyle mübarek, mukaddes bir yer, kokotluğa da bir darü't-tahsîl[178] olarak izafe edilebilir[179] mi? Fuhuşta da bir taallüm[180] ve tedris[181] şubesi mi açıldı?

Umumhanecilik[182], fahişelik, muhabbet tellallığı malum mezmumiyetlerine[183] rağmen şüphesiz birer sanattır. Her diyarda ırz ticaretiyle geçinen sürü sürü sefiller var. Her medeni memlekette fahişelerin sıhhatleri belediyelerin teftişatına[184] tabi… Ve mukayyiden[185] icrâ-yı sanat[186] edenler hep resmen vesikalı… Tenasüli[187] emrazla[188] musap[189] bulunanların hastanelere sevk ve tedavi edildiklerini biliyoruz. Yankesicilerin ustaları ve sanatlarına mahsus talimleri, temrinleri[190] olduğunu işitmiştim lakin herhangi bir ülke dâhilinde kokotlar için mektepler açılmış olduğundan henüz haberdar değildim.

---

176 apayan: apaçık
177 itilagâh: yüksek makam
178 darü't-tahsîl: eğitim evi
179 izafe etmek: oranlamak
180 taallüm: öğrenme
181 tedris: ders görme
182 umumhanecilik: genelevcilik
183 mezmumiyet: ayıplanma
184 teftişat: incelemeler
185 mukayyiden: bağlı olarak
186 icrâ-yı sanat: meslek uygulaması
187 tenasüli: üreme ile ilgili
188 emraz: hastalıklar
189 musap: tutulmuş, yakalanmış
190 temrin: alıştırma

Acaba bu mekteplerde neler okutturuluyor? Hangi bilgilerden icazetler[191] veriliyor?

Kartın tersini çevirdim. Şu tuhaf ricayı okudum:

Muhterem Efendim,

İçtimai[192] *çok mühim bir meseleyi münakaşa için zatıalinizden*[193] *mülakat istirhamına*[194] *geldim. Uzun tetebbuatınızın*[195] *salahiyettar*[196] *rey ve fikirlerinden mahrum bırakılmayacağımız, müsellem*[197] *ilim ve irfanınızın büyük lütufkârlığından muntazırdır*[198].

Ulviye Melek

Kokotlar Mektebi Müdiresi, içtimai mühim bir meselenin münakaşası için benden mülakat istiyor. Hele bu hepsinden tuhaf değil mi? Bu hanım, içtimaiyatın kokotlukla alakadar kısmında benim tecrübemi, ihtisasımı nereden biliyor? Bu, bana karşı bir hüsn-i teveccüh[199] müdür? Bir sû-i nazar[200] mıdır? Bundan dolayı ben gururlanayım mı? Arlanayım mı? Sevineyim mi? Yerineyim mi?

Bu sualler karşısında üzülmeye lüzum görmedim. Birdenbire içimden tekrar bir hiddet ve nefret kabardı. Kartı parçalayarak kâğıt sepetine atmak ve aşağıya ret cevabını vermek üzere elimi uzattığım bir anda yeğenim İrfan Yekta içeri girdi.

Çocuğun hâlinde asi bir telaş sezdim. Yüreğini dolduran ufak helecanın dalgalarını yutmaya uğraşarak sordu:

— Amca Bey ne cevap vereceksiniz? Bekliyorlar…

— Kabul edemeyeceğim. Meşgulüm…

---

[191] icazet: izin
[192] içtimai: sosyal
[193] zatıaliniz: karşıdakini övmeye yönelik "yüce kişiliğiniz" anlamındaki söz
[194] istirham: merhamet isteme
[195] tetebbuat: incelemeler
[196] salahiyettar: yetkin
[197] müsellem: doğruluğu kabul edilmiş
[198] muntazır: bekleyen
[199] hüsn-i teveccüh: güzel yönelme
[200] sû-i nazar: kötü bakış

— Yüzlerini görseydiniz ricalarını reddedemezdiniz.

— Niçin?

— Hele ikisinin çehrelerinden o kadar masumiyet akıyor ki… İnsanın kalbi sızlamamak kabil[201] değil…

— Kaç kadın bunlar?

— Üç…

— Nasıl şeyler?

— Birisi kırk beşlik var ama vaktiyle fevkalade bir *beauté*[202] imiş… İkisi on altı, on yedi yaşında kızlar. Fakat nadir güzellerden… İnsandan ziyade melek yavrularına benziyorlar…

— Seni heyecana düşüren o iki kızın lahuti[203] güzellikleri, benim şimdi onları kabulüm için bir sebep olamaz… Sabahleyin bir sürü münasebetsiz laf dinlemeye vaktim yok…

— Amca Beyciğim, münasebetsiz kadınlar değiller… Sözleri, muhabbetleri gayet yerinde…

Önümdeki kartı uzatarak:

— Al şunu oku. Dünyada bundan daha münasebetsiz ne tasavvur olunabilir[204]? "Fehametlü Prens Nasrullah Hazretlerinin sabık metresi… Ve el-hâletü hâzâ Kokotlar Mektebi Müdiresi…" Evvelen biz şimdi Türkiye'de böyle lakabıyla prens tanımıyoruz… Saniyen[205] böyle şahane bir prense vaktiyle edilmiş metreslikten hâlen iftihar taşımak garabeti, salisen "Kokot"lar Mektebini medeniyet âlemince makbul bir müessese telakki etmekte[206] mazurum.

— Şu pek tuhaf karttaki gayet münasebetsiz kelimelerin her birini birtakım büyük esrarla dolu görüyorum. Kadın sizden hiçbir

[201] kabil: olabilir
[202] *beauté*: güzellik
[203] lahuti: ilahi
[204] tasavvur olunmak: düşünülmek
[205] saniyen: ikinci olarak
[206] telakki etmek: saymak, öyle kabul etmek

şey saklamayarak pek açık bir *confession*[207] yapmak arzusunda… Romancısınız Amca Bey… Hazır ayağınıza gelmiş böyle bir fırsatı niçin kaçırıyorsunuz?

Kartın üzerine dikilen gözlerim süzülerek düşünüyordum.

İrfan, yüreğinin gençlik feveranıyla[208] kızlara karşı fazlaca helecanlanmış gibiydi. Kokotlar Mektebi müdiresinin maceralarını dinlemeye can atıyordu. Gözlerinde, mülakat esnasında kendinin de odadan savulmamasını anlatır derin bir istirham[209] okunuyordu.

Küçük bir sükûttan[210] sonra gözlerimi karttan İrfan'a çevirerek:

— Oğlum! dedim. Bu kadının benimle görüşmek istemesindeki maksadı düşündüm. Şunu buldum. Bu mülakattan parlak bir reklam çıkarmak hilekârlığı… Kendini bize şu yolda tavsif[211] ve takdim eden bir mahlukun ahlakından her şey memuldur[212]. Kendi elimizle hiç yoktan başımıza dert çıkarmayalım…

İrfan uzun bir yokuştan sonra kızaran ve soluyan bir insan kesikliğiyle:

— İtirazımı affedersiniz. Ben hiç böyle düşünmemiştim. Böyle bir kadın sizin gibi elinde yalın kılıç kalem tutan bir üstadın başına nasıl dert açabilir? Kokotlar Mektebi Müdiresi aslını saklayıp sûret-i haktan[213] görünerek sizden bir mülakat isteyebilirdi… Öyle yapmadı… Mesleğinin düşkünlüğüne rağmen âdeta mertçe hareket etti. Pek mühim itirafına muhatap olacağınızı zannediyorum.

— Nasıl itirafat[214] kuzum?

— Ah işte benim de en ziyade merak ettiğim bu…

---

207 *confession*: itiraf
208 feveran: coşma
209 istirham: yalvarma
210 sükût: sessizlik
211 tavsif: nitelik
212 memul: umulan
213 sûret-i hak: gerçek şekil
214 itirafat: itiraflar

Yeğenimin bu sözleriyle âdeta telkin olundum[215]. Bende de merak uyandı. Öyle bir kadının şerrinden korkmanın manasızlığı karşısında şimdi kendi cesaretsizliğime gülerek:

— Haydi söyle gelsinler… dedim.

İrfan karşımda garip bir tebessümle boynunu bükerek:

— *Audience*'a[216] benim de kabul olunmamı rica edebilir miyim?

— Çocuğum bu istirhamı zaten deminden beri gözlerinde okuyup duruyorum. Müdireyi senin şerefine kabul ettiğime emin ol… Bakalım bu kadın gayriahlaki[217] mektebinin hangi sahifesinden bize ders açacak? Sayende neler işiteceğim? Amca yeğen karşı karşıya utanacak mıyız? Memnun mu olacağız?

İrfan, verdiğim kabul sözünden belki cayarım korkusuyla lakırdılarımın son kelimelerini dinlemeyerek odadan uçtu.

2

Birkaç dakika sonra önde teşrifatçılık[218] vazında[219] İrfan, arkada enine boyuna levent vücutlu, kumral bir kadın, nazik yapılı iki güzel kız, yazı odamdan içeri girdiler.

Ulviye Melek Hanım, artistvari, zarif bir reveransla[220] beni selamladı. Mukabele ederek[221] misafirlere yer gösterdim. Bu günahkâr meleğe zevale[222] dönmüş bir güzellik güneşi diyebilirim. Eski letafetinin[223] cazibesiyle hâlâ çehresi revnaktar[224]… Beyaz ten, hilal kaşlar, nergisî iri ela gözler, pembe yanaklar, dolgun bilekler, yumuk yumuk eller…

---

[215] telkin olunmak: bir fikri aşılamak
[216] *audience*: izleyiciler, dinleyiciler
[217] gayriahlaki: ahlaki olmayan
[218] teşrifatçı: karşılayan, ağırlayan
[219] vaz: konum, pozisyon
[220] reverans: selam vermek için dizleri kırarak veya beli bükerek yapılan hareket
[221] mukabele etmek: karşılık vermek
[222] zeval: yokluk
[223] letafet: incelik
[224] revnaktar: parlak, güzel

Kızlardan birinin saçları mısır püskülüne kaçan ipek sarılığında, sima bu saçlarla ahenktar bir levnde[225]… Gözlerinde zümrüt iltimaları[226] yanıyor… İnsandan ziyade tabii cesamette[227] bir *poupée*'ye[228] benziyor. Arka üstü yatınca hemen gözlerini kapayacak sanırsınız.

Öteki çocuk koyu kumral… Renginde o kadar ince ve pembe bir taravet[229] var ki insan soldurmaktan ihtirazen[230] yüzüne dikkatli bakmaktan çekiniyor. Bunları turfanda meyvelere benzetmek kabaca bir teşbih olmazsa birine kayısı, öbürüne şeftali diyeceğim geliyor…

Üçünün de çehrelerinde zerre kadar makyaj olmamasını dikkate şayan gördüm. Hilkatin[231] verdiği güzelliği suni boyalarla bozmak tabiatsızlığına kalkışamazlar… Bu, bedii[232] bir terbiyeye delalet eder[233]. Bu duygu, sosyetenin yüksek sınıflarına mensup en monden kadınlarda bile nadir bulunur…

Unlanmış, kırçıllanmış simaların kaşlarını, kirpiklerini isleyip yanakları ala, dudakları galibardaya[234] boyadıktan sonra güzelleştiklerine kanaat getiren hoppaların zevksizliğine gülünür… İnsan böyle güzel değil, ancak bir moda karikatürü olabilir… Istampada[235] ifrata[236] varılan hele o zavallı dudaklar beşeresi[237] soyulmuş kızıl yaralara dönüyor… Böylelerine latif değil, iğrenç demekten çekinmeyeceğim. Bu mülemma[238] dudaklara temas edecek temiz

225 levn: renk
226 iltima: parıldama
227 cesamet: büyüklük
228 *poupée*: oyuncak bebek
229 taravet: tazelik
230 ihtirazen: sakınarak
231 hilkat: yaratılış
232 bedii: estetik
233 delalet etmek: işaret etmek
234 galibarda: mora çalan kırmızı renk
235 ıstampa: damga
236 ifrat: aşırıya kaçma
237 beşere: üst deri
238 mülemma: parlak, renkli

erkek ağızları, cüretlerinin cezası olarak kana bulaşmışa benzemezler mi? Velev[239] boya ile şeklî olsun, yara öpülür mü?

Sahne haricinde makyaj, iğfalkâr[240] bir nev sahtekârlıktır. Düzgün belli olmamak şartıyla kadın çehreleri için mübah[241] bir süs olabilir. Bu bellilikten sıkılmamayı da kadınlığın büyük bir şuursuzluğu sayarım. Boyanmanın cinsilatif[242] için mübrimiyetini[243] kabulde zaruret varsa bunu pek ince bir sınaat[244] hâline getirmek icap eder. Çok itinalarla bellisiz yapmaya uğraşmalıdır. Bazı rahatsızlık arızalarıyla vakitsiz solan genç kadın çehrelerinin bu suniyetten[245] istianeye[246] ihtiyaçları kabul olunabilir. Bunun mesağ[247] derecesi de gayet ihtiyatkâr[248] bir maharetle yüze pek ince bir astar geçerek renksizliği tahfife[249] çalışmaktan ibaret olmalıdır. Yoksa bir çehrenin boyası ne kadar koyu olursa o derecede güzelleşeceği zannına düşmek acınacak bir zevksizliktir…

Bu makyaj keyfiyeti de bir kadının tuvalet odasına münhasır[250] mühim bir sır gibi tutulmalıdır. Vapurda, trende, tramvayda, bekleme yerlerinde hatta çarşıda pazarda, seksen erkeğin dikilmiş müstehzi[251] nazarları önünde çantasından aynasını, boya takımını çıkararak yüzlerini kaba bir nakkaş isticaliyle[252] ıstampalayanlara ne demeli? Şüphesiz derin bir duygusuzluk ve terbiye noksanından ileri gelen bu pervasızlıklar, kadın zihninin geriliğini göstermez

---

239 velev: “ister” anlamındaki bağlaç
240 iğfalkâr: baştan çıkaran
241 mübah: yasak olmayan
242 cinsilatif: kadın
243 mübrimiyet: zorlayıcılık
244 sınaat: ustalık
245 suniyet: yapma, iş
246 istiane: yardım isteme
247 mesağ: izin
248 ihtiyatkâr: ihtiyatlı
249 tahfif: hafife alma
250 münhasır: yalnız bir şeyle sınırlı olma
251 müstehzi: alaycı
252 istical: acele etme

mi? Şuurlarının bu derbederliğiyle erkekle müsavat[253] iddiasına kalkmak, gülünçlükten daha öteye bir şeydir.

Bu hiffetle[254] kadınlar seciye[255] terazisinde erkeklerle denk gelemezler. Sokak ortasında boyanmak ne demektir? Bundan "Ben çirkinim. Aleni[256] bir sahtekârlıkla işte gözünüzün önünde güzel olmaya çalışıyorum. Rica ederim beni beğeniniz…" demekten gayrı bir mana çıkar mı? Gayritabii[257] bir kızıllıkla ciğerleşmiş bir dudağın çehreye letafet vereceğini hangi estetik kanunundan istinbat ediyorlar[258]?

Zavallı beyinsiz mahluk… Anlaşılıyor ki tabii güzelliğine itimadın[259] yok… Beğenilmemek korkusuyla mı alelacele ve aleni boyanıyorsun? Asıl bu ıstampadan sonra çirkinleştiğine emin ol… Güzellik temizliktedir. Boya ile bir yüz güzellenmez, kirlenir…

Hafif kadınların en büyük hayati meşgaleleri suratlarının tuvaletleridir. Onlar, cemallerine[260] herkesten ziyade yine kendileri âşıktırlar… Sokaklarda tesadüf ettikleri aynaların önlerinden yüzlerini tetkik etmeden[261] geçemezler. Birkaç parmak darbesiyle hemen saçlarını, kaşlarını düzeltirler…

Bu merakları o derecededir ki haddizatında[262] ayna olmayan şeyleri de o makamda kullanırlar… Bütün dükkân camları, parlak araba, otomobil satıhları[263], hasılı[264] her aksettirici şey onlara bu hizmeti görür.

---

253 müsavat: eşitlik
254 hiffet: hafiflik
255 seciye: karakter
256 aleni: açık
257 gayritabii: doğal olmayan
258 istinbat etmek: dolaylı anlam çıkarmak
259 itimat: güven
260 cemal: güzellik
261 tetkik etmek: araştırmak
262 haddizatında: aslında, esasen
263 satıh: yüz
264 hasılı: özetle, sonuç olarak

Hep bu gülünç telaşlar erkeğe beğenilmek için midir? Onun nazarını celbetmek[265] için bu kadar üzüldüğünüzü erkeğe hissettirmemek lazımdır… Bunu hissettirince kıymetten düşersiniz. Kadını erkeğe sevdirecek şey, boya değil; kayıtsızlık, istiğnadır. Erkeğin karşısında kendilerini telli pullu, boyalı bebek vaziyetine düşürenlerden ne ciddiyet beklenir? Bu hâl, zorla kendilerini oyuncak yapmak değil midir? Kadınlığın bu adilikten yükselmiş mütekemmil[266] kısmı, cinsiyetlerinin şeref ve haysiyetini kurtarmak için evvela bu düşkünlerin terbiyelerine uğraşmalı, erkekle müsavata sonra çıkışmalıdır. Vekil olmak, mebus olmak, hâkim olmak davalarına ancak temiz yüzle kalkışılabilir.

3

Misafirlerimin kıyafetlerinde karttaki hüviyetlerini müspit[267] bir hâl göremedim. Elbiseler diz kapaklarından çok aşağı… Renkleri zarif, kibar… Zamanenin kıpkısacık düttürü Leylâ modasını âdeta tashihen[268] kabul etmişler. Hasılı, kılıkça üzerlerinde pandomimavari[269] cüretkârlıklardan eser yok… Bu cihet de dikkatten ziyade merakımı celbetti.

Prenslere metreslik etmiş bir kadının böyle salim bir zevke sahip olmasına şaşmamak lazım gelirse de Kokotlar Mektebi müdireliğinden kabaran gönül bulantımı nasıl defedelim? Lakırdıya benden evvel Ulviye Melek Hanım başladı:

— Efendim zatıalinizi izaca[270] cüretimden dolayı âdeta muzdaribim[271]. Fakat davamı dinlettikten sonra affınıza seza görüleceğimden[272] şüphe etmiyorum.

---

[265] celbetmek: çekmek
[266] mütekemmil: gelişmiş
[267] müspit: ispat eden, doğrulayan
[268] tashihen: düzelterek
[269] pandomimavari: pandomima gibi
[270] izaç: bunaltmak
[271] muzdarip: ıstırap çeken
[272] seza görülmek: uygun görülmek

Melek'in kıyafeti gibi sözü de düzgündü. Yalnız lisanında hafif bir ecnebi şivesi sezdim. Ben bu itizarı[273] ne tasdik ve ne de redde lüzum görmeyerek sadece dinliyordum. O devam etti:

— Beyefendi hazretleri şimdiye kadar çok tercümeihâller[274] dinlemiş, çok baş ağrılarına uğramışsınızdır. Lakin bu benimki kıymettar zamanınızdan birkaç saatin zıyaına[275] değer bir şeydir. Bunu sonra teslim buyuracaksınız.

Nutuk, konferans, uzun uzadıya tercümeihâller dinlemek benim zıddımdır. Ben tetebbu etmek[276] istediğim şeyleri onlara ait kitaplardan öğrenmek fikrindeyim. Konferansların çoğu bana, bildiğim binaenaleyh[277] istemediğim şeyleri de bilmediklerimle karıştırarak cebren[278] zihnime doldurmaya uğraşan bir dırıltı gibi gelir. Ne olursa olsun saatlerle süren sözlere tahammülüm yoktur. Kulaklarımla değil, gözlerimle öğrenmek isterim. Bazı bahisleri arzunuz kadar tekrarlayarak istediğiniz zaman kitabı elinizden bırakırsınız. Fakat konferanslar öyle değildir. Hatip ilk esnemelerinize hiç ehemmiyet vermeyerek dırdırında devam eder.

Dünya dertlilerle doludur. Herkes dinletmek ister. Dinletilecek uzun bir tecümeihâlin dibacesinde[279] bulunduğumu hissetmekten mütevellit[280] bir sıkıntı ile yüzüm biraz ekşimiş olmalı ki zeki kadın derhâl bu gizli infialimi[281] seçerek:

---

273 itizar: mazeret
274 tercümeihâl: biyografi
275 zıya: kayıp
276 tetebbu etmek: inceleyip araştırmak
277 binaenaleyh: bundan dolayı
278 cebren: zorla
279 dibace: ön söz
280 mütevellit: -den oluşmuş
281 infial: gücenme

— Merak buyurmayınız uzun, beyhude[282] sözlerle tasdi etmeyeceğim[283]. Hakir[284] tercümeihâlimin yalnız maksuda müteallik[285] noktalarından muhtasaran[286] bahsedeceğim. Huzurunuza çıkarmak istediğim mesele haddizatından içtimai, fizyolojikî, sıhhi, ahlaki, nasıl söyleyeyim, medeni hayatın bütün ehemmiyetlerini ihtiva eden[287] çetin bir keyfiyettir. Sizin gibi romancılar, filozoflar, içtimacılar asırlardan beri bütün dehalarının meşalelerini bu mudil[288] meselenin etrafında dolaştırıp durmuşlar; fakat maatteessüf[289] bunun karanlık umkunu[290] tenevvürden[291] daima uzak kalmışlardır. Cahil ve mürai[292] insaniyetin gözleri önünde kaldırılması icap eden perdeler vardır. Ben bu perdeleri şimdi burada çekip yırtarak müsaadenizle kuyunun korkunç siyah derinliğini göstermeye çalışacağım…

Ulviye Melek gittikçe hararetlenen sözlerinin sonunda sustu. Hatırasını toplamaya uğraşır gibi düşünüyordu. Yüzü pembeleşti. Her kelimesinde bir ciddiyet galeyanı[293] seçer gibi oluyordu. Adi bir vaka karşısında olmadığımı biraz anlamaya başladım.

Fakat pek tuhaf şey. Ben Kokotlar Mektebi müdiresinden içtimaiyat, felsefe, ahlak dersleri mi alacaktım? Her ne ise uzun kısa, nihayete kadar bütün dertlerini bana dinleteceğini kadının sözlerindeki cerbezeden[294] kestirmek zor değildi.

Ulviye Melek derin bir infialin sarsıntısından silkinmek ister gibi kaşlarını kaldırarak yine başladı:

---

282 beyhude: boş
283 tasdi etmek: can sıkmak
284 hakir: aşağı
285 müteallik: ilişkin
286 muhtasaran: özetle
287 ihtiva etmek: içermek
288 mudil: yoldan çıkaran
289 maatteessüf: teessüfle
290 umk: derinlik
291 tenevvür: ışıklandırma
292 mürai: ikiyüzlü
293 galeyan: coşma
294 cerbeze: güzel konuşma yeteneği

— Cariyeniz aslen Fransız bir mühtediyim[295]. Daha doğrusu ne olduğumu kendim de pek iyi bilmiyorum. Babam İtalyan, anam Fransız. Dedem İspanyol. Daha ötesi melez. Aslımı niçin inkâr edeyim. İşte böyle karışık aşılama bir mahlukum. Her milletten kocalarım olduğunu söylersem kendimi methetmiş bulunmam fakat zatımı dosdoğru takdim etmiş olurum.

Bu itiraftan yüzümde peyda olan tebessüme mukabil[296], açık sözlü muhatabım da sırıtarak devam etti:

— Beyefendi ben bir fırtına içine doğdum. Anam babamı çok aldatırdı. Ve ben de neneciğimin[297] aile haricindeki sevdalarının sırdaşı idim. Bu işler pek de sıkı esrar hükmünde değildi. Babam da bazen bu hakikatlerle karşılaşırdı. Fakat anamı çok sevdiği için bir şey yapamazdı. Annemin bu sadakatsizliklerine ağlardım. O zaman kadıncağız beni göğsüne bastırarak "Ağlama yavrum. Karı kocadan birisi mutlak ötekini aldatacaktır. Aldatılmış olmaya aldatmayı tercih ederim. Anladın mı?" Kadınlığın esrarına ait ilk dersleri böylece muhterem validemdem aldım. Ben çocuk iken çok güzeldim. Dişinin arkasından dolaşan kızgın erkek kediler gibi daima peşimden gelen bir sürü vardı. Ah hainler, büluğumu beklemediler… Bendeniz çok erken Alphonse'nun, Louis'nin, Henry'nin metresi oldum. Bütün günahlarına rağmen babamın kıyamadığı annemi bir *amant*'ı[298] öldürdü. Babama sadık değildi ama anamdı. Onu çok severdim. Bu cinayetten sonra bütün erkeklere düşman oldum. Beni de âşıklarım birbirinden kıskanmaya başladılar. Ben artık "*declassé*[299] bir matmazel"dim. Tabirime gülmeyiniz. Nikâhsız evlenmiş kızlar, bu unvanı uzun bir müddet yalancı şahit gibi lekelerinin üzerine manto yapabilirler.

İlk görgülerimi anamdan gördüm. Onun ölümü de bana günahkâr hayatının son dersi oldu. Affedersiniz. Şehveti taşan bir erkek,

---

[295] mühtedi: mensup olduğu dinden İslamiyet'e geçen kimse

[296] mukabil: karşılık

[297] nene: (eski dilde) anne

[298] *amant*: sevgili

[299] *declassé*: adi, düşük

korkulur bir canavardır. Dişiyi tekrar kızdırmak için yavrularını paralayanlar erkek hayvanlar değil midir? Kediler, arslanlar daha birçokları… Ortaya düşmüş bir fahişeyi kıskanmak, erkek gururuna yaraşır bir hareket midir? Öyleleri vardır ki sevdiği kadının iaşesine[300] kudreti yetmez. Onu besleyemedikten sonra[301], ticaretine mâni olacak bir haksızlık ve mantıksızlıkla kıskanmak ve parasıyla yaşatamadığı zavallıyı nihayet vahşice öldürmek erkeklere mahsus akla sığmaz istibdatlardandır[302]. Daima kalbime çevrilmiş bir silah namlusu ve enseme dikilen bir hançer gölgesi tehlikeleri içinde, parasız fakat küstah genç sevdalılar arasında yaşamaktan ise zengin bir yaşlıyı tercih ettim. Çekildim. Mükellef[303] apartmanlar, hizmetçiler, otomobiller… Bu lüks hayatın içinde çiçek gibi açıldım. Yine kokuma gelen, balıma saldıran arıların vızıltıları etrafımı aldı. Yaşlı *amant*'ımın her şeyi vardı, aklı yoktu. Benden mutlak bir sadakat istiyordu. Ben anamın kızı idim. Onun nasihati kulağımda küpe kaldı. Aldanmadansa aldatmak düsturu[304]… Böyle bir vaadi zevcesinden isteyebilir. Fakat bilmem böyle bir talepte bulunan koca, alacağı teminat üzerine başını içi gül dolu bir yastığa koyup da emniyetle uyuyabilir mi?

Fahişelerin en büyük kusurları asla ekonomi yapmamalarıdır. Zannedersiniz ki kahpelerin her biri sanki israfta birer sultanzadedirler. En devletli zamanlarında ellerine geçeni dört taraflarına saçarlar. En meşhur ve en kibarımız Alexandre Dumas fils'in *La Dame aux camélias'*ı değil miydi? Borç içinde öldü. Hayatta gördüğüm bu ilk bol bolamatlık zamanda on para tutmak aklıma gelmedi. İhtiyarın parasına kanamadımsa da ağır nefesinden bıktım. Artık onu aldatmak için pek de ince maharete lüzum görmüyordum. Öyle bir zaman geldi ki her şey kör kör parmağım gözüne gibi oldu. Nihayet bir gün beni genç âşığımla şekerleme kutusunda yakala-

---

300 iaşe: geçim
301 sonra: başka, dahası
302 istibdat: baskı
303 mükellef: gösterişli
304 düstur: ilke

nan fare gibi eliyle tuttu. Silaha davranmadı. Dövmeye atılmadı. Yalnız gözlerinden akan birkaç sıcak damlanın hararetiyle bana kapıyı göstererek "Haydi kızım kabahat sende değil. Hatamı şimdi anladım." itirafıyla inledi. Ben çıkarken arkamdan öyle melul[305] bir bakışı vardı ki "Bir daha yapmam." demiş olsam ihtiyarın tekrar aldanmaya razı olacağını gözlerinden anladım. Zavallıya çok acıdım. Lakin bu âlemde herkes hatasının cezasını çekmek gerek…

Bu fırtınalar başımdan eserken hayatımın henüz on sekizinci yılında idim. Bu metreslikten elimde avucumda hiçbir şey olmayarak yalnız dimağımdan[306] çabuk silinen bir hatıra ile çıktım.

Geçirdiğim bu son münasebetten kârım şunlar oldu. Biraz dinlendim. Oldukça monden[307] bir terbiye aldım. Görüştüğümüz birkaç kibar metres ve yüksek fahişelerin hayatlarını tetebbu ile ustalaştım. Kendimi dirhem dirhem satmayı öğrendim. Lokanta, salon, tiyatro, vizite, kabul, promenad[308] adabında hemen hemen kusurum kalmadı. Edebiyattan meşhur eserleri mürebbiyemin vâkıfane[309] tefsirleri arasında okudum. Tanınmış nefis opera parçalarıyla kulak dolgunluğunu peyda ettim. Şöhretleri şayi[310] üstat tablolarını isimleriyle öğrendim. Müzeleri gezdim. Üç sene içinde resim, piyano dersleri gördüm. Kendimi övmüş gibi olmayayım geçkin âşığım bendeki keskin zekâya, büyük istidata şaşırdı. Ne gösterilse kavradım. Bu dispozisyonla[311] belki bir meslekte büyük bir artist olarak yetişebilirdim. Ne yapayım ki talihim fışkının içine ekti. Geceleri koynunda yattığım büyükbabam, şehvani[312] nevazişleri[313] arasında bana moralden, felsefeden dersler açıyordu. Böyle müderrisin talebesi

---

[305] melul: üzgün
[306] dimağ: hafıza
[307] monden: sosyetik
[308] promenad: yürüyüş
[309] vâkıfane: haberdar biçimde
[310] şayi: yaygın
[311] dispozisyon: eğilim
[312] şehvani: şehvetle ilgili
[313] nevaziş: okşama

ne kadar feyiznak[314] ve berhudar[315] olabilirdi? İşte istidatımın ispatı: Türkçeyi dürüst[316] söylüyorum değil mi? Dilinizi bu söylediğim kadar da yazabilirim. Nasıl öğrendim? Şimdi oraya geleceğim. Charlotte Prunier ismini bilaistihkak[317] Ulviye Melek'e çevirmedim.

Her mesleğin kademeleri vardır. İhtiyarın metresliği bana tahsil yerine geçti. Bilgilerimle yükseldim. Sonra beni büyük bir sefaret memuru kapattı. Çok geçmedi İstanbul'a memuriyet aldı. Zaten şarkın Binbir Gece Hikâyelerini dinleye dinleye bu güneş, aşk memleketi için kafamda bir iştiyak[318] sarhoşluğu peyda olmuştu. Lamartine'in, Théophile Gautier'nin, Amicis'nin sahifeleriyle çıldırmıştım. Tül gömlekli, sırma cepkenli, düğme şalvarlı, ipek kuşaklı, içleri hülya dolu, ahu gözlü İstanbul güzellerinin yumuşak sedire bir haile[319] perisi gibi uzanarak sedefli iskemleler üzerinde fokurdayan elmastıraş nargilelerini süzüle süzüle çekişlerini görmek istiyordum. Garp kızlarının Şark'ta çok para ettiklerini de söylüyorlardı. Parisli adi Café Chantant yosmalarının İstanbul'da prenslere, vezirlere maşuka olarak gülistanların ortasına kurulmuş altın yaldızlı saraylarda huri hayatı sürdüklerini işitiyordum. Hilkaten hülyaperver[320], artist bir kız olduğumu söylemiştim ya! Güneşin en revnaktar renklere boyadığı bu sevda memleketinin cennet köşklerinde yaşamak için ne helecanlı rüyalar görüyor, ne gülünç kuruntular geçiriyordum. Sarığının ortası zümrüt sorguçlu, beli mücevher hançerli bir genç vezir, beni sarayına kapatıyor, onun dudaklarından aşkın o zamana kadar tatmadığım egzotik kokusunu alarak kolları arasında bayılıp bayılıp ayılıyor, hırpalayıcı, vahşi aşkıyla sarsılıyordum. Etrafına hisarlar örülü, fil dişili, altınlı gümüşlü bu kadın mahpesinde[321] ahular, tavuslar arasında, ben de onlara benze-

---

314 feyiznak: bereketli
315 berhudar: işi bereketli olan
316 dürüst: doğru, düzgün, hatasız
317 bilaistihkak: haksızca
318 iştiyak: arzu
319 haile: facia
320 hülyaperver: hayalci
321 mahpes: cezaevi

mek için rastıklı kaşlar sürmeli gözlerle dolaşarak fıskiyelerinden elmaslar saçılan sümbüllü, laleli havuzların çimenli kenarlarında şeştare[322] çalmaktan nihayet bıkıyor, sırdaşım güzel bir güvercinle, kalelerin ardından benim için ateşli ahlar çeken hariçteki sevgilime bir name gönderirken yakalanıyordum. Vezirin beni yakutlu yatağanıyla bir öldürüşü vardı. Bu *féerique*[323], dehşetli rüyadan uyanarak titriyordum. İstanbul'a işte böyle hülya dumanları içinde macera aramaya geldim ve buldum. Hülyalarımın büsbütün mutabıkı[324] değil. Bu da başka türlü felaket. Bütün anlatsam üç gün sürer. Sergüzeştimi[325] allegro bir piyes gibi derleyip toplamaya mecburum. Nihayet efendim Osman sülalesinden bir prense metres oldum. Saraylarında birkaç düzine odalığa koca olan şehzadelerin hariçten kadın sevmeleri şiddetle memnu[326] imiş. Sık kafesleri çivili alelade[327] bir eve kapatıldım. Amanım seyrek ve pek gizli gelebiliyordu. Mahremiyetleri para ile satın alınmış birkaç insafsız hizmetkârın arasında idim. Bütün dünya ile arama bir mezar duvarı çekildi. Sokağa çıkarmıyorlar, kimse ile görüştürmüyorlardı. Benim gibi daldan dala uçan Avrupalı bir kuyruksallayan kuşunun bu mahpusiyetini düşününüz. Sonra işittim ki hanedan kanı mukaddes imiş. Aşk macerasıyla bu kana aşılanan Avrupalı kadınların akıbeti, karanlık gecede bir çuval içinde Bosphorus'un siyah dalgaları arasına gömülmek olurmuş. Çıldıracaktım. Bana "Sultanlar ırkına karıştın. Müslüman ol!" dediler. Nikâhımız yok. Irka nasıl karışabilirim?" dedim. "Âl-i Osman sultanları için nikâh olmaz. Arzu buyurdukları her kadın onların zevceleridir." cevabını verdiler. Korkudan ihtidaya[328] razı oldum. Bana "Kelimeişehadet getir!" dediler. Arapça okudular. Manasını bilmediğim bu şeyleri ben de tekrar ettim. Bu

---

322 şeştare: bir çeşit çalgı
323 *féerique*: olağanüstü
324 mutabık: karşılık
325 sergüzeşt: macera
326 memnu: yasak
327 alelade: sıradan
328 ihtida: mensup olduğu dinden İslamiyet'e geçme

cebrî[329] ve gayr-i şuûrî[330] ikrarımla[331] Müslüman oldum mu, hâlâ gâvur muyum bilmiyorum… Sezdiğim bir hakikat varsa o da girdiğim iki dine şeref verecek bir mühtedi olmadığımdı.

Başıma gelecek felaketten evvel mahpusiyetimin vahametini sefaretime bildirmek için hiçbir vasıtaya malik değildim. Etrafında dolaştığım uçurumun derinliğine baktıkça dehşetten gözlerim kararıyordu.

Prensin bana *passion*'u[332] ziyade idi. Ölüm korkusuyla vakit kazanmak için erkek avutmakta ne kadar maharetim varsa ortaya döküyordum. Milletimi ve dilimi bütün unutturmak için bana Fransızca kitap gazete vermiyorlardı. Türkçe okutmak için müteaddit[333] hocalar tayin ettiler. Hemen hemen yegâne[334] meşgalem lisanınıza çalışmak oluyordu. Mahpusiyetimin elemlerini öldürmek için bu hiç kâfi bir eğlence değildi. Tarihlerinizi, romanlarınızı, şiirlerinizi karanlık hiyerogliflerini bin müşkülatla sökmeye uğraşa uğraşa nihayet açıldım. Türkçeyi evvelce pratikman öğrenmedikçe yazınızı okumak kabil değildi. Edebiyatta kenarsız bir okyanustan küçük bir göle düştüm. Amour prévoir'inizi [335] zedelemeden literatürünüzün çok zengin olmadığını söylememe müsaade ediniz. Hele son zamanlarınızın mahsulleri muvaffak olunamamış taklitler, adaptasyonlardan ibaret… Klasiklerinize gelince sizi çok ağlatan Leyla ile Mecnun beni bol bol güldürdü. Benimsediğiniz bu hikâyelerdeki kahramanlar ve isimler de Türk değildir. Türklüğünüz Arap, Acem edebiyatına asırlarca mağlup olmuş. Şimdi de ananevi[336] ruhunuzu Avrupa'nın medeniyet ejderi yutuyor.

---

329 cebrî: zorla
330 gayr-i şuûrî: bilinçsiz
331 ikrar: onay
332 *passion*: tutku
333 müteaddit: çok fazla
334 yegâne: biricik
335 *Amour prévoir*: aşk perisi
336 ananevi: geleneksel

Ben ne bir feylesof ne bir filolog idim. Can sıkıntısından çaresiz bu meselelere düştüm. Zamanımın en mühim kısmını artık derin bir nefret duyduğum prense Türkçe yalancı aşk nameleri yazmakla geçiriyordum.

Ayağımla girdiğim bu mahpesten tabutla çıkacaktım. İhtimal öyle de değil… Azrail'in eline ölmek, son meskene tabutla gitmek, belki bana müyesser olmayacak bahtiyarlıklardandı. İp, çuval, deniz… İşte sarayların kurbanlarına tatbik ettiği üç imha sureti. Osmanlı tarihlerinin sahifelerine ziynet veren cellat kementleri ağlamaktan sişen gözlerimin önünde akur[337] yılanlar gibi kıvrım kıvrım kıvranıyorlardı. Bazen isyan saatlerim oluyor, kendimi yerden yere vuruyordum. Huzurlarından hiç hali kalmadığım[338] gardiyanlarımdan soruyordum:

— Ben böyle adi bir evde oturmak için gelmedim. Hani ya zümrütten, zebercetten, yakuttan köşkler? Hani ya güllerinin tebessümleri solmayan bahçeler? Hani ya terennümleri[339] susmayan bülbüller?

O zaman dolgun bir kahkaha ile şu cevabı alırdım:

— Oh gâvurun kızı… Bunlar Muhammed'in sadık kullarına ahiret için vadettiği saadetlerdir.

4

Gittikçe coşan Ulviye Melek Hanım'ı, bu şüpheli mühtediyi dinledikçe adi bir vaka karşısında olmadığımı bir defa daha anladım. Bu şahane metresliğin yüksekliğinden Kokotlar Mektebi çukuruna düşünceye kadar hikâyenin katedilecek uzun bir yolu var. Karilerimi[340] bıktırmamak için bu mesafeyi kısaltıyorum. Arasına yalanlar, mübalağalar sıkıştırılmış bir macera da olsa bunu âdet, ahlak, tarih ve edebiyatımızı tetkike kadar Türkleştiğini söyleyen

---

337 akur: saldırgan

338 hali kalmak: uzak olmak

339 terennüm: şarkı söyleme

340 kari: okuyucu

fakat ruhu ecnebi kalmış kahramanın bazen acı tenkidiyle ağzından dinlemek bir şeydi.

Charlotte Prunier, prova edilen bir elbisenin dikişi arasına sıkıştırdığı bir tazallümnameyi[341] bir Ermeni kadın terzi vasıtasıyla Fransız sefarethanesinin ıtlaına[342] kadar eriştirerek prensin sevda mahpusundan kurtulmaya nasıl muvaffak olduğunu epey helecanlı tasvirlerle anlattı.

İmansız ihtidasıyla dünyada Müslüman cennetine girmek isteyen bu gâvur kızı, mahpesinden kurtulduktan sonra İstanbul'da güzelliği ve binbir sergüzeştiyle iştihar ediyor[343]. Kendi asıl ve nesline dair türlü masallar uyduruyor. Osmanlı hanedanına karıştığı iddiasıyla edilleler[344] getiriyor. Çarşafla şarkın ısrarlı hayatına bürünerek Türk kadını tarzında yaşamayı ticaretine revaç vermek için daha faydalı buluyor.

Prensten hamil[345] olarak ayrıldığını ilan ediyor ve bir kız doğuruyor. Prenses Şehnaz. Şimdi yetişmiş bir matmazel, Avrupa'da tahsilde.

Ahlakın kârizine[346] düşen bir mahlukun eteğini kirden sakınmasına lüzum kalmaz. Artık onun için her irtikâp[347] yolu açıktı. Temîn-i maîşet[348] için Ulviye Melek'in son şeytanet olarak ortaya çıkardığı fahiş felsefesi aklımı durdurdu. Birçok noktalarda cevap veremeyerek mülzem[349] kaldım. Bu aczime gülecek kadar ilmî ihatalarının[350] kudretine güvenen feylesoflar varsa meydana çıksınlar. Bu yaman kadın mütehassıs[351] eliyle yarayı deşiyor. Medeni ahla-

---

341 tezellümname: şikâyet mektubu
342 ıtla: bildirme
343 iştihar etmek: meşhur olmak
344 edille: deliller
345 hamil: taşıyıcı
346 kâriz: pis yol
347 irtikâp: kötülük yapma
348 temîn-i maîşet:
349 mülzem: susturulmuş
350 ihata: sarma
351 mütehassıs: uzman

kın tekâmülüyle[352] alakadar her mütefekkirin[353] bu kangren karşısında düşünebileceği çareyi söylemesi en mühim vazifesidir. Lakin şunu ihtara mecburum: Bu pek nazik meselede yalın kat düşünenler, riyakârlara, müteassıplara[354], ananeperestlere[355], kürenin malullerine[356] yürümek için yol yoktur. Alınlarımızı açmalı, ürkmemeli, dimağımızın bütün genişliğiyle düşünmeliyiz…

*

Sözü yine Ulviye Melek'e veriyorum. O ateşte fıkırdayan bir kap gibi kanının bütün galeyanıyla anlatıyor ve memleketimize, hayatımıza bigâne[357] Frenklerin Şark hakkında uydurdukları masallara andıran hikâyesinin üzerimde ne tesir yaptığını anlamak için zeki gözleriyle beni tetkik ediyordu. Yüzü kızardı. Terledi. Nemlerini ince mendiline içirdiği helecanını taşırmaya başladı:

— Geçinmek için evvela bir can iken şimdi iki olduk. Çocuğuma büyük soyuna layık bir terbiye vermek mecburiyetinde idim. Osmanlı hanedanı zürriyetinden hoşlanmaz. Tarihlerinin bütün sahifeleri masum çocuk kanlarıyla kıpkızıldır. Benimkini babası kabul etmedi. Çünkü nikâhsızmış. Rica ederim efendim hanedan çocuklarının hangisi nikâhlı anadan doğmuştur? Babası sultan veya sultanzade, anası Çerkez ve esir olmalı. O zaman evladın meşruiyetini[358] peygamber tasdik ve Allah kabul ediyor.

Ulviye Melek, belki de hâlâ su katılmadık Charlotte Prunier -nasıl isterseniz- durdu. Yüzünde bütün insaniyetin sıfatına karşı titiz bir istihza[359] tebessümü gezinerek beni süzmeye başladı. Sözün mühim yerine geldiğimizi anladım. İnler gibi yavaştan yine girişti:

---

[352] tekâmül: olgunlaşma
[353] mütefekkir: düşünür
[354] müteassıp: taassup sahibi
[355] ananeperest: gelenekçi
[356] malul: engelli
[357] bigâne: yabancı
[358] meşruiyet: meşru olma
[359] istihza: alay

— Beyefendi, sizinle hiçbir riya *management*'i[360] yapmadan açık konuşacağım… Onun için umumun zıddına binaenaleyh fevkinde düşünen bir dimağ intihabıyla[361] karşınıza çıktım. Bakalım nefretinize mi uğrayacağım takdirinize mi? Bugün mümkün olabildiği kadar temeddün etmiş[362] ve etmeye uğraşan bütün milletlerde bir hürriyet davasıdır gidiyor… Lakin insanlar arasında lafzen yaşayan bu mübarek şey, hiçbir memlekette maddeten mevcut değildir. Kargalar, kurtlar, ayılar bu iddiada bulunurlarsa hak veririm. Fakat insanlara kahkahalarla gülerim.

Şimdiye kadar bir heykel sükûtuyla dinlediğim bu söz tufanı karşısında artık münakaşa zamanı gelmiş olduğuna hüküm ile:

— Yanılıyorsunuz sanırım, dedim.

Ulviye Melek hafifçe başını titreterek:

— Niçin efendim?

— Hürriyetten maksadınız nedir? Evvela kelimeyi tahdit etmek[363] lazım gelir…

— Aman ya Rabbi! Siz bile hürriyete bütün şümul[364] ve ıtlakıyla[365] mana vermekten korkuyorsunuz. Hürriyet mana ve medlulce[366] mukayyet[367] tutulursa kelimenin cevheri bozulur.

— Biz kelimenin cevherinden değil, hayata bilmuamele[368] tatbiki kabiliyetinden bahsediyoruz sanırım.

— Efendim bendeniz diyorum ki polis, jandarma, mahkeme, hapishane bulunan memleketlerde hürriyet olamaz… Bunlardan

---

360 *management*: yönetim
361 intihap: seçme
362 temeddün etmek: uygarlaşmak
363 tahdit etmek: sınırlamak
364 şümul: kapsam
365 ıtlak: serbestlik
366 medlulce: anlama göre
367 mukayyet: kayıtlı
368 bilmuamele: uygulayarak

hali[369] bana bir diyar gösteriniz orada hürriyetin varlığına iman edeyim…

— Çok yanılıyorsunuz. Bu saydığınız şeyler bilakis hürriyetin zaminidirler[370]. Bunlarsız hiçbir yerde hürriyet tesisi kabil olamaz. İnsanlar, kurtların, ayıların hudutsuz vahşi hürriyetleriyle yaşayamazlar…

— Demek insanlar çok defa tabiate uymayarak, uydurmayarak kendi yaptıkları kanunların icbarları[371] altında yaşamak mecburiyetindeler…

— Bugünkü insanlar kanunlarını mümkün mertebe tabiatin ahkâmına[372] uydurmaya çalışıyorlar.

Ulviye Melek şerirliğinin[373] bütün istihzasıyla tekrar etti:

— Uydurmaya çalışıyor!..

— Evet… Kanun mühim tecrübeler üzerine mübremiyetle yapılır ve onların icbarları altında yaşanılır…

— İcbarları altında…

— Evet. Başka çare yoktur…

— Hürriyet ve icbar… İşte birbiri ile tos vuruşan iki kelime…

— Ya nasıl istiyorsunuz? İnsanlar hayvanlar gibi bütün ıtlak-ı mana ile hür mü yaşasınlar? Buna "hürriyet" değil, "vahşet" denir… Av peşinde gezmek, parçalayıp yemek, çiftleşmek… Onlar için hayatın bundan başka bir hedef ve manası var mı? Sizin beşer dediğiniz koyun sürüsü değildir… Bugünkü şerirler darağaçlarıyla, giyotinlerle, prangalarla zor zapt olunuyorlar. Bunlar birbirlerine karşı serbest bırakılırsa hâl neye varır?

---

369 hali: uzak
370 zamin: kefil
371 icbar: zorluk
372 ahkâm: hükümler
373 şerirlik: kötülük

— Beyefendi bu mesele uzundur. Münakaşanın bu şekliyle de bir sûret-i halle[374] iktiran[375] mümkün değildir. Maziyi tahattur eder[376], hâlin icabı nezaketini riyasız düşünür, bu gördüğümüzden daha çok medeni bir istikbal tasavvur ve arzu edersek bendeniz meselede haklı çıkarım…

— Rica ederim efendim anlayamadım…

— Kurûn-ı vustâyı[377], geçmiş zamanları düşününüz. Bugün müzelerdeki tüylerimizi ürperten işkence aletlerini göz önüne getiriniz. Eskiden insanın insana tagallübü[378] daha insafsız, daha yaman, kanunların şiddeti daha biaman[379] olduğunu derhâl tasdik edersiniz. Üzerinde doğduğumuz bu toprak güllenin daha birkaç yüz milyon sene nagehani[380] bir kazaya uğramazsa ömrü olduğunu söylüyorlar. Zavallı beşeriyet tarihini henüz yeni zapta başlamıştı. Geldiğimiz yolun iptidaları[381] karanlık. İlim fenerleriyle tarihin gecelerini aydınlatmaya, asarıatika[382] mahkûkatını[383], mağaraları, mezarları, müstehaseleri[384] söyletmeye uğraşıyorlar. Yalan yanlış tanıyabildiğimiz birkaç bin senelik mazimizden buraya kadar gelmişiz… Mesela bundan yüz asır sonra bu sarp medeniyet yolunun hangi ideal zirvesinde bulunacağız? Emin olunuz o zamanın mesut insanları bugünümüzün tarihini okudukları zaman bizim şimdi Kurûn-ı Vustâ'dan duyduğumuz tevahhuştan[385] ziyade raşeler[386] geçirecek-

374 sûret-i hall: çözüm yolu
375 iktiran: yaklaşma
376 tahattur etmek: hatırlamak
377 Kurûn-ı Vustâ: Orta Çağ
378 tagallüp: galip gelme
379 biaman: amansız
380 nagehani: ansızın
381 iptida: başlangıç
382 asarıatika: tarihî eser
383 mahkûkat: taş vb. üzerine kazılmış değerli eşya
384 müstehase: fosil
385 tevahhuş: korku
386 raşe: titreyiş

lerdir. Medeniyet daima insanlığı yükseltecek bir mülayemete[387] doğru gitmekle bir mana ve hedef alabilirler.

— Hanım… Irklar, kavimler, milletler, medeniyetler de fertler gibidirler. Vakit vakit munkarız[388] ve ortadan kaybolurlar. Bugünkü nesiller söner. Yarın yerlerine yenileri türer. Sonra yeryüzü devir devir tufanlarla, zelzeleler ve diğer cevvi[389] ve jeolojikî hadiselerle tahvillere[390] uğrar. Hastalık salgınları olur. Binaenaleyh şimdiki ırkların ve medeniyetlerin yüz asır bilainkıta[391] aynı tekâmül[392] yolunda devamlarına ihtimal tasavvuru müşküldür. Bu, büyük ve daimî tahavvüller[393] içinde iklimler değişir. Doğacak nesiller yeni muhitlere intibakla[394] yaşayabilirler… Sanırım ki tasavvur ettiğiniz bu pek uzak zamanın insanları bugünkülere hiç benzemeyeceklerdir. Harsları[395], medeniyetleri ne olacaktır? Bilinemez.

Daha mı iyi, daha mı fena? İnsanların giderek melekleşeceklerini hiç zannetmiyorum. Ne kadar medenileşse beşerin tıynetinde[396] uyuyan vahşi bir hayvan var. İyilik fenalık müspet menfi gidiyor. Mesela âlimin biri milyonlarca hayatı kurtaran bir serum keşfine muvaffak olur iken diğer taraftan yine bir ilim adamı milyonlarca canı ölümün çukuruna dökecek muhnik[397] bir gaz icat ediyor. Bundan anlıyoruz ki insanları kurtarmak kadar öldürmek de yine insanlık için büyük bir hizmet sayılır. Cihan harbinden evvel ölüm, nazarlarda dehşetin gayesini tespit ederdi. Şimdi mevt[398] ile istinas

---

387 mülayemet: yumuşak huyluluk
388 munkarız: yok olmuş
389 cevvi: uzaya ait
390 tahvil: dönüşüm
391 bilainkıta: kesintisiz
392 tekâmül: gelişim
393 tahavvül: değişim
394 intibak: uyum
395 hars: kültür
396 tıynet: yaratılış
397 muhnik: boğucu
398 mevt: ölü

edildi[399]. Cinayetlerin, intiharların çoğalması bu hakikate alamet değil mi? Her tarafta yeni harp için bir kaynaşma var. İnsanlar öldürmeye, ölmeye kanamadılar. Bütün kafalar bu kan sarhoşluğuyla dönüyor. Sınırdan sınıra komşu komşuya diş gıcırdatarak bıçağını biliyor. Bütün son icatlarda ölüm kokusu var. Tayyarelerin bizi yüksek, saf hava tabakalarında tenezzühe[400] çıkarmak için yapılmadıklarını görüyoruz. Harp bütçelerini doldurmak için bütün milletler yarınki ölümün gölgesi altında aç, sefil yaşıyorlar. Ver kulağını etrafı dinle hep işiteceğin hava; harbe teşvik, teşci[401] manzumeleridir. Yeni eserleri aç oku. Harbin saymakla bitmeyen menfaatleriyle gözlerin kıvılcımlansın. Bütün bu ölüm felsefesine karşı son medeniyetin inşa edebildiği kale nedir? Terk-i teslîhât[402] teranesi[403] ve cemiyyet-i akvâm[404] komedyası… Ahlaka gelince eski "uhuvvet-i beşeriyye"[405] terkibinin[406] üzerine tüy diktikten sonra bunun filizlerini mezarların kanlı topraklarından sürecek yeni prensiplerde arayacağız… Yeni şeniyet[407] varlığın kanunlarını ölümün bünyesinden, kudretinden takdir edecek. Evvelden merdut[408] sandıklarımız makbul olacak, ahlakın kulislerinde gizlenmiş umacıları yakalarından tutup sahneye fırlatacağız.

Eski zihniyetlere hâkim bu zavallı periler, halkın temeshur[409] kahkahaları arasından utanarak kaçacaklar… Modası savmış eski faziletlerimizden birçoklarını da beraber götürecekler…

---

399 istinas edilmek: alışılmak
400 tenezzüh: gezinti
401 teşci: cesaretlendirme
402 terk-i teslîhât: ateşkes
403 terane: usanç veren söz
404 cemiyyet-i akvâm: milletler cemiyeti
405 uhuvvet-i beşeriyye: insanlığın kardeşliği
406 terkip: birleşim
407 şeniyet: kötülük
408 merdut: kovulmuş
409 temeshur: alaya alma

5

Sözümün son kararından Ulviye Melek'in şeytani çehresine bir memnuniyet tebessümü yayıldı. Eda ile iki tarafına kırıtarak şimdi o başladı:

— Teşekkür ederim efendi…

— Niçin efendim?

— Muhakemenizi[410] benim çıkarmak istediğim neticeye getirdiniz.

— Benim hakikate kavuşmaya uğraşmaktan başka bir kaygım yoktur. Bu hakikatperestliğim sizin fikrinize de uyuyorsa buna ben de teşekkür ederim.

— Tamamıyla.

— Nasıl?

— Eski zaman umacıları yeni sahnenin kulislerinden kaçar iken asırlardan beri ruhumuzu güveleyen o, muzır[411] riyayı da elbette beraber alıp götürmüşlerdir.

— Bunu ben de arzu ederim fakat ne gitti ne kaldı, bu hesap sonra anlaşılacak…

— Yok yok… Meseleyi istikbale[412] talik etmeyiniz[413]. Riya ifritinin[414] aramızdan ebeden kovulduğuna hüküm ile konuşalım. Hiç olmazsa ikimizin arasından…

İkimizin arasından! Hususiyet ima eden bu sözü, pek yavaş, ben de tekrar ettim. Beni de tamamıyla kendi fikrine getirmek için bu bir nevi telkin ustalığı idi. Bakalım alt tarafı ne çıkacak?

Ulviye Melek gözleriyle gözlerimin bebeklerini arayarak devam etti:

---

410 muhakeme: iyice düşünme
411 muzır: zararlı
412 istikbal: karşılama
413 talik etmek: bağlamak
414 ifrit: çok zararlı şey

— Ben de hâlimce, kudretimce insaniyete hizmet etmek için Kokotlar Mektebini açtım…

Bu acayip mantık karşısına bağırmamak için dilimin ucunu ısırdım. Ve aynı cümleyi büyük bir hayretle tekrarlamaktan kendimi alamadım:

— İnsaniyete hizmet etmek için Kokotlar Mektebini açtınız?

— Evet fakat niçin büyük bir hayretle çehreniz değişti? Sözüme itirazınız var mı?

— İtirazım… Hayır birçok noktalardan itirazım var…

— İtirazlarınızı dinleyeceğim. Ve müdafaalarımı da dinleteceğim efendim… Buyurunuz…

— Evvelen "mektep" bütün insaniyetin feyiz[415] mahalli olmak itibarıyla mübarek, mukaddes bir yerdir. Bu sakfın[416] kokotluk öğrenimine tahsisini[417] namının kutsiyetine karşı büyük bir hürmetsizlik gibi görüyorum…

Ulviye Melek ince bir tebessümle cevap verdi:

— Bu itirazınız gayr-i varîddir[418] ve bana teveccüh edemez[419]…

— Niçin?

— Çünkü terkibin mucidi ben değilim…

— Ya kimdir?

— Bundan dokuz on sene evvel Paris'te Théâtre Michel'de bu namda bir piyes oynandı. Çok rağbet ve alkış kazandı. Eserin müellifleri Armont ve Gerbidon isimlerinde iki ediptir. Bendeniz onlardan ilham aldım. Onların sahneye çıkardıkları *L'école des Cocottes*'i ben hakikat aleminde tespit ediyorum…

— Bunda sizin için büyük bir şeref hissesi görüyorum.

415 feyiz: bereket
416 sakf: çatı
417 tahsis: ayırma
418 gayr-i vârid: olması mümkün olmayan
419 teveccüh etmek: yönelmek

— Ciddi, büyük hizmetler daima şerefsiz ve takdirsiz kalanlardır. İnsanların huyu budur. Evvelen ben bu namı kıymettar iki edipten aldım. Binaenaleyh itirazınızı onlara tevcih[420] lazım gelir. Saniyen Paris gibi medeni bir şehir halkı bu tesmiyeye[421] karşı sizin tevehhüm ettiğiniz[422] mahzuru asla görmeyerek bu kreasyonun[423] önünde avuç patlatmışlar. Heyecan tufanları koparmışlar… Fransa'da bu derece makbul olan bir şey burada neden bu kadar mezmum[424] sayılıyor? İki memleketin morali birbirinden bu raddeye kadar ayrılabilir mi? Bunu geçelim. Diğer itirazlarınız?

— Edebî dekoltede biz henüz Fransa kadar yetişkin değiliz madam… Affedersiniz hanım… Bazı ediplerinizin sahifelerinde öyle deskripsiyonlar[425] vardır ki bu dereceye bizim bahnamecilerimiz[426] bile cüret edemezler. Ben size nezahet[427] namına söylemek istedim. Mesela mektebinize "hüsn-i etvâr"[428] veya "şuhluk müessesesi" diyemez miydiniz? Bu, kulaklara daha mülayim gelir ve maksad-ı tesîsinizi[429] sû-i telakkiye[430] yol açmazdı…

— Evet programımızda hüsn-i etvâr ve şuhluk dersleri de vardır. Lakin asıl maksat bu değildir. Fuhşu saran çirkin tırtılları temizleyip, intani[431] sirayetlerini[432] dezenfekte ederek onu asri, bedii bir sanat hâline getirmek istedim. Meram bu iken âlemi aldatmak için tesmiyeyi tenzihe[433] uğraşır isem riyakârlık etmiş olurum. Biz ise ri-

420 tevcih: yöneltme
421 tesmiye: isimlendirme
422 tevehhüm etmek: kuruntuya kapılmak
423 kreasyon: model
424 mezmum: yerilmiş
425 deskripsiyon: tarif
426 bahnameci: erotik kitap yazan
427 nezahet: ahlak temizliği
428 hüsn-i etvâr: güzel davranış
429 maksad-ı tesîs: koyma amacı
430 sû-i telakki: kötü anlayış
431 intani: mikrobik
432 sirayet: bulaşma
433 tenzih: temiz olduğunu söyleme

yayı aramızdan defetmedik miydi? Her fenalık bu belanın nikabı[434] altında yapılmıyor mu? İnsanların birbirlerine karşı içleri başka, dışları başka oldukça bu dünyadan salah[435], samimiyet beklenir mi? Bu, birbirimizi aldatmak ve birbirimize bile bile aldanmak değil midir? Mevzumuz fuhuştur. Dibeğin altına koyup döveceğim mesele budur. Sujemin[436] ismini değiştirerek işe başlarsam ben hangi salim neticeye varabilirim? Maahaza[437] maruz kaldığımız şiddetli hücumların dedikodularından korkarak kapımızın üzerindeki levhayı Bikes Kızları Sıyanet Yurdu şekline koyduk. Kokotlar Mektebini yalnız bir kısım kartlarımda muhafaza ediyorum. Ve bunları da ancak sizin gibi avami[438] telakkilerin fevkine[439] çıkmış mütefekkirlere gösterebiliyorum.

Fuhuştan bahsedeceğim. Fuhuştan… Erkekle kadının müştereken irtikâp edip[440] de rezilliği yalnız dişiye yüklenilen fuhuştan. Fakat ben bundan kürsülerden telinlerle[441] bağıran vaizler, riya tiksintileri içinde sahifeler karalayan moralistler gibi bahsetmeyeceğim. Fuhuş en ziyade onun gizli mürtekipleri[442] tarafından zem ve kadha[443] uğrar… Fuhuş! Bu müthiş kelime dünya yüzünden kalkmalıdır beyefendi. Fuhuş. Fahişelik. Havva kızlarından birçok bedbahtın alınlarına vurulan bu damgayı hangi günah çıkarıcı bıçakla kazıyabileceğiz? Bu nasıl kalkar? Nasıl? Fuhuş namuslandırılamaz mı beyefendi?

---

434 nikap: örtü
435 salah: iyilik, doğruluk
436 suje: özne
437 maahaza: bununla birlikte
438 avami: umumi
439 fevk: üst
440 irtikâp etmek: kötülük yapmak
441 telin: lanetleme
442 mürtekip: kötülük yapan
443 kadh: yerme, ayıbını söyleme

Fuhşu namuslandırmak! Bu söz beynimin içinde gittikçe daha kabaran akislerle namütenahi[444] çınladı. Neler duyuyorum? En fenası, daha neler duyacaktım?

Neredeyim? Kendimi bulmak için etrafıma bakındım. İki genç kız masum fakat hiçbir hayret ifade etmeyen munis[445] birer çehre ile dinliyorlardı. Bu nev muhaverelere[446] alışkınlıklarını anladım. Fakat vakaya yabancı kalan bizim İrfan Yekta'nın bu işitilmedik konferans karşısında benzi sararmış, gözleri kaymış, zihninde ifşası, itirafı müşkül bir şeyler uçuşur gibi dudakları titriyordu. Bu gençlerin saffetlerine[447] hürmeten önlerinde bahsi daha ziyade kıvamlandırmaktan kurtarmak için dedim ki:

— Fuhşu namuslandırmak!.. Bu temenniyi[448] ömrümde ilk defa duyuyorum. İki zıt tarafeynin[449] birbiriyle teadülü[450] mümkün olmayan bu muadelenin[451] sûret-i hallini de sizden sormuyorum ve sormayacağım.

— Siz sormasanız da ben söyleyeceğim. Mesele çok mühimdir. Burada mevzubahis[452] olan insaniyetin namusu namına rica ederim. Beni susturmayınız…

— Fakat hanım… İki Fransız edibi içtimai bir sınaat[453] latifesi[454] olarak sahneye böyle bir vaka çıkarabilirler. Kokotlar Mektebi yalnız tiyatroda açılır. Ve artistler tarafından temessül olunur[455]. Ha-

---

444 namütenahi: sonsuz
445 munis: cana yakın
446 muhavere: karşılıklı konuşma
447 saffet: saflık
448 temenni: dilek
449 tarafeyn: iki taraf
450 teadül: denklik
451 muadele: denklem
452 mevzubahis: söz konusu olan
453 sınaat: sanat
454 latife: ince anlam
455 temessül olunmak: temsil edilmek

kikatte böyle bir darü't-tahsîlin[456] küşadına[457] birçok mahzurlardan dolayı imkân göremiyorum.

— Bu âlemde en iyi şeyler evvela imkânsızlık kisvesi[458] altında büyük bir menfiyetle[459] görünürler. Örtüyü kaldırmaya atılan ilk cesur lanetlenir… Fakat hakikat bazı gözlere pırıldar. Birçok mezheplerin, mantarlaşmış köhne âdetlerin, tabiata mugayir[460] ahlak prensiplerinin foyaları hep böyle meydana çıkmış, semaya yükselen taassup[461] setleri gürül gürül hep böyle yıkılmıştır… Bugünkü mütekâmil[462] milletlerin terakkilerini, dehalarını, saadetlerini, refahlarını husule getiren[463] birçok şeyler evvelden memnu idi. Günahtı. Ahlaksızlıktı. Fikirler camdan bir kapana tutulmuş sinekler gibi daracık bir mekânda mahpustu. Dışarısını görürler, eflakları[464] seçerler fakat mahpeslerinden kurtulamayarak çırpınırlar, çırpınırlardı. Oh beyefendi! Ellerinde bombalarla bulutların fevkine yükselen bugünkü dehaları artık sırçadan kapanlar içinde mahpus tutamazsınız. Sizi tekâmülümüzün amillerinden[465] biri olarak tanıyorum. Bu zannımda yanıldığımı görmekle çok meyus olacağım[466]. Beni dinlemekle ahlakınız bozulacak mı sanıyorsunuz? Hayır, efendim! Ahlaklar çabucak öyle ne bozulur ne düzelir… Sözüm ona medeni, riyakâr moral nakşının tersini görmek için önünüze çıkmış bir fırsat karşısında bulunuyorsunuz. Beşeriyetin vardığı son felsefeyi huzurunuzda hülasa[467] ve garip iddiaları tenkit edeceğim. Mademki benim moralimi kalip[468], kendinizinkini halis ve kudretli

---

[456] darü't-tahsîl: eğitim evi
[457] küşat: açılış
[458] kisve: görünüş
[459] menfiyet: olumsuzluk
[460] mugayir: uymayan
[461] taassup: aşırı derecede tutma
[462] mütekâmil: gelişmiş
[463] husule getirmek: meydana getirmek
[464] eflak: gökler
[465] amil: etken
[466] meyus olmak: umutsuz olmak
[467] hülasa: özet
[468] kalip: sahte

görüyorsunuz, müsellem[469] ilim ve irfanınız ve böyle meselelerdeki mümareseniz[470] hasebiyle münakaşada galebe şansının sizde kalacağından şüphe edilemez. Beni ikna buyurunuz. Şuraya kâfir girdim, imanlı çıkayım.

6

Bu eski fahişe, yeni müdirenin, fuhşu namuslandırmak morali karşısında hakikaten müşkül bir vaziyette kaldım. Tekrar yeğenimin yüzüne baktım. İrfan Yekta nefes almasını unutmuş bir solgunluk ve durgunlukla kulak kesilmiş dinliyor. Onu odadan savayım mı? Bu karı ekstra moralinden daha ne katmerler kaldıracak? İrfan'ı savmakla belki hem çocuğu gücendirmiş hem de odaya daha ziyade bir hususiyet havası vererek ifadelerinde Ulviye Melek'i daha cüretlendirmiş olacaktım.

Yalnız küçük bir ihtara lüzum görerek dedim ki:

— Karşımızda masum bakışlı gençler var. Moralinizde bu çocukların saffetlerini ihlal edecek dekolte teşrihata[471] girişmemenizi hassaten[472] rica ederim.

Bu prensler metresi, şahane bir bakışla gençleri süzdükten sonra:

— Ha evet, çocuklar! (telaffuzunu ince bir istihza sedasıyla iğneleyerek) Lakin bu tabiri kaç yaşındaki mini miniler hakkında kullanabileceğimizi bilemiyorum. On birinde, on ikisinde öyle kan kırmızı çumçumalar var ki bu vadideki bilgileri sizinkinden, benimkinden pek de aşağı kalmaz. (yeğenimi göstererek) Küçük beyi gücendirmemek için hakkındaki hükmümü belli etmek istemem. Lakin mevzumuzun kara cahili olmadıklarını tavren gösterdikleri alakadan anlıyorum. (tebessümünü keskinleştirerek) Benim kızlara gelince, onlar şimdiden yaşlarının üç misli sergüzeşt sahibidirler…

---

469 müsellem: doğruluğu ispatlanmış
470 mümarese: alıştırma
471 teşrihat: açıklamalar
472 hassaten: özellikle

Sıra gelecek, anlatacağım. Ah…Ah… Anaların, babaların evlat hakkındaki saffet ve hüsn-i nazarları[473] ne kadar gülünçtür. Çocuklar bir şey görüp öğrenmesinler… Bir gün kız erkek üç dört komşu çocuğunu sizinkiyle beraber konuşurlarken kapı arasından dinleseniz cinsiyete dair onlardan sizin bilmediğiniz çok esrar öğrenirdiniz. Evvel zamanda yirmi yaşında bir delikanlıyı on sekizindeki bir kız ile gerdeğe korlar iken bazen ne olacağına ait birçok şeyler talim etmek mecburiyetinde kalırlar imiş… Şimdi bunlar hep gülünç masal oldu. Eski hamakatle[474] şimdiki zekâvetin[475] evveliyetine dair ukala[476] henüz ittifak edemediler. Lakin zamane ahlakının inkişafı edebî felsefenin bati[477] adımlarını çoktan geçti. Eskiden beri çocukları üzen bir merak vardır. Validelerinden daima sorarlar:

— Anne beni nasıl doğurdun?

Bu masumane sualin layetegayyer[478] cevabı şudur:

— A yavrucuğum, karnımı yardılar, seni çıkardılar.

Evvel zaman çocukları inanır ve sükût ederlerdi. Şimdikiler gülüyorlar, “Anne yalan söylüyorsun. Ha ben biliyorum. Söyleyeyim mi?” diyorlar…

Ben “Melek Hanım rica ederim. Bu teferruata lüzum görmüyorum…”

— Beyefendi bunlar eski yeni çocuk psikolojisidir, yabana atılacak sözler değil…

Muhatabım durdu. Mecrasından taşırdığı bahsi ihtarım[479] üzerine biraz derleyip toplamak için düşünüyordu. Ben ondan ziyade… Ya Rabbi daha neler duyacaktım? Fuhşun namuslandırılması… Kelimelerde takdim tehir[480] yaparsak meal şöyle oluyordu:

---

473 hüsn-i nazar: güzel bakış
474 hamakat: budalalık
475 zekâvet: akılllılık
476 ukala: akıllılar
477 bati: yavaş
478 layetegayyer: değişmez
479 ihtar: uyarı
480 tehir: erteleme

Namusun fuhuşlandırılması… Bu, o demekti. O, bu demekti. Kafam aynı levs-i manâ[481] içinde dönüyordu. Bu ağrep[482] namus muadelesinden[483] hangi prensibe çıkacaktık?

Bu karanlık kârize[484] bir kere daldık. Öbür ucundan aydınlık görünceye kadar devam edecektik.

Çocuk psikolojisi… Evde çok tuhaf etfalin[485] zekâvetini anlamak için "Yavrucuğum sen nereden çıktın?" sualini mi soracaktık? Bu imtihana doğru cevap almakla sevinecek miydik? Eski yeni çocuk zekâveti hakkında çok güzel mukayese… Kokotlar Mektebi programında acaba bu birinci temrin[486] midir?

Ulviye Melek mesleğinin ilminde bir mütebahhir[487] tavrıyla süzük süzük bana baktıktan sonra yine başladı:

— Fuhuş nedir? Nereden doğar? İnsanlar arasından bunun izalesi[488] kabil midir? Fırsat düştükçe hemen herkes bu kirli havuza bir girer, bir çıkar. Fakat ismi geçtikçe yine herkes derin bir tiksinti ile yüz buruşturur. Gayrimeşru[489], gayrikanuni[490] bütün cinsî münasebetleri fuhuş çerçevesine sokabiliriz. Kanun ve ahlak haricindeki bu münasebetler nasıl azalır? Şüphesiz izdivacın çoğalmasıyla… Hâlbuki bugün emir[491] tamamıyla ber-akistir[492]. İzdivaç azalıyor. Kanunsuz rabıtalar çoğalıyor. Niçin? Üç sebebi pek aşikâr. Kadından, erkekten bugün evlenenememeye mahkûm pek çok nüfus var. Bu zavallıları izdivaçtan mahrum bırakan şey, bütün âlemin iktisa-

---

481 levs-i manâ: anlamın kötülüğü
482 ağrep: çok şaşırtıcı
483 muadele: denklik
484 kâriz: lağım
485 etfal: çocuklar
486 temrin: egzersiz
487 mütebahhir: engin bilgiye sahip bilim adamı
488 izale: ortadan kaldırma
489 gayrimeşru: meşru olmayan
490 gayrikanuni: yasal olmayan
491 emir: iş
492 ber-akis: aksine

den giderek almakta olduğu gayrimüsait[493] ahvaldir. Her memlekette milyonlarca amelenin işsiz kaldıklarını işitiyoruz. Bir yandan gündeliklerin galasından[494] şikâyet olunuyor.

Hem amele çok hem gündelikler yüksek. Bu nasıl olur? Gündelikler yüksek değil ondan azı yaşamaya gayr-i kâfi[495]… Giderek dünyayı neticesi endişe-aver[496] bir taayyüş[497] buhranı sarıyor. Ne olacağız? Buna nikbinlikle[498] cevap verilemiyor. Bu kaht[499] u galâ içinde bir aile yuvası kurmak her yiğidin kârı değil… İhtiyaç ejderinin kangalları arasında kıvranan bedbaht kadınlardan bir takımları son çare ve içtimai bir intihar olarak gözlerini yumup fuhşa atılırlar. Kanlarının recüli[500] ateşlerini ufak ücretlerle söndürmek için beri yanda bu sefilelere kollarını açan hesapsız ve vicdansız erkekler var. Vicdansız, niçin? Onu sonra söyleyeceğim. Beyefendi bugün fuhşun büyük kısmı sırf cinsî zevk ve telezzüz[501] için değil, iktisaden[502] vuku buluyor. Tabii ihtiyaçlarla içtimai zaruretler göğüs göğüse boğuşuyorlar…

— Güzel söylüyorsunuz hanım fakat bütün sözlerinizi üzerinde topladığınız netice noktası zihnime çapraşık geldi. Maişeten[503] darda kalan her kadına fuhşu mazur mu göreceğiz?

— Bu mazeret kanuni ve ahlaki değil, tabii oluyor…

---

493 gayrimüsait: uygun olmayan
494 gala: pahalılık
495 gayr-i kâfi: kâfi olmayan
496 endişe-aver: endişe verici
497 taayyüş: geçinme
498 nikbinlik: iyimserlik
499 kaht: azlık, kıtlık
500 recüli: erkekçe
501 telezzüz: hoşlanma
502 iktisaden: ekonomik olarak
503 maişeten: geçim olarak

— Zannederim ki… Evet kaviyyen[504] zannederim ki ihtiyaç derdiyle bunalan her kadın halasını[505] fuhşun çirk-abında[506] aramaz…

— Kurtulmak için denizin temiz suları da var diyeceksiniz. Fakat beyefendi fuhşa lanet, intihardan nefret ediyorsunuz. Bunun ikisi ortasını lütfen bana gösteriniz… Buna kederlenelim mi? Memnum mu olalım? Bugün intiharın kuyularından ziyade fuhşun aguşu[507] kurtarıyor…

— Kurtarıyor… Hayır… Öldürüyor, deyiniz… Öldürüyor. Evvela manen, sonra maddeten…

— Öldürüyor… Peki, kabul edelim. Dalgaların arasına atılanları etraftan koşuşup kurtarıyorsunuz. Fuhşun ölümüne teslîm-i vücûd[508] edenleri tahlis[509] için neden kımıldamıyorsunuz? Bu girdaba düşenler derhâl damgalanıyor, lanetleniyor. Taşlanıyor. Hayvanlara hastaneler, gayrimeşru doğanlara piçhaneler yapıyorsunuz. Melun mesleğinde ihtiyarlamış malul, aç, yersiz yurtsuz, talihi kara, yüzü kara sefileyle insaniyet bütün kapılarını kapıyor. Fahişeyi fahişe yapan kendi iradesinden ziyade cemiyetin ona karşı aldığı vaziyettir. Fuhuş, cemiyetin mübrim bir zaruretinden doğuyor. Bu zarureti izale ve hiç olmazsa tahfif için hangi memleket parlementosu beş on dakika yorulmak zahmetine katlanmıştır? Kaldırmak şöyle dursun fuhuş her diyarda bir sanat olarak tanınıp irat[510] şekline sokulmuştur. Bu zalim mesleğin amelesi kama, revolver, dayak rejimi altında çalışarak her gün, dünyanın en tehlikeli işlerinden, işçilerinden ziyade kurban veriyorlar. Bütün insanlardan gördükleri mukabele lanet, nefret, zulüm, hakarettir. Çift vücutla işlenilen bu günahın bütün ayıbı neden dişiye yükletiliyor? Erkek… Hovardalığı, hoyratlığıyla

504 kaviyen: şüphesiz olarak
505 halas: kurtulma
506 çirk-ab: çirkef
507 aguş: kucak
508 teslîm-i vücûd: bedenini teslim etme
509 tahlis: kurtarılma
510 irat: gelir

fuhşu kabartan erkek neden aynı derecede mesul ve menfur olmuyor? Beyefendi sizden soruyorum. Bu vadideki bütün haklı mantıklarımı ortaya saçmaya hacet bırakmadan söyleyiniz. Fuhuş bugünkü cemiyetler eşkâlinin[511] icap ettirdiği bir zaruret değil midir?

— Hanım, sualinize menfi cevap vermekle meselenin çok uzayacağını görüyorum. Fakat dediğinizi tasdike de bir türlü dilim varmıyor.

— Öyleyse benim için sizinle usulünde bir kampani yapmak[512] mecburiyeti hasıl oluyor. Devamı tenvir[513] için istatistikler işhat edeceğim[514]. Türkiye'de böyle şeyler yapılıp yapılmadığını bilmiyorum. Fransa'da tutulan resmî istatistiklere ve Senatör Hunloru'nun ifadesine göre orada harpten evvelki şerait[515] dâhilinde evlenmek isteyen bir delikanlının hissesine dört matmazel düşüyormuş. Zannederim ki bu nispet burada da aynı derecedir. Bir erkek kanunen bir kadın alabiliyor. Bilhesap[516] kocasız kalan bu üç kızı ne yapacağız beyefendi? Öyle de değil… Durunuz. Hesabımı pek dar tuttum. Bir erkeği dört kadın mı? Hayır daha fazla… Evlenmeyen erkekleri bir sülüs[517] farzıyla bu adet nispetinden daraya çıkarır isek bir kocaya altı, yedi zevce düşer… Dişinin bu nispetsiz fazlasını kanun ve vicdanın cevaz verdiği namuslu, haysiyetli mevki ve işlerden nerelere yerleştireceğiz? Bu muvazenesiz, nispetsiz kadın kalabalığına meşru eş bulamaz isek iş bulacağız. Bu bahtsızlara taayyüş için bulundurduğunuz açık kapıları bana gösteriniz…

— Hanım, kadınlık artık gittikçe erkekleşiyor. Şimdiye kadar erkeklere mahsus olan çok işlere sarıldı ve pekâlâ da beceriyor. Bazılarında faik[518] bile çıkıyor. Bugün erkekler birçok sanat ve hiz-

---

511 eşkâl: dış görünüş
512 kampani yapmak: kampanya yapmak
513 tenvir: aydınlatmak
514 işhat etmek: şahit göstermek
515 şerait: şartlar
516 bilhesap: hesap ile
517 sülüs: üçte bir
518 faik: daha üstün

metlerde kadın rekabetinin tehdidi karşısındadırlar. Artık yan yana çalışıyorlar…

— Hay Allah razı olsun, benden evvel siz söylediniz. Yan yana çalışıyorlar. Birbirine sürtünerek çalışıyorlar… İşte bu omuz omuza yaklaşma, kadını bütün bütün tehlikeye düşürdü. Hissi kabarmış azgın bir erkeğin gözleri, kanının hararetini boşaltmaktan başka bir şey görmüyor… Türlü vaatlerle ayartılan kadının da bu sevda cümleleri karşısında başının döndüğü, basiretinin karardığı bir zayıf anı oluyor. Bu günahından dolayı cennet-i âlâdan[519] kovulan dişi de bir his sahibidir beyefendi. Melek değ, o da insandır beyefendi. Bu takarrübün[520] meyvesi günahkâr sinesinden üfürüp teşekkülünü ihsas edince[521] içtimai meselelerin en fecisi ortaya çıkıyor. Tabiatın maksadı zürriyettir[522]. O, nikâh kanun tanımıyor. Tenasülde[523] de yalnız, rüzgârla bir tarlaya savrup da neşvünemaya[524] başlayan bir tohumun kaidesi[525] cari[526]. Vücudunun içinde diğer bir vücut peyda olmaya başladığını gören ana şimdi ne yapsın? Ana… Bu mukaddesî tesmiye, burada ne zillet-aver[527], ne hazin bir çirkinlik alıyor. Mücrim kadın sadrındaki[528] haram nüvenin[529] kemale ereceği zamanı beklesin mi? Vücudundan kopacak bu canlı yükü nereye bıraksın? O, dünya havasını teneffüs eder etmez bağıracak, hilkatin her doğana bahşettiği hukuku isteyerek çırpınacak… Sosyetenin tahrim eylediği[530] bu hukuku ana, çocuğuna nasıl versin? Beyefendi… Viranelerde, battal kuyularda boğuk nevzatlar[531] bulunduğu zaman

---

519 cennet-i âlâ: en yüksek cennet
520 takarrüp: yaklaşma
521 ihsas etmek: hissettirmek
522 zürriyet: soy
523 tenasül: üreme
524 neşvünema: gelişme
525 kaide: kural
526 cari: geçerli
527 zillet-aver: aşağılık olan
528 sadır: kalp
529 nüve: çekirdek
530 tahrim eylemek: yasaklamak
531 nevzat: yeni doğan

bu mazlumların morarmış çehrecikleri, susmuş masum ağızları önünde duyduğunuz büyük terahhum[532] ve tesir esnasında caniyi ararken aklımıza yalnız kadın gelmesin… Canavar, evet heyhat! Canavar ana küçük mahkûmun boynuna kemendi geçirirken bir şey duymamış mıdır sanırsınız? Emin olunuz bunların içinde çok sarsılanları vardır. Bu caniyane hüküm yalnız ananın şefkatsizliğinden gelmiyor. Bunda sosyetenin de bir hissesi vardır. Kanun mini mini cesedi bulduktan sonra caniyi arıyor. Kanun bu yavrucakları maktuliyetlerinden[533] evvel himaye etmenin yolunu düşünmelidir. Fakat bu da böyle olunca doğacak evlâd-ı tabîiyyeyi[534] yüz koğuşlu kışlalar almaz. Karnı şişen her kadın orada boşalır, döner. Sevda ile tüten avare kafalılar sevişmekte ve aşklar neticelerini tevdide[535] bu suhuleti[536] bulunca ortadan kanuniyet, meşruiyet kaybolur. Nikâhlar azalır, gide gide belki hiç kalmaz. Aile hukuk ve intizamı bozulur. Bunu böyle diyorum ve diyorlar fakat nikâhsız sevişmek yasağını tutan bu dünyada kaç kişi var? Sosyete evlâd-ı tabîiyyenin himayesini salim ve kati bir usule rabten[537] düşünmüyor. Cinayetinden sonra yalnız tecziye[538] için anayı arıyor. Erkeksiz bir kadın doğuramaz beyefendi. Bu cinayet vakasının birinci müsebbibi[539] nerede? Ana çocuğunu boğarken baba nereye saklanıyor? O eski bülbül-i şeydâ[540], o dilşikâr[541], o dilfigâr[542] evet o gönül avcısı baba, fiilinin neticesini üzerine hiç mal etmemek için etrafına kanun istihkâmları[543], inkâr kaleleri örmekle meşgul… İşte o hain, “Bu çocuk benimdi.” dese ana kurtuluyor, evlat kurtuluyor, sosyeteye mesuliyet

532 terahhum: acıma
533 maktuliyet: öldürme
534 evlâd-ı tabîiyye: normal çocuk
535 tevdi: teslim etme, emanet verme
536 suhulet: kolaylık
537 rabten: bağlayarak
538 tecziye: ceza verme
539 müsebbip: sebep olan
540 bülbül-i şeydâ: divane bülbül
541 dilşikâr: gönül avcısı
542 dilfigâr: gönlü yaralı âşık
543 istihkâm: siper, dayanak

kalmıyor. Fakat o vicdansız, günahını bu itirafı göze aldırarak işlememiştir. Onun duygusu, onun arzusu yalnız zevkti. Zevk… Cinsî telezzüzden başka hiçbir şey değil. Çünkü bu insan ekincisi bu zevkin arkasından koşarken insanlığını unutur. Çünkü onun daha yüz tarlada yapacak hiraseti[544] vardır. Gayrimeşru masumların katli vakalarında babaların da aranıp cezalandırıldıklarını ne gördüm ne işittim. Günah hep ananındır. Lanet hep anayadır. Dokuz ay karnında taşıdıktan sonra çocuğunu boğmak bir zevk değildir beyefendi. Şimdi sizden soruyorum üstat: Meselenin etrafını saran müşkülat[545] dikenlerine mebni[546], erkekleri bırakalım, yalnız hayvani zevkleri arkasından koşsunlar… İğfal edilen[547] kadınlar haml[548] kazasına uğradıkça evvel çare olarak çocuklarını boğsunlar mı?

7

Ulviye Melek zikrinde cezbelenen[549] bir derviş gibi kaynadı. Taştı. Rengi pembeden mora döndü. Mesleği muktezası[550] pek acı darbelerine uğramış olduğu anlaşılan erkeklere karşı yüreğinde fıkırdayan gayz[551] ve kini bir türlü yenemiyordu. Bu muhatabenin[552] hararetiyle bana da ter basıyordu.

Bir müddet sustu. Sualine benden cevap bekledi. Ben ne demiş olsam bahsi büsbütün kabartmaktan başka bir şey yapmış olmayacaktım… Fakat o, bu sükûtumdan bilinfial[553] sordu:

— Beyefendi hiçbir şey buyurulmadı?

---

544 hiraset: ziraat
545 müşkülat: zorluklar
546 mebni: dayanan
547 iğfal edilmek: kandırılmak
548 haml: gebelik
549 cezbelenmek: kendinden geçmek
550 mukteza: gerek
551 gayz: kızgınlık
552 muhatabe: karşılıklı konuşma
553 bilinfial: gücenerek

— Ne diyeyim hanım? Bu, insanlığın ezelî, ebedî meselelerinden biridir. Bu ana kadar bütün alakadarlarını acze düşürmüş olan bir müşkülü aramızda şimdi hemen halle biz mi muvaffak olacağız?

Charlotte Prunier, bir kuluçka gibi kabarıp bana yandan ok şiddetiyle birkaç alevli nazar fırlattıktan sonra:

— Bendeniz bu müşküle âcizane bir sûret-i hall buldum…

— Tebrik ederim hanım…

— Fakat beğenip beğenmeyeceğinizi kestiremiyorum.

— Deva şafi[554] ise niçin beğenmeyeyim efendim?

— Takdire taassubunuz mânidir sanırım…

— Taassubum mu?

— Evet taassubunuz… Çünkü bu meselede hâkim, edip, teşrici[555], romancı, hasılı her erkek mutaassıptır.

— Değilim zannederim…

— Şimdi anlaşılır efendim. Bu fikir büsbütün benden doğmadı. Büyük bir adamın gayetle mühim bir eserinden mülhem oldum. Fakat pek azim ehemmiyetine[556] mebni meseleyi etrafıyla temhit[557] için müsaadenizle biraz evvele irca-i nazar[558] mecburiyetindeyim…

— Buyurunuz…

— Son zamanlarda bir erkeğe beş altı kadın düştüğünü istatistikler delaletiyle[559] gördük… Nisbet-i umûmiyyeden[560] taşan bu biçareleri nerelere kaze edeceğiz[561]? Bu işsizlere, bu ekmeksizlere nasihat vermesi kolay fakat iş, kapı bulması zordur. Hamisiz[562] güzelce kızlar iş ararlarken ekseriya belalarını bulurlar. Bazen vuslat

554 şafi: şifa verici
555 teşrici: kanun yapıcı
556 ehemmiyet: önem
557 temhit: açma
558 irca-i nazar: geriye bakış
559 delalet: işaret
560 nisbet-i umûmiyye: genel oranı
561 kaze etmek: dizginlemek, yönlendirmek
562 hami: koruyan

mukabilinde kendilerine vaatler edilir. Bazen de tuzağa düşerler. Kayırılmak ümidiyle çok defa yüze gülmek vaziyetinde kalırlar. Hiş, piş derken münasebet ilerleyiverir. Erkek nefsini körelttikten sonra yüz çevirir… Düşmüş bir kadın için artık kalkmak yoktur. Bu sukutun[563] ilamı[564] onun kara alnına yazılır. Bu bedbaht bir ikinci, üçüncü ilaahir[565] erkeğin kucağına düşer. Böylece naçar[566] geçinmenin yolunu tutar. Beyefendi, fahişe yerden tenebbüt etmez[567]. İşte böyle yetişir… Biraz daha nikbin olalım. Kocaya varamayan güzelce kıza iffetiyle geçinebilecek bir iş bulalım. Fakat tabiat, hayat kanunlarını unutmayalım. Kadın her işten evvel doğurmak için yaratılmıştır. Onun vücudunda, kanında telkih olunmak[568] için kaynaşan beyzacıklar[569] vardır. Bunlar hilkatin tayin ettiği nümüv[570], taazzuv[571], inkişaf[572] yoluna dökülemezlerse kadın bu mahrumiyet hararetiyle hastalanır. Türlü türlü asabi, bünyevi illetlere uğrar. İzdivaç yalnız içtimaiyat noktainazarından[573] değil, hilkaten de mübrim bir ihtiyaçtır. Bütün medeni kanunlar bugün kadına “Bir koca bulabildinse ne âlâ, bulamadınsa uslu oturacaksın. Mizacının ateşine mağlup olursan sana ‘fahişe’ derler. Sosyetenin sana tahsis ettiği nam budur.” diyor. Evlenememiş kadınlardan bu tehdit karşısında titreyerek cinsiyet zevkini tatmadan ihtiyarlayıp ölenler pek çoktur. Fakat perhiz-i mutlakla yaşamış bir erkeğe tesadüf etmek ender değil, madum[574] gibidir. Kadın için iffetsizlik sayılan bir fiilin erkek için mübahiyeti[575], doğrusu akıl ve adalete hiç mülayim gelmiyor.

---

563 sukut: düşme
564 ilam: anlatma
565 ilaahir: sona kadar, ve benzeri
566 naçar: çaresiz
567 tenebbüt etmek: bitmek, yeşermek
568 telkih olunmak: aşılanmak
569 beyza: yumurta
570 nümüv: bereketlenip artmak
571 taazzuv: organ durumuna gelme
572 inkişaf: gelişme
573 noktainazar: bakış açısı
574 madum: yok
575 mübahiyet: mubah olma

Muhatabem inler gibi yüreğinden kopan derinden derine asabi birkaç kahkahayı boğduktan sonra:

— Nameşru[576] münasebette bulunan kadınlara fahişe diyorlar. Aynı fiilin mürtekibi erkeklere niçin böyle muhakkar[577] bir nam verilmiyor? Bunlara dense dense eski tabirle "zampara" deniyor. Zampara mayup[578], hacalet-aver[579] bir sıfat olmaktan ziyade bir nevi komik yiğitliktir. Karagöz'de, Zuhuri'de yaptıklarına gülünür. Bu, maruf[580] bir personajdır[581]. Onun hiçbir hâli ayıplanmaz. "Zampara", "zenperest"[582] hemen hemen Fransızcadaki *galant*[583] mukabili gibi bir şeydir. Hiçbir erkek bu hitapların önünde ciddi bir hicapla kızarmaz. Bu tabirde yine hemen hemen recülane[584] bir muvaffakiyet ve hatta iftihar neşesi vardır. Fakat bir kadının yüzüne fahişe tahkiri[585] fırlatıldığı vakit o biçare, zilletin esfeline[586] tekmelenmiş olur. İşte aynı fiilin erkek veya kadına nispetinde gördüğü büsbütün zıt telakki… Hep erkeğin fazla gururundan doğan bu haksızlıkları geçiyorum.

— Hanım, ifadenize iyi bir istikamet vermediniz. Daima sağa sola sapıtıyorsunuz. Bu söylediklerinizin hep cevapları vardır. Fakat bahis pek uzayarak çığırından çıkacak. Büyük bir merakla hep "fahişe namuslandırmak" nazariyenizi[587] bekliyorum.

— İşte oraya geliyorum. Affedersiniz. Fazlaca başınızı ağrıttım. Fikrimin sırasıyla teşrihi[588] için bu tafsilata lüzum vardır. Netice:

576 nameşru: meşru olmayan
577 muhakkar: hakir görülmüş
578 mayup: kusur
579 hacalet-aver: utanç veren
580 maruf: bilinen
581 personaj: karakter
582 zenperest: zampara
583 *galant*: kibar, cesur, yiğit
584 recülane: erkekçe
585 tahkir: aşağılama
586 esfelin: sefiller
587 nazariye: teori
588 teşrih: açıklama

Fuhuş ortadan kalkmaz, kalkamaz. Din, kanun, âdet, cebir, şiddet her şey bunun karşısında acze müncer olur[589]. Çünkü bu, canavarlarla insanlar arasında müşterek bir histir. Bütün diğer hislere galiptir. Hayatın çivisidir. Hırsızından, yankesicisinden, katilinden cemiyetin en uslu görünen ferdine kadar hemen herkes, her şeyden evvel şehvani idealini tatmin için kazanır… Farzımuhal[590] olarak fuhuşun izalesi kabil olsa cemiyet bunu yeniden tesis için çare düşünmek mecburiyetinde kalır.

— Umuma teşmilen[591] yürüttüğünüz bu muhakemenizin sırıtan zayıf tarafları var…

— Ne gibi efendim?

— Siz şehvetle fuhuşu tevem tutuyorsunuz[592]. Mesela akıllı, uslu bir delikanlı bu hissini izdivaçla tatmin edemez mi?

— Hemen hemen edemez gibi. Çünkü izdivaç birkaç yaşına girer girmez nahoş bir acuze[593] hâlinde ihtiyarlıyor. Erkeğin gözü hemen harice[594] kayıyor…

— Ya kadının gözü?

— Kadının gözü sadakatle evi bekler demedim. Kim kimden daha evvel bıkarsa vay ötekinin hâline… İzdivaç, fuhşun azalması için bir çare gibi düşünülmüş olsa da ortada evlenememeye mahkûm bir sürü erkekle kadın var… Bunlar cinsiyetin şiddetli mıknatısıyla daima birbirini arayarak ateşe atılan pervanelere benzerler. Ücretli sevişmelere fuhuş, fahrilerine[595] aşk diyoruz. Cemiyetin mazarratı[596] hesabına bunun ikisi de bir yola çıkar sanırım. Büsbütün meni kabil olamayan fuhşun ıslahı mümkün değil midir acaba?

— Nasıl?

---

589 müncer olmak: ile sonuçlanan
590 farzımuhal: varsayalım ki
591 teşmilen: kapsayarak
592 tevem tutmak: eş, benzer tutmak
593 acuze: suratsız yaşlı kadın
594 hariç: dışarı
595 fahri: karşılıksız
596 mazarrat: zarar

— Kokotluğa mahkûm biçareleri, mesleklerine ait asri terbiye vererek yetiştirmek suretiyle…

— Oh! Ne diyorsunuz?

— Sözüm taassubunuzu sarstı…

— Taassubumu değil, insanlığımı altüst etti…

— İşte dediğim çıktı…

— Bu fikrinizi bütün iliklerine kadar titremeden dinleyebilecek bir mütefekkir tasavvur edebilir misiniz?

— Hakikat karşısında niçin titremeli beyefendi? Bugün fuhuş her memlekette bütün felaketleriyle, bütün rezaletleriyle cari. Kalemle, kama ile, revolverle kaldıramıyorsunuz. Hiç olmazsa ıslahı çaresini düşünmek bir cinayet midir?

— Fuhuş daima fuhuştur. Fuhuş ıslah edilmez. Fuhuşla salah bir potada kaynatılarak bir üçüncü cevher husule getirilemez. Güneşle zulmetin[597] bir arada tasavvuru kabil olamadığı gibi fuhuş namuslandırılamaz. İnsaniyete bu yüzden gelen felaketler ancak izdivaçla kâbil-i izâledir[598]…

— İzdivaçla… Peki… Fakat her müteehhil[599] erkeğin yalnız zevcesiyle iktifa edeceğine dair bana bir senet veriniz… Haydi daha cüretkâr olayım. Vice versa[600] kadın hakkında aynı hüküm ve ithamdan çekinmiyorum.

8

İş gittikçe sarpa sarıyordu. Fuhşun avukatına karşı ben namus ve iffetin müdafasını deruhte etmiş[601] bir şaşkına dönüyordum. Musaraa[602] meydanına çıkmış iki pehlivan gibi dik dik birbirimizi süzerek gözden göze kuvvetlerimizi tartmaya başladık.

---

597 zulmet: karanlık
598 kâbil-i izâle: ortadan kaldırılması mümkün
599 müteehhil: evli
600 vice versa: karşılıklı olarak, aksine
601 deruhte etmek: üzerine almak
602 musaraa: güreş

Beynimin emniyet supabını takırdatan bir feverana düşerek dedim ki:

— Hanım, cemiyetleri teşkil eden ailelerden her zevç ve zevceyi sadakatsizlikle itham edemezsiniz. Söylediğinizi bir kâide-i umûmiyye[603] değil, şaz[604] kabîlinden olarak kabul edebilirim.

— Hakikat ifadenizin tamamıyla zıddını müeyyittir[605].

— Nasıl?

— Kâide-i umûmiyyeyi şaz, şazzı kâide-i umûmiyye yerine alırsak.

— Çok ileri varıyorsunuz…

— Hayır eksik söylüyorum beyefendi. Karı koca arasındaki sadakat işte o kadar azalmıştır. Büyük komik Molière, dehasının bütün inceliğiyle bundan hemen üç yüz seneye yakın bir zaman evvel bu fesadı şaheserlerinde gösterdi. O vakitten beri iş ogalo[606] gidiyor. Bugün Fransa'daki nikâhlı genç çiftler, eğlence ve galantri[607] âlemlerinde "Sen beni görme, ben de sana göz yumarım." havsala[608] genişliğine adım uydurmak zevkiyle izdivaç zincirinin ağırlığına tahammül edebiliyorlar. Nikâh mı? Bir kadını bir erkeğe perçinleyen bu ananenin kutsiyeti çoktan bozuldu. İzdivaç birkaç aylık lezzetli bir hayat maidesi[609]… Cenabıhak yeryüzüne bir *confessor*[610] göndererek bütün karı kocaların zünubunu[611] tahrîr-i nüfûs[612] yapar gibi defter-i kebîrine[613] kaydettirirse ve sonra bu kitâb-ı amâli[614] müta-

603 kâide-i umûmiyye: genel kural
604 şaz: istisna
605 müeyyit: kuvvetlendiren
606 ogalo: büyük
607 galantri: kibarlık
608 havsala: tahammül derecesi
609 maide: sofra
610 *confessor*: itirafçı
611 zünub: günahlar
612 tahrîr-i nüfûs: nüfus sayımı
613 defter-i kebîr: hesap defteri
614 kitâb-ı amâl: amel kitabı

laa buyurabilseniz şu çarpışan iddialarımızdan hangisinin sevap olduğunu anlardınız… Siz fuhşun mazarratlarını tahdiden[615] ıslahını kabul etmiyor ve hatta bunu hâric-i imkân[616] görüyorsunuz. Fakat hükûmetlerin bugün randevuhane sermayelerini sıhhi[617] muayeneye tabi tutarak oralar hakkında bir nevi murakabe[618] yapmakta olmaları reddettiğiniz ıslahın mukaddemesi demek değil midir? Şimdi sözü kısa kesmek için zatıalinizden vicdani cevabınıza intizaren bir şey soracağım. Hâl vakitleri yerinde birçok müteehhil erkeklerin metresleri hem de bazen çifter çifter kapatmaları var mıdır yok mudur?

— Bunu bir şekl-i umûmîde[619] değil, yüzde on beş yirmi nispetinde kabul edebilirim.

— Karısından bıkıp da serveti müsait olan her erkek bu yaylakta otlamak zevkinden kendini alamaz sanırım.

— Belki…

— Binaenaleyh sosyetelerde metreslerin hemen zevceler kadar mevkileri var demektir. Kanunlar bu nev münasebetlere göz yumuyorlarken metresler için bir hak tanımıyorlar. Mademki erkeklerce metreslenmek önüne geçilemeyen bir mübremiyet hâlindedir, ortaya cemiyetleri ehemmiyetle düşünmeye davet eden bir mesele çıktığını kabulde zaruret vardır. Kanunların bu meseleye yan bakmaları nüfus-ı umûmiye[620] karşı adem-i takayyüd[621] ve belki de bir darbedir. Mösyö Georges Anquetil isminde bir zat, bütün cihan parlamento ve teşricilerin nazarıdikkatlerine karşı Meşru Metres unvanıyla ve bu maddeye dair maruf mütefekkirlerle yaptığı anketleri kaydederek bir eser vücuda getirdi. Bu kitaptan dört ayda yüz bin nüsha satıldığını muharrir, mukaddimesinde yazıyor.

---

615 tahdiden: sınırlayarak
616 hâric-i imkân: olanak dışı
617 sıhhi: sağlıkla ilgili
618 murakabe: kontrol
619 şekl-i umûmî: genel biçim
620 nüfus-ı umûmiyye: genel nüfus
621 adem-i takayyüd: kayıt dışı

Ulviye Melek yanı başına bırakmış olduğu *serviette*'inden[622] siyah bir cilt çıkarıp bana uzatarak:

— Boş zamanlarınızda mütalaa buyurursunuz. Sonra müdâvele-i efkâr[623] ederiz.

Sürümün ziyadeliği eserin müfitliğine[624] bir delil midir? Yoksa en yüksek telifler en az satılanlar mıdır? Cildi aldım. Yanı başıma koydum. Kokotlar Mektebi müdiresi açtığı çığırın derin felsefesini yine teşrihe koyularak:

— Nameşru[625] münasebetlerle geçinmeye mahkûm bir kısım zavallılar bulunduğunu ispat ettim. (beraber getirdiği iki körpe kızı göstererek) İşte bunlar da o bedbahtlardandır. İşte görüyorsunuz ki ikisi de "nadir" vasfına seza birer *beauté*'dirler[626]… Lakin bu güzellikleri saadetlerine değil, daha küçük yaşta felaketlerine sebep oldu. (parmağını sarışına uzatarak) Şefkat, şimdi fakir düşmüş ve hemen efradı[627] kalmamış asil bir ailenin kızıdır. Fakat zımbalıdır. Akrabadan hayırsız bir delikanlı ona kıymış. Sonra kızın bu günahı şayi olmuş[628], etraftan tecavüzler başlamış. Bilirsiniz ya… Bir insanın adı çıkmadansa canı… (kumralı işaretle) Öbürü, Şayan, o daha bahtsızdır. O küçücükken anadan babadan öksüz kalmış, evvela konu komşu ellerinde sonra büsbütün yabancı evlerde büyümüş. Irz tellalı bir kadın onu götürmüş bir randevuevine kiralamak istemiş. Kızcağız işi anlayınca kaçmaya muvaffak olmuş ama bekâretini orada bırakmış… Ötesi uzun… Nasılsa bu biçareler kendi arzularıyla benim elime düştüler. İşte ilk adımlarında talihin sert kayalığına çarpan iki kazazede, işte size iki masum günahkâr… İşte iki maişet[629] kurbanı… Bu felaket havası başlarından esmiş, saçlarını

622 *serviette*: evrak çantası
623 müdavele-i efkâr: fikir alışverişi
624 müfitlik: yararlılık
625 nameşru: meşru olmayan
626 *beauté*: güzellik
627 efrat: bireyler
628 şayi olmak: yayılmak
629 maişet: geçim

ürpertmiş, gözlerini karartmış fakat henüz yüreklerine tesir etmemiş, kanlarını bozmamış. Namuslu aile içine düşerlerse pek şefkatli birer valide olabilirler. Her hâllerine kefilim. (parmağıyla benim İrfan Yekta'yı göstererek) Akrabanızdan şu genç bey için Allah'ın emriyle ikisinden birini intihap ediniz…

Bu mâlâ-yutak[630] teklif karşısında başım döndü. Karıya "Sus, patavatsız mahluk!" tekdiriyle çıkışacaktım. Gözlerim bilaihtiyar[631] Şefkat'le Şayan'a baktı. Müdirenin insana parmak ısırtacak kadar bu cüretkâr teklifinden bende hasıl olan tesiri anlamak için iki kız, melul birer masumiyetle, birer derin yalvarış baygınlığıyla bana bakıyorlardı. İrfan Yekta'nın rengi attı. Göz siyahları kayboldu. İki dudağı ateş üzerine konmuş pervane kanatları gibi birer raşe[632] zembereği kesilmişti, o, patavatsız teklife benden evvel kabul cevabı vermek için içinde kıvranan asabi bir hamle ile güleşiyor gibiydi. Benim çehrem ne hâle geldi bilmiyorum. Yalnız büyüyen nefeslerimi ciğerlerim istiap etmiyor[633] gibi zorlukla soluyordum.

O biçimsiz sözüyle ortada ihdas ettiği elim vaziyetten bizi yine kadın kurtardı. Enindar[634] bir tazallümle[635] ilave etti:

— Teklifimin kabul edilemeyeceğini biliyorum. Medeni insaniyetin hazır telkinatına nazaran mazursunuz. Düştükleri hâlden bu zavallı kızlar değil, talihleri utansın. Bunlara karşı, gökten ve yerden bütün insaf, mantık, af kapıları kapanmıştır. Bundan sonra maişet yolunda erkekle her temasları onları her gün sefaletlerinin daha derin bir çukuruna indirecektir… Ah beyefendi ah! Gözlerimizin önünde bunlar var. Fakat görmediğimiz daha neler var neler… Bu kızcağızları şimdi birer tarafını bulup bir ticarethaneye, bir iş, bir çalışma evine yerleştirelim… Vallahi üç gün geçmez delikanlılar arasında kavga olur. Kan olur. Biçarelerin yalnız ırzları değil,

630 mâlâ-yutak: dayanılmaz
631 bilaihtiyar: istem dışı
632 raşe: titreyiş
633 istiap etmek: içine almak
634 enindar: inleyen
635 tazallüm: sızlanma

hayatları da tehlikede kalır. İnsaniyetin hayrına çalışan bir mütefekkirsiniz. Hayırhahlıkta[636] hasr[637], kasr[638] olamaz… Söyleyiniz bir akıl öğretiniz. Ben buncağızları ne yapayım? Rahibe yapıp birer manastıra mı kapatayım? Yoksa kendi hâllerine terk edelim de sefaletlerinin son basamağına indikleri günü emsali misillü birer şişe tentürdiyot mu içsinler?

Haklarında vereceğim hükmü işitmek için kızlarda o kadar hazin bir bakış ve kulak kabartış vardı ki bir maznunun[639] masumiyetine kanaat getirip de fakat kanundan beraat istimdadına[640] imkân bulamayan bir ceza reisinin elim vaziyetine düştüm. Bütün ruhum, vicdanım sarsıldı… Evet bir halaskâr[641] el, günahlarının siyahı henüz yüzlerine masumiyet nurlarını karartamamış bu iki yavruyu uçurumun kenarından beri tarafa çekebilirdi.

Bazen beşerin kanunlara, muhakemelere, tefekkürlere, mülahazalara[642] sığmaz öyle düşkünlükleri var ki insan asıl kabahati Halik'e mi, hilkate mi, âdemiyete[643] mi, medeniyete mi nereye bulacağını bilemiyor. Hâlin aldığı nezaket önünde çenelerim kilitlendi. Bu sözlere karşı tasdik veya nefret izharı[644] müşküldü.

Mantığımın acze dayandığını ihsasa[645] benzeyen benim bu solgun sükûtum karşısında Ulviye Melek daha cüretlenerek devam etti:

— Mantığın muvazenesi[646], örf ve âdetin himayesi, beşerin insafı tükendiği yerde ahlakın, hayatın anaforu başlar. Ben bu güzel

---

636 hayırhahlık: iyi işler yapma
637 hasr: yalnız bir şeye ayırma
638 kasr: azaltma
639 maznun: zanlı
640 istimdat: yardım isteme
641 halaskâr: kurtarıcı
642 mülahaza: düşünce
643 âdemiyet: insanlık
644 izhar: ortaya çıkarma
645 ihsas: sezdirme
646 muvazene: denge

kızcağızları kibar beylere metres vereceğim. Nikâhlı hanımlardan daha muazzez[647], daha müreffeh[648] yaşayacaklar…

Şimdi düştüğüm yeni hayretle ağzımdan hemen gayr-i şuûrî[649] şu sözler çıktı:

— Siz bu kızları metres vereceksiniz. Nikâhlı hanımlardan daha muazzez, daha müreffeh yaşayacaklar! Yanlış mı anlıyorum yoksa?

— Hayır yanlış anlamıyorsunuz. Hakikat söylediğim ve sizin tekrar ettiğiniz gibi…

— Zihnim almadı. Nikâhsız bir kadın nikâhlıdan nasıl daha muazzez olabilir?

— Pek tabii bir şekilde… Bu tazizden[650] maksadım erkeğin muhabbetidir. Bir koca, metresini zevcesine tercih etmemiş olsa meşrunun üzerine bu nameşruyu peydahlamaz. Mektebimde metres yetiştireceğim. Senelik, aylık, haftalık…

— Sosyeteye bundan büyük fenalık olamaz. Nikâha ve nikâhlı kadınlara karşı âdeta bir rekabet, hıyanet harbi açıyorsunuz demektir.

— Oh nikâhlı kadınlar… Bu namus mağrurlarına[651] hiç acımam…

— Niçin?

— Kocalarını sıkı tutsunlar da bizim başımıza musallat etmesinler… Mademki her diyarda gizli ve aşikâre bütün randevuevleri sûret-i katiyyette[652] kapatılamıyor. O hâlde cemiyetler birtakım naçar kadınları fuhşa tahsiste muztar kalıyorlar[653] demektir. Böyle mi değil mi? Bu hakikati bilmem ki kaçıncı defa olarak tekrarlıyorum?

---

647 muazzez: onurlu
648 müreffeh: refah
649 gayr-i şuûrî: bilinçsiz
650 taziz: yüceltme
651 mağrur: gururlu
652 sûret-i katiyyet: kesin biçimde
653 muztar kalmak: zorunda kalmak

— Maatteessüf[654] evet. Irzını pazara çıkarmak isteyen kadına karşı umumun gösterebileceği şey, derin bir nefrettir, kati memnuniyet değil…

— Beyefendi, bugün ırzını satarak geçinen zavallıların ve fuhşu keyif için kabul eden amatör kadınların sayısı zihinlere ürküntü getirecek kadar çoktur. Ve bunu çoğaltan da erkeğin fuhşa fazla inhimakidir[655], aşırı rağbetidir. Artık fuhuş kimsenin itiraz edemeyeceği bir sanat, bir meslek hâline gelmiştir… Tanzifatçılığa[656] varıncaya kadar her meslekten kadın yetiştiriyorsunuz. Bunu niçin ihmal ediyorsunuz? Erkeğin en ziyade temasa geldiği bu kısım kadınlardır. Fuhuş geriye bir ahlaksızlık sayıldığı için bunlar fışkıda çirkefle sulanarak nema bulan zehirli mantarlar gibi kendi kendilerine yetişiyorlar. Sosyetenin merdudu, menfuru, aforozlusu olduklarını bilerek icrâ-yı sanat[657] eyledikleri için tabii ahlakça çok düşkün ve semdar[658] oluyorlar. Dipte en müteaffin[659] tortuyu teşkil ediyorlar. Bunlar insaniyetin esfelindedir. Ondan aşağı inecek artık başka basamak yoktur. Kendilerini bu menfuriyette tutan namuslulara karşı onlar da bittabi[660] hasım oluyorlar. Bir müşateme[661] esnasında hasma "Irzsız, namussuz!" demek kadar ağır bir tahkir olamaz. Fahişeler bu hitap karşısında yüz buruşturmamak mecburiyetindedirler… Bu tahkiri buzlu bir şerbet gibi tebessümle içmek metanetini peyda ettikten sonra artık ne kalır? Ar ve hicabın bundan öteye patlayacak bir alın damarı, yırtılacak bir iç perdesi var mıdır? Bu zavallı makhurlar[662] için, temaslarıyla onları namussuz edip de kendilerinin namuslu kaldıkları vehim ve zumundan[663] şaşmayanlar için bundan

---

654 maatteessüf: yazık ki
655 inhimak: fazla düşkünlük
656 tanzifatçılık: temizlikçilik
657 icrâ-yı sanat: mesleğini yapma
658 semdar: zehirli
659 müteaffin: çürüyüp kokuşmuş
660 bittabi: doğal olarak
661 müşateme: karşılıklı küfretme
662 makhur: bitip tükenmiş
663 zum: zan

daha garip ne fecaat[664] tasavvur olunabilir? İşte ben bu haksızlıkları tamire uğraşıyorum. Bu hakikatin derinliğini göremeyip de bana karşı tan u teşnide[665] bulunacakların istihzalarına ben daha ziyade acı bir gülüşle mukabele ederek azmimde yürüyeceğim. Fahişenin alnından bu sıvışık rezalet boyası, bu yüz karasını sileceğim.

— Bir fahişe mesleğinde devam ederek bu yüz karasından nasıl kurtulacak?

— Maîtresse légitime… Meşru metres olmakla…

— Meşru metres! Bugün kulaklarımda doğdum doğalı duymadığım kelimeler çınlıyor…

— Evet üstat… Meşru metres… Takdim ettiğim kitapta bunun pek derin bir felsefesini okuyacaksınız. Cihanı hayırhah[666], halaskâr[667] fikirleriyle dolduran en büyük kafaların hükümlerini öğreneceksiniz. Bütün kanunşinasların[668] bütün feylesofların, bütün hâkimlerin, ediplerin, şairlerin bu fikrin etrafında daha meşalelerini tutuşturarak geçit resmi yaptıklarını göreceksiniz. Meşru metres. Bu terkibin mefhumunda bu derece ürküntü getirecek, sinirleri gerecek ne dehşet buluyorsunuz? Nikâhın esası nedir? Bir kadınla bir erkeğin birbirini isteyerek bâ-mukâvele[669] tevhîd-i vücûd[670] etmeleri değil mi? Metres almakta da bu istek iki tarafta mevcut… Geriye ne kalıyor? Evlenme memurluğu önündeki beledî[671] ikrar ve kayıt mı?

— Evet, kim kiminle evlidir, bunun resmen ve kayden bilinmesi elzem ve ehem bir keyfiyettir. İleride zuhur edecek pek çok mahzurların önü ancak böyle alınır. Mademki meseleyi iki tarafın iste-

---

664 fecaat: facialar
665 tan u teşni: ayıplama
666 hayırhah: iyilik dolu
667 halaskâr: kurtarıcı
668 kanunşinas: hukuk uzmanı
669 bâ-mukâvele: sözleşme ile
670 tevhîd-i vücûd: bedenlerini birleştirme
671 beledî: belediyeye ait

ğinden ibaret olacak kadar sade görüyorsunuz. Samiin[672] dimağında nahoş bir akis yapan bu "meşru metres" terkibini ortadan kaldırarak beledî kayıtla işi kanuniyete bağlasanız olmaz mı?

— Olamaz… Çünkü evvela metres tutanlardan çoğu müteehhildir. Saniyen[673] metreslenmek evlenmek gibi değildir. Her aile babasının veya evladının ağızlarından çıkacak bu söz bin itirazla karşılanır. Salisen[674] evlenmek ne kadar sade olsa yine birtakım masarifi[675] muciptir[676]. Rabian[677]… Hamisen[678] bu külfet ve müşkülatın ilerisi tükenmez… Şuride[679] erkekler için bu ikinci zifaf şekli daha kolay, daha zevklidir. Hasılı evlenmek metreslenmeyi menedemiyor. Keyfiyetin bu mübremiyeti nazarıdikkate alınmalıdır. Binaenaleyh bir aşçı, bir hizmetçi alırken bile mazilerini araştırıyor, namus ve hüsn-i hâl[680] vesikası istiyorsunuz. Koynunuzda sizinle samimi yaşayacak bir kadında hâlet-i rûhiyye ve sıhhiyyesine[681], huyuna hulkuna[682] vâkıf olmak istemez misiniz? Ben arzu edenlere her suretle garanti metresler vereceğim. Yalnız erkek tarafının menafiini[683] düşünmeyeceğim. Zavallı kızların da sıhhatlerini, istikballerini haklarını sıyanete[684] uğraşacağım. Bu yaptığım âdeta sendikamsı bir şeydir.

— Fuhşiyat sendikası…

— Hayır beyefendi! Ben bu kelimenin kirini temizlemeye uğraşıyorum. Bir müddet şiddetle veya şöylece sevip geçtiğiniz kadı-

---

672 sami: dinleyen
673 saniyen: ikinci olarak
674 salisen: üçüncü olarak
675 masarif: masraflar
676 mucip: gerek
677 rabian: dördüncü olarak
678 hamisen: beşinci olarak
679 şuride: tutkun
680 hüsn-i hâl: iyi hâl
681 hâlet-i rûhiyye ve sıhhiyye: sağlık ve ruh durumu
682 hulk: yaratılış
683 menafi: yararlar
684 sıyanet: koruma

nın size verdiği zevki onun önüne atmış olduğunuz küçük ücretle ödemiş olamazsınız. Bu fuhuş kurbanlarının istikballeri niçin düşünülmüyor? Mademki birtakım kadınları lâ-ilâc[685] bu fuhuş kısmına ayırıyoruz. Bu mesleğe mahsus da bir terbiye vardır. İşte ben bu terbiyenin tekniğini tesis ediyorum. Koynunuzda yatan kız sizi uyuttuktan sonra para cüzdanınızı karıştırmayacak. Hiçbir vakitte altın saat ve kordonunuz ortadan sır olmayacak… Neşe-yab[686] olduğunuz geceden bir müddet sonra vücudunuzda *chancre mou*[687] kabarcığı görerek dehşetlenmeyeceksiniz. Soğuk orospu nağmelerine, türlü rezilane terbiyesizliklere, hilelere maruz kalmayacaksınız. Karşınızda size sanatın kokusunu hiç sezdirmeyecek, sözü sohbeti yerinde israftan müctenip[688], can sıkmaz, muamelesi yüksek bir ev hanımı göreceksiniz. Mademki fuhuş denilen bataklıkta banyo etmeden kimseyi men kabil olmuyor. Bu tabiri işitir işitmez suratımızı ekşitip öbür tarafa çevirmedense dik nazarla bunun karına[689] bakarak miyasması[690], taaffünü[691] nerelerinde ise mümkün mertebe mazarratını tahfife uğraşmak daha akıllı, daha medeni, daha insani bir hareket sayılmaz mı? “Fuhşu namuslandırmak” diye işte ben buna diyorum.

Ulviye Melek, nutkunun sonuna gelmişti. Ben de tahammülümün…

*

Her cümlesinde fuhşun, namusun ve şimdiye kadar müesses[692] telkinatın[693] makûs[694] bir potası kaynayan bu heyecanlı mülakattan yorgun düşmüştüm. Son gerginliği bulan sinirlerim artık kadının

685 lâ-ilâc: çaresiz
686 neşe-yab: neşeli
687 *chancre mou*: frengi çıbanı
688 müctenip: sakınan
689 kar: derinlik
690 miyasma: salgın hastalıklara yol açtığına inanılan etken
691 taaffün: kokuşma
692 müesses: konmuş
693 telkinat: telkinler
694 makûs: tersi

her nefesinden müteessiren[695] tınlayarak beynimde ızdıraplı bir uğultu peyda ediyordu. İkimiz de biraz dinlendikten sonra bu fuhuş inkılapçısı kadın, uzun nutkunu şu garip neticeye bağlamak istedi:

— Üstat, bu mebrur[696] işte elbette bizden lütfunuzu diriğ etmezsiniz[697]…

— Nasıl lütuf?

— Büyük bir lütuf…

— Hayır, sendikanıza aza olamam…

— İstediğimiz bu değil…

— Ya nedir?

— Bir romanla bu hakikati aydınlatamaz mısınız?

— Yazacağım roman lehinize neticelenmez…

— Yazınız da… Aleyhimizde olsun yine razıyız… Kübist ressamlar her tarafta sopalarla karşılandılar. Dayak yediler. Bakınız şimdi eserleri salonlara kabul olunuyor. Beşerin âdeti böyledir. İsyan, tuğyan[698] sonra durgunluk…Ve ünsiyet[699]… Her teceddüdün[700] ilk zarı böyle yırtılır…

— Yanılıyorsun hanım, yanılıyorsun. Bu hatanı ispat için yazacağım…

— Teşekkür ederim…

9

Yazayım mı? Yazmayayım mı? Bu istifhamın[701] burgusuyla kaç gündür beynim oyuluyor. Sû[702], memnu[703], ateşli bir hastalığın hara-

---

695 müteessiren: etkilenerek
696 mebrur: hayırlı
697 diriğ etmek: esirgemek
698 tuğyan: coşkunluk
699 ünsiyet: yakınlık
700 teceddüt: yenilik
701 istifham: soru
702 sû: kötü
703 memnu: yasak

retiyle yanıyor gibiyim… Önümde hokka, kalem, kâğıt tıpkı kesme billur bir bardak içinde buğulanmış buzlu su gibi duruyor. Bu su zehirli de olsa ateşimin şiddetine tahammül edemeyeceğim. Bardağın muhteviyatını[704] son katresine kadar kanımın yangınını üzerine boşaltacağım… Buna meslek humması derler…

*

Zaten biihtiyar[705] Ulviye Melek'in çamurlu sergüzeştinden ailemize zifoslar[706] sıçradı. Onun yeni bir fuhuş felsefesi doğuran hicap-aver[707] macerasına karıştık, karıştırıldık. İrfan Yekta bir haftadır meydanda yok… Taharri[708] ve tahkikimizin[709] müncer olduğu[710] hakikat şu: Yeğenim, Kokotlar Mektebi sermayelerinden Şefkat'i metres tutmuş… Sarı kız sabah ufkundan beliren tazecik bir güneş kadar güzel… Fakat insanlık haysiyetini unutacak bir şiddetle ona gönül vermek o kadar tehlikeli ve çirkin bir şey ki… Çocuk, merhum biraderimin bana bıraktığı kıymetli bir emanettir. Her hâlinden mesulüm.

Gençlerin bazı hırçın hâlleri vardır. Meylettikleri kadından onları mene uğraşırsanız sevdaları daha ziyade alevlenir. Lakin ben bu muhabbetten mesut bir netice bekleyecek kadar safdil[711] değilim. Şimdi ne yapayım? Şeametin[712] sonuna intizar[713] da muvaffak değil. Bu işte acele de fena, teenni[714] de…

Ben bu kararsızlıklar içinde iken yeğenim bir akşam çıkageldi. Birkaç günde âdeta zayıflamış. Bet beniz soluk. Gözler dalgın,

---

704 muhteviyat: içerik
705 biihtiyar: istem dışı
706 zifos: çamur
707 hicap-aver: utandırıcı
708 taharri: araştırma
709 tahkik: inceleme
710 müncer olmak: ile sonuçlanmak
711 safdil: saf
712 şeamet: uğursuzluk
713 intizar: bekleme
714 teennî: düşünerek hareket etme

bilinemez geçirdiği nasıl bir hummanın şiddetiyle sersemlemiş. Ne tavır alacağını ne söyleyeceğini, ne yapacağını bilmez bir hâlde.

Onun bu bozukluğuna dikkat etmemiş gibi görünerek yalnız sordum:

— Kaç gündür neredeydin İrfan?

Yaptığı rolü hissettirmemeye uğraşır zoraki bir ciddiyetle:

— Haberiniz yok mu? Polonezköyü'nde idim. Birkaç arkadaş…

Yeğenim bana karşı kullanmak istediği bu mürettep[715] ifadenin alt tarafını pek düzgün getiremeyceğini anlayarak şaşkın bir işmizazla[716] düşünürken ben devam ettim:

— Tuhaf şey. Bir işar[717] vaki olmadıkça senin Polonezköyü'nde bulunduğundan benim nasıl haberim olur?

— Telgraf çektim efendim…

— Nereye?

— Gaybubetimi[718] merak etmemeniz için size…

— Ben öyle şey almadım…

İrfan garip bir telaşla cebinden cüzdanını çıkardı. Oraya itina ile saklanmış bir kâğıdı bana uzatarak:

— İşte efendim çektiğim telgrafın senedi…

Kâğıdı aldım. Dikkatle muayene ederken can sıkıntısından gözlerim karardı. Çünkü ilk göz atışta yeğenimin sahtekârlığını keşfettim. Bu, telgraf memurlarının ekseriya kurşun kalemle ve alelacele yazmış oldukları makbuzlardan biri idi. Mürsel[719], mürselün-ileyh[720], tarih ve saire mahalleri lastikle kazınıp tekrar bizim nam ve adresimize yazılmış. Herhangi muharref[721] bir senet…

715 mürettep: maksatlı olarak düzenlenmiş
716 işmizaz: yüz buruşturma
717 işar: bildirme
718 gaybubet: kaybolma
719 mürsel: gönderilmiş
720 mürselün-ileyh: kendisine mektup gönderilen kimse
721 muharref: bozulmuş, tahrif edilmiş

Yeğenim ciddi, dosdoğru bir çocuktu. Böyle çarçabuk nasıl bozulmuş? Şefkat'in sevdasındaki bu zehirli efsun[722] nedir? İlk adımda sahte senet tanzimine[723] kalkan bu zavallının atıldığı yolun sonundaki simsiyah hufreyi düşündüm… Fakat onu bu kötü hareketinden dolayı yüzlemeyi muvafık bulmadım. Çünkü ilk tevbihime karşı gözlerinde parlayacak isyanı okuyor gibiydim. İnanmış görünmek evla[724] idi ve öyle yaptım.

Delikanlının yorgun, mahmur gözlerinde manalar kaynıyordu. Hemen karşımdan çekilip uzun uzun düşünmeye belki de ağlamaya ihtiyacı vardı.

Dört gün geçmedi, İrfan yine evden kayboldu. Bu defa Polonezköyü masalına benzer bir ikinci yalana inanır görünmenin tehlikesini artık anladım. Yeğenimle yüzleşmeye, onu bu maceradan döndürmek için ne kadar şiddetli davranmak lazımsa o suretle harekete karar verdim…

Biraderzadem[725] gaybubetinden tamam beş gün sonra eve döndü. Bu sefer karşıma çıkmaya cesaret edemedi. Belki yine bu da bir plandı. Belki yine bana okuyacak mürettep bir mavalı[726] vardı… Çağırttım. Süklüm püklüm odama geldi.

İlk muvacehede[727] derin bir sükûtla birbirimize bakıştık. İkimiz de söyleyeceğimizi bulamıyor gibiydik. Yeğenimin yüzünü itirafı müşkül gizli derdin fakrü'd-demi[728] kaplamıştı. Amcalık şefkatim galeyan etti[729]. Acıdım fakat titrekliğini menedemediğim bir sesle sordum:

— Yavrum, yine nerede idin?

---

722 efsun: büyü
723 tanzim: düzenleme
724 evla: daha iyi
725 biraderzade: erkek kardeş çocuğu, yeğen
726 maval: uydurma söz
727 muvacehe: yüzleşme
728 fakrü'd-dem: kansızlık
729 galeyan etmek: coşmak

O, kirpiklerine dizilen billurların arasından hazin hazin bana baktı ve bu sakit[730] cevapla iktifa etti[731].

Ben sualimi tekrara mecbur oldum:

— Söyle oğlum, nerede idin?

İrfan bu defa Polenezköyü yalanı gibi bir dubara[732] cihetine sapıtmayarak kabahati aşikâr bir mektep çocuğu teslimiyeti ve hüngürtüye benzer bir sesle:

— Huzurunuza itiraf olunamayacak bir yerde idim…

— Huzurumda itiraf olunamayacak bir yerde bulunmaya terbiyen nasıl müsaade etti çocuğum?

— İnsan iradesini kaybedince terbiyenin, hiçbir şeyin hükmü kalmıyor efendim…

— Bu sözünü bir mazeret olarak kabul edemem. İradesiz adam, hayatın en fena tehlikelerine maruz kalan bir zavallıdır… "Ben bunu böyle yaptım çünkü irademi kaybetmiştim." demek bir özür sayılmaz. Çünkü özürle herkes her istediğini cürette bulunabilir… İraden zayıf ise onu kuvvetlendirmeye bakalım ki insan vasfına isbât-ı istihkâk[733] etmiş olabilesin.

Bu muahezelerimin[734] karşısında İrfan'ın solgunluğu artıyordu. Ben devam ediyordum:

— Teşekkür ederim oğlum. Bugün kabahatini yalanla örtmek cüretinde bulunmadın. Doğruyu söyledin. Neydi o geçen defaki Polenezköyü martavalı[735]. Sahte telgraf makbuzu…

Yeğenim iki avucuyla yüzünü sakladı ve inleyerek:

— Ah hepsini anladınız! Her şeyi sezdiniz. Size yalan olur mu? Ne kadar ahmaklık, ne kadar alçaklık ettim.

---

[730] sakit: sessiz
[731] iktifa etmek: yetinmek
[732] dubara: hile, oyun
[733] isbât-ı istihkâk: hak ettiğini ispatlama
[734] muaheze: azarlama
[735] martaval: asılsız söz

— İrfan bugün soracağım suallere doğru cevaplar vermekle bu kabahatlerini bana affettirebilirsin…

— Ah amcacığım! Bu itirâf-ı zünûbun[736] öyle elim noktaları var ki…

Boğazına tıkılan müziç[737], muharriş[738] bir hava ile İrfan öksürdü. Hıçkırdı. Yutkundu. Sonra melul melul önüne bakarak:

— Hakikati anladınız. Şimdi onu benim kadar siz de biliyorsunuz. Macerayı derinleştirip de beni son derecede elim bir mahcubiyete düşürmemenizi istirham ederim[739] efendim…

— Yok, ben hakikati senin kadar değil, hemen hiç bilmiyor gibiyim. Öğrenmek istediğim mühim şeyler var… Sen henüz eli ekmek tutmamış bir çocuksun. Benim verdiğim ile geçiniyorsun.

— Velinimetimsiniz. Bunu inkâra mecalim yok…

— Bunu başına kakmak için söylemiyorum. Ben senin babanım. Oğluna bakmak her babanın vazifesidir. Yalnız seni anlamak istiyorum ki benim sana verdiğim miktartaki harçlık senin öyle bir yerde birkaç hafta kalmana kifayet etmez[740]. Çağrıldığın hanedeki ikamet ücretini ne ile ödüyorsun…

— Para almıyorlar efendim…

— Birbiri üzerine hemen iki haftadır orada yiyip içiyorsun.

— Evet…

— Kazancının nevini bildiğin öyle bir ticarethanenin böyle bir minnettarlığını nasıl yükleniyorsun?

— Bu ikramlarını onlara ziyadesiyle ödeyeceğim…

— Ne ile?

— Kazanacağım para ile.

---

736 itirâf-ı zünûb: günahlarını itiraf
737 müziç: bunaltıcı
738 muharriş: rahatsızlık veren
739 istirham etmek: yalvarmak
740 kifayet etmek: yetmek

— Nasıl kazanacaksın?

— Bu aşk bana büyük bir müşevvik[741] oldu. Çalışacağım. Hiçbir şeyden yılmayacağım. Her şeyi göze aldıracağım…

— Her şeyi göze aldıracaksın?

— Hay hay…

— Beni korkutuyorsun İrfan…

— Korkmayınız efendim. Bir şey kaybetmiyorum ki …

— Ne demek?

— Zaten hayatıma sahip değilim ki…

— Hayatın kimin?

— Onun…

— O kim?

— Şefkat…

— Demek çılgınca seviyorsun.

— Evet çılgınca. Ben onu, o da beni…

— Suallerime sekiz yaşında bir çocuğun hoppa zihniyetiyle cevaplar veriyorsun. Sana bir şeyler olmuş. Sen şaşırmışsın. Artık dünyayı hayatı çarpık, bulanık görüyorsun…

— Henüz uzun olmayan ömrümün içinde dünyayı, hayatı bu kadar doğru, bu kadar berrak bu kadar zevkli, neşeli gördüğüm bir anı tahattur edemiyorum[742].

— Bu maceranın sonu ne olacak yavrum?

— Kim bilir?

— Bunu sen düşünmeli, bilmelisin… Çünkü en büyük felaketlerin nüveleri hep böyle teşekkül eder[743]. Söyle nereye gideceksin? Ne olacaksın?

---

[741] müşevvik: teşvik eden

[742] tahattur etmek: hatırlamak

[743] teşekkül etmek: ortaya çıkmak

— Ne bileyim? Bu, serapa[744] esrardan yapılmış hayatın içinde beş dakika sonra ne olacağını kim keşfedebilir?

10

Yeğenim odasına çekildi. Hâletiruhiyesi hiçbir münakaşaya müsait değildi. Karşı karşıya vaziyetlerimiz onu isticvap etmezden[745] evvelki dakikadan vahim bir devreye girdi.

Alev saçağa sarmıştı. Bu yangın karşısında seyirci kalamazdım. Ateşin üzerine ne ile yürüyeyim? Bir hatt-ı hareket[746] tayini lâ-büddü[747]. Mülayemet[748] mi, şiddet mi lazım? Şiddet gösterirsem o da gemi bütün bütün azıya alacağa benziyordu. Sonra benim de kırbaca sarılmaklığım icap edecekti.

Çocuğu Ulviye Melek'in ticarethanesine devamdan mene uğraşmanın beyhudeliğini anladım. Söz kâr ettiremeyecektim. Emrimin onun isyanıyla kırıldığını görünce izzetinefsim[749] fena hâlde incinecekti. Peki. Bu böyle fakat zavallıyı topuklarına kadar girmiş olduğu bataklığın içinde kendi hâline terk edeyim de çamur ta gırtlağına mı çıksın? Bu miyasmada göz göre boğulup gitsin mi?

Yeğenimden para almıyorlarmış… Niçin? Ulviye Melek Kokotlar Mektebini hasbetenlillah[750] için mi açmış? Orada yetiştirdiği metreslikleri ne ile besleyecek? Yeğenime gösterilen bu meccanilik[751] lütfundan bilahare[752] benim başıma patlayacak bir kabak tehlikesi seziyorum. Gençlerin sevdalarındaki ilk hız ekseriya çok sürmez. Benim tarafımdan büyük tedbirlere lüzum görülmeden belki bir müddet sonra çocuk kendi kendine bu beladan kurtulur. Her za-

---

744 serapa: baştan ayağa
745 isticvap etmek: cevaplamak
746 hatt-ı hareket: hareket şekli
747 lâ-büd: muhakkak
748 mülayemet: yumuşak huyluluk
749 izzetinefis: onur, şeref
750 hasbetenlillah: allah rızası için
751 meccani: bedava
752 bilahare: daha sonra

man onu kendi hâline terk ile ben, evvela Ulviye Melek'le kozumu pay etmeliyim…

Bu karar üzerine Kokotlar Mektebi müdiresini bir tezkire[753] ile nezdime[754] davet ettim. Bekletmedi. Dediğim gün ve saatte geldi. Bu defa yalnızdı. Mütebessim[755] ve geçkin çehresine hâlâ şâyân-ı hayret[756] bir maharetle yaraştırdığı şuhane[757] bir tavır alarak karşıma geçti. Oturdu. Ben gayriiradi[758] bir çatkınlıkla onun bu oynaklığına bakıyordum. Benden evvel söze başlayarak:

— Emrinizi alır almaz hemen koştum.

— Teşekkür ederim.

— Estağfurullah. Bir şey değil efendim. Çünkü emrinizdeki müstaceliyetten[759] mühim bir şey için çağrıldığımı anladım.

— Filvaki[760] sizin için değilse bile keyfiyet benim için mühimdir.

— Üstat, sizin için mühim olan bir husus benim için de aynı ehemmiyeti haizdir.

— Öyle ise beni dinleyiniz.

— Bütün dikkatimle dinliyorum…

— Size tesviye edilecek[761] bir borcumuz var.

— Bana borcunuz? Ne cihetten efendim?

— Birkaç gün fasıla ile iki haftadan beridir lütf-ı kabûl[762] göstermiş olduğunu bir erkek pansiyonunuzun ikamet ücreti…

---

753 tezkire: küçük mektup, pusula
754 nezd: yan
755 mütebessim: gülümser
756 şâyân-ı hayret: hayret sebebi
757 şuhane: şuh bir şekilde
758 gayriiradi: irade dışı
759 müstaceliyet: acelecilik
760 filvaki: gerçekte
761 tesviye edilmek: ödenmek
762 lütf-ı kabûl: kabul etme lütfu

Ulviye Melek yüreğinden kopan bir kahkaha fıkırtısını dudaklarını ısıra ısıra yutmaya uğraşarak:

— Evet anladım efendim… Fakat biz yeğeninizi ücretli bir pansiyoner suretiyle değil, Tanrı misafiri olarak kabul ettik.

— Beyhude sözler sizi yorar, beni sıkar. Çok lakırdı istemem. Hesap pusulanızı çıkarınız…

Sesimin perdesi birdenbire yükselerek hitabın sertleşmesinden muhatabem biraz şaşalar gibi oldu. Lakin o böyle bir melteme değil, çok şiddetli fırtınalara göğüs vermiş bir kadındı. Hemen tabii fütursuzluğunu alarak:

— Aramızda alacak verecek yoktur. Binaenaleyh böyle bir hesap pusulası tanzim edilmemiştir…

— Edilmemiş ise ediniz. Bu nakdî[763] nottan başka sizin bana vereceğiniz manevi bir hesabınız da vardır. Söyleyiniz bakayım buradaki ilk mülakatımızdan sonra derhâl zavallı yeğenimi niçin avladınız? Ve maksadınız ticaret ise niçin ondan ücret almıyorsunuz?

Kokotlar müdiresi, kapalı bir istihzanın süzgün ağırlığıyla:

— Oh hazret! Dünya umurunun böyle her günlük adiyatı[764] karşısında bu kadar sinirleneceğinizi hiç memul etmezdim[765]. Yeğeninizi biz avlamadık. Ona ne kapanca kurduk ne ökse… O kendi arzusuyla, çılgın, teskini[766] nakabil[767] bir iştiyakla[768] geldi. Bitkin bir hâlde, âdeta merhametimize iltica etti[769]…

— Kabul etmemeliydiniz. Derhâl kovmalıydınız. Bir gence, mümasil[770] macerada gösterilecek merhamet ancak böyle olur…

— Kovmalı mıydım?

---

763 nakdî: para ile ilgili
764 adiyat: alışılmış şeyler
765 memul etmek: ummak
766 teskin: sakinleştirme
767 nakabil: mümkün olmayan
768 iştiyak: arzu
769 iltica etmek: sığınmak
770 mümasil: benzeyen

— Evet derhâl…

— Bu suretle çocuğa iyilik mi etmiş olacaktım?

— Şüphesiz…

— Yanılıyorsunuz üstat… Hem de pek çok… Siz romancısınız. Eşhasınızı[771] dimağınızın[772] hüceyatından[773] ibda edersiniz[774]. Onlar kıhfınızın[775] içindeki muhayyilenizin[776] mamulatı[777], mahlukatıdır[778]. Ben ise tabiat sahifesinde bilfiil[779] yetişmiş bir şahsiyetim… Ben Allah'ın yarattığıyım. Sizinkile, bir edibin kafasından doğan hayalattır. İşte aramızdaki fark… Bugün içinde yaşadığımız vaka ise ne romandır ne hayalat… Hakikatin sert zemini üzerinde çarpışıyoruz. Yeğeniniz hakkındaki düşünceleriniz alelade bir amcanın çok mahdut, çok amiyane[780] sıyanet mülahazalarından[781] hiç başka türlü değil. Bu vadide sizi avamdan[782] herhangi bir ferdin zihniyetinde bulduğuma affedersiniz doğrusu çok meyusum…

— Hanım, bunda hayal, hakikat yoktur. Çok feci bir felaket vardır. Mesleğinizin idare dolabından çıkardığınız bu garip felsefenizle ne kadar kırk dereden su getirseniz meselenin bariz fenalığını örtemezsiniz. Karşımda güldürücü bir mantıkla bunu tevile[783] uğraşmak beni tahmik[784] demektir ki bu kadar sade ve dümdüz kafalı bir adam olmadığımı tekrara lüzum görmüyorum…

---

771 eşhas: kişiler
772 dimağ: hafıza
773 hüceyrat: hücreler
774 ibda etmek: meydana getirmek
775 kıhf: kafatası
776 muhayyile: hayal gücü
777 mamulat: üretilmiş şeyler
778 mahlukat: yaratılmış şeyler
779 bilfiil: gerçekten
780 amiyane: avam tarzında, bayağı
781 mülahaza: düşünce
782 avam: halkın alt tabakası
783 tevil: yorumlama
784 tahmik: ahmak olduğunu söyleme

— Hazret, merhametinizi istirham ederim. Hayır, estağfurullah! Bin defa estağfurullah! Size karşı mantık oyunu yapmıyorum ve yapamam. Buna kudretim yetmez. Çünkü yine affedersiniz. Bu hususta siz benden çok üstünsünüz. Bugün bilmem neden beni ilzam[785] için eski fikirlerin müdafii[786] kesiliyorsunuz. Eserlerinizde bütün şiddetinizle hücum ettiğiniz fena itikatlara taraftar görünüyorsunuz. Bir delikanlı bir genç kızı sevmiş. Bundan tabii bir şey olabilir mi? Yeğeninizi bu hakkından menetmek mi istiyorsunuz? Bilirsiniz ki tabiatın icbarı[787] sizin tahzir[788], tekdir[789], tehdidinizden çok kuvvetlidir…

— Yeğenimi sevmek hakkından menetmiyorum. Fakat daha çocuk denecek bir yaşta iken ırzı yırtılmış ve metreslik için yetiştirilen bir kızı severek sizin meccani pansiyoneriniz olmaya can atıp onunla yaşamaya kalkmasına itiraz ediyorum…

— Cesaretimi affedersiniz. Mantık oyununu siz yapıyorsunuz. Hayatının ilk adımlarında kazaya uğramış bedbaht bir yavruyu "ırzı yırtık kız" tehziliyle[790] yâd etmenizi insaflı bulmuyorum… O zavallıcık mahluk, istihzanıza, istikrahınıza[791] değil; merhametinize, insaniyetinize, sıyanetinize layık ve muhtaçtır…

— Bu nev kazazedelerin günahlarını hep mazur, muaf mı görelim?

— Bu da tetkike muhtaç mühim bir meseledir. Bu hususta umumun müesses[792] fikirleri de tashihe[793] muhtaçtır. Bu zavallılar hak-

785 ilzam: susturma
786 müdafi: savunucu
787 icbar: zorlama
788 tahzir: sakındırma
789 tekdir: azarlama
790 tehzil: alay
791 istikrah: iğrenme
792 müesses: kurulmuş
793 tashih: düzeltme

kında hemen adavet[794] izharı[795] doğru değildir. Biçareleri düşmüş oldukları mühlik[796] yolun neresinden kurtarabilirsen kârdır…

— Pek acayip söylüyorsunuz. Siz bu kızcağızları düştükleri mühlik yoldan kurtarmak için mi metresliğe hazırlıyorsunuz?

— Evet… Evet…

— Tuhaf şey… Lağımdan kurtarıp çirkefe sokuyorsunuz. Ben bu ikisi arasında çok fark görmüyorum.

— Hayır hazret hayır… Hükmünüz yanlış. Ben Şefkat'i İrfan Yekta Bey'e metres yapabilirsem kızın felaketini yüzde doksan hafifletmiş olurum… İrfan çok vicdanlı, kıymetşinas[797] bir çocuk…

— Şefkat'i kurtarmak için İrfan'ı felakete sokmak doğru bir iş değildir. Genç yaşında yeğenime bir metres peşkeş çekerek onu böyle bir hayata sevk etmek sizin hesabınıza muvafık gelse[798] de bu, bizim aile düşüncemize uymaz…

— Yine yanlış düşünüyorsunuz hazret…

— Yanlışlık tamamıyla sizdedir. Benim tahammülümle bu kadar pervasızca oynamamanızı size ihtara mecburum… Bu arsızlık felsefesini artık şuracıkta kapayalım. Daha öteye bir adım atmaya sinirlerimin müsaadesi kalmadı…

— Aman üstat iki söz, iki hakikat için daha merhametinizi istirham ederim…

Karşıki aynada kendimi görüyorum. Kulaklarıma dolan semmiyatın[799] tesiriyle yüzüm kıpkırmızı haşlanmış ıstakoza döndü… Ulviye Melek şimdi daha dolu bir felsefe, daha cüretli bir münakaşa, daha yaman bir cerbeze ile iki hakikat namına hesapsız sözlere girişerek:

794 adavet: düşmanlık
795 izhar: ortaya çıkarma
796 mühlik: öldürücü
797 kıymetşinas: kıymet bilen
798 muvafık gelmek: uygun olmak
799 semmiyat: zehirler

— Metres tabirinden inciniyorsanız bunu zevce namına tahvil[800], sizin için zor bir şey değildir.

— Ben yeğenimi evlendirecek olsam ona Kokotlar Mektebinden bir kız intihap etmem.

— Hazret, aşk intihapla, birtakım içtimai menfaat mülahazalarıyla olmaz. Gönül, kumanda dinlemez. Bu iki genç birbirine şiddetle tutulmuş. Bir kere ok yaydan fırlamış. Bunu geri çeviremeyiz. Yeğeninizin şimdi sevda mevsimidir. Onun kanı mutlak-be-mutlak[801] güzel bir Havva kızı için alevlenecek. Şefkat'i sevmese Şefika'ya yanacak. Emin olunuz bu muhabbet her tarafın menfaatlerine muvafıktır. Sizin, onun, benim, kızın… İrfan Bey için en tehlikesiz sevgi budur. Çünkü bu aşk ocağı benim himayem ve sizin malumatınız tahtında çıtırdayacak… Sevdayı sevişenler için bir felaket sayıyorsanız her gencin bu dahiyeden[802] hissesi vardır. Aşk için kimseden ruhsatname alınmaz. İrfan'ı bırakınız, felaket bildiğiniz bu hissini sizin, benim gözlerimin önünde tatmin etsin. Güneşte aşikâre[803] sevişsinler… Karanlık, gizli yerlerde ancak zehirli mantarlar biter.

— Hanım, işte bir daha tekrar ediyorum. Bu yürüttüğünüz acayip muhakemelerle benim zihnimi çalamazsınız. Yeğenim akrabamızdan güzel bir kıza nişanlıdır. Bu sene düğünleri olacak. Ara yere bir metres sokuşturarak niçin oğlanın ahlakını ve alacağı masum kızın saadetini bozmaya uğraşıyorsunuz?

Bu nişan izahı üzerine Ulviye Melek bir lahza düşündü. Hakikatte böyle nişan mişan yoktu. Karıyı ilzam için ben bunu düpedüz uydurdum. Fakat Ulviye Melek'i ilzam müşkül değil, bu imkânsız bir şey gibiydi. Kokotlar mürebbiyesi bu itirazlarımın altından silkinip serkeşane[804] başını kaldırır gibi bir tavır alarak:

---

[800] tahvil: değiştirme
[801] mutlak-be-mutlak: kesinlikle
[802] dahiye: felaket
[803] aşikâre: apaçık
[804] serkeşane: dik başlılıkla

— Söylediğiniz bu şey, benim iddialarımın lehine, sizin itirazlarınızın aleyhinedir. O nişanlı kızın saadetini ben bozmayacağım, siz yıkacaksınız. Çünkü İrfan bana böyle bir şey söylemedi. Demek ki nişanlısında gönlü yok. Onu almak istemiyor. Gönlünü başka bir afete kaptırmış bir genci sevmediği bir kızla evlenmeye icbardan çıkacak çok fena neticeleri sayıp dökmeye lüzum var mı?

— İrfan sizin yüzünüzü güldürecek bir kısmet değildir. Pederinden miras yemedi. Henüz eli ekmek tutmadı. Böyle kafası ve cepleri bomboş bir delikanlıya ne fikre hizmet ederek metres tutturmaya uğraştığınıza bir türlü akıl erdiremiyorum.

— Hazret, bu hususta maddi menfaat düşünmediğime emin olunuz…

— O hâlde saikiniz[805] nedir? Açık söyleyiniz…

— İki gencin sevdalarını tatmin bahtiyarlıklarını görmek…

— Onlar birbirinin kalp ateşlerini vuslatlarıyla sulamakta elbette gecikmemişlerdir…

— Oh şüphesiz… Bunu nasıl inkâr edebilirim.

— Bu mahzuziyetinizin[806] gayesi nereye varacak?

— Onları şu anda birbirinden ayıramam…

— Bu âşık maşuk kavuşturmak zevkinden başka itiraf etmek istemediğiniz bir menfaatiniz daha var…

— Nedir üstat?

— Maruf[807] bir edibin yeğenini *amant*[808] kaydetmek, ticarethaneniz için büyük bir reklam yerine geçer…

— Hayır üstadım, hayır! Ticarethane değil. Sizin müstesna zihninizde herkes gibi bu sû-i telakkîye[809] saplandı. Kartıma Kokotlar

805 saik: sebep
806 mahzuziyet: hoşnutluk
807 maruf: bilinen
808 *amant*: sevgili
809 sû-i telakkî: kötü anlayış

Mektebi namını koydum ama bu müsemma[810] pek hususi ve âdeta hafi[811] bir mahiyettedir. Bunu ancak zatıaliniz gibi hür fikirlerinden ve ahlaklarının metanetinden emin olabildiğim şâyân-ı itimâd[812] zatlara gösterebilirim. Kapımızın üzerini böyle bir plakla süsleyemedik. Hükûmetten korktuk. Hanemizin namı resmen "Bikes[813] Kızları Sıyanet Yurdu"dur. Evvelce arz ettiğim gibi, bu hususta kimseyi aldatmak istemezdim. Fakat ne yapalım ki dünya yalansız dönmüyor. Hakikatten ürkenleri aldatarak idare etmelidir. İşte hayatın, medeniyetin en büyük çivisi. Bu işte nâm-ı âlînizi[814] karıştırmak bizim için şüphesiz büyük bir reklamdır. Lakin rica ederim efendim, bunu bir sû-i manâ[815] ile almayınız. Yeğeninizin bizim evdeki bikeslerden biriyle evlenmesi diğer kızlarımız için büyük bir alâmet-i hayrdır[816]. İrfan Yekta Bey'in bu intihabını takiben o zaman kızlarımızla izdivaca rağbet gösterenler çoğalır. Bu tasvibinizle ne büyük bir sevap işlemiş olacağınızın takdirini vicdanınıza havale ederim.

Bu avukatlardan avukat kadınla dırdırı hayli uzattık. Fakat nizaımızı[817] neticelendiremedik. Çünkü İrfan'ı ta ruhundan avlamışlardı. Bazı hastalıklar vardır ki devirlerini yapmazdan evvel marazı[818] kesmeye kalkışmak tehlikelidir. İrfan'ın hâlini de böyle görüyordum. Uçurtmanın ucunu elimden bırakmamakla beraber onu alabildiğine havalandırmak için ipini gevşetmeye karar verdim. İrfan'ı bu sevdasından mene uğraşmak onu büsbütün tahris etmek[819]

810 müsemma: isimlendirme
811 hafi: gizli
812 şâyân-ı itimâd: güvene layık
813 bikes: kimsesiz
814 nâm-ı âlî: yüce isim
815 sû-i manâ: kötü anlam
816 alâmet-i hayr: hayır alameti
817 niza: tartışma
818 maraz: hastalık
819 tahris etmek: hırslandırmak

olacağını anladım… Dizginleri çekmek zamanının hululünü[820] bekleyecektim.

Ulviye Melek'le geçen bu garip mülakatımızdan sonra İrfan yine hemen gözükmez oldu. Yedi sekiz günde bir ancak eve uğruyor, tarafımdan mahsus on lira haftalığını alıyor. Yengesinden, halasından da sızdırabildiği kadar birkaç lira koparıyor, çamaşır değiştirip gidiyordu.

Haftalık ihtiyacını tesviye için bu mecburi ziyaretlerinde bana görünmeye cesaret edemiyordu. Ben de kendisini hiç sorup aramıyordum. Aldığı cüzi para, kokotlar evinde sürdüğü hayata tuz biber bile olamazdı.

Bir gün refikam[821] endişeli bir çehre ile karşıma dikilerek:

— Beyefendi, İrfan'ın hâli beni korkutuyor…

— Ne var?

— Ne mi var? Garip sual. Çocuğu her gelişinde biraz daha solmuş, erimiş görüyorum. O kadar dalgın, o kadar alıklaşmış ki bir sözü üç defa tekrar etmeden anlamıyor. Ve pek sersemce cevaplar veriyor…

— Bunda telaşa değer bir şey yok. Hayatının ilk *amour*[822] devrini geçiriyor.

— Bu felaketten o kadar kayıtsız görünüyorsunuz ki…

— Ne yapayım? İcâb-ı tabîatın[823] her şeyden kuvvetli olduğunu bilmiyor musun?

— İcâb-ı tabîat deyip de bu fenalığın karşısında hiç çare düşünmeksizin böyle sükût etmek olur mu? Kokothane midir? Batakhane midir? Oğlan işte öyle bir yere devam ediyor…

— Batakhane, eh belki… Fakat Tayyarzade zamanındakiler gibi değil. Bu da başka türlüsü…

---

820 hulul: geçme

821 refika: eş

822 *amour*: aşk

823 icâb-ı tabîat: doğası gereği

— Bu belki daha fenası…

— Daha iyisidir diyemem…

— O hâlde çocuğu kurtarmaya niçin uğraşmıyorsunuz?

— Macerayı çaresiz gördüğüm için uğraşmıyorum.

— Çaresiz mi? İşte bunu kabul edemem. Kati surette bir emir verseniz İrfan bir daha oraya adım atamaz vallahi.

— Yanılıyorsunuz hanım. Düşmüş olduğu vartaya[824] nazaran emrimin yeğenime karşı hiçbir kuvveti kalmamış olduğunu anlıyorum… Ona şimdi kati emir vermek zavallıyı zorla isyana mecbur etmek demektir. Bu isyana mukabil ben de bütün şiddetimle hareket etmek lüzumu karşısında kalacağım. İş son derece sarpa saracak…

— Bu sözlerinizden bir şey anlayamıyorum… Biçarenin bu acıklı hâline karşı kollarımızı kavuşturup böyle seyirci mi kalacağız?

— Ân-ı noktasına[825] kadar böyle bekleyeceğiz…

— Ân-ı noktası nedir?

— İrfan atılmış olduğu bu çamur deryasının müteaffin[826] dalgaları arasında bocalaya bocalaya takatten kalıp boğulacağını anladığı anda o kendiliğinden aman diyecek biz de o vakit imdadına koşacağız… Hakiki salah işte böyle olur…

— Oh efendim, oh! Bir temsil vardır: “Bade Harabü’l-Basra”[827] derler… Korkarım ki bu da öyle olmasın. Ân-ı noktasını bekleyelim derken çocuğu elden büsbütün kaçıracağız. Prenses midir? Metres midir? Ne idüğü bellisiz işte o çene kavafı[828] karı bir daha buraya gelirse ağzının tadını vereceğim. Yanında iki tane güzel fakat bozuk kızla buraya fuhuşhanesine reklam yapmaya geldi. Niçin kabul etti-

---

824 varta: çukur

825 ân-ı nokta: son an

826 müteaffin: kokuşmuş

827 bade harabü’l-basra: “iş işten geçtikten sonra” anlamındaki deyim

828 kavaf: satıcı

niz? Sizi avladı. Çocuğu büsbütün esareti altına aldı. Buraya birkaç defa daha ayak atarsa kim bilir başımıza ne türlü felaket getirecek?..

Zevcem bu galeyanlı hüküm ve tahminlerinde büsbütün haksız değildi. Onu birtakım müleyyin[829], müsekkin[830] kelimelerle yatıştırmaya uğraştım. Fakat kendi kendimi ikna edemiyordum. Şüphesiz mühim bir mesele karşısındaydım. Fahişeliğini pek mağrur bir eda ile anlatan bu bayat metresin o ateşli maceralarını İrfan'a niçin dinlettim? Yeğenimin o esnadaki dikkatini, solgunluğunu, heyecanını göz önüne getirdim. O iki güzel kızın huzuruyla tecrübesiz genç kalbi alevlenen biraderzadem her kelimeyi ruhuna hakkedercesine[831] ve nefes almasını unutacak bir vect ile dinliyordu. Onun masum dimağı önünde fuhşun mütefessih[832] katmerlerini kaldırarak derinden derine psikolojisini yaptık… Şimdi biraz da kendimi mesul görüyordum. Fakat her günah ve kabahatte mesul aramak âdetimizdir. Mesullerin mesuliyetini mucip sebepleri karıştırırsak feylesofların bocaladıkları vadilere düşeriz. Ahlak denilen divan yolu nereden başlar? Nereye müntehi olur[833]? Bu şehrahı[834] takibe uğraşan sürülerden bazı fertleri hayat fırtınaları sağa sola fırlatmıyor mu? Ulviye Melek şikâyetlerinin her cümlesinden haksız mıdır? Fazl[835] ve ahlakın muakkiplerinden[836] ziyade müdahilleri[837] vardır. Hep birçok ahlaksızlıkların aleni düşmanı, gizli dostu gibiyiz. Fuhşu idame ettirtenler bu günahkârlığın haricinde görünmeye uğraşanlar değil midirler?

Fuhşun çok muhtelif şekilleri vardır. Bunlardan her biriyle temas edenlerin alınlarına birer damga vurulmak âdet olsaydı dünyanın fuhşu ayıplayan müşevviklerle dolu olduğunu görürdük.

---

829 müleyyin: yumuşatıcı
830 müsekkin: yatıştırıcı
831 hakketmek: oymak
832 mütefessih: kokuşmuş
833 müntehi olmak: sona ermek, varmak
834 şehrah: doğru yol
835 fazl: iyilik
836 muakkip: takip eden
837 müdahil: karışan

Zihnim karıştı. Şer olmazsa hayır olmaz. Soğuk olmazsa sıcağı, karanlık olmazsa aydınlığı takdir edemeyiz. Bu lazım melzumluk[838] arasında kıvranıp duruyoruz. Kötülük, iyiliğin melzumu olunca kötüye ne salahiyetle[839] buğzediyoruz[840]? Her şey zıddıyla taayyün etmek[841] zaruretinde bulununca dünyadan yekpare bir huzur ve asayiş nasıl beklenir? Hayat, ahlak nazariyelerinde öyle akıl almaz ukalalıklar vardır ki…

Çok derin düşünmeye gelmiyor. Birçok şeylerde tefekkür gayelerimizin zırvalığa müntehi[842] olduğunu görüyoruz… Yeryüzünde lâ-büdd iki sınıf insan olacak. İyiler, kötüler… Allah'ın gökteki taksimi de böyle değil mi? Melekler, şeytanlar… Adam, elinde olmayan tesadüfler icabıyla iyi yahut fena oluyor.

Ulviye Melek, zihnime saçtığı müfsit[843] tohumlarla galiba beni de zehirledi. Bu macerada benim için ibret alınacak çok dersler var…

11

Mart kızgınlığında uzun hovardalıklardan sonra arada bir soba altında dinlenmeye gelen kediler gibi İrfan yine eve düştü. Her zaman kılığını kıyafetini tazeleyip cebine beş on lira koyduktan sonra bana gözükmeden sıvışırken bu defa benimle görüşmek için müsaademi istirhamen bir haber yolladı. İşte bir fevkaladelik sezerek gelsin dedim…

Odaya afal tafal şaşkın bir mahcubiyetle girdi. Yürümek için hangi ayağını atacağını, ellerini nereye sallandıracağını ne tarafına bakacağını ne diyeceğini bilmiyor gibiydi. Refikamın hakkı vardı. Çocuk miyanesine[844] düştüğü müfsit havanın zehriyle manen

---

838 melzum: bir şeyin gereği
839 salahiyet: yetkinlik
840 buğzetmek: kin beslemek
841 taayyün etmek: belirmek
842 müntehi: bir şeye ulaşan
843 müfsit: bozguncu
844 miyane: orta

maddeten gittikçe bozuluyordu. Bu sahada etüt yapmak için onu karşımda mühim bir suje mevkiinde görüyordum. Fakat bu, sathi[845] bir güreşle hallonulabilen ruhiyat davalarından değildi. Çocukla beraber bu kuyunun karanlığına ben de bir parça inmeliydim. İşte bu fırsatı bana yine İrfan kendi verdi.

Onu hiç yüzlemedim. Cevabında ızdıraba düşeceği hiçbir sual ile sıkmadım. Hiçbir şey olmamış gibi mutat[846] laubalilik tavrımla gülerek:

— Ooo İrfan! Seni gören ne olur? Ne var ne yok bakalım çocuğum? dedim…

O şimdi benim bu derece açık tecahül[847] ve müsaadekâr[848] sözlerimin arkasında bir tuzak tevehhümüyle[849] bütün bütün şaşırır gibi oldu. Söyleyeceğim sözü tavandan avlamaya uğraşır bir dalgınlıkla başını yukarıya kaldırıp indirdikten sonra tıkanık, pürüzlü, cılız bir sesle:

— Huzurunuzda bazı maruzatta bulunmaya geldim…

— Huzurumda bazı maruzatta bulunmaya mı geldin? Bu ne resmiyet yavrum? Ben daima senin amcanım… Hiçbir vaka, macera bu karabetimizi[850] bozamaz… Her zamanki gibi serbest, samimi ol.

Zavallı yeğenim ayaklarıma kapanmak ister sarsak bir savletle[851] odanın ortasına doğru ilerledi. Elimden sert bir işaretle onu bu hareketinden menettim. Karşımda bir sarhoş yalpasıyla durdu. Fakat artık içinde kopan boğucu fırtına sağanağına mukavemet edemeyerek[852] başı, bir mektep çocuğu gibi birbirine kavuşturduğu iki kolu üzerine düştü. Sarsıla sarsıla hıçkırıyordu. Müteessir oldum.

---

845 sathi: yüzeysel
846 mutat: alışılmış
847 tecahül: bilmezlikten gelme
848 müsaadekâr: yardımcı
849 tevehhüm: kuruntuya kapılma
850 karabet: yakınlık
851 savlet: saldırı
852 mukavemet etmek: direnmek

Bazı feylesoflar, bilhassa Schopenhauer, aşkı gençler için bir şevk ve saadet değil, en büyük elem, felaket sayarlar. Alman feylosofu hastalıkların en müthişi olarak tavsif ettiği[853] bu mühlik marazın seyirlerinden mehma-emken[854] kurtulmadıkça bir insan için hayatta huzur ve sükûn kabil olamayacağını ve bu müsait istirahat devresine vusulün de ancak ihtiyarlıkta mümkün olabileceğini söylüyor.

Bu hüküm doğru mu, yanlış mı? Aşkın beliğ[855] ifadesini dinlemek ister isen dünyada bu yüzden mesut kalanlarla muhabbetin amansız idamıyla mezarlarda yatanları karşı karşıya söyletmeliyiz…

Aşkın ebedî mesutları, mazlumları ses veriniz:

Kopan feryatları duyuyor musunuz? Canhıraş sesler hep ikincilerden geliyor. Hicran avazeleri[856] o kadar çok ki ara yerde mesutların şadmanlıkları[857] işitilmez oluyor…

İrfan'ın karşımda yüreğinden taşırmak istediği pek çok elemleri olduğunu anladım. Fakat onun henüz aşk çilesi dolmamıştı. Önümde boşanarak biraz hafiflemeye uğraşıyordu. Lakin hayır… Söyletmeyecektim. Ateş onun kalbindeki muhabbet usaresini[858] kavursun. Bir çilekeş derviş gibi onu iyice pişirip adam etsin… Binaenaleyh yeğenimin saçılmasına meydan bırakmadan sesimi ciddileştirerek:

— Yavrum, dedim. Ben senin amcanım fakat akranın değilim. Kalbinde seni sıkan sır her ne ise yine orada kalsın. Bunun muhtelif safhalarını dinlemek, bilmek istemem. Derdine bir merhem bulmak arzusunda isen onu başka taraflarda ara… Ben sana dert ortağı olamam. Çünkü yaşımız, hissimiz, düşünüşümüz, pek başka başkadır. Benim nasihatlerimle amil olamadıktan[859] sonra kuru kuruya bana dert yanmaktan ne çıkar?

---

853 tavsif etmek: niteliklerini saymak
854 mehma-emken: mümkün mertebe
855 beliğ: güzel
856 avaze: feryat
857 şadmanlık: sevinçlilik
858 usare: öz su
859 amil olmak: işlemek, davranmak

— Aman efendim! Niçin muhalesetimden[860] şüphe ediyorsunuz. "Kal" dediğiniz yerde kalırım. "Öl" dediğiniz yerde ölürüm. Emirlerinizin fevkinde ve onlardan daha mukaddes dünyada hiçbir şey tanımadığıma emin olunuz…

Bu sözlere içimden kendi kendime güldüm. Çünkü bundan evvelki mülakatımızda söyledikleriyle bugünkü lakırdıları hiç birbirini tutmuyordu. O zaman kendi hayatına iradesine sahip olmadığından, kafasız, dimağsız bir aşk esiri olduğundan bahsetmişti. Şimdi emirlerimin fevkinde hiçbir kuvvet tanımadığını iddia ediyor. Bu birbirini tutmaz ifadeleri onun dimağca uğradığı sarsıntının derecesini gösteriyordu.

Zavallının bu unutkanlığını yüzüne vurmadım. Lakin artık kendimi de tutamayarak biraz tekdir-amiz[861] tavırla:

— Emirlerim, senin sûret-i telakkînden[862] evvel kendimce mukaddestir. Onları büsbütün boşu boşuna israf etmek istemem…

— Bu ağır tekdirinize neden müstahak oluyorum?

— Ben verdiğim emir ile behemehâl[863] hedefi devirmeliym.

— Şüphesiz. Tecrübe buyurunuz efendim.

— Nasıl?

— "Öl" deyiniz. Görürsünüz. Bundan ötesi var mı?

— Hiçbir zamanda ben sana "öl" demem. Benim bütün temenniyatım[864] seni yaşatmaya matuftur[865].

Önüne baktı. Amca yeğen bir müddet sustuk. Çocuğun dimağındaki şurişe[866] dikkat ediyorum. "Emrediniz öleyim!" diyor. Belki de bu sözü doğrudur. Lakin "Emrediniz o kızdan şimdi vazgeçeyim!" diyemiyor. Çünkü bu fedakârlığı ölümden acı buluyor. Bunu

---

860 muhaleset: birbiriyle iyi geçinme
861 tekdir-amiz: azarlayıcı
862 sûret-i telakkî: anlayış şekli
863 behemehâl: mutlaka
864 temenniyat: dilekler
865 matuf: yönelik
866 şuriş: kargaşalık

icraya kendinde kuvvet göremiyor. Binaenaleyh kati bir emrimle onu salaha davet etmenin zamanı henüz gelmemiş olduğunu bundan anlıyorum…

O aralık içeriye refikam girdi. Ben de zaten karşısındaki hastada gördüğü devasız bir illetin üzüntüsüyle kıvranan bir doktorun teellümleri[867] içinde gibiydim. İrfan da ben de bu kısa fakat en uzun münakaşalardan daha yorucu, daha elem-nak[868] nazik muhavereden[869] bitap düşmüştük. Sözün mecrasını değiştirmek için dedim ki:

— Oğlum deminden bazı maruzatta bulunmaya gelmiş olduğunu söylüyordun. (gülerek) Arz-ı merâm[870] et, anlayalım…

Bu cali[871], küçük inşirahımdan[872] İrfan'ın yüzüne de biraz tebessüm, sözüne cesaret gelerek:

— Söyleyeceğimi çok garip bulacaksınız. Ve korkarım ki…

— Korkma. Söyle…

— Sizi davete geldim…

— Nereye?

— Bikes Kızları Sıyanet Yurduna…

— Nâm-ı aslîsiyle[873] Kokotlar Mektebine…

— Evet…

— Balo mu? Müsamere mi? Ne var?

— Hayır…

— Yoksa bu mûcib-i mefharet[874] müessesede nâm-ı âcizâneme[875] bir profesörlük mü açıldı?

867 teellüm: üzülme
868 elem-nak: elemli
869 muhavere: söyleşme
870 arz-ı merâm: meramını söyleme
871 cali: yapmacık
872 inşirah: iç açılması
873 nâm-ı aslî: asıl isim
874 mûcib-i mefharet: övünme sebebi
875 nâm-ı âcîzanem: âcizane ismim (kendi ismim)

— Hayır efendim, böyle bir küstahlık kimin aklına gelebilir…

— O hâlde oraya ne vesile ile davet olunuyorum?

— Sınaatınızın[876] tetkik ve ibret nazarıyla sırf bir seyirci olmanız için…

— O kurnaz karı, mesleğinin mühim esrarını bir sinema şeridi gibi bana gösterebilir mi?

— O size ifşada menfaat tasavvur ettiği şeyleri gösteriyor. Fakat siz bir malumdan çok meçhul keşfedebilirsiniz…

Düşündüm. Tesmiye pek garip fakat bu Kokotlar Mektebinden ben de kendi noktainazarımca[877] istifade edemez miydim? Bazı feylesoflar edebi edepsizlerden öğrenmenin daha kestirme bir yol olduğunu söylemiyorlar mı?

Zavallı yeğenimi kurtarmak için onun düştüğü bu kuyunun dibini yakından ölçüp biçmek elbette faydalı olacaktı… Binaenaleyh mütevekkil[878] bir tebessümle:

— Peki, dedim.

Bu muvafakatim[879] üzerine refikam karşımda çırpına çırpına haykırarak:

— Siz de mi?!.. Oh siz de mi bu yaştan sonra o yatakhanenin yolunu tutacaksınız, oranın düşkünlerinden olacaksınız?.. İrfan'ı kurtaralım derken üstelik sizi de mi kaybedeceğiz? Siz de gidip de bir daha evinizi, ailenizi unutursanız işte buna tahammül edemem. Dünya bu, haritada her şey yazar… O karının gözlerinde, sözlerinde bin büyü yerini tutan bir efsun var. Sizi neye çağırıyor? Mutlaka bu davetinin arkasında gizlediği fahişece bir maksadı olacak.

Ben:

---

876 sınaat: meslek
877 noktinazar: bakış açısı
878 mütevekkil: tevekkül eden
879 muvafakat: uzlaşma

— Telaş etme hanım… Ben oraya bir müşteri değil, bir müdekkik[880] sıfatıyla gidiyorum. Ve yapacağım tetkiklerden çok zavallılar için faydalar umuyorum.

— Bu garip davete safdille icabet için çok vesileler icat edebilirsiniz. Fakat benim de kadınca yanılmaz ihtisaslarım[881] vardır. O karı evimize geldi. Başımıza bir felaket açtı. Siz kendi ayağınızla oraya giderseniz daha feci bir akıbete uğramamız muhtemeldir.

— Korkma!..

— Son sözünüzü anlamak isterim. Gidecek misiniz?

— Gideceğim…

— Mutlaka mı?

— Mutlaka…

— O hâlde eğer yirmi dört saat gecikirseniz beni bir bölük polisle, bir tabur jandarma ile o kokothanenin kapısında biliniz…

*

Zevcemin bu na-be-mahal[882] itirazları hilafına[883] gittim. Hem de bir defa, on defa değil sayısız kereler…

Kokotlar Mektebine, oranın en parlak numaralarına elyak[884] müstait[885] bir şakirdi[886] çalışkanlığıyla devam ettim… Bu şehvet fabrikasının motorlarını, volanlarını, bıçkılarını, miskaplarını[887], kayışlarını yakından karış karış tetkik ettim. Bütün kıyı bucağının fotoğraflarını aldım.

Neticeten, peyda ettiğim fikir şudur: Dünyanın mihveri bu *amour* imalathanelerinin ortasından geçiyor. Hemen her şey servetler, iflaslar, sevinçler, intiharlar, gülünç, feci bütün dünya dolapları,

---

880 müdekkik: inceleyici
881 ihtisas: duygulanmalar
882 na-be-mahal: yersiz
883 hilaf: ters, zıt
884 elyak: çok layık
885 müstait: yetenekli
886 şakirt: öğrenci
887 miskap: matkap

hırsları, vakaları bunların etrafında dönüyor. Kudemanın[888] âyîne-i devrân[889] dedikleri işte budur. Bir yüzünde kâinat var. Öbür tarafı sırla kapalı…

[888] kudema: eski insanların ileri gelenleri
[889] âyîne-i devrân: kader

İKİNCİ KISIM

1

Şişli'nin Osman Bey civarında sağa dönen sokakların birinde yedi katlı büyük bir apartman. Hatt-ı fasllarına[890] tozlar birikmiş biraz bakımsız mermer merdivenlerden çıkılınca dördüncü kattaki kapılardan birinin üzerinde "Bikes Kızları Sıyanet Yurdu" plağı okunur. İçeride kızlar vardır. Belki de çoğu bikestir. Fakat tarz-ı sıyânetin[891] hakikati erbabınca malumdur. Ara sıra içeride gürültüler olur. Kapı önünde hiddetli ağızların tehditkâr şamataları duyulur. Lakin yurdun müdiresi hep bu tecavüzleri komşulara mazur gösterecek mutazallimane[892] mukni[893] izahatla şüpheleri söndürmeye uğraşır.

Odadan odaya kanaryalar gibi ötüşerek uçuşan bir düzine güzel genç kız… Piyano, birkaç paslı dikiş makinesi… Sözde meşguliyet dikiştir, iştir. Fakat hakikatte alışveriş başkadır.

Kapı çıngırdayınca hep bu nazeninler, dikişin, nakışın, piyanonun başına üşüşürler. Hepsi meşguldür…

Müdire niçin sanatını diğer bir namın sıyanetine bürünerek gizli icra ediyor? İşte kadının asıl mesleki dehası buradadır. Gizli şeyin ne kadar cazip, tatlı ve kandırmaz bir efsunu olduğunu o bilir. Kapısı kan renkli fenerin feci şulesiyle kızarmış, rezaleti ilan edil-

---

[890] hatt-ı fasl: sınır çizgisi
[891] tarz-ı sıyânet: korunma şekli
[892] mutazallimane: sızlanarak
[893] mukni: ikna olmuş

miş bir randevuevi… Bu ne kadar adi bir şey… Maazallah burası hiç öyle değildir. Burası sıyanet, geçinme, çalışma yurdudur.

Fakat söz aramızda bazen pek müstesna zengin şahsiyetler için ırz fedakârlıkları yapılabilir. Bu umum için değildir. Gizli ve hususidir. Burayı namuslu adam, namuslu adama tavsiye eder. Tanınmış ve emin kimseler tarafından takdim edilmeyenler buranın hususiyetine kabul olunmazlar. İşte bu istisnai hususiyetine mebni[894] sıyanet yurdunun lütfuna uğrayanlar kendilerini bahtiyar bilirler…

Yurdun akitle verilecek kızları vardır. Hemen evlenmeye cesaretiniz yoksa tecrübe için bir metres alabilirsiniz. Lakin o, izdivaçtan çok pahalıya mal olur. Bıkarsanız değiştirilir.

Ulviye Melek işi pek müdebbirane[895] idareye uğraştığı hâlde yine ara sıra tecavüz, taarruz vakalarından büsbütün kurtulamıyordu.

Bir gün sabahla öğle arası kapının zili gevrek bir çınlayışla dairenin içinde akisler yaptı. Zenci hizmetçi kadın Şebistan açmaya koştu. Şapkasının enli kenarı altında esmer çehresi büsbütün kararmış, zayıf, uzun bir adam içeri girdi. Zair[896] koridordan geçerken etraf odalarda bir kaynaşma oldu.

Tepeli piliçler gibi kesik saçların döküntüleri arasından merakla parıldayan birçok fettan gözler yarı kapanık kapılardan bu gelen insana dikildi. Müdirenin oldukça bir Avrupalı zevkiyle düzeltilmiş bir salonu vardır. Misafiri oraya aldılar.

Ulviye Melek gerdan, ense, kol, bilek vücudunun açık kısımlarına alelacele bir pudra hopu dolaştırdıktan sonra mor pembe bir sabahlıkla zâirin yanına çıktı. Odada hayli bir müddet kapalı kaldılar. Ne görüştüler? İşte bu, kızların hepsini meraktan çatlatan bir sırdı. Çünkü mevzubahis kendileri idiler. Konuşulan şey onların hayatlarını altüst edecek bir ehemmiyeti haiz olabilirdi[897].

---

[894] mebni: dayanan
[895] müdebbirane: tedbirli şekilde
[896] zair: ziyaretçi
[897] haiz olmak: niteliği taşımak

Endamı mevzun[898], gözleri süzgün bir kız, Neşide, boylu boyunca bir tevahhuş[899] ürpermesi geçirerek:

— Kara kuru, çirkin, gudubet[900], musibet bir herif…

Pembe beyaz bir kumral, Ferendaz:

— Galiba yaşı da elliyi geçkin…

Fıkır fıkır bir dolgun, Maide:

— Bu kart horozlar daima körpe piliç ararlar…

Mestane bakışlı, kıvırcık saçlı bir afet, Dilkeş:

— Ben geçenlerde bir böylesine düştüm… Bütün vaktimiz banyo friksiyonla[901] geçti. İhtiyarın sinirleri o kadar porsumuş ki onu diriltinceye kadar ben öldüm vallahi…

Malihülyalı[902] mavi gözlerinden damla damla sevdalar sızan bir letafet, Cazibe:

— Bu zahmetine mukabil sen ne aldın? Patrona ne kazandırdın?

Dilkeş isyankâr bir tavırla:

— Ben ne mi aldım? Söyletme beni Allah aşkına…

Enine boyuna bir aşk dalyanı, Ferahnak:

— Beğendiğimize değil, beğenene gideceğiz yavrum. Biz gizli sermayeyiz… Kaçak malız…

Kırmızıya kaçan altın iltimalı saçları teessürden gül pembesi alnı üzerinde titreyen, Hazret-i Havva'nın son torunlarından bir dilber, Revnakdar:

— Oh! Sermaye ne çirkin tabir… Mevsufunu[903] insanlıktan hayvanlığa indiriyor…

Siyah, parlak, zeki gözlü bir ufak tefek, Nasip:

---

898 mevzun: orantılı, düzgün
899 tevahhuş: korku
900 gudubet: çok çirkin
901 friksiyon: masaj
902 malihülya: kara sevda
903 mevsuf: nitelenmiş

— Analarımız babalarımız bizi peydahlarken iaşemiz[904] için bankalara nemalandırmaya para yatırmamışlar… İşte talihsizliğimizin başlangıcı, birbirlerini sevmişler. Bu ayıplarını yüzlerine vurmak için biz dünyaya gelmişiz.

Güzel Şayan söze atılarak:

— İhtiyarların miskinliğinden, gençlerin hamaratlığından şikâyet ediyorsunuz. Cenabıhakk'ı size beğendirecek bir erkek yaratamamış olmakla mı itham edeceksiniz?

Sarı papa Şefkat ezgin bir memnuniyet tebessümüyle:

— Hep bu üzüntüleri gönlünüzün çılgınca seveceği bir gılmana[905] düşünceye kadar çekersiniz. Ondan ötesi, oh ya Rabb'im, o kadar sefalı, o kadar zevkli, neşeli ki…

Bir erkek gibi kemikleri iri, beti benzi diri, koyu kestane saçları tepesinden şelalevari[906] fışkırmış, Anafor ismine cevap veren delişmen bir kız içeriye bir kasırga gibi eserek:

— Müjde!.. Müjde!.. Müjde!.. Hiç Anafor'dan sır saklanabilir mi? Kapıdan dinledim. Tastamam değil ama eksik gedik neyse birçok şeyler duydum. Herifceğiz pek zengin bir Afrikalı.

Maide — Son numara kartaloz…

Cazibe — Takır takır sırım gibi…

Dilkeş — Suratı porsumuş dümbelek derisine benziyor…

Anafor — Fakat kasası da İngiliz Bankasına andırıyor.

Ferendaz — Bu yakışıksız hayırhah[907] adam Bikes Kızları Sıyanet Yurduna muavenete[908] mi gelmiş?

Anafor — Evet evet. Hepimizi ayrı ayrı öpüp, sevip memnun etmeden gitmeyeceğe benziyor.

---

904 iaşe: yiyim içim
905 gılman: gençler
906 şelalevari: şelale gibi
907 hayırhah: iyi iş yapan
908 muavenet: yardım

Neşide — Benden paso kuzum. Bunlardan biriyle bir hafta kalmak felaketine uğradım. Hâlâ gönlümün bulantısını bastıramıyorum. Afrikalıların ciltlerine mahsus bir koku var… Fena dibagat[909] edilmiş deri taaffünü…

Ferahnak — Ben dikkat ettim. Ellisini altmışını geçmiş her erkek ağır kokuyor…

Maide — Gençler nasıl kokuyor?

Nasip — Bizden ne soruyorsunuz? Hiç burnun bu koku ile temasa gelmedi mi?

Anafor — Teke gibi kokan gençler vardır.

Ferahnak — Olsun. Ne yalan söyleyeyim benim hoşuma gider…

Revnakdar — Oh! Maltız keçisi…

Cazibe — En iyi delikanlı nasıl kokar?

Dilkeş — Oh yasemin gibi…

Neşide — Aman, imrendirme beni!..

Ferendaz — Öylelerinin de paraları yoktur… Yalnız hoş koku ile yaşayabilirsen âlâ…

Dilkeş — Yaşarım. Liraları bu Arap'ın suratına katık edeceğime. Gönlüm hoş olsun ekmek peynire razıyım. Birbirimizi sevdikten sonra samanlık seyran olur…

Anafor — Kapı arkasından sezdiğime göre bu Arap kendisi ne kadar ihtiyar, kara kuru ise o kadar genç, beyaz ve tombul istiyor…

Nasip — Öyle ise Maide hazır olsun…

Maide — Oh, kuzum niçin? Ferahnak benden besili, benden beyaz değil mi?

Ferahnak — Ben biraz battalım…

Maide — İşte, tamam! Arap harcısın.

[909] dibagat: deri hazırlama mesleği, tabaklık

Nasip — Ah! Benim rağbetkârlarım[910] azdır. Kan kırmızı en gevrek, en tatlı karpuzun küçüklerden çıkacağını bilmezler… Bu Afrikalı beni istese çok nazlanmam. Bütün paralarını cebime korum…

Cazibe — Arap'ın kendisini nereye korsun?

Nasip — Boğadaya[911]…

2

Kızlar böyle genç kafalarının hararetiyle kapışırlarken oda kapısından müdire gözüktü. Çehresi arkasındaki pembe mor matinenin rengine yaklaşacak kadar ateşlenmişti. Bu sima tebeddülü[912] memnuniyetinden mi, meyusiyetinden mi? Yoksa umduğu yüksek miktarı tutturamamış mıydı?

Dükkâna bir müşteri zuhurunda tavukçu piliç seçmek için elini kafesten içeriye sokunca hayvancağızlar cıyak cıyak bağırarak o katil pençeden kurtulmak helecanıyla küçük mahbesin içinde oraya buraya kaçışıp nasıl çırpınırlarsa bütün kızlarda da öyle birer tevahhuş ürpertisi göründü.

Ulviye Melek böyle anlarda mülayemetle başlar, isyanla karşılaşırsa sözünü geçirinceye kadar derece derece sertleşmenin usulünü bilirdi.

İhtiyar, çirkin taliplere karşı kızların bu nefretleri daimîydi. Fakat müdire hiçbir şey sezmemiş gibi görünerek en tatlı sesiyle:

— Yine damımızın üstünde bir devlet kuşu dolaşıyor. Bakalım içinizden hangi bahtiyarın başına konacak?

Bu piyaza hiç sırıtan olmadı. Durgun, çatkın çehreler önlerine eğildi.

Patron tebessümünü bozmadan devam etti:

---

910 rağbetkâr: rağbet eden

911 boğada: çamaşırları beyazlatma usulü

912 tebeddül: değişme

— Son Ekselans El-Mansûr aliyyü'l-fazl Mahmud el-Mekkî… Milyoner… Mizacına, zevkine göre bir kız arıyor. Kahire'de, Hilvan'da, Cezire'de daha bilmem nerelerde konaklar, oteller, iratlar[913], apartmanlar, çiftlikler…

Nereden geldiği belli olmayan öfkeli bir ses:

— Mizacına, rengine göre bir kız arıyorsa Habeşistan'a gitsin… dedi.

Müdirenin gür sedası bu istihzayı bastırarak:

— Senenin her mevsimini Avrupa'nın, dünyanın en güzel, en meşhur, en zengin şehirlerinde geçirir…

Diğer hiddetli bir ağız, şu inkisarı[914] fırlattı:

— Yere geçsin…

Müdire:

— Para kuvvetiyle Viyana'nın, Berlin'in, Paris'in, Londra'nın, New York'un aralarında hiç mesafe kalmaz… Dünyanın en göz kamaştıran medeniyet, sefa, zevk, eğlence merkezlerinde, en şaşaalı sosyetelerde servet, itibar, elmaslar içinde parlamak istemeyen bir kadın tasavvur olunabilir mi?

Neşide asabi bir tuğyanla[915] haykırdı:

— Olunur… İşte ben…

Patron artık taştı:

— Çoğunuzu sokağa atılmış, sıska, aç kedi yavruları gibi oradan buradan topladım. Hepiniz de gönüllerinizin hoşlandığı birer delikanlıya ırzınızı sakatlandırmış, sonra terk olunmuştunuz. Hâlâ hepiniz de gönlünüzün müntehiplerine[916] gitmek sevdasındasınız. Hanımlar mide ihtiyacı, aşk ihtiyacından evveldir. İlk önce karın doymazsa hayat makinesinin diğer hisleri işlemez. Gönlün çektiği oynaşlarla yaşamak zenginlere mahsus bir bahtiyarlıktır. Delikanlı

[913] irat: gelir
[914] inkisar: gücenme, kırılma
[915] tuğyan: coşma
[916] müntehip: seçen

diye ölüyorsunuz bayılıyorsunuz. Pekâlâ, fakat o eski genç mirasyediler, şehzadeler, paşazadeler kalmadı. Yüz, yüz elli lira maaşlı memurlara gideceksiniz. Birkaç ay içinde ihtilaslar[917] yaptırtarak zavallıları hizmetlerinden kovdurtacaksınız. Ceza mahkemelerindeki muhakemeleriniz, mahkûmiyetlerinizle gazetelerin ilk sahifelerine dedikodu sermayesi olacaksınız. Sonra karşı karşıya birkaç gram tentürdiyotlar yahut kucak kucağa Bosfor'un anaforlarına gömülerek muhabbetinize hitam vereceksiniz[918]… Hiçbiriniz buranın esiri değilsiniz. Hepinizin iradeniz elinizdedir. Arzu ettiğiniz vakit istediğiniz yere gidebilirsiniz. Fakat nereye gidersiniz? Sizin için açık kapı nereleri var? Ferdiye randevuhanelerine meta olmaktan başka neye yararsınız? Bu derekeye düştükten sonra "Ben falan zampara ile yatarım, ötekiyle yatmam!" diyemezsiniz. İhtiyarına da çıkacaksınız, gencine de… Şoförüne de vatmanına da hamalına da camalına da… Siz burada benim evimde, tereffu[919] zamanları gelince hahişkârlara[920] takdim edilen birer *fondant*[921] gibisiniz. Pek nadir ve müstesna ahvalden başka sizi geceliğine çıkarmıyorum. Metres veriyorum… Daha saflarını bulursam nikâhla çakıyorum…

Anafor — Teşekkür ederiz. Biz burayı fuhuşhane, kendimizi fahişe bilmiyoruz.

Müdire — Ben sizi kokot olarak yetiştiriyorum. Burası fuhuşhane değil, mekteptir.

Ferendaz acul[922] ve meraklı bir sesle:

— Sevgili maman, bu iki tabir arasındaki mesafeyi bize bir daha tarif eder misiniz?

Müdire:

---

917 ihtilas: çalma
918 hitam vermek: sonlandırmak
919 tereffu: yükselme
920 hahişkâr: istekli
921 *fondant*: bir tür şekerleme
922 acul: çok aceleci

— Biz bütün kadınlar büyük anamız Hazret-i Havva'nın işlediği ilk zellenin[923] cezasının çekiyoruz. Sureta[924] dinî hilkatin bir latifesi gibi görünen bu sözde ağır bir mana var. Bizim mine'l-ezel[925], ilelebet masum olduğumuzu anlayınız. Kadın izdivaç edemezse ahlaka, kanuna arkasını dönerek kendisine açılacak aguşlara atılabilir a!.. Bu mukadder günahkârlığa derece derece aşüftelik, alüftelik, fahişelik, müptezellik ve ilaahir[926] diyorlar. Kokotluk işte bu mertebelerden biridir. Kokot, randevuhane sermayesi değildir. Ondan yüksektir. Bazen çok yüksektir. Başlı başına evi, apartmanı hatta lüks oteli olur. Metres -bizim verdiğimiz mana ile- bir müddet için tek erkeğe hasr-ı nefs[927] eder görünen kadındır. Ve hemen büsbütün *amant*'ının hesabına yaşar. Kokot, bir alay perestişkârların[928] ortasında âdeta bir matmah-ı enzârdır[929]. Onun daire, debdebe masarifini tediye eden[930] el veya eller belli değil gibidir. Amanlarından ikisi çekilirse üçü gelir. Bazen ministrolardan[931] bile düşkünleri olur. Kokotların içinde terbiye ve dirayetçe 'femme du monde' denilen kibar kadınların derecesine yükselmiş olanları vardır. Medeni ve ince hayatın hemen bütün merasimine vâkıftırlar. Ve yine hemen her sosyeteye kabul olunurlar. İşte siz burada bu mesleğin orta mektebindesiniz. Zengin, monden[932] bir adamın koltuğunda Avrupa'ya gittikten sonra her şeyi görüp öğreneceksiniz. Medenileşecek, inceleceksiniz. Başınızı arkanıza çevirip de bu şimdiki sefil hayatınızı hatırladığınız zaman aman tevahhuşuyla gözlerinizi yumarak daha ileriye kaçmak isteyeceksiniz. İşte şimdi damımızın altında bulunan Mahmud el-Melikî hazretleri sizi hayatın bu kasvetli, elemli

923 zelle: yanılma
924 sureta: dış görünüşte
925 mine'l-ezel: ezelden beri
926 ilaahir: diğerleri de bunun gibi
927 hasr-ı nefs: kendini bir şeye ayırma
928 perestişkâr: taparcasına seven
929 matmah-ı enzâr: göz dikilen şey
930 tediye etmek: ödemek
931 ministro: bakan
932 monden: sosyetik

sığlığından cennet-i âlâ safasına çıkaracaklardan biridir… (elini uzatıp parmağına yeni takılmış yüzüğü parıldatarak) İşte son ekselansla olan bugünkü bahtiyar mülakatımın hediyesi. Cepleri mücevher mahfazalarıyla[933] dolu.

Pırlanta yüzüğün çaktığı küçük şimşekler bütün kızların üzerinde peri masallarındaki efsunlu şimşirek taşı tesirini yaptı. Nazlıların yüzlerinde kalp yumuşaklığına benzer birer tebessüm belirirken müdire devam etti:

— Son ekselans yurdumuzun senasını uzaklardan duymuş büyük bir tavsiye ile geldi. Memnun ederseniz bahtiyar olursunuz. Gerdanınızda, kulağınızda, bileğinizde birkaç elmas parıltısı güzelliğinize başka alım getirir. Kıymetinizi arttırır… Ekselans biraz yaşlıca fakat konuşması çok tatlı. Ağzında dişleri inci gibi. Sohbetinin şirinliğiyle insanın karşısında âdeta güzelleşiyor. Gençleşiyor. Çok kibar adam. Bütün sözleri terbiyeli, tartılı, yumuşak, nazik, cazip… Onun bütün bu faziletlerine, cömertliklerine, centilmenliklerine mukabil elbette bizden de kendi arzusunca bazı şeyler istemeye, aramaya hakkı olacaktır. Ekselansın hissini, zevkini şöyle bir yokladım. Ferahnak sen o levent vücudunla karşısına çıkarsan düdüğü çalacaksın. Mahmud el-Melikî iri kemikli kuru gövdesini içine gömecek kuş tüyü bir yastık arıyor… Kızım işte o da sensin… Haydi yavrum malıma güvenirim. Hiç tuvalet istemez. Temiz, nazik, zeki, hoş eda olmalı. Amanın her bakışındaki manayı anlamalı. Hazret, lüks tuvaletten bıkmış… O, kadının çıplak tenini, işveli ruhunu istiyor… Züğürt bir gence zevce veyahut yaşlı bir milyonere metres olmak… İşte kadın hayatının iki ucu. Konfor, lüks, yaşayış, zevk, inşirah nerede bunu sana ben söylemeyeceğim, bunu şansın sana açacağı istikbal[934] söyleyecek. Seni aşağıdan yukarıya fırlatan bu talih dalgasına sonra çok teşekkür edeceksin.

Metresliği fuhuştan ayıran, ona yaldızlı bir talih dalgası vuran kadının yumuşak sözleri bütün kızların dimağlarını büyüledi.

---

[933] mahfaza: koruma kabı

[934] istikbal: gelecek

Ekselansın yanına girmek için yalnız Ferahnak'ta değil, kızların birkaçında daha hareket görüldü. Fakat sonra kendilerini topladılar. Yalnız çağrılan yürüdü.

3

İçlerinden biri dalganın avazına gittikten sonra bütün kızlar düşünceli birer sima ile odanın ortasında halka oldular.

Revnakdar — Ferahnak buradan içeriki odaya gitmekle istikbali temin etmiş mi oluyor?

Ferendaz — Müdire işi o kadar şatafatla ballandırdı ki hepimiz yüreklerimizde birer hoplama duyduk…

Neşide — Bu Afrikalı ekselans, kızı ne yapacak?

Anafor — Alıp Avrupa'ya götürecekmiş…

Maide — Avrupa'da kadın kıtlığı mı var sanki?

Dilkeş — Bir malı çiftlikten almak başka, pazardan almak başka. Burası metres harasıdır[935]. Garanti mal yetiştirmekte dünyanın dört köşesinde şöhreti var… Biz bu mektebin mezunlarından kaçıncı devrin talebesiyiz acaba? Avrupa'da İran'ın halısı, Türk'ün fahişesi para ediyormuş.

Cazibe — Bu istatistiği bilmiyoruz fakat merak ettiğim başka bir şey var…

Maide — Nedir?

Cazibe — Müdire buradan çıkanların feyiz ve terakkilerinden[936] bahsediyor. Acaba seleflerimizin içinde büyük servet büyük şöhrete ermiş olanlar var mı?

Dilkeş — Ne söylersin? Meşhur artist, prenses ve hatta kraliçe olanlar bile varmış…

Kızlar böyle maziden, hâlden istidlalen[937] istikballerini keşfe uğraşarak enine boyuna dertleşirlerken dışarıda bir gürültü koptu…

935 hara: at çiftliği
936 terakki: ilerleme
937 istidlalen: delillere dayalı bir sonuç çıkararak

Kulak verdiler. Dakika geçmeden Ferahnak yaka, göğüs derbeder, kafesinden kurtulmuş bir kuş çırpıntısıyla odadan içeri atıldı. Hep şaşırdılar. Hep bir ağızdan soruyorlardı:

— Ne var? Ne oldun?

Ferahnak bir umacının takibine uğrayan çocuk gibi korkudan büyümüş gözleriyle arkasına bakarak:

— Aman susunuz. Söyleyemem. Söylenmez. Geçen akşam rüyamda uzun, kara bir yılan görmüştüm. Buna çıktı.

Bu soğuk hayvanın ismi hepsinin vücudunu ürpertti.

Anafor — Ferahnak, son ekselansın sana taktığı yüz görümlüğünü göster bakalım.

Ferahnak — O son ekselans değil, yerin dibine batsın, son *horreur*[938]! Durunuz… Durunuz… Sersemledim azıcık aklımı başıma toplayayım anlatırım.

Anafor — Hayırdır inşallah! Geçen akşam rüyada gördüğün yılan seni soktu muydu?

Ferahnak — Oh!.. Yok, Allah esirgesin ondan da böyle kaçıp kurtulmuştum…

Firari kız, iki avucuyla sımsıkı yüzünü kapadı. Biraz evvel geçirdiği sahneyi şimdi bir daha yaşamaya uğraştıktan sonra kopardığı sağanaklı kahkahaların arasından:

— Durunuz size anlatayım. Fakat hakikati ifade ne mümkün. Siz bu komedyayı Arap'ın ağzından dinlemeliydiniz ki… Son ekselansın yanına girdim. Karşısında derin bir reverans yaptıktan sonra şöyle bir tarafa iliştim. O şimdi acayip acayip geviş getirerek haneleri içinde sırıtıp büyüyen gözleriyle yiyecek gibi bana bakıyordu. Gayetle ballı, ağdalı bir şey geveliyormuş gibi yutkundu… Yutkundu. Nihayet:

— Niçin o kadar şok uzakta kaştı ya efendim? Gel şöyle yanımda otur…

---

938 *horreur*: korku

Biraz yaklaşır gibi yaptım.

O — Daha… Daha… Daha… Ben senin zevç, sen benim zevce… Teklif yok…

Birdenbire bileğimden yakaladı. Elimin üstünü, avucumun içini sulu şapırtılarla öpe öpe:

— Hazâ min lütf-i Rabb… Şok beyaz, şok yumuşak… Sekrî[939], muattar[940]… Senin adın ne?

— Ferahnak…

— Ferahnakkk… Maşşaallah… Maşşaallah. Bil-yemîn ve’s-saâde içimde ferah doldu… Ferahnakk!

— Efendim…

— Ben sana şok sevdi… Şok eyilik yapacak…

Bileğimi tekrar öpüp avucunda tutarak:

— Burada bir mücevher bilezik…

Parmağımı göstererek:

— Burada bir pırlanta hatem[941]…

Kulaklarımı okşayarak:

— Burada… Burada elmas küpeler…

Birdenbire göğsüme saldırarak:

— Burada bir yakut pandantif[942]… Her tarafında… Her tarafında kıymettar bir şey takacak… Hep tezyin edecek[943]… Hiç boş bırakmayacak…

Göğsüme hemen sülük gibi yapışmak istedi. Her öptüğü yere sert bir diş fırçası gibi batan bıyıkları vücudumu diken diken ediyordu. Duramadım Arap’ın elinden silkinerek:

— Yapmayınız ekselans, gıdıklanıyorum…

---

939 sekrî: sarhoşluk verici

940 muattar: güzel kokulu

941 hatem: yüzük

942 pandantif: ince bir zincirin ucuna asılan kıymetli taş

943 tezyin etmek: süslemek

— Gıdıklanıyorum? Ne kelime bu gıdıklanıyorum?

— *Chatouillement…*

— *Chatouillement et bien…* Aa Chatouillez-moi j'aime ça… Gıdıklayınız bana. Gıdıklayınız bana… Ben şok severim hem gıdıklanmak… Hem de gıdıklamak…

— Oh, yok! Ben hiç sevmem. Bırakınız…

— Lâ! Vallahi bırakmaz. Soy kelp[944], tuttuğu ava bırakmaz… Gıdıkla bana, gıdıklayım sana…

Bu gıdıklama oyunu esnasında Arap'ın gözleri o kadar şeş beşe döndü, şaşıladı ki sarası tuttu zannıyla nefesinin ateşinden zor kurtularak kaçtım…

Anafor — Haniya pandantifin mahfazası göstersene.

Ferahnak — Ben istemem. Arzu ediyorsan git, sana taksın.

4

İstikbalde, bugün adı bilinmeyen nevlerden çok ticaretler çıkacaktır. Ulviye Melek'in ticareti de işte onlardan biri idi. Görünüşte bu hemen hemen bir randevuhane muamelesine andırıyordu. Fakat müdire ile bu maddeye dair istizah[945] ve münakaşaya girişince kadın gözlerinizin önüne tuttuğu mantıki bin menşur[946] ile sizin rüyetinizi[947], muhakemenizi şaşırtıyordu.

O, bu bahiste peyda etmiş olduğu cezire[948] ile itirazınıza karşı hemen şöyle galeyan ediyordu:

— Beyefendi, gidip de kimsenin bakir kızını, kısrağını ayartmıyorum. Onlar bozulduktan sonra benim ayağıma geliyorlar. Avrupa izdivaçlarında bekarete pek ehemmiyet verilmez. Lakin Türkiye'de iş büsbütün başkadır. Ne yapalım ki zavallı Türkler şeametinden[949]

---

944 kelp: köpek
945 istizah: açıklama isteme
946 menşur: yayılmış
947 rüyet: görüş
948 cezire: ada
949 şeamet: uğursuzluk

korkarak safer ayında evlenmeye cesaret edemeyecek kadar henüz saf ve sadedirler. Böyle bir felakete uğramış kızların içinde bazen çok fena bir tesadüfün, zalim bir sû-i tâlihin[950] kurbanı olmuş bulunmaktan başka bir günahları görülmeyen biçareler vardır. Bunlar kazara bozulmuş lakin pek çok bakirelerden ziyade iyi bir zevce, müşfik bir ana olmak hulkiyetindedirler[951]. Ne yapalım ki bir hususta istisna kabul etmeyen ta'n-ı umûmî[952] karşısında boyunları bükülen bu felaketler derhâl namus kadrosundan dışarı fırlatıyorlar. Beyefendi her gün gazetelerde okuduğunuz hükkâm[953] karşısına çıkmış izâle-i bikr[954] davaları, sayıca hakikate ve gizli kalanlara nispeten hiçtir. Hayatı sönmez ateşiyle yaratan hayvani mübrim şehvet, kanun, tehdit, mânia tanımıyor. O, bütün vahşetiyle meramını tatmine atılıyor. Suçlu suçsuz talihin bu, gadrine uğrayanları hep çamurun akıntısına mı bırakacağız? Sosyetenin ananevi bir istikrah[955] ve merhametsizlikle yüz çevirdiği bu zavallılara uçurumun başlangıcında müşfik bir ana himayetkârlığıyla kollarımı açarak "Geliniz bakalım! Sizi bu sukutun neresinde durdurabileceğim? Büsbütün geri çeviremez isem de gayyanın[956] dibine kadar inmenize belki mâni olabilirim." diyorum. Onlara devamlı erkek ve ekmek buluyorum. Gayrikanuni[957] fakat izdivaca çok yakın bir rabıta ile baş göz etmeye çalışıyorum. Siz, benim bu tahliskârlığıma[958] muteriz[959] kesilen müttefikler bu biçareler için ne düşünüyorsunuz? Söylesenize… Hiddetinden, nefretinden, tan u teşnîden[960] başka hiçbir şey. Değil mi efendim? Hiçbir şey!.. Fakat insaniyetinize muhtaç, düşünülmeye seza ortada bir sürü bedbaht var. Bunları cemiyetin

---

950 sû-i tâlih: kötü talih
951 hulkiyet: yaratılış
952 ta'n-ı umûmî: genel kınama
953 hükkâm: hakimler
954 izâle-i bikr: bekareti kaldırma
955 istikrah: iğrenme
956 gayya: cehennem çukuru
957 gayrikanuni: yasal olmayan
958 tahliskârlık: kurtarıcılık
959 muteriz: itiraz eden
960 tan u teşnî: ayıplama

kangren olmuş uzuvları diye kesip atacak mısınız? Vücudun sağlam kısımlarını bu ameliye ile kurtarabilecekseniz böyle yapınız. Fakat bu usul tedavide beyhudedir. Çünkü kangren, kısmi değil, bünyevidir. Ve her mağduru mesul tutmakla buna bir hal çaresi bulmuş olamazsınız. Çünkü tabiatın saadetleri de felaketleri de bütün insanlara taksim olunacaktır. Çünkü siz tabii bir şeye gayritabii[961] nazarıyla bakıyorsunuz. Tabiatın yenilmez kuvvetine karşı kanunun çok zayıf ceza aletleriyle çıkıyorsunuz. Fakat istikbal, tabiatı tetkikten mülhem[962] olarak buna cezrî[963] bir çare düşünecektir. Dimağların tekâmül[964] ve intibaha[965] ereceği o an gelinceye kadar. İşte ben bu yolu buldum. Namuslu beylere terbiyeli, mesleki metresler yetiştirmek, bu suretle erkekleri birçok tehlikeli mahzurlardan ve kadınları sukut sefaletinden yarı yarıya kurtarmış oluyorum. Ben hiçbir kadına "Doğru yoldan dön, gel; falan beyefendiye metres ol!" demiyorum. Zevcesinin hariminden[966] sıyrılıp port monesinin[967] en şişkiniyle buselerinin en ateşlilerini metresine götüren beyleri de bu haramiliğe sevk eden ben değilim. Fenalık mevcut ve hazır tedbirlerle nâ-kâbil-i izâledir[968]. Ben ehven-i şerri[969] intihapla felaketin mümkün mertebe tehdidine çabalıyorum…

İşte Ulviye Melek'in aynı iptida[970], aynı vasat[971], aynı intiha[972] ile daima çevirdiği tekerleme dolabı… Namuslu beylere afif[973] metresler yetiştirmek. Bu karının menfi, boynuzlu felsefesine bir türlü

---

[961] gayritabii: doğal olmayan
[962] mülhem: ilham olunan
[963] cezrî: kökten
[964] tekâmül: gelişme
[965] intibah: uyanış
[966] harim: yabancılara yasak olan yer
[967] port mone: cüzdan
[968] nâ-kâbil-i izâle: açıklaması mümkün olmayan
[969] ehven-i şerr: kötünün iyisi
[970] iptida: başlangıç
[971] vasat: orta
[972] intiha: son
[973] afif: namuslu

zihnim yatmıyor, alışamıyorum. Namusun, iffetin buradaki tavsifi, manalarındaki garabet o kadar beynimi tırmalıyor ki:

"Metres olmak acaba düpedüz başı açık fahişe olmaktan yüksek bir şey midir?" sayhasını[974] koparmaktan kendimi alamıyorum. Bu, yalnız fuhuşta değil, cemiyetin diğer nev felaketleri için ayırdığı birtakım damgalı insanları daha vardır. Kalpazanlık, dolandırıcılık, hırsızlık ve ilaahir[975] mücrimiyetleri[976] özenilir meslekler değildir. Fakat ne yapalım ki tabîat-ı maslahat[977] bu tasnifi kendi kendine yapıyor… En medeni memleketlerde milyonlarca nüfusun içinde, her ekili tarlada olduğu gibi böyle birkaç binde çürüğü, kurtlusu, kabağı, zehirlisi çıkıyor.

Cemiyetin bu felaketlerin neviyle kudretlerince güreşiyorlar. Fakat bunların öyle nagehanileri[978] de var ki… Bu gece müsterih[979], kaygısız uyuyup sabahleyin neşe ile kahvaltısını eden bir adam, iki saat sonra bir otomobilin katil tekerlekleri altında parçalanarak kanıyla kaldırımları göllendireceğini ne bilsin?

Kim bilir şimdi içimizde böyle müthiş kazaların idamına mahkûm ne kadar bedbahtlar vardır. Kayıtsız yiyip içip gezip tozuyoruz. Muhitte, hayatta, maişette, her şeyde eksik olmayan bu nev felaketlerin hissedarlığından insanları büsbütün koruyabilmek mümkün mü? Fuhuş kurbanlığı da bu faturalardan bir çeşit değil mi? Bunların nâ-kâbil-i ictinâb[980] diğer nevleri yok mu? Hâlbuki Kokotlar müdiresi tabiattan, hayattan, cemiyetten yapılacak bütün tazallümleri[981] yalnız fuhuş noktasında teksif ediyor[982]…

---

974 sayha: çığlık
975 ilaahir: diğerleri gibi
976 mücrimiyet: suçluluk
977 tabîat-ı maslahat: işin doğası
978 nagehani: ansızın
979 müsterih: huzurlu
980 nâ-kâbil-i ictinâb: kaçınılması mümkün olmayan
981 tazallüm: sızlanma
982 teksif etmek: yoğunlaştırma

Bu kadının övünüp durduğu himayetkârlıkları acaba hep gördüğümüz ihtiyar Afrikalı milyoner komedyasına benzer facialar mıdır? Bu iş her şeyden evvel yeni bir ticaret… Ve mevcudiyenin intizarı vechile bu sanatın istikbali çok parlak olması da muhtemeldir.

Müdirenin mümkün olduğu kadar sûret-i haktan[983] görünerek döndürdüğü dolabın marifetlerinden diğer numaraları da görelim…

Bir sabah yine zilin ihtizazına[984] koşan Şebistan kapıyı açınca oldukça kibar alamod[985] kıyafetli, biri orta yaştan fazla, diğeri pek genç iki kadınla karşılaştı.

Her yabancı zaire[986] iradı mutat suali bunlara da sorarak:

— Ne istiyorsunuz efendim?

Yaşlısı cevap verdi:

— Yurdun müdiresini görmek istiyoruz…

— Ne iş için efendim?

— Onu kendisine söyleyeceğim…

— Çok meşguldür. Söyleyeyim. Kabul ederse gelir haber veririm…

Arap çekildi. Kabulün meşkûkiyeti[987] karşısında bozularak renkleri kaçan iki kadın can sıkıntısıyla göğüs geçirdiler. Duvarları sırlarına mahrem etmekten korkuyorlarmış gibi ağız açmaya cesaret gösteremeyerek yalnız meyus bakışlarla birbirlerine teessürlerini anlatmaya uğraşıyorlardı.

Geçen her dakika ile üzüntüleri daha artan misafirleri bir hayli beklettikten sonra siyah hizmetçi ağır adımlarla gözükerek "Buyurunuz buraya." kabulüyle onları dış kapıya pek uzak olmayan küçük bir intizar[988] odasına aldı. Orada da uzunca beklettirildiler. Bu

---

983 sûret-i hak: gerçek biçim
984 ihtizaz: hafif titreme
985 alamod: tarzında
986 zaire: kadın misafir
987 meşkûkiyet: şüphelilik
988 intizar: bekleme

kabulde bazı mühim şahsiyetler nezdinde görülen ağır bir teşrifat kokusu vardı.

Yaşlı, genç iki misafir kâh göz göze gelerek kâh başlarını önlerine düşürerek kâh ellerini ağızlarına tutup uzun uzun esneyerek düşünmekteler iken siyah beşaretçi[989] oda kapısından başını sokup bir ikinci "Buyurunuz!" teklifiyle onların önlerine düştü. Boyladıkları uzunca bir koridorun nihayetinde bir kapı açtı.

Ulviye Melek'i şimdi sanatının sahnesinde görüyoruz. Burası tıpkı oynanan piyesten icabına göre tanzim edilmiş bir tiyatro odasının perde kalkınca görülen hâlini andırıyordu.

Müdire geniş bir koltukluya oturmuş. Bir tarafında üzerinde hokka kalem, defterler, biçki patronları, mezuraları, faturalar bulunan bir masa, diğer tarafında üstüne yeni yapılmış renk renk bluzlar, robalar yığılı diğer bir masa… Ötede geniş pencerenin hizasına sıralanmış üç makinenin önünde üç genç kız başları önlerinde harıl harıl işliyorlar. Artistlerin jestleri bu atölye manzarasına tamamıyla uygun…

Müdire, meşguliyet zamanından az bir kısmını konuşmaya ayırabileceğini anlatır imalı, ağır bir tavırla misafirlere karşısında iki iskemle gösterdi. Oturdular…

Hâlinde ürkeklik seçilen genç kızın gözleri önüne saplandı, kaldı. Yaşlı kadın söze başlamazdan evvel muhatabesinin kalbinde merhamet uyandırmak için istirhamkâr[990] derin bakışlarla onun gözlerinden bir melce arıyor gibiydi.

Zairelerin sırlarını tevdideki teennilerine rağmen hakikati yarı yarıya anlamış olan müdire, başını önünden kaldırmayan genç kızı tetkikle meşguldü.

İlkbahar çiçekleri arasında dolaşan, sırtları yeşil yaldızlı böceklerin iltimalarını[991] andırır iri gözler. Moda makasının bile henüz düşürmeye kıyamadığı ve başı bir altın taç gibi süsleyen gür saç-

---

989 beşaretçi: müjdeci
990 istirhamkâr: yalvaran
991 iltima: parıldama

lar… Sima kan fakrıyla solgun ve zayıf… Fakat bu zaafın kahhar bir üzüntünün neticesi olduğunu kestirmek de güç bir keyfiyet değil… Yer, içer, ferahlarsa yerine geleceğine şüphe yok… Bu kadar müstesna bir parça her zaman ağa düşmez. Ulviye Melek birkaç göz iskandiliyle her şeyi mihenge vurup anladı… Lakin böyle çok güzel kızların sergüzeştleri bazen dinleyenleri titretecek kadar müthiş oluyor…

Bu ciheti etrafıyla anlamak için sordu:

— Hanım, yurdumuza müracaatınızın sebebini söyler misiniz?

Yaşlı zaire bu sualden biraz kuvvet almış gibi görünerek:

— Biz de zaten onu söylemeye geldik…

— Buyurunuz…

— Efendim yurdunuzun methini duyduk. Bikes (bir müddet tevakkufla[992]) ve felaketzede kızları bazı şeraitle[993] kabul ederek çalıştırıp besliyor ve kısmetleri çıkarsa evlendiriyormuşsunuz. Şimdi şurada gördüğüm hâlde tamamıyla bu duyduklarımız müeyyit[994]…

— Evet, ne yapalım hanımcığım? Zamanın iktisadi buhranı malum. Birçoklarımız bunun içinde kavruluyoruz. İşte böyle bir müessese kurduk. Elimizden geldiği kadar geçinmeye, geçindirmeye, iyilik etmeye çalışıyoruz.

— Hanımefendi şâyân-ı tebrîksiniz[995]…

— Teşekkür ederim… Bu hanım kızımız bikes midir?

— Yalan kabul etmem… Akrabası vardır ama aile rabıtası sûret-i katiyyede[996] kesilmiştir, diyebilirim…

Bu küçük izah üzerine müdire, ailesinden matrut[997] bu güzel kızı daha büyük bir dikkatle süzerek:

---

992 tevakkuf: bekleme
993 şerait: şartlar
994 müeyyit: sağlamlaşmış
995 şâyân-ı tebrîk: tebriğe layık
996 sûret-i katiyye: kesin şekil
997 matrut: kovulmuş

— Zavallıcık!..

— Ah, felaket hanımcığım!..

— Bu da bir felaketzede…

— Evet…

Böyle bir kız hakkında kullanılabilen “felaketzede” tabirinin alacağı elim mana malumdu… Müdire vehleten aklına mühim bir şey gelmiş gibi küçük bir deftere kısacık bir kayıtta bulunduktan sonra:

— Bu felaket hakkında tamam izahat isterim. Hiç eksik bırakmayacak, hiçbir şey saklamayacaksınız…

Yaşlı kadın odanın içine bir göz gezdirdikten sonra:

— Bu gaile mühim bir aile sırrıdır.

— Olsun. Meçhul üzerine, esrar üzerine hareket edemem. Eğer bu felaketzede hakkında benden şefkat istiyorsanız her şeyi söyleyeceksiniz…

— Peki fakat yalnız sizin mahremiyetinize razı olabiliriz…

— Ha evet anladım.

Müdire odadaki kızlara hitaben:

— Haydi çocuklarım. Çıkınız. Biraz hava alınız.

Makine başındakiler, yerlerinden kalkarak bu peleseye[998] gelmiş bir felaket hakkında istenilen mahremiyet karşı yüzlerinde beliren birer ince tebessümle odayı terk ettiler.

Müdire şimdi misafire dönerek:

— Dinliyorum efendim!..

— Bu kız şeni[999] bir tecavüzün kurbanıdır…

— Şeni bir tecavüz mü? İşte bu nev vakalarda istimali âdet olmuş bir sıfat-ı mevsûf[1000]… Maşallah küçük hanım pek ufak tefek değil, kendi kendini müdafaa edememiş mi?

---

[998] pelese: düzey

[999] şeni: uğursuz

[1000] sıfat-ı mevsuf: niteleme sıfatı

— Efendim çok içirmişler…

— Hanımın işret mutadı mıdır?

— Hayır efendim! Hayır, katiyen!.. O felaket saatine gelinceye kadar işret onun tattığı bir şey değildi…

— Peki ama o ana kadar tatmamış olduğu bir şeyi kendilerinden böyle bir şenaat memul edenlerin ellerinden niçin içiyor?

— Ah, hamınefendi! Akacak kan damarda durmaz sözü beyhude yere söylenmemiştir. Bazen olacağa çare olmuyor. Dünyada birçok masum günahkârlar olduğunu elbette siz de teslim edersiniz. Bu kız ona verdikleri şeyin işret nevinden olduğunu bilmiyormuş…

— Bu nasıl olur efendim?

— İnanınız olur. Şampanyanın içine sekir[1001] verici diğer kuvvetli şeyler dökerek ilaç diye içirmişler…

— Hanımın o esnada ilaca ihtiyacı mı varmış…

— Evet ufak bir mide sancısı… Reçete uydurmuşlar, şampanya mahlulünü[1002] güya eczaneden yapılıp gelmiş bir deva gibi göstermişler… Bu kızın aldanmasının en büyük sebebi de bu şenaati yapanın kendinden böyle bir cinayetin suduruna imkân tasavvur edilemeyen biri olmasıdır.

— Kim bu?

— Yakın akrabadan biri…

— Kızın nesi?

Yaşlı kadın etrafına muhteriz[1003] bir nazar dolaştırdıktan sonra:

— Eniştesi…

Ulviye Melek bu ırz doktoru, kızın anlatıldığı şekildeki masumiyetine pek inanmadı. Fakat şimdi bu ciheti kurcalamayı da muvafık bulmadı. Bir eniştenin baldızına tecavüzü de müdire için

---

[1001] sekir: sarhoşluk
[1002] mahlul: eriyik
[1003] muhteriz: çekingen

tüyleri ürpertecek fevkalade bir vaka değildi. Yalnız bu işe biraz şaşmış görünmek için:

— Ah böyle adam yerin dibine batsın… Ey sonra efendim?

— Sonra efendim bir türlü dışarı veremediği bu sırrın zehriyle kızcağız uzun müddet kıvranmış durmuş. Onun bu sükûtu ötekine yeniden cesaret vermiş, tecavüzünü tekrara kalkışmış. Yani felaket ev içinde müzminleşmiş[1004]…

Bu felaketin müzminleşmesi sözünden müdirenin anladığı mana çok derindi. Bu lakırdıdan âdeta enişte ile baldız arasında işlenen günahın devamlı bir şekle girdiği mefhumu çıkıyordu. Binaenaleyh biraz dikçe istizahla:

— Küçük hanım ilk tecavüzü sükûtla örterek niçin fenalığı müzminleştiriyor?

— Ah, efendim! Bilseniz bu kızın ablası Nezriye Hanım o kadar sinirli ve kocasına düşkün bir kadındır ki felaketi duyduğu anda kıyamet kopacak. Ya derhâl düşüp ölecek ya tımarhaneye gidecek. Hiç başka türlü değil… İşte bu korku ile kızcağız sükûta mecbur olur…

— Hanım! Böyle şeyleri saklamak, vahametlerini kat kat artırmak demektir.

— Hay Allah sizden razı olsun!.. Nasıl biliyorsunuz. İşte de bu da öyle oldu.

— Çünkü böyle fenalıkların ebediyen gizli tutulabilmeleri mümkün değildir. Siz ne kadar saklarsanız vakit ve saati gelince vaka kendi kendine patlak verir…

— Evet… Evet çok hakkınız var. Ah, hanımefendi! Bir erkeğin gözü kızınca artık dünyayı görmüyor. Emelinin husulü için her felakete meydan okuyor. Kendi tutuştu mu etrafını da yakıyor yıkıyor…

— Erkeğin kadından daha hazımlı, mülahazalı, metin, basiretkâr[1005] olduğunu söylerler… Başka hususlarda belki. Fakat sevdaya

---

[1004] müzmin: yerleşmiş

[1005] basiretkâr: basiretli

gelince cins-i kavî[1006], cins-i latîften[1007] çok düşkün, çok iradesiz, çok zelildir…

— İşte bu vaka da sözünüzü ispat ediyor. Bu, Sıtkı Bey'e yaraşır mı? Sen zevcenin üzerine baldızına göz koy. Türlü hile ile onu emeline ram et[1008]… Ve ev içinde bu günahına devama uğraş. Bu Nevvare, zavallı kızcağız eniştesinin ihtiyat bilmeyen bu taşkın tecavüzlerinden nasıl korunsun? Nereye kaçsın? Ne tarafa gitse daima onu arkasında, bütün ateşli gözyaşlarıyla ayaklarının altında buluyor. Çılgın deraguşlarından[1009] vücudunu, yakıcı buselerinden yüzünü zor kurtarıyor. Bu tecavüz ve müdafaa didişme sahnelerinden birinde elbette bir gün Nezriye Hanım üzerlerine gelecek. Bu sine sine tüten yangın bütün dehşetiyle birden alev alacak. Artık felaketin saklanacak tarafı kalmayacak. İşte bu korku ile titreyerek Nevvare bir gün Sıtkı'ya der ki:

"Enişte, benim genç kızlık namusumu berbat ettin. Şimdi de bu günahkâr arzunda devamla ailenin saadetini bitiriyorsun. Bu cinayetinde ısrara uğraşırsan benim için yalnız bir halas yolu kalıyor: İntihar… Ablama bir şey sezdirmeden ölmek isterim. Kimseye bir şek duyurmadan bu sırrı vücudumla mezara götürüp örtmek de benim için bir nev[1010] teselli sayılır."

Sıtkı Bey şu cevabı verir:

"İntihar… Hay hay!.. Fakat ben de beraber kucak kucağa… Dudak dudağa…"

Nevvare bu suretle de eniştesinin tecavüzlerinden silkinemeyince ona söylediği şeyi kendi kendine icraya karar verir. Bir gün münasip bir anda bahçedeki dut ağacına ipi atar. İlmeği boynuna geçirir. Altındaki iskemleyi tekmeler. Son nefesi vereceği esnada bu feci manzara komşulardan görülür. Koşuşurlar, kızı ipten alır-

---

1006 cins-i kavî: erkek
1007 cinsilatif: kadın
1008 ram etmek: boyun eğmek
1009 deraguş: kucaklama
1010 nev: çeşit

lar. Baygın yere uzatırlar. Telaşlar, doktorlar, tedaviler… Kız dirilir. Kalabalık çekilir. Ablası sorar:

“Zorun neydi yavrum? Canına kıyacak kadar seni hayatından bizar eden bu müthiş sırrı anlamak isterim.”

Nevvare inleyerek cevap verir:

“Ah ablacığım! Bu sırrı senden saklamak için ölmek istiyordum. Mademki maksadımı icradan beni menettiniz. Artık içimde bu sır ile yaşayamam… Buna tahammülüm yoktur.”

“Bende senin her elemin, her sırrınla müteellim ve alakadar olacak kadar ablalık şefkati tasavvur etmiyor musun?”

“Ben senin büyük şefkatine layık bir hemşire[1011] değilim. Ben mücrim bir kızım ablacığım!..”

“Ah, Nevvare yok! Buna inanamam…”

“İnan ablacığım… Ah! Şimdi ağzım mezarın topraklarıyla örtülerek ebediyen susmuş buluna idi. Bu sırrı sana ifşa azabından kurtulmuş olurdum. Ah! Bazı facialar için hayat ne kadar hain bir ilancı, ölüm ne kadar rahim, ne kadar ketum[1012] bir örtü… Hayat bana şimdi kurtulduğum ölümden yüz kat ızdıraplı geliyor…”

“Söyle kızım beni meraktan, azaptan öldüreceksin…”

“Seni bu meraktan kurtarmak, öldürmekten daha fecidir…”

“Yetişir. Söyle… Bitiyorum…”

“Eniştem bana ilanıaşk etti…”

Nezriye Hanım yolmak için on parmağını saçlarına geçirerek:

“Sıtkı… Sana… İlan… Oh, kulaklarımdan beynime ateş doluyor… Sonra? Sonra? Sonra?”

“Sonra beni pusuya düşürdü…”

“Sonra? Sonra? Sonra?”

“Sonra artık ben kız değilim…”

[1011] hemşire: kız kardeş

[1012] ketum: sır saklayan

Bedbaht Nezriye, bu cehennem darbesi karşısında kurşunla vurulmuş gibi sararır düşer… Nevvare'yi ölümden kurtaran doktorlar şimdi onun başına üşüşürler. Hanım da ayılır. Lakin evin içinde hazmı nakabil[1013] bir geçimsizlik başlar. Nezriye Hanım zevciyle hemşiresini yan yana görmeye tahammül edemez. Her gün gözyaşı, acı sitemler, ahlar, uflar… Zavallı kadın ne yapsın? Bu üç canın bir evde bulunması işkencesine dayanılmıyor. Kocasından mı geçsin, kız kardeşinden mi? Yoksa kendi tatlı canından mı? Vakayı ortaya koyarak talak[1014] istese şüphesiz davayı kazanır. Fakat Sıtkı'dan ayrılmak kendine her şeyden müthiş geliyor… Hemşiresini evden çıkarsın… Lakin nereye? Zaten Sıtkı buna şiddetle muarız[1015], "Nevvare nerede ben orada…" diyor. Artık mesele çığırından çıkmış. Son peleseye kadar yüz göz olmuşlar.

Nezriye bazı günler kendini zapt edemeyerek bütün gayzıyla haykırır:

"Ah, keşke kahpeyi intihardan kurtarmayaydım! Gebereydi, ayıbını yerler örte idi… Şimdiye kadar mesele kapanırdı. Kocamla karşı karşıya kalır rahat ederdim. Ölmek nöbeti şimdi bana geldi."

Nihayet, oh nihayet! Talihsiz kadın, bu cehennem azabından kurtulmak için son kararını verir… Bir gün odasına kapanır. Revolveri doldurur. Şakağına doğrultur. Tetiği çeker. Lakin fart-ı helecândan[1016] eli titrer. Kurşun hedefinden inhirafla[1017] camı deler, vızlar gider. Silah sesine koşuşurlar. Kapıyı kırarlar. Hanımı yerde baygın fakat yaradan bereden salim bulurlar. Bu intihar teşebbüsü mahallede çalkanan dedikoduyu kabartmaktan başka bir fayda vermez. O çekilmez işkence… Dert eskidikçe ızdırap eksilmez, artar… Çünkü Sıtkı Bey iki kız kardeşin de kocası kalmak ister. Ah hanımefendi, ah! Bu kapalı damların altında ne facialar oynanıyor? Ah u figan, büyük bir felaketin sesini başlangıcı gibi evin bacasından tüterken

---

1013 nakabil: mümkün olmayan
1014 talak: boşanma
1015 muarız: muhalif
1016 fart-ı helecân: aşırı titreme
1017 inhiraf: sapma

vaka yeniden had bir şekil alır. Artık kendinde de tahammül kudreti kalmayan Sıtkı, bütün âvâz-ı tehdîdiyle[1018] karısına bağırır:

"Hanım artık dırdırı kes! Sana tebşir ederim[1019]. Yakında benden de her şeyden de kurtulacaksın. Dünya bütün gökleri, güneşleri, ayları, yıldızlarıyla senin olsun. Şarktan[1020] garba[1021], şimalden[1022] cenuba[1023] salınarak içinde geniş geniş, ferah ferah yaşa."

Nezriye titreyen yüreğini tutarak sıtmalı bir sesle:

"Bana genişliğini methettiğin dünya sana niçin dar geliyor kuzum?"

"Bunu şimdiye kadar anlamadınsa bundan sonra anlatması müşkül…"

"Ne olacakmış? Ne yapacaksın?"

"Şimdi bütün dünyada *à la mode*[1024] olan bir şey yapacağım."

"Ne? Neyi?"

"Nevvare'nin de senin de cüret edip de muvaffak olamadığınız şeyi. Şimdi sıra bana geldi."

"İnsanın mukadder ömrü olduktan sonra kendini öldürmek için beynine tevcih ettiği[1025] silaha Azrail bir yumruk vurarak kurşunun istikametini değiştiriyor."

"Benim silahla kurşunla işim yok…"

"Tentürdiyot mu içeceksin?"

"Tentürdiyotu aptallar içer. Ölümün o kadar ızdırapsız, tatlı nevleri varken öyle bir ateşi boğazımdan aşağı boşaltarak içimi cayır cayır niye yakayım? Tentürdiyot nedir? Bunun ne miktarı ne

1018 âvâz-ı tehdîd: tehdit dolu bağırış
1019 tebşir etmek: müjde vermek
1020 şark: doğu
1021 garp: batı
1022 şimal: kuzey
1023 cenup: güney
1024 *à la mode*: moda
1025 tevcih etmek: yöneltmek

kadar müddette insanı öldürür ve çektirdiği acı nasıldır? Dünyalarını değiştirmek için bu eczaya saldıranların içinde bu hakikati bilen kaç kişi vardır?"

"Oh, bey!.. Oh beyciğim! O tatlı ölümün reçetesini bana da öğret."

"Allah esirgesin! Böyle bir reklam yapılırsa sonra kolera var gibi memleket boşalır."

"Ben de beraber. Bey! Ben de beraber. Tatlı acı, her nasıl ölüm olursa olsun, arkandan bir gün durmam vallahi…"

"Sakın ha!.. Deli misin? Ben senden kaçıyorum. Ahirette arkamdan koşarsan seni orada bırakıp yine dünyaya avdet ederim[1026]…"

İçin için yanıp kısa bir müddet sükûtla örtülü görünerek yine birdenbire indifalarını[1027] fışkırtan bu elim[1028] hâlin çâre-i izâlesi[1029] bulunmayacak mı? Evet, belki fakat bu, ancak bu çok fena vaziyetin sehpasını kuran üç candan birinin ortadan kalkmasıyla kabil olabilecek gibi görünüyor… Nezriye Hanım kocasını bu büyük günahtan kurtarmak için kendisi tekrar ölmeye ve kız kardeşini de öldürmeye çoktan razı.

Nevvare kendini bir daha assa artık kurtarmayacak. Onu ipte sallanırken görünce belki iyice ölmemiştir diye gidip ilmeğini sıkıştıracak… Hanımefendi, ben de bu aileden bir uzvum. İş bu raddede iken Nevvare bir gün bana geldi:

"Hanım teyze, dedi. Bu aile meyanesinden[1030] kurtulmak yalnız ölümle olmaz ya… Ben bu evden diri diri çıkıp gidemez miyim?"

"Nereye yavrum, nereye?"

"Gözümün gördüğü, adımımın gittiği yere…"

1026 avdet etmek: dönmek
1027 indifa: lav püskürtme
1028 elim: elem verici
1029 çâre-i izâle: ortadan kaldırma çaresi
1030 meyane: ara

"Kızım, genç yaşta senin için bir felaket saati çaldı. Bundan sonra nereye gitsen akrep yelkovan aynı şeametin etrafında döneceğe benzer. Artık her yer senin için bir pusu, bir mühlikedir[1031]. Kendi öz ailesi içinde bu felakete uğrayan başka yerde nasıl bir memen[1032] bulabilir?"

"Teyze en dehşetli fırtınaları kanıksayan bir gemici gibi felakete alıştım. Onun çılgın ıslıkları artık kulaklarıma ninni gibi geliyor. Nasibim beni ne tarafa sevk ederse onun rüzgârına tabi olacağım. İsterseniz beni götürüp Sudan esircilerine satınız dedi."

Kendine şefkat hisleri kapanmış bir evden bu niyetle çıkan bir kızın hâlini, istikbalini tasavvur ediniz. Yurdunuzun methine geldik. Alınız, bu kızı ne yaparsanız yapınız. Artık onu arayıp soran olmayacaktır…

Ulviye Melek bu teklif karşısında biraz dalgın durdu. Dinlediği macera ayarı tastamam bir hakikat miydi? Bu kös dinlemiş kadın "Artık bu kızı arayıp soran olmayacaktır." nevinden nağmelere inanıveremezdi. Fakat her ne farz edilse Nevvare daima ele avuca girer bir parça değildi. Yurda vehleten[1033] gökten inen bu günahkâr meleği ürkütmemeyi ticaretine muvafık buldu. Sonradan zuhur edecek mahzurlara yine ileride çareler düşünmek kabildi. Bu güzel kızı hazin bir şefkatle süzerek onu kabulden biraz müstağni görünmek lüzumuyla dedi ki:

— Vallahi yurdumuz dolu. Böyle günde bu kadar insan beslemesi kolay değil. Kazancımız masrafımızı korumuyor. Lakin bu hanıma içim acıdı. Kalsın. İki taraf birbirinden memnun olursa ne âlâ… Olmazsa burası Sudan esir pazarı değildir. Arzu ettiği vakit bizimle hesabını keser. İstediği yere gidebilir. Yalnız şunu ihtara mecburum ki onu soracak kimse olmadığını temine uğraşmanıza rağmen erkekten kadından görmeye gelenler bulunursa kimseye çıkartmam… Çıkamaz…

1031 mühlike: helak edici

1032 memen: sığınılacak, emniyetli yer

1033 vehleten: ansızın

Kadın — Emin olunuz kimse gelmez. Gelse de çıkartıp çıkartmamak hakkı size aittir.

Ulviye Melek, Nevvare'ye şimdi benimser bir şefkatle bakarak:

— Kızım burası senin gibi hayatta günahlarıyla yalnız kalmış talihzedelerin mektebidir. Şimdi sizin farfara bir aklınız vardır. Pusulasız bir zihniyettesiniz. Ne yapacağınızı bilmezsiniz. Her şeyden çabuk dilgir[1034], müteessir olursunuz. Mektebimiz, sizi istikbalinize götürecek kanatlarla teçhiz edecektir. Münevver ufuklara çabucak uçan olur, düşen olur. Doğrusunu söyleyeyim. Burada da sizin için ikinci bir talih oyunu daha vardır.

İçinde "namus", "iffet" kelimelerine hiçbir yer tahsis edilmeyerek kaydırak oyununa andıran bu nutuktan muhatap istediği manayı çıkarabilirdi.

Ulviye Melek yerinden kalktı. Küskün başı hâlâ önüne sarkık duran kızın çenesini okşayarak:

— Yavrum, kaldır başını bana bak. Eski hayatının elemlerini unut. Burada senin için yepyeni bir ömür başlayacaktır. Sakın intihara falan kalkışayım deme. Yurdumuzun şöhretini bitirirsin. Sana ettiğim edeceğim iyiliğe küfürle, hıyanetle mukabelede bulunmuş olursun.

Nevvare önüne mahcubiyetinden değil, söz arasında isyandan kendini zapt edebilmek için bakıyordu. Şimdi başını kaldırdı. O ana kadar rükûdeti[1035], içine mehtap aksetmiş yeşil havuzlara benzeyen gözlerinde vahşi parıltılar görünerek cevap verdi:

— Merak buyurmayınız. İntihar etmem.

— Bu sözünün zamini nedir?

— Bu sözümün zamini yine kendi sözümdür. İntihar etmem. Çünkü artık hayatı anladım.

— Nasıl anladın?

1034 dilgir: gönlü incinmiş

1035 rükûdet: durgunluk

— Karına[1036] indim, çıktım. Bütün levsiyatını[1037] gördüm.

— Ondan çok iğrendin mi?

— Çok iğrenmiştim. Fakat şimdi fikrimi tashih ettim.

— Nasıl yavrum?

— Ben ondan iğreneceğime bundan sonra o benden iğrensin.

Bu imanın dehşeti önünde Ulviye Melek, yerinden hop kalktı hop oturdu. Mesleğinin lehine prensipler, deliller, şahitler arayarak yapraklarını didik didik ettiği fuhuş felsefesinde şimdiye kadar satırı kısa, mefhumu derin böyle bir söze tesadüf etmemişti. Sesini tatlılaştırarak:

— Kızım, bu oyunda sen bize taş çıkartacağa benziyorsun. Bu küçük yaşında bu büyük tecrübeleri nasıl iktisap ettin? Enişten sana sevdasıyla bu kadar büyük hikmetler mi zerk etti[1038]?

— Eniştem bana felaketten başka bir şey aşılamadı. Onun ruhuma açtığı yaraları tedaviye, mektebinizden feyiz almaya geldim.

— Bu akıllı başında o bir yığın saçın ağırlığını niçin taşıyorsun?

— Kesecektim, ablam mâni oldu. Şimdiki kâküllerin beni daha güzel yapacağından korkuyordu. Bununla beraber ben de saçlarımı çok severim. Doğduğum günden beri beraber büyüdük. Onlardan ayrılmak feci geliyor. Yüzüme dikilen nazarlar ilk önce onların üzerinde tevakkuf eder.

Ulviye Melek bir tarak getirerek:

— Hakikaten çok güzel, göz alıcı, çok cazip… Altınla değişilmez rengi var. Müsaade et de onları biraz ben de seveyim.

Müdire, kılıyla mektebe şeref verecek bu yeni talebesinin başından firketeleri çıkardı. Altın dalgalı bir kucak ipek o güzel çehrenin etrafına yayıldı.

[1036] kar: dip

[1037] levsiyat: pislik

[1038] zerk etmek: şırınga ile vermek

Gönüllerde bin yangın tutuşturacak bu kıymettar gisuları[1039] avuçların içinde seve seve, nazik nazik taradı. Karşısındakilere hiçbir şey sezdirmeksizin masanın üzerinden biçki makasını kaptı. Hemen bir çırpıda bu güneş huzmelerini yere düşürüverdi.

Nevvare "Ah ne yaptın hanım?" sayhasını kopararak bu budamanın fecaati üzerine birkaç damla hüzün akıttı.

Müdire:

— Hiçbir şey yapmadım. Müessesemizin nizamnamesine ittiba ettim[1040], dedi.

Nevvare küçük hıçkırıklarla sarsılırken o devam etti:

— Başını öbür yana çevir. Saçlarına bakma kızım. Bu fenalığın şimdi geçer. Ben bu ameliyeyi genç, masum başların üzerinde çok yaptım. Birazdan aynada kendini daha güzel göreceksin…

Yaşlı kadın, bakması memnu[1041] saçlardan gözlerini ayırmayarak:

— Hanım! Ya bu kesik saç modası geçerse?

— Geçmez… Bu moda değil, tekâmüldür. Medeniyetin kati[1042] hükmü budur. Saç uzunluğunun hakikaten akıl kısalığından ileri geldiğini nihayet son nesil kadınları idrak ettiler. Ben bu güzel başı eski zaman manzarasıyla bırakır mıyım hiç? Uzun saç, simayı on sene fazla yaşlandırıyor. O eski tavus kuyruklu, balon vücutlu kadınları artık tarihî filmlerde görüp güleceğiz. Yakın bir istikbalde kadınlar büsbütün erkek gibi giyinecekler… Medeni duygu, iki cinsi şeklen[1043] birbirine yaklaştırıyor. Erkek yüzünün tüylerini kazıdı. Kadın saçlarını kırptı. Fazla kıl daima vahşete alamettir…

[1039] gisu: omuza dökülen saç
[1040] ittiba etmek: uymak
[1041] memnu: yasak
[1042] kati: kesin
[1043] şeklen: biçim olarak

5

Prenses Diçeski, zarafet[1044] hocası, moda evraklısı… Kendisinden sormuşlar:

— Kadın robları[1045] daha ne kadar kısalacaktır?

Şöyle cevap vermiş:

— Bu, modacıların cesaretlerine bağlıdır…

— Nasıl?

— Her ay bir santim kısaltırlarsa çok sürmez…

— Ne olur?

— Rob büsbütün kalkar.

— O hâlde?

— Kadınlar pantolon giymek mecburiyetinde kalırlar…

*

Prenses Diçeski, Prenses Bibesko'nun şarka dair *Sekiz Cennet* adlı meşhur telifini okumuş. Müsteşrikliğe[1046] heveslenmiş. Türkçeyi edebiyatıyla ve bazı ham ediplerimizden daha esaslı öğrenmiş. Romanof hedananının döner kebabı gibi ateşte büryan edildiği esnada başka bir nam altında yaşamaya başlamış. Fakat Bolşeviklerin ellerinden büsbütün kurtulamamış, zindandan zindana dolaştırılmış, işkencelerin türlüsünü görmüş, nihayet masala benzer bir tesadüften hayale sığmaz bir cüretkârlıkla Sibirya hapishanesinden firara muvaffak olmuş. Kapağı Avrupa'ya atmış. Lakin elinde avucunda servetinden habbe[1047] kalmamış. Piyano dans dersleri vererek geçinmek yolunu bulmaya uğraşmış. Görmüş ki diyarda asaletle beraber eski terbiye, nezaket, zarafet, hasılı kibarlığın bütün inceliği, bilgisi, nişaneleri, şeref ve haysiyeti sönüyor. Harbin kanlarla suladığı topraklarda yeni zihniyette kaba saba insanlar türüyor… Bazılarında servet var fakat kibarlığın tetimmatından olan şeylerden hiçbiri yok.

1044 zarafet: incelik

1045 rob: kadın elbisesi

1046 müsteşrik: oryantalist

1047 habbe: en ufak şey

Binaenaleyh prenses, paraca zengin lakin terbiyece züğürt olanlara mahsus bir nev hüsn-i etvâr, zarafet, nezaket adabını yani yeni bir *savoir-vivre*[1048] ilmi icat eder. Az vakitte şöhret alır, hayli para kazanır.

Prensesin asıl ihtisası şuhluktadır. Bazen simaca çok güzel fakat meşrepce hafif, kültürce fakir kadınlar vardır ki kendilerini satmayı bilememeleri yüzünden çabuk düşerler. Böylelerini hayvanat mürebbisi[1049] tahammülüyle maymun gibi terbiye eder.

Ulviye Melek'le prenses pek sıkı fıkı dostturlar. Bu yeni ilme pek asri fasıllar ilave eden Diçeski metreslik yetiştirileceklerin içinde çabuk imlaya gelecekleri ve hışır kalacakları birkaç fiskede anlar.

Prenses, Avrupa turnesinden henüz dönmemişti. Yurda yeni gelmiş kızlar vardı. Sene başı kursunu açıyordu. Atölye, dershane olarak tanzim edildi.

Estrade[1050] gibi bir şey yapılmış, üzerine masa konmuştu. Prenses, makamına çıktı. Kızlar iskemlelerle karşısına dizildiler.

Bu hezarfen kadın, talebelerinin tuvaletleri, tavırları üzerinde gözleriyle derin bir yoklama yaptıktan sonra başladı:

— Kızlarım sene iptidası[1051] tedrisine[1052] başlıyoruz. Geçen yılki alevlerimin içinde tefeyyüz edenler[1053] çok oldu. Siz de derslerimi büyük bir dikkatle takip ederseniz çabuk feyiz alırsınız. Zannedilir ki kokotluk adi bir kelimedir. Hayır efendim. Bu ali, muğlak bir şeydir. Bu tabir de büyük bir fen, bir ilim, bir medeniyet gizlidir. Fakat maalesef şimdiye kadar hiçbir feylesof hurdebinini[1054] bunun mefhumu üzerinde lüzumu derecesinde bir dikkatle dolaştırmamıştır. Ruhunda şuhluk fıkırdayan her kadın bir parça kokottur. Cins kadının istidadı şuhluktadır. Şuh olmayan vurdumduymaz, ahmak

[1048] *savoir-vivre*: adabımuaşeret
[1049] mürebbi: terbiyeci
[1050] *estrade*: platform, kürsü
[1051] iptida: başlangıç
[1052] tedris: ders verme
[1053] tefeyyüz etmek: ilerlemek
[1054] hurdebin: mikroskop

olur. Kadın ne için giyinir, süslenir, tuvaletini her meşgaleye takdim eder? Beğenilmek için… Koketri ile kokotluk arasında o kadar yakınlık var ki iki kelime birbirinden doğmuşa benziyor. Kadın dünyayı avucunda tutmak için yaratılmıştı. Tabiat onun kanına o kadar sihirli bir cazibe vermiştir. Fakat cinsilatif evvela kendini, içtimai[1055] mevkiini, aşkta, hayatta oynadığı rolü, kudret ve nüfuzunun membalarını ve son hadlerini bilmeli. Sonra erkeği etüt etmeli. Erkekle kadın, hayat potasının iki kutbudur. Manalarını, varlıklarını birbirinden alırlar… Her çiftte geçim, muvazene temini gayet müşküldür. Her çiftte hemen ve daima galip, mağlup vardır. Biz kadının galip olmasına uğraşacağız. İyi bir *amant*'a düşmesi hayırlı bir koca bulmak kadar zordur. Güzel bir kadın; zengin, eli açık, yakışıklı, ahlaklı bir *amant* yakalayabilir. Fakat asıl mesele bu ilk muvaffakiyette değildir. Yakalanan şeyi sıkı tutabilmektedir. Her temasınızda erkeğin kanındaki ateşi kadınlığınızın tulumbasıyla tufana gark edip söndürmeyiniz. Erkeğin ruhundaki yangınını ateşperestlerin mabet ocakları gibi daima feveranda bulundurmayı, daima körüklemeyi bilmelidir. İşte marifet bundadır yavrucuğum! Hilal kaşların ve uzun kirpiklerle tahrilli[1056] gözlerin var. Boyun posun, endamın yerinde ama ne yapayım ki oturup kalkmasını, adım atmasını, etrafına şöyle cazip bir eda ile bakmasını bilmiyorsun. Kızım, yürümüyorsun, kurbağa gibi sıçrıyorsun. Oturmuyorsun, tekmil vücudunla bir yere yığılıyorsun. Gülmüyorsun, kıvranıyorsun. Söylemiyorsun, dırlanıyorsun:

"Dünkü sıcağın hararetiyle o kadar su içtim ki karnım kırbaya döndü."

"Sofrada o kadar ikram ettiler ki gık deyinceye kadar yedim…"

"Yüzünüze misk ve amberler, bulantım bir türlü geçmiyor."

1055 içtimai: sosyal

1056 tahrilli: gözünün renkli kısmı çizgi çizgi olan

Bu nasıl lisan yavrucuğum? Bu dili kale bedenlerinde[1057] mi öğrendiniz? Kadın vücudunun en bedii[1058] bir uzvu kırbaya benzetilir mi? Aman ya Rabbi langır lungur bir kadın. Bu sakavari teşbihin karşısında hangi sevdalının gönlü sû-i hazma uğramaz. Gık deyinceye kadar yedim. Bu fena tabirde iki türlü terbiyesizliğin itirafı var. Birincisi çatlayıncaya kadar tıkınmak oburluğu, ikincisi karnı doyunca bir insan hıçkırık tutmuş öküzler gibi gırıldar mı? Bulantıdan bahsederken muhatabının yüzünü, ona misk ve amberler serpmek suretiyle söze karıştırmak ne müstekreh bir patavatsızlıktır. Bu naneleri yiyen mahalle kadınları çoktur. Kulak dolgunluğu sû-i itiyâdıyla[1059] belki bazen ağzınızdan böyle münasebetsizlikler kaçar… Dikkat ediniz kızlarım! Böyle bir tek sözle bir kadın seviyesi yüksek bir erkek nazarından düşebilir.

Şık bir erkeğe metres olduğunuz zaman onun koltuğunda monden sosyetelere, yüksek ziyafetlere, çaylara gideceksiniz. Kibar zatlara takdim olunacaksınız. Ahenksiz bir hareket, patavatsız bir söz derhâl insanın foyasını meydana kor. Erkek, bir kadını sever de kapatır. Fakat bu muhabbetin devamı bir izzetinefis[1060] meseledir. Metres her yerde zekâsıyla, zarafetiyle, dirayetiyle, malumatıyla *amant*'ının göğsüne iftihar doldurmalıdır. Evlenmek içtimai bir âdettir. Metres olmak bir aşktır, bir zevktir. Asabi zevcesinin çatkın çehresinden, acı dilinin dırdırlarından, dayanılmaz izaçlarından sizin aguşunuza kaçan zavallı bir adamı yumuşak sinenizde uyutmalı, ona dünya yorgunluklarını, aile bedbahtlıklarını unutturmalısınız… Siz karşınıza çıkacak her heveskârın kucağına atılacak sefalet, sefahat kızları değilsiniz. Vazifeten aile cehennemine düşmüş bir naşadın[1061] dünyasını cennet yapacaksınız.

Oh! Karı koca… Sekiz on sene bir döşekte ihtiyarlamaktan temas lezzeti aşınmış, birbirinden yorulmuş, bıkmış iki vücut…

1057 beden: kale duvarı
1058 bedii: güzel
1059 sû-i itiyat: kötü alışkanlık
1060 izzetinefis: onur, şeref
1061 naşad: mutsuz

Usançtan zevk hayatı sönüyor sanılan bir erkeği siz gençleştirecek, neşelendirecek, kanına asabına fer ve tab[1062] vereceksiniz. Bu adam sizden aldığı inşirahla hayat mücadelesine yeni bir kuvvetle atılacak… Her tuttuğu altın olacak. Kızlarım cemiyet içindeki ehemmiyetinizi biliniz. Oynayacağınız rol büyük, vazifeniz mühimdir. Erkek, aşkınızın yüreğine doldurduğu savletle çalışacak hem insaniyete faydalı olacak hem sayenizde kazanacak ve sizin için servet toplayacak… Siz ticarette, sanatta, siyasette, fende, ilimde, edebiyatta, şiirde, hünerde, maarifte her şeyde müyesser olacaksınız. Siz durgunları cesaretlendiren, dimağları parlatan, hayatı neşelendiren bir iksirsiniz.

Bu esnada dışarıdan tık tık oda kapısı vurulur.

Ulviye Melek:

— Kimdir o?

Kapı arkasından Şebistan:

— Efendim, Aram Tefeciyan Efendi geldi. Sizi görmek istiyor.

— Biz de zaten kendisini bekliyorduk. Buyursun. Kapı açılır. Esmer, gür kaşlı ufak tefek, orta yaşlı bir Ermeni, mezürü büyük gelmiş bir kasketin içinde yarı yarıya kaybolmuş başıyla bir reverans yaparak:

— Madamlar, matmazeller affedersiniz. Sizi *dérange* ettim[1063]… Fakat gayetlen mühim bir iş için gelmişim…

Aram Tefeciyan kendi tabirince *patrimoine*'ini[1064], mirasını ta dibinecek yemiş bir Ermeni asilzadesidir. Şimdi Beyoğlu'nun *amour* ticareti yapan yüksek evlerine simsarlık etmekle geçiniyor. Ve bu işe kâh aristokratik hizmet kâh nefis sanat namını verir.

Ulviye Melek — Mösyö Aram, mühim dediğin iş nedir bakalım? Anlat…

1062 fer ve tab: aydınlık ve kuvvet
1063 *dérange* etmek: rahatsız etmek
1064 *patrimoine*: miras, mülk, kalıt

Aram — Madam Melek bilirsiniz ki ben bayağı bir işin ensesinden adım atmam.

Ulviye Melek — Ne imiş? Söyle…

Aram — *Extraordinaire*[1065] bir şey Madam…

Ulviye Melek — Ya!

Aram — *Épatant*[1066]…

Ulviye Melek — Uzatma canım…

Aram — Dünyanın üç uzak köşesinden üç prens geldi… Biri Amerikalıdır.

Ulviye Melek — Yanılıyorsun Mösyö Aram. Amerikan'dan prens çıkmaz.

Aram — Yanılan ben değilim Madam, sizsiniz… Çünkim kelimenin bir gerek etimolojik mefhumunu arayalım. Prens demek kral hazretlerinin mahdumu demektir. Öyle değil?

— Amerika'da kral ne gezer?

— Ah Madam beni taaccübe[1067] bırakıyorsunuz… Şimendiferler kralı, çelik kralı, petrol kralı… Kralı kralı… Saymakla bitmez… Bunların oğullarına prens, kızlarına prenses denir…

— Resmen öyle denmez…

— Nemize gerek ki resmen laf edelim. Şimdicik dünyanın her tarafında resmen namlarına prens denen birtakım serseriler vardır ki açlıktan nefesleri öf kokar…

— Evet efendim. Fakat işin ehemmiyeti nerede?

— İşin ehemmiyeti şimdicik hıp deyi kendini gösterir. Prensin biri Amerika'nın Etaoni tarafındadır. Öteki İsveçlidir, Norveçlidir. İşte öyle şimalden gelme bir şeydir. Üçüncüsü Capon'dur. Çin-i Maçon'dur. Rengi sarı esmer, burnu basık, gözleri çekik, hiç de su-

---

1065 *extraordinaire*: olağanüstü

1066 *épatant*: hayret verici, inanılmaz

1067 taaccüp: şaşırma

ratına aşk ve alaka konacak mahlukat değildir. Ne yapalım ki en zengini de işte bu maymundur.

— Prenslerin zenginliklerinden bize ne?

— Ah, Madam Melek! Bana inat olsun diye böyle negatif laf ediyorsun? Prensler burada para yiyeceklerdir. Bunlar milyonluk çeklerin altına imza koyan kıyak kişilerdir. İstanbul'un bütün kibar tavcıları pusuya oturdular. Kapancalarını kurdular. Sen ben bu anafora avuç açmayıp da ne yapacağız? Öbür akşam büyük bir menfaate Pera Palas'ta balo vardır. Prensler de ondadır. En güzel kızlarından birkaçını giyindirir kuşandırırsın. Muallimeleri Prenses Duçeski'den tazeden tazeye tutkunculuk dersi alırlar. Baloya giderler. Prenslerle bir çarlistona[1068] kalkarlarsa iş tamamdır. Zo Frenk olsun, yanık olsun Çin-i Maçon, Capon olsun, heriflerin titreye titreye sıtmaya uğrayacaklarına hiç şüphe etmem. Onlar paralarına güvenerek hıyızlanmak isterler. Fakat kim yağma vardır? Hemen centilmen bir kavalye ortaya çıkarak matmazellerin arz-ı ehliyetten[1069] birer büyük *noble*[1070] olduklarını çok yüksek zadegânlara[1071] nişanlı bulunduklarını söyler… Eğer kim kızlar çok kurnaz çıkıp da prenslerin yürek lağımlarına fitili iyice yerleştirirlerse milyonların madenini *explose*[1072] etmiş olurlar… Madam Melek insan bir günah işlemeli fakat pir işlemeli, kazandığıyla kırk yıl geçinmeli… Şimdi ağnadın lafıma kokotlar anası?..

— Anladım aristokrat maskarası…

Tefeciyan yılışık yılışık gülerek:

— Teşekkür ederim… Madam Melek hazretleri, Aram kullarına arada bir işte böyle iltifat buyururlar…

— Bir şey değil…

— Her iltifatınız benim için büyük bir şeydir efendim.

1068 Afro-Amerikan kökenli bir dans

1069 arz-ı ehliyet: güçlü ülkeler

1070 *noble*: asil, aristokrat

1071 zadegân: asilzade

1072 *explose*: patlamak

— Efeciyan Efendi şöyle bir tarafa otur da koketri dersi dinle…

— Aman efendim Efeciyan değil Tefeciyan…

— Ne olur? Ha öyle ha böyle…

— Çok şey olur efendim; efe başka, tefe başka. Her yiğit babasının lağabıyla anılır…

— Bakalım sen babanın oğlu musun?

— Tastamam onun oğlusuyum efendim. Zavallı anam böyle koketri dersi almamış idi ki babamı aldatsın…

— Otur dinle…

— Dinliyorum Madam… Ah, dünya tersine döndü! Kavuklu hocalar susduydusalar karılar kürsüye çıktılar. Bakalım neler duyacağız? Bu işe kıyametin bir alameti diyenler vardır. Kıyamet… Kıyamet… Bu yuvarlak dünyamıza kuryuklu çarpar ise bu iş olacak diyorlardı. He, geçenlerde hemen de hemen çarpıyor idi… Kuryuklunun kuryuğu bütüne bütün zehirli gaz imiş… İngilizler çarpsın diye beklemişler… Çünkim bu zehirli gazları muharebelerde[1073] kullanmak için Büyük Britanya'ya depo edecekler imiş. Hiç de taaccübe kalmayınız. Şeytanın fikrine gelmeyen İngilizlerin kafasına gelir… Kuryuklu dediysem müsaade ediniz kim lafıma tamamlayım… Ona diyeceksem ben dimeyorum. Büyük âlimlerin lafıdır. Astronomi kitabında okumuşlar… Bundan çok seneler mukaddem[1074] yine dünyaya kuyruklu çarpacak deyi ortaya bir patırtı çıkarmışlar… Ağlayanlar, delirenler, mallarını satanlar, helallik isteyenler çok olmuş… Bu kuryukluya Bibala diyorlar. Bilmem kaç senede bir gerek gelir dünyamızın yanından caka ederek geçer imiş… Bu defa yine gelmiş bize uzun saçlarının ucuyla biraz dokunup geçmiş. Biz bundan bir şey duymamışız. Şükür Allah'a İngilizler de hiçbir şey depo edememişler. O serseri karı böyle zararsız bir cilve ile gelmiş geçmiş… Fakat astronomlar bunun peşine düşmeden ırahat durabilirler hiç? Ensesinden teleskopları çevirmişler. Bakalım

---

[1073] muharebe: savaş

[1074] mukaddem: önce

nereye gidecek görecekler. Bu sürtük karı keennehu güneşe âşık imiş. Ona yaklaştıkça hızlanmış, sonram ne olmuş bilirsiniz. Ortasından ikiye ayrılmış… Melekler gelmişler, saçlarını dibinden kesmişler… Taaccübe kalınacak şey işte budur. O da modaya uymuş… Tekrar dünyamıza yaklaşmak zamanı gelmiş ise de altık bir daha tarafımıza dönmemiştir. Ne olmuş ne bitmiştir? Astronom efendiler bunun hesabını yapmakla meşguldürler…

Ulviye Melek — Mösyö Aram hangi dersi dinleyeceğiz?

Tefeci — Pardon Madam! Şüphesiz Prenses Diçeski'ye dinleyeceğiz. İşte ben sus olmuşum. Laf gümüş ise sükût altındır.

6

Prenses dikkatle dinlenip dinlenilmediğini anlamak için karşısındakileri miyop gözlerinin süzgünlüğüyle birer birer haddeden geçirdikten sonra ağır ağır başladı:

— Evvelden kadın, içinin kirini üstünün süsüyle örtebilirdi. Şimdi kadın kabuğu açılmış istiridye gibi meydana çıktı. Gizli taraf kalmadı. Cismen böyle lakin ruhen böyle değildir. İnsanın kalbinde, zihninde neler vardır. Bu, kolay anlaşılamaz. İnsan ahlak, malumat, dirayetçe ne kadar düşkün olsa kafasını daima dik tutmalı, yüksekten uçmaya uğraşmalıdır. Hakiki ilim ve marifet adamları azalalı *pédantisme*[1075] itibar buldu. Şimdi herkes moda, dans, spor ve birbirini aldatmakla meşgul… Kimsenin ciddi bir şey öğrenmeye vakti yok… Kendinizden cüretsizlerine rast geldikçe atınız, tutunuz, korkmayınız. En kan kırmızı âlim sandıklarınızın kabak çıktıklarını göreceksiniz… Fakat büsbütün boş bulunmaya gelmez. Kafalarınızı her günün ilmî, edebî, sınai[1076] şuunuyla[1077] hafifçe yaldızlamalısınız… Bunun da yorgunluksuzca gidilmesi mümkün ve kolay bir yolu vardır.

1075 *pédantisme*: bilgiçlik
1076 sınai: sanayi ile ilgili
1077 şuun: olaylar, işler

İstanbul'un yerli edebiyat, tiyatro, Dârü'l-elhân dırıltıları para etmez. Oh Türkiye'de tiyatro, temelinden çatısına kadar mevcut olmayan bir şeydir. Fakat Türkler bu sınaatın bütün tetimmatına[1078] kendilerini malik[1079] zannederler. Tiyatro binalarına, müelliflere, mümessillere[1080], piyeslere… Müelliflere dedim. Yalanımı yüzüme vurunuz kızmam. Adaptörlere diyecektim.

Edebiyata gelince bu zavallı şey kendilerini dâhi sanan birkaç çocuğun elinde oyuncak olmuştur. Çünkü Türkiye'de insan dâhi olamazsa budala kalır. Vasat yoktur. Kaleminizin ucuna bir sustalı çakı geçirip bu faziletlerinizi inkâr edenlere dişlerinizle beraber göstere göstere bu nama istihkakınızı belki tasdik ettirebilirsiniz.

Türkiye'nin marifet çöplüğünde şaşkın tavuk gibi boş yere inci aramaya uğraşmadansa bu yüksek fikir işleri için yüzümüzü Avrupa'ya dönelim… Oradan gelme kitaplara, gazete, risale, mecmualara[1081] şöyle bir göz atarsınız. Bir sahifeyi tekmillemeye lüzum yok. Bu sahada yankesicikle alışkın bir göz şıp diye birkaç av yakalar. Mesela bakınız nasıl? Mecmuanın birinde mesela bilfarz[1082] şöyle bir ibare görürsünüz:

"Şimdi her şey spora döndü. Her şeye sürat karıştı. Sabahleyin yatağınızdan fırlayınca şu yana dönüp tuvaletinizi yapacaksınız. Öbür yana dönüp kahvaltınızı edeceksiniz. Derhâl sokak, oto… Sürat, çabukluk, çeviklik… Her şey yıldırım hızıyla olacak. Sevmek de bıkmak da… Bu faaliyet hayatında daima müthiş bir bu kusurun karşısında gibisiniz… Yarım saniyecik gevşeyip esnediniz mi derhâl yumruğu yer, oraya yatarsınız. Şimdi Henry de Montherlant'ın eserleri çok itibarda… Niçin? Çünkü müellifin ruhu, fikri sporla müteharriktir[1083]. Bütün hikâyelerinin kahramanları iki rekor arasında sevişirler… Paul Morand'ın romanları büyük bir alaka

---

1078 tetimmat: bir şeyin tamamlanması için gerekli şeyler
1079 malik: sahip
1080 mümessil: editör
1081 mecmua: dergi
1082 bilfarz: söz gelişi
1083 müteharrik: hareket eden

ile okunuyor. Tasvir ettiği[1084] âlemler mütenevvi[1085], canlı ve ateşnaktır[1086]. Jean Giraudoux'nun sahte hissiyattan yıkanmış tertemiz, parlak üslubunun hayranları çoğalıyor. Jean Cocteau'nun *Boeuf sur le toit* (Dam Üstünde Öküz) eserini okuduz mu? Öküzü kedi kadar çeviklendiren bu eserin muharriri[1087] hakkında şimdi yeni edipler mecmaı[1088] olan *Montparnasse*'ta kaç defa konferanslar verildi. Artık mandaları çekirgeler kadar hafiflendirecek isimler moda oldu. Çardakta Kaplumbağa, Kavakta Balık, asri romancıların not defterlerine kaydolunmuş. İşte müstakbel hikâye unvanları…

"Resimden de bahsedeceksiniz. Fakat kulak dolgunluğu yahut bir yerde okumuş olmak şekillerinde değil… Geçen ilkbaharda Paris'e gitmiş, sergiyi gezmişsiniz gibi gümbür gümbür atacaksınız. Bunun için de birkaç ressam ismi saymak ve eserden bahsetmek kafidir. Mesela Mösyö Chabas'ın *Arc-en-ciel* Alâimü's-semâ adlı su perilerinden ve Mösyö Louis Bileule'ün *Model* namındaki tablosundan söz açmak münasiptir. Çünkü bunlar, yalnız avuçlarıyla kadınlık uzuvlarını örten çırılçıplak sujelerdir. Bu avuçla setriavret[1089] hicabı da resimden birkaç zamana kadar kalkacak her şey tabak gibi meydana çıkacaktır. Mösyö Xavier Picard için, fırçası muşamba üzerinde genç tenlerin şeffafetini kaçırmaktan ihtirazen çok korkak itinalarla gezinen bir sanatkâr dersiniz. Mösyö Narbonne için hakiki mizaç sahibi bir ressamdır. Fakat "Anatomi teşrihe[1090] ehemmiyet vermez." hükmünü savunabilirsiniz.

Tiyatro için de Mofran, Zaz, Günün Saadeti, Kurtlar Arasında gibi birkaç piyes ve Edmond Gireaud, George Tudose, Jules Romains gibi dört beş muharrir ismi saymakla bu sahadaki malumattan

---

1084 tasvir etmek: betimlemek
1085 mütenevvi: çeşit çeşit
1086 ateşnak: ateşli
1087 muharrir: yazar
1088 mecma: birleşim
1089 setriavret: vücuttaki mahrem yerleri örtme
1090 teşrih: bir meseleyi açıklama

da imtihanınızı vermiş olursunuz… Asıl mesele derinden derine bilmekte değil, bilir görünmektedir.

Musikiye gelince bu zavallı şey piyanolalar, gramofonlar, telsizlerle asaletini kaybederek müptezelleşti. Bundan da üstünkörü atıp tutmak kolaydır. "Avrupa musikişinaslarından hangisini tercih edersiniz?" kabîlinden bir sual varit olursa şöyle bir cevap verebilirsiniz: "Musorgsky'yi severim. Ahengi cazip, nazik, incedir. Fakat iyice zevkine varabilmek için eserlerini çok defa dinlemek icap eder." Yalnız alaturkadan bahsedilince aleyhtar[1091] imalarla dudak kıvıracak, alafrangadan söz açılınca ince meftuniyet tebessümleriyle süzüleceksiniz. Musikide inatçı, milliyet taraftarları vardır. Bunlardan birine tesadüf ederseniz

"İçmişim içmişim ben
Ah ne de kesmişim ben
Yâr koynuna çağırmış
Meğersem sızmışım ben"

şarkısını ufak kahkahalarla okuyarak muarızınıza[1092] en güzel cevabı vermiş olursunuz.

Prenses Diçeski:

— Tefeciyan Efendi….

Aram telaşla:

— Bundayım. Emriniz *Madame la princesse*?

— Tamam vaktinde geldiniz. Bu hayalî piyesimizde geçen seneki rolünüzü bilirsiniz…

— Bilirim… Ondan beri hiçbir şey unutmamışım… Bu yıl, geçenkinden daha *perfectionner*'im[1093]…

— Bravo!.. Hazır olunuz!

— Emrinize hazırım…

[1091] aleyhtar: bir fikre karşı bulunan
[1092] muarız: muhalif
[1093] *perfectionner*: mükemmel

Prenses kızların üzerinde bir göz teftişi yaptıktan sonra:

— Neşide Hanım! Kalkınız ortaya çıkınız!..

Neşide sıradan kalkar. Meydana gelir…

Prenses — İleri geri gezininiz…

Kız gezinir…

Prenses:

— Omuzlar düşük… Göğüs biraz ileriye… Baş dikçe, vakur… Adımlar sağa sola inhiraf etmeksizin[1094] ileri atılışlarında talimli gibi muttarit[1095] olacak. Hareketlerinizden gerginlik hissettirmeden gevşekliği izale edeceksiniz… Tavırlarınızdan yapma bir hâl yaptırtmayacaksınız. Şehir kadınları hemen umumiyetle yürümesini bilmezler. Hele biraz dolgun tenli olanların arkalarından bakarsanız o karaman kuyruğu çalkantısından gönlünüz bulanır. Kalçaların merkez etrafında biri iner biri biner vücut davlumbazının bu yalpasını letafet sanarak kasten ziyadeleştirenler vardır. Bu, olsa olsa bedii terbiyeden mahrum hamal camal makulesi[1096] kimselerin ağızlarını sulandırabilir. Bu çirkin dalgalanmanın itinalı sağlam adımlarla tashihi kabildir. Böyle kıçıyla değirmen çeviren kadının yüzünü görmeden arkasından içtimai seviyesini tayin edebiliriz…

Neşide'nin sırtına bir manto korlar.

Prenses:

— Kızım güya lutr[1097] kürkünü giydin. Tiyatroya gitmek için otoya bineceksin. Talimatıma ayak uydurarak kibar, artistik bir reftar[1098] ile yürü bakalım. Mösyö Tefeciyan şofördür.

Aram:

— He, şoförüm. Arabam hazırdır…

1094 inhiraf etmek: başka tarafa dönme
1095 mattarit: düzenli
1096 makule: cins
1097 lutr: su samurunun postu
1098 reftar: yürüyüş

Neşide yapmalığı setr olunamayan bir tavır ile kırıta kırıta yürür.

Prenses:

— Kızım ilk defa kıymettar kürk giymiş kadınların sahte vakarını alma… Kibarlığa alışkın görün. Fazla jestlerini tashih et. (diğer kızlara hitaben) Siz de güya sokaklarda ona buna sarkıntılık eden haylazlar güruhundanmışsınız gibi önünüzden geçen bu güzel, şık kadına söz atın…

Etraftan:

— Bu karı kokot mu acaba?

— Evli olmalı…

— Neden anladın?

— Baksana gebe gibi yürüyor…

Neşide hiddetle başını söz gelen tarafa çevirir…

Prenses:

— Kızma yavrum… Sen bu terbiyeli terbiyesiz harf-endazlıkları[1099] hiç işitmeyeceksin… Mağrur gözlerinin önünde daima dünya ve her şey küçülecek yok olacak. En dokunaklı sözler en güzel kadınlar içindir…

Neşide infialini yenememiş bir sabırsızlıkla gezinirken…

Etraftan:

— Evvelen kürkü mü alırsın karıyı mı be?

— Vallahi evvela kürkü…

— Neden?

— Kürk yepyeni hiç kullanılmamış…

— Ya karı?

— Az müstamele[1100] benzer…

1099 harf-endaz: lafla sarkıntılık yapan

1100 müstamel: kullanılmış

Neşide yine kendini zapt edemeyerek hışımla bu ekşi sözün mütekellimine[1101] döner…

Prenses:

— Vakarını bozma yavrum. *Amant*'ının yanında sokak külhanlarıyla atışacak mısın?

Etraftan:

— Karı kürke, kürk karıya kıymet veriyor. İkisini birden alırım…

— Karıyı yatağa… Kürkü mezada…

Tefeciyan:

— İşte gustosunda[1102] laf böyle olur…

Prenses:

— Tefeci sen sus…

Tefeci:

— Ben bir şey dememişim. Hakkıyla racon kesmişim…

Prenses:

— Böyle kibar bir madamın şoförü, külhanlara racon keser mi?

Tefeci:

— Laf insanın yumurtalığına gelince dışarı çıkmadan olur hiç?

Etraftan:

— Karıya böyle ezgin, bitik ne bakıyorsun ulan? Ağzın sulanıyor…

— Nemleniyorum ama ne taraftan bilmem…

— Ne biçim adamsın be?

— Ne biçim olacak… Dışım kopuk… İçim komünist.

— Öyle ise böyle beş yüz liralık lutr giyen, on bin liralık otoya binen karıları ne ceza ile öldürürsün?

[1101] mütekellim: söyleyen

[1102] gusto: zevk, beğeni

— Kazıklarım…

Neşide artık sinirlerine hükmedemeyerek sırtından mantoyu yere fırlatır. Yürür…

Penses:

— Ne oldu?

Neşide:

— Ne olacak verdiğiniz hüsn-i etvâr dersi bu ağız bozukluklarıyla kâbil-i telîf[1103] midir?

Prenses:

— Sokağın bıçkınlarını terbiyelendirecek miyiz?

Neşide:

— Bıçkınların bu kadar mütereddi terbiyesizleri de bu evden başka bir yerde bulunmaz.

Prenses:

— Ne yapalım ki pansiyoner kardeşleriniz göründükleri kadar masum değildirler. Buradaki hüsn-i etvâr dersinden evvel çok fena şeyler tahsil etmişlerdir. Sokakta her işittiğin söze kızma. Sen rolünü güzel yapmaya bak. Şimdi sana zengin bir *amant* lazım… (ortaya seslenerek) Kızım Anafor, sen bu rolü iyi yaparsın… Çık meydana.

Anafor, bir erkek tavrıyla gelir. Aktörvari keskin bir jestle kolunu Neşide'ye takdim eder ve usulcacık fısıldar:

— Ah, elmasım! Sana kaç zamandır yanıyordum. Kısmet bu akşammış…

Prenses:

— Nedir o fısıltı…

Neşide:

— Ne olacak efendim? *Amant*'ım bana rol haricinde sulanıyor…

Prenses:

[1103] kâbil-i telîf: alışması mümkün olan

— Anafor kendine gel… Tuluatçılık istemem. Sonra seni komik-i şehrin[1104] sahnesine gönderirim…

Anafor:

— Pardon madam! Ben bu kızı hakikaten severim de bana hiç yüz vermez… Rolümden istifade ediyorum…

Prenses — *Niaiserie*[1105] istemem.

Neşide ile Anafor kol kola yürürler. Bir iki tur yaptıktan sonra Tefeci'nin önünde dururlar… Şoför onlara hayalî bir otomobil kapısı açarak:

— Buyurunuz efendim…

Bu muhayyel arabaya binerlerken:

Neşide:

— Mersi…

Prenses:

— Hayır, mersi demeyeceksin. Şoföre teşekkür olunmaz. Kızım sen onu hiç görmeyeceksin. Arabanın kapısı kendi kendine açılmış gibi davranacaksın…

Neşide ile Anafor yan yana iki iskemleye, Tefeci de öne otururlar…

Anafor şoföre:

— Operaya…

Aram, yumruğunun deliğini ağzına uydurarak borusunu öttürür. Oto hareket eder…

Bir müddet sükût…

Prenses:

— Put gibisiniz. Soğuk durmayınız, lakırdı bulup söyleşiniz…

Neşide:

1104 komik-i şehr: tuluat tiyatrosunda diğer bütün komiklerden üstün olduğu kabul edilen sanatkâra verilen unvan

1105 *niaiserie*: sersemlik

— Bu akşam lokantada iyi yemek yedik…

Prenses:

— Olmadı kızım. Sen kendini bu akşamkinden daha iyi taam eder[1106] gibi göstereceksin. Lokantanın yemeği metholunmaz. Bilakis onun midene verdiği ağırlıktan şikâyet edeceksin… Hah, şimdi mesela operaya yaklaşıyorsunuz. Neşide "Bu akşam ne oynanıyor?" diye soracak. Oynanacak piyesi bilmemek daha ince zihin meşguliyetlerine delalet eder bir kibarlıktır. Şimdi… Operaya geldiniz.

Tefeci iskemlesinden atlayarak otonun kapısını açar. Ve madamın kolundan tutarak inmesine yardım etmek için elini uzatır…

Prenses:

— Anafor kızım, şoförün madama temasına müsaade etme. Ondan evvel sen davran. Metresini kendi elinle indir. Neşide, yüz bin frank iradı olmayan kimselerin ellerini, vücuduna dokundurtma… Herhangi bir hizmetleri mukabilinde böyle şahıslara medyûn-ı şükrân[1107] olduğunuz zaman hafifçe bir tebessüm sadakasıyla onlara nezaket borcunuzu ödemiş olursunuz… Otodan inince gayet nazik, nazenin bir tavırla lutrunun eteklerini topla. Şimdi locanıza gitmek için merdivenden çıkıyorsunuz.

Onlar merdivenden çıkıyorlarmış gibi gezinirlerken Tefeciyan dört beş iskemleyi arkalıkları bir sıraya gelmek üzere bir kavis teşkil ederek yan yana dizer. Üzerlerine bir battaniye örter. Burası locadır. Bizim çift gelerek bu hayalî locanın içine girerler.

Prenses:

— Kibarlar tiyatroya birinci perdenin sonuna doğru gelirler. Kızım Neşide locanın önünde gözlere çarpacak bir surette dur. Müsamahalı bir eda ile sırtından kürkünü bırak. Öyle arkana dönme. Gayet kayıtsız bulun. Erkeğin gelip kürkü alacak. Onu locanın arka cihetine itina ile yerleştirecektir.

[1106] taam etmek: yemek yemek

[1107] medyûn-ı şükrân: şükran borcu

Tefeciyan koşar, bir çifte dürbün getirir. Anafor'a verir. Anafor da metresine takdim eder.

Prenses:

— Neşide, salona şöyle dairevi bir göz gezdir. Orkestraya bakma. Yalnız birinci locaları süz. Dürbünün, güzellik ve tuvalette kendine rakip olabilecek bir sima üzerinde tevakkuf etsin… Onu haddeden geçirdikten sonra *amant*'ına dön, alaylı bir tenkitte bulun.

Neşide:

— Opera başlamışken konuşulur mu?

Prenses:

— Hay hay! Terbiyeli insanlar taganni[1108] esnasında görüşürler, dans edilirken susarlar.

Locaya yerleşirler. Neşide öndeki iki iskemleden birine, Anafor onun arkasına otururlar.

Tefeciyan, Neşide'ye bir yelpaze verir. Locanın önüne bir programla bir bonbon kutusu kor.

Biraz sonra dışarıdan loca kapısı vurulur:

Anafor:

— Antre…

Maide, bir ziyaretçi olarak içeri girer. Hemen en öne geçmek ister…

Prenses:

— Hayır Maide, loca sahibesinin ilerisine geçmeyiniz ve muhibbenize "bonjur" deyiniz.

Maide:

— Bonjur cicim!

Prenses:

— Hayır. "Bonjur efendim"!

Maide:

1108 taganni: şarkı söyleme

— Bonjur efendim!

Maide bu sefer arkaya oturur.

Prenses:

— Yine hayır Maide Hanım. Sıraya geçiniz. Siz bir kadınsınız.

Maide, Neşide'nin yanındaki ikinci iskemleye oturur. Perde iner…

Bu esnada ziyaretçi bir mösyö gelir… Neşide'nin elini öper ve Maide'nin önünde eğilir… Mukabeleten Maide hemen ayağa kalkar.

Prenses — Yok, Maide ayağa kalkma. Sen bir kadınsın. Küçük bir baş işaretiyle mukabele kâfidir. Başını öte tarafa çevir. Başka şeylerle meşgul görün… Kadınlık vakarı bunu muktezidir[1109].

Şimdi konuşuluyor. Söz musikiye intikal edince Mussorgsky'dan bahsetmek münasiptir. Kızım Maide, söyle: "Faust'un bestekârı Charles Gounod'nun musikisi eskidi ama hâlâ hoşa gidiyor."

Maide:

— Evet…

Prenses:

— Benim söylediğim gibi söyle.

Maide:

— Nogo musikide eskicidir ama hâlâ hoşuma gidiyor.

Prenses:

— Yok… Yok maazallah olmadı. Nogo değil, Gono… Eskici değil, eski…

Maide:

— Nogo olsun, Gono olsun kimdir bu herif?

Prenses:

— Tanımıyor musun?

Maide:

1109 muktezi: gereken

— Hayır…

Neşide:

— Benden de al o kadar. Hiç görüştüğüm adam değil.

Prenses:

— Yere geçtim. Tanımamış olsanız bile böyle karaman loca ortasında ilân-ı cehâlet[1110] hiç de zekice bir hareket değildir. Hemen her şeyde fasfara cahilsiniz… Peki, anladım. Fakat hiç olmazsa bilmediğiniz şeyleri bilir görünmekte olsun meleke[1111] kesbine[1112] uğraşmalısınız. Gounod, piyesin bestekârıdır.

Maide:

— Bizim bestenigârı[1113] o mu yapmış?

Prenses:

— Çatlatmayınız beni. Ne abes sual! Boğazıma hiddetten hıçkırık doldu. Piyesin mevzuu hakkında sizden malumat sorarsam büyük bir belahette[1114] bulunmuş olacağım… Faust kimdir?

Neşide:

— İyi bilmiyorum. Belki bir Rum, belki bir Ermeni, bir Yahudi…

Maide:

— Belki bir İrani, belki bir Afgani…

Prenses:

— Yazık kaç zamandır size verdiğim emeklere… (umuma hitaben) Faust kimdir? İçinizde hiç bilen yok mu?

Ortadan bir ses:

— Musiki profesörü bir Alman…

Prenses:

1110 ilân-ı cehâlet: cahillik ilanı
1111 meleke: beceri
1112 kesp: kazanma
1113 bestenigâr: Türk musikisinde en eski birleşik makamlardan biri
1114 belahet: ahmaklık

— Ey?

İkinci ses:

— Buraya Dârü'l-elhân[1115] müdüriyetine davet olunmuş ama alaturkacılardan korktuğu için gelmemiş…

Prenses:

— Şık… Ey daha?

Üçüncü ses:

— *Madame la princesse*… Bu piyeste bir şeytan işi vardır ama nasıl olduğunu bilmiyorum…

Prenses:

— Bravo yaklaşıyorsunuz. Fakat pek körleme bir gidişle. İstanbul'un bazı gazeteleri de böyledir… Yedikule surlarını, Edirne hudutlarını geçtiniz mi gözleri kararır, malumatları bulanır. Gobelk'i piyanist, Pasteur'ü çoban sanarlar… İşkodrayı Frenkçeden Üsküdar diye tercüme ederler. Termometre ile barometrenin farkını bilmezler. Mizânü'l-havâ[1116] ile hararet ölçerler… Mübalağacılıkta Acemleri çoktan geçtiler. Bunların lisanında kertenkele timsah, soğulcan boğa yılanıdır… Gazetenin biri "Hazret-i Âdem dünyaya ne kadar zürriyet bıraktı?" kabîlinden sualler sıralayacağına meslektaşlarının bu her günki ağrep[1117] fantezi atıp tutma yanlışlıklarından bir hata sevap cetveli tanzim etse çok mebrur[1118] bir iş görmüş olur. Memlekette kambiyo, esham[1119], tahvilat gibi bir de yalan dolan borsası açılır. Bu suretle yazılan şeylerin sağlamını çürüğünden ayırmaya halk alışır. Ferağ ettiği[1120] beşliğin kaç parasını koftiye vermiş olduğunu anlar. Mizah haricinde herhangi bir yazıda mübalağa, ka-

1115 dârü'l-elhân: konservatuvar
1116 mizânü'l-havâ: barometre
1117 ağrep: en garip
1118 mebrur: hayırlı
1119 esham: hisseler
1120 fera etmek: vazgeçmek

rii[1121] saffetle begayet[1122] tahmik[1123] demektir. Yalanda pervasızca cüretkârlık okuyanlara büyük hakarettir. Bugün verilen heyecanlı bir haber yarın endamıyla göçer. Boynuzlu havadis ihtiraının[1124] hafif bir tekzibinden[1125] başka cezası yoktur. Halk bu dubaralara o kadar alışmıştır ki bunun bir cürüm teşkil edeceği kimsenin aklına gelmez. Bugün verilen *épatant*[1126] bir haberin yarın aynı sütunlarda tekzibini okurken gazetecinin yüzü kızardığını göremeyiz… Çünkü onunla kari arasında daima kâğıttan bir perde vardır… Zaten gazetelerde roman kısımları sınaatkârane uydurulmuş elli ayaklı yalanlardır. Buna da kanaat edemeyerek şimdi işi büsbütün masala çeviriyorlar. Sözüm ona edebiyatta Muhayyelât-ı Aziz Efendi devresine döndüler. Eblehane[1127] mübalağada maziyi utandıracak bir terakki var. Şimdiki kadın libasları gibi yensiz, yakasız fakat cakalı yazılar. Edebiyat sütunları havai, havadis sahifeleri[1128] bir yüksük dolusu hakikate kovalarla su katılmış bir soğuk çorba. Başsütunda zincirleme cinayetler, sirkatler, sokaklarda ezilenler, denizlerde, kuyularda boğulanlar, balkonlardan düşenler, tentürdiyot içenler… Sizi birinci sahifeden üçüncüye dördüncüye atlatırlar. Bu altı yaprağı elinizde artık evirip çeviriniz. Tevcihat[1129] satırlarından, emvâl-i metrûke[1130], evkaf[1131], emniyet sandığı ilanlarından başkalarına inanırsanız ertesi sabah aldandığınızı anlarsınız…

At cambazhanelerinde, marifetler arasında tuhaflıklar yaparak halkı güldüren *clown*'lar gibi gazetelerin köşelerine perde kurmuş latifeciler de vardır. Bunların engin sözlü ciddileri, feylesofları da

---

1121 kari: okuyucu
1122 begayet: gayetle
1123 tahmik: ahmak olduğunu söyleme
1124 ihtira: aslı olmayan
1125 tekzip: yalanlama
1126 *épatant*: şaşırtıcı
1127 eblehane: aptalca
1128 havadis sahifesi: haber sayfası
1129 tevcihat: memuriyet tayinleri
1130 emvâl-i metrûke: ölen kimseden geriye kalan mal
1131 evkaf: vakıflar idaresi

bulunur… Gazetelerin hazmı bati[1132], ağır sütunları arasında bunlar iştiha açmak için bazen tuzu, biberi, sirkesi çok keskin salata çeşnisinde yazılardır. Lakin zavallılar, Şeyh Galip'in Mâkiyâne-i Garrâ'sı gibi sad-hezar[1133] vaveyla[1134] ile her gün bir türlü cevher yumurtlamak mecburiyetindedirler. Öyle ki her gün yenen bu şekerden artık yazanlara da okuyanlara da gına gelmiştir. Artık söz iflasına uğrayan bu gayurların[1135] ilhamlarında pek güç doğuran birer lohusa ızdırabı seçilir. Mevlutlar sakat, hepsi sigara tütsüleriyle islidir. Arada bir ışıldayan cümlelerde son kadehlerin cüra kokularını alırsınız… Hilâl-ı Ahdar, Kadınlar Birliği, Seyr-i Sefâin, Şirket-i Hayriyye, trenler, tramvaylar, otolar, demirbaş mevzularıdır. Zihin hazineleri her gün sıza sıza artık o kadar kurumuştur ki ortaya birkaç yeni fikir kırpıntısı dökebilmek için beyinlerini çakı ile kazıdıklarını görür gibi olursunuz.

Bilmem nasıl oldu? Bir gazeteci borasına tutulduk, maksattan ayrıldık. İstanbul fahişeliği için fındıkçılıktan başka tahsile lüzum yoksa da monden kokotluk için epeyce bir *instruction*[1136] ister. Edebiyat ve sahne eserlerinden hiç olmazsa en meşhurlarının muhtasaran[1137] olsun mevzularını bilmelisiniz.

Fındıkçılık! Bu da fuhuş bediiyatından bir şubedir. Bir gün de bu fasıl üzerine söyleriz. Şimdi Faust'un hikâyesine gelelim. Bu meşhur masal kahramanı, ilm-i nücûm[1138], kimya ve sihirde mütebahhir[1139] imiş. Yirmi dört sene her arzusunu yerine getirmesi şartıyla ruhunu şeytana satmış. Bu müddetin hitamında Faust'un cisim ve canı iblisin malı olacak. Anlaşılıyor ki eski zaman şeytanları şimdikilerden hakşinas[1140], çok centilmen mahluklarmış çünkü bu

1132 bati: yavaş, ağır
1133 sad-hezar: yüz bin
1134 vaveyla: ağıt
1135 gayur: çok gayretli
1136 *instruction*: eğitim
1137 muhtasaran: özetle
1138 ilm-i nücûm: astroloji
1139 mütebahhir: çok bilgili
1140 hakşinas: hakbilir

asrın iblisleri ruhlarımızı bilamukavele[1141] zapt ediyorlar. Biz şimdi ruhlarımızı pek de şeytanlarla mukavele akdine lüzum kalmadan onlardan daha fena insanlara satıyoruz.

Faust'un ilk talebi gençleşmek olmuş. Marguerite isminde bir kız sevmiş fakat kabul görmemiş. Bir inci gerdanlık hediye etmiş, muradına ermiş. Bir çocukları olmuş. Sonra Faust, Marguerite'i terk etmiş. O da çocuğunu boğmuş. Kendi de ölmüş… Buna "Marguerite faciası" da derler. Bu ananevi hikâyede insaniyetin zaafını temsil eden derin bir remiz vardır. Hep kadınların, papazların, hâkimlerin, hasılı bütün insanların altının meshuru[1142], şehvetin esiri olduklarını gösterir. Eğer Faust şeytanın iğvalarına[1143] karşı mukavemet edebileydi onunla ilk uğradığımız ahlak kazalarında kendimizi toparlamak kuvvetini gösteremediğimiz için müteselsil[1144] günah ve felaketlerin girdaplarına dalıp mahvoluyoruz.

Marguerite günahının cezasını dünyada çekiyor. Faust gayet ahlaki, mefkurevi[1145] bir piyestir. Bütün analar babalar genç kızlarını bu oyuna götürürler. Nasıl olup da bu mühim mevzudan bihaber kalmış bulunduğunuza şaşıyorum.

Anafor, yapma locanın içinde mevhum[1146] operaya karşı sırıtarak:

— Teşekkür ederiz Prenses cenapları… Mevzunun felsefesini, ehemmiyetini şimdi anladık. Lakin affedersiniz. Siz de dâhil olmak üzere içimizde işlenen ilk günah akabinde kendini toparlamaya uğraşacak salaha mail bir can göremiyorum. Ve bundan başka hiçbirimizde sukutumuzun ilk basamağında değiliz… Hepimiz de daha dibe tekerlenmek vaziyetindeyiz…

Diğer bir ses:

[1141] bilamukavele: sözleşmesiz
[1142] meshur: büyülenmiş
[1143] iğva: baştan çıkartma
[1144] müteselsil: art arda gelen
[1145] mefkurevi: ideal ile ilgili
[1146] mevhum: hayalî

— *Amant*'ım tarafından terk edilip de çocuğumu boğmak, sonra günahıma kefaret vermek için kendim de mezara girmek niyetinde değilim. Bu mühim mevzuun moralinde bizim için bir mutabakat noktası göremiyorum.

Prenses:

— Kızlarım piyes nadir bir dehanın eseri olmakla beraber bundan çıkacak hisse harcıâlem[1147] morallerdendir. "Günah işleyen cezasını görür" tezi… Dünya ve ahirette insanları bu ceza ile korkutuyorlar. İlim ve edebiyat manevi tecrimleriyle[1148], kânûn-ı cezâ[1149] maddi tecziyeleriyle[1150] bu fenalıkları ne raddeye kadar menedebiliyorlar? Böyle ahlakın, kanunun demir kafesleri içinde yaşatılmaya uğraşılan insanların tımarhanelerdeki zincirbent[1151] delilerden ne farkları kalır? Kafesi aç, canavarı salıver, vahşeti seyret!.. Hayat ihtiyaçların doğurduğu birtakım hırslardan, iyi kötü arzulardan müterekkiptir. Beşerin tıynetini cezrî[1152] bir terbiye ile ıslah kabil midir? Medeniyetin bugünkü terakkileriyle beraber midesinin, şehvetinin, hayvaniyetinin hırslarını sırf kanun ve ahlakın müsaadesi derecesinde tatmine razı olan dünyada kaç kişi bulunur? Cezasız kalan ve hatta tecziyesi kabil olmayan kaçamaklar hesapsızdır. Bu hususta hepimiz *contraband*'ız[1153]. Marifet, bâtının[1154] levsini zahirde[1155] setre[1156] muvaffak olabilmektedir. Size, Faust'u seyrettikten sonra fuhuştan reha-yab[1157] olmuş bir tek kadın numunesi gösteremem. Fakat hakikat nedir? Böyle temaşaların karşısında insanın bazen yüreği yumuşar. Bu biraz hararete maruz kalan bir bal mumu

[1147] harcıâlem: herkese göre olan
[1148] tecrim: cezalandırma
[1149] kânûn-ı cezâ: ceza kanunu
[1150] tecziye: cezalandırma
[1151] zincirbent: zincire bağlı
[1152] cezrî: temelden
[1153] *contraband*: kaçak
[1154] bâtın: iç yüz
[1155] zahir: dışarı
[1156] setr: örtme
[1157] reha-yab: kurtulan

hâlidir… Çok sürmez hayatın sert rüzgârları yine onu kaskatı yapar bırakır… Böyle dâhiyane eserler önünde teessür duymak, fikrî terbiyeye delalet eden bir modadır. Bu modaya uymalı. Medeni, instrüit[1158] görünmek için böyle tavırlar almalıdır.

Bir ses:

— Affedersiniz *Madame la princesse*! Bir sahne karşısında teessürden yumuşayacak bal mumu tabiatlı kalpler artık pek kalmadı. Hem şimdiki rüzgârlar çok sert ve insafsız esiyor. İçimizi dışımızı Göksu testileri gibi pişirdi.

Diğer bir ses:

— Bu zamanda sahne önünde faciaya ağlayanlara gülerler.

Başka bir ses:

— Ağlanacak şeylere gülmek daha asri bir fantezi değil mi?

Etraftan kah kah kahkahalar…

Birkaç ses birden:

— Marguerite'in çocuğunu boğduğu asırda belki böyle vakalar nadirmiştir. Şimdiki analar boğmaca öksürüğünü beklemeden bu işi kendileri görüyorlar… Gazeteleri ziynetleyen en ziyade böyle havadisat[1159] değil mi?

Bir ses:

— Ah biz zavallı mahluklar!.. Nikâhsız koca bekleyen dul kızlar!

Prenses:

— Çocuklarım sadetten çıkmayınız.

Bir ses:

— Piyesin ağlanacak yerini geçelim. Bunun hiç alkışlanacak tarafı yok mu?

Prenses:

1158 *instruit*: eğitimli

1159 havadisat: haberler

— Marguerite aynanın önünde “Aynada kendimi bu kadar güzel gördüğüme gülüyorum.” mısraıyla incilerini takındıktan sonra parmaklarınızın ucuyla hafifçe alkışlarsınız…

Bir ses:

— Niçin hafifçe?

Diğer bir ses:

— Bitişik localarda, bu asırlık masalın temsili[1160] önünde belki uyuyakalanlar bulunabilir. Onları rahatsız etmemek için.

[1160] temsil: sahneye konma

ÜÇÜNCÜ KISIM

1

Ulviye Melek bir gün tuhaf bir ziyaretçi ile karşılaştı. Cevherizade Baha Bey… Kendini bu namla takdim eden zat yaşça yirmi yedi, yirmi sekiz tahmin olunabilir. Kırmızı saçlı, pembe çil yüzlü… Kınalı kekliğe benzeyen müdevver[1161] gözlerinden şeytani bir zekânın lemaları[1162] kaynaşır gibi bir garabet var. Sırtında çok fırçalanmaktan havı dökülmüş, benzinle lekeleri siline siline rengi atmış bir *complet*[1163]. Saçlar kesimce şimdi kadın modasına andırır bir mebzuliyette[1164]. Yakalık temiz… Kravat, ütü ile tırazları[1165] yatırılmış bir emektar. Sarı glase[1166] iskarpinler boyacı fırçasıyla hırpalana hırpalana anemik bir ihtiyar suratı bağlamış. Kolundaki bilek saatiyle göğsünden sarkan monokl[1167], kendisine sahneye çıkmak için hazırlanmış bir aktör tavrı veriyor… Hâl ve hareketleri hoppaca, jestler fazla…

Misafir, yarı belinden yukarısına ufki[1168] bir vaziyet verinceye kadar derin bir reverans yaptıktan sonra ev sahibinin işaret ettiği koltuğa oturur. İçinin yağını göstermemek için daima kapalı tut-

---

1161 müdevver: yuvarlak
1162 lema: parıltı
1163 *complet*: takım elbise
1164 mebzuliyet: çokluk
1165 tıraz: elbiselere işlenen süs
1166 glase: parlak keçi derisinden yapılmış
1167 monokl: tek gözlük camı
1168 ufki: yatay

maya itina ettiği fersude[1169] şapkasının üzerinde kemiklice parmaklarıyla işitilmez asabi bir trampet çalarak gözlerini muhatabesinin göz bebeklerine diker. Bir müddet bakar.

Ulviye Melek nihayet:

— Efendim sebeb-i ziyâretiniz[1170]?

— Kendimce çok mühim… Fakat bu ehemmiyeti size de tasdik ettirmek için söze nereden başlayacağımı bilemiyorum.

Ulviye Melek, psikolog bir kadındı. Tuhaf meşrepliye benzettiği karşısındaki delikanlıdan bir ilmü'r-rûh[1171] dersi alabilmek için sükûnetle bekledi.

Cevherizade devam etti:

— "Akıllı adam kimdir?" diye benden sorsalar dimağ üzerine hesapsız sahifeler karalayan mütehassısların reylerine müracaat etmeksizin şu cevabı verirdim:

"Akıllı adam, akılsızların zararına yaşamayı bilendir. Bu sözüm meçhul kalmış bir mütearifedir[1172]. Ve bundan, ekseriyetin ahmak, ekalliyetin[1173], evet küçük bir ekalliyetin, zeki olduğu neticesi çıkar. Zekâvet daima hamakati[1174] exploit eder[1175]… Sıkıntıda yaşayanlar olmasa dünyada müreffeh ömür sürenler bulunamazdı. Bu sözlerden maksadım derin bir sosyolojiye girmek değildir. Bazen felek insana dünyada yâr olmaz. İşte o zaman insan feleğe yâr olmayı bilmelidir. Dünyada bütün membalar, sanatlar, meslekler kapışılmış. Yeni gelenlere yer yok. O zaman gayr-i mevcûd[1176] sanatlardan birini niçin icat etmemelidir? İşte siz hanımefendi, olmayanı var eden emsalsiz bir mucitsiniz… İsteyenlere garanti metresler veriyormuşsunuz. Siz, fuhşun çukuru başına koşanları ehvenişer bir va-

---

[1169] fersude: eskimiş
[1170] sebeb-i ziyâret: ziyaret sebebi
[1171] ilmü'r-rûh: psikoloji
[1172] mütearife: aksiyom
[1173] ekalliyet: azınlık
[1174] hamakat: ahmaklık
[1175] exploit: kullanmak, sömürmek
[1176] gayr-i mevcûd: var olmayan

diye sevk ediyorsunuz. Sizin bu dehanızdan mülhem olarak ben de kendime meslek icat etmek üzereyim fakat bu hususta yardımınıza muhtacım…"

Bu alelacayip[1177] mukaddimeden çıkacak neticeye intizaren Ulviye Melek hep susuyordu. Cevherizade Baha Bey galiba ifşaatının garip noktasına gelmişti. Geçirdiği hafif asabi bir raşe ile elinden şapkasını düşürdü. Kirli tarafını göstermemek için hemen kaptı. Yüz bulmaya uğraşan yılışık bir çocuk kırıtışıyla boynunu çarpıtarak:

— Geçinmek için gençliğimden başka sermayem yok. Bundan istifade etmek hakkımdır. Değil mi efendim?

Ulviye Melek merakına galebe edemeyerek sordu:

— Ne suretle?

Çilli kızıl simasında kelbî[1178] bir tebessüm gezinerek Cevheri cevap verdi:

— Size sermayelik etmek suretiyle…

Ulviye Melek kabından taşar bir istiğrapla[1179]:

— İşte yepyeni bir fikir…

— Pek o kadar yeni değil hanımefendi… Bu şimdiye kadar amatörler elinde kalmış bir iştir. Ben bunu sanat yapacağım. İzahatımla başınızı ağrıtmaz isem…

— Dinliyorum efendim…

— İnsanın nefis, adi sanatlarda çalışmasında, yemesinde, içmesinde, hasılı bütün yaşamasında yalnız bir saik[1180] vardır. Sevda… Hemen bütün mesaimiz, zevklerimiz, telezzüzlerimiz orada toplanır. Erkek muhtelif sahalarda bu ihtiyacını tatmine uğraşan bir pehlivandır. Kadınla güleşir. Çok defa alt eder. Fakat erkekte de kadında da içtimai birtakım mâniler, mahzurlardan dolayı güleş mey-

---

[1177] alelacayip: tuhaf şey
[1178] kelbî: köpeksi
[1179] istiğrap: şaşkınlık
[1180] saik: sebep

danına çıkamayanlar vardır. O zaman imkân derecesinde hileyle süluk olunur[1181]. Kazanın kapağı kapalı kaynar. Senelerce metresini karısından gizlemeye muvaffak olmuş kocalar tanırım.

Ulviye Melek çarpık bir tebessümle:

— Yıllarca *amant*'ından kocasını haberdar etmemiş zevceler yok mudur?

— Vardır. Amenna…

— Bazen de iki taraf birbirinin günahını bilirler. 'Değme zevkime değmeyeyim zevkine' kabîlinden karşılıklı her şeyi yalarlar yutarlar, kendi eğlencelerine bakarlar…

— Bu en pratik usüldür…

— Fakat çok sinik…

— Fakat riyasız. Çünkü bilmeyerek aldanmaya nispetle bilerek aldanmakta büyük bir mertlik vardır…

— Böyle şeye mertlik sığar mı?

— Sığdıranlar çok…

— Bir misal gösterebilir misiniz?

— Bir değil, isterseniz birkaç… Mesela bir koca, karısına hıyanet ediyor. Fakat zevcesinde aynı fiili sezdiği günü küplere biniyor. Katl cinayetine kadar varıyor. İşte namerdane[1182] bir hareket. Bir insan karısını aldatırken aldanmayı da hoş görmelidir. Nefsinizi için cevaz verdiğiniz bir fiilin zevcenizden suduruna niçin tahammül edemiyorsunuz? Bile bile aldanmaktaki mertlik işte buradan geliyor. Zevç zevce ba-mukavelename[1183] birbirine bağlanmıştır. Ahkâmın[1184] nakzı[1185] için tarafından birine müsaade tercihi yoktur. Müsavat[1186] vardır.

1181 süluk olmak: yola koyulmak
1182 namerdane: insanca olmayan
1183 ba-mukavelename: sözleşme ile
1184 ahkâm: kurallar
1185 nakz: bozma
1186 müsavat: eşitlik

— Oh ebedî mesele…

— Bu ebedî meselenin bazı pürüzlerini hal ile meşgulüm… Siz, müteehhil olup olmadıklarını nazar-ı itibâra[1187] almaksızın erkeklere metres veriyorsunuz… Ben de size tamamıyla *contrepartie*[1188] bir sanat tutuyorum…

— Nasıl?

— Kocalı olup olmadıkları düşünmeden, isteyen kadınlara *amant* tedarik ediyorum…

— Zannederim ki pasabl bir kadın hiçbir vakitte böyle bir delalete muhtaç kalmaz.

— Belki… Lakin passable[1189] olmayan zavallıların canları yok mu? Aşktan talihsiz bazı kadınlar vardır. Sevilmek isterler ama seveni bulamazlar. Dile gelmekten korkarlar… Her türlü ketumiyeti[1190] garantiye hazırım. Yine bazı zevceler vardır ki hıyanet gördükleri zevçlerinden intikam almak için fırsat ararlar. Fakat bu emellerine alt edecek bir münasebeti ele geçiremezler. Ben bu rolün büyük artistiyim. Kadının yaşına, simasına bakmam. Bütün maharetimle temsilimi yaparak maşukam için cayır cayır yanarım. Sine döver, ağlarım. Yaralı kalplere merhem bağlarım.

— Bu yeni meslekte siz bir kişi misiniz? Yoksa birkaç delikanlıdan müteşekkil bir kumpanya mısınız?

— Henüz tekim. Mansur, hallaçlığı icat ettiği vakit o da sanatında tek bir adamdı. Sonradan hallaçlar çoğaldı. Şimdilik faaliyete hazır bir ben varım. Çok sürmez, belki benim de muakkiplerim[1191] çoğalır. Yeni zamana yeni sanatlar, yeni idrakler lazım. Sinirli kadın hastalıklarından emrâz-ı asabiyye[1192] doktorları ne anlarlar? Onlar kör körüne birtakım formülleri tatbikle meşguldürler. Kadınlık il-

---

[1187] nazar-ı itibâr: göz önüne alma

[1188] *contrepartie*: karşılık

[1189] passable: makbul, muteber, geçer, iade eder

[1190] ketumiyet: sessizlik

[1191] muakkip: takip eden

[1192] emrâz-ı asabiyye: sinir hastalıkları

letlerinin yegâne mütehassısı, tabibi benim. Hastamın göz bebeğine bakınca ne istediğini anlarım. Onun devası eczahane kavanozlarında değil, bendedir. Kulağımı göğsüne koyunca telgraf manipülatörü gibi onun yüreği bana her şeyi tıkır tıkır söyler. Sinirli kadının rahatsızlığını kendinden sormamalı. Gözlerinden, jestlerinden anlamalıdır. Çünkü bu, izhar ve itirafı müşkül dertlerden biridir. Onun istediği daima nazlanır göründüğü şeydir. Dokunmadan gıdıklanır. Yüzüne aç bir nazarla bakınca süzülür. Nezâket-i hilkatine[1193] rağmen onun vücudu hırpalanmak ister. Ah, saf ve zalim kocalar, zevcelerinin marazını hekimlerden sorarlar. Behey adam! Karını hasta eden sensin. Ya pek sert ya pek yumuşak bir kocasın. Hekime karını değil, kendini göstermelisin. Hanımefendi daha ne söyleyeyim? İşte psikolojide yeni açılan bir şube-i maraz[1194]. Lakin hastada dosdoğru ifadeye, tabipte teşhisi derinleştirmeye cesaret yok… Çünkü hayatın riyakârlığı buna mânidir. Derdini söylemeden ölenlerin sayısı hesaba gelmez. Asabi hastalıkların çoğu içtimai vaziyetlerin icbarlarından[1195] doğar. İskarpin ayağını sıkıyor. Bunu çıkarıp atarsın. Kocanın ölçüsü sana uygun değil, mizacına bir muvafığını aramak için bunu aynı suhuletle değiştiremezsin. Hanımefendi siz meşru metres nazariyesiyle bu derde bir çare arıyorsunuz. Yalnız erkekliği düşünüyorsunuz. Meselenin öbür yüzünü ne yapalım? Karısından gayrimemnun[1196] kocalar bu elemlerini metreslerle tadil edebilirler[1197]. Fakat aynı vaziyette kalan zevceler ne yapsınlar? Ben de kadınlığı düşünmek vazifesini deruhte ediyorum[1198]. Erkeğe metres lakin mukabeleten[1199] kadına da *amant*… Biz şimdi karşı karşıya erkek dişi birer vâzı'-ı kânûn[1200] gibiyiz. Mukabil cinsiyetlerin vekâletlerini üzerimize alıyoruz. Birbirimiz için lazım-melzum kabîlin-

---

1193 nezâket-i hilkat: yaratılış inceliği
1194 şube-i maraz: hastalık bölümü
1195 icbar: zorlama
1196 gayrimemnun: memnun olmayan
1197 tadil etmek: değiştirmek
1198 deruhte etmek: üstlenmek
1199 mukabeleten: karşılık olarak
1200 vâzı-ı kânûn: kanun koyucu

deniz… Metreslikle hayatları bir dereceye kadar namus ve itibarları kurtarılacak çok kadınlar var. Pekâlâ fakat erkeğin kahtına[1201] kıran girmekle beraber sıcacık kadın koynu arayan avare-ser[1202] delikanlılar da yok değil. Eğer tabiri caizse bunlara da "erkek metres" diyebiliriz. Yurdunuzda bir de böyle bir genç erkek şubesi açarsanız teşebbüsünüz iki başlı yürür.

Cevherizade sustu. Yalnız şapkası üzerindeki parmakları zihninde kaynayan ekstra fikirlerin temposunu tutuyor gibiydi. Bu "erkek metres" mübdiinin[1203] kırmızı, çilli yüzünde gençlik cazibesinin verdiği bir sıcaklık vardı. Kekliğinkine andıran gözleri yanar döner kumaşlar gibi Ulviye Melek'in üzerinde birkaç defa parladı. Kadın bu sıcaklığı ta kalbinde duydu.

Bu delikanlı şüphesiz kendi tarif ettiği avare-ser gençlerden biriydi. İş arıyordu. Gazete sütunlarında değil. Bir meslek icat etmiş, nazariyesinin ağlarını kurmuş. Şimdi içine av düşürmeye uğraşıyordu. Fakat bu saatte Ulviye Melek'in karşısına hangi yollardan dönüp dolaşıp gelmişti…

Cevherizade Baha Bey… Bu lakap, bu isim hiçbir şey ifade etmiyordu. Bu kimdi? Aslı ne idi? İtiraf ettiği mesleği ahlak düzgünlüğünden çok aykırı düşüyordu. Fakat Kokotlar Mektebi müdiresi böyle bir tipin lüzumu olabileceği zamanı düşündü. Binaenaleyh onun antimoral[1204] sözlerini iki avucuyla şak şak alkışlamamakla beraber büsbütün soğuk da bulunmadı. İşittiklerinden hiçbirine şaşmadığını anlatır hâl-aşina[1205] bir tebessümle:

— Efendim, yurdumda dediğiniz şekilde vehleten bir şube açmaya kalkışamam… Çünkü idarehanemiz genç güzel kızlarla doludur. Ateşle barutu bir araya getiremem… Bana lüzumunuz olabilir… Böyle bir ihtimali de reddedemem. Adresinizi bırakınız ihtiyaç görüldüğü anda size telefonla seslenirim…

1201 kaht: kıtlık
1202 avare-ser: başıboş
1203 mübdi: yaratıcı
1204 antimoral: ahlak dışı
1205 hâl-aşina: hâlden anlayan

— İşte adresim: Tophane, Teshîl-i Muamelât Şirketi, Cevherizade Baha… Telefon: 2038…

— Arayacağımız gün ve saatte bu adresle bulunursunuz?

— Derhâl…

2

Ulviye Melek'in erkeğe kadın, kadına erkek bulan ırz suhulethanesi[1206] tıkırında işliyordu. Birbirinden memnun olmayan nikâhlı çiftlere had ve nihayet mi tasavvur olunur… Birkaç sene ve belki de birkaç ay sonra karı koca arasında bir turfalıktır başlar. Gözler dışarı dikilir. Gönüller harama kayar. Ekseriya el âleme karşı zahiri kurtarmak için diş sıkılır. Nikâhın bağları içinde inim inim inlenir… Çoğu azmaya müheyya[1207] fakat bir kolayı bulunsa… Gizlemesi müşkül, tehlikeli bir iş… Kokotlar Müdiresi pek mebrur[1208] saydığı bu insani hizmetinde muvaffak olursa parlak bir istikbale erecek…

Filhakika[1209] yavaş yavaş müracaatlar çoğalır. Yine bir gün dalyana yağlı bir torik başvurur. Kısa, tıknaz, kırk sekizlik, ellilik zengin bir beyefendi. Yüzü kanlı, hareketleri canlı… Yalnız bu, bol rızık ve maişetin verdiği zindelikten üzerinde siyah bir gölge geziniyor… Omuzlarında taşıdığı yirmi senelik nikâhın ağırlığından vücudu çok yorgun. Silkiniyor yükü üzerinden atıyor. Sabra tahammül edemiyor.

Ragıp Şeyda Bey oda kapısını kapatıp mahremiyeti temin ettikten sonra Kokotlar müdiresine şöyle dert yanmaya başladı:

— Hanımefendi servetim var, talihim yok. Şu âleme geldim, gidiyorum. İyi bir gün görmedim. Uğraş, didin, çabala, kazan… Fakat bir sefasını süremedikten sonra bu zahmetler neye yarar?

[1206] suhulethane: kolaylık evi
[1207] müheyya: hazır
[1208] mebrur: hayırlı
[1209] filhakika: gerçekten

— Beyefendi bu âleme cedelgâh[1210] deniyor. Hepimiz bu keşmekeşin içindeyiz. Ne yapalım?

— Hayır, öylesi değil… Hiç ömrünüzde hayatınıza, hürriyetinize bir başkasını iştirak ettirdiniz[1211] mi?

— Ettirdiğim zamanlar da oldu.

— Fakat şimdi kurtuldunuz…

— Evet.

— Öyle ise şimdi beni dinleyiniz… Kırk beşine doğru davranan bir zevcem var.

— Allah daha ziyade eylesin. Bir yastıkta ihtiyarlamak izdivacın en büyük saadetidir.

— Müsaadenizle bu hükmünüze itiraz edeceğim. Evvelen ihtiyarlamak benim için bir saadet değildir. Ve zannederim ki hiçbir kimse için de olamaz. Fakat hayatın aciz ve zaafa müncer olan[1212] sonunu ister istemez bu suretle pohpohlamanın mecburiyetindeyiz. Bu pek acı bir tesellidir. Ne yapalım ki yapacak başka bir şey yok. Saniyen iki başın bir yastıkta kocaması duasına da doğrusu gürül gürül âmin diyemem… Ve riyakâr olmayan kocalara da sorunuz. Her akşam döşekte yüzlerine aynı nefesin dokunduğunu mu isterler yoksa her gece değişen birbirinden güzel, genç bir simanın busesiyle zevk-yab[1213] olmayı mı arzu ederler?

— Beyefendi çok tuhaf söylüyorsunuz…

— Doğru sözler insana daima tuhaf gelir. Onun için merhum Molière "Büyük Komik" unvanını kazanmıştır. Biz her şeyi kendi riyakâr moralimizin kalıbı üzerine geçirmeye uğraşıyoruz. Tuhaflık oradan geliyor… Zevcemin yaşı için Allah daha ziyade etsin duasında bulunuyorsunuz. Etsin fakat yaşlandıkça akıllanması şartıyla… Ne yapayım ki aksi hâl vuku buluyor. Kırk beş yaşı zevcelerin

[1210] cedelgâh: çekişme yeri
[1211] iştirak ettirmek: ortak yapmak
[1212] müncer olmak: ulaşmak
[1213] zevk-yab: zevkli

cinsî arzulara veda mevsimidir. Hâlbuki onlar bu sinde[1214] daha talepkâr, daha kıskanç, ah evet daha dırdırcı, daha hoppa oluyorlar… Kendilerini daha gençleşmiş sanıyorlar… Kısırlaşmış bir kadına karşı henüz feyizdar[1215] bir erkeğin rağbeti kesilir. Bunda kimsenin kabahati yok… Bu da tabiatın mübrim bir kanunu… Bir menkûha[1216] ile yaşayarak izdivacın bu merhalesine geldiniz mi bir teşriciye[1217], doktora, avukata müracaatla derdinize deva bulamazsınız. Kanun, "Zevceniz âdetten kesilirse üzerine bir daha evleniniz." demiyor… Sualinize karşı doktor ellerini ovuşturuyor. Avukat kem küm ediyor… Siz tabiatin yenilmez icbarıyla sağa sola dönüyor nihayet harama sapıyorsunuz. Bin bela baş gösteriyor. Kimsenin teşrihe dil uzatamadığı bu içtimai en mühim meseleye en evvel siz bir çare düşünmeye başladınız. Allah razı olsun…

— Biz kendimizi bu kadar afişe etmedik. Böyle bir mesele ile uğraştığımızı nereden duydunuz?

— İlansız, propagandasız şeyler bazen daha çabuk duyulur… Bunları işaaya[1218] müekkil[1219] sanki bir sürü şeytan vardır. İki sene evvel sizinle alışverişte bulunan Mesut Bey'i elbette unutmamışsınızdır.

— Evet hatırlıyorum Mesut Kerami Bey…

— Ta kendisi…

— Peki ne olmuş efendim?

— Bu zatın zevcesi bir sıraya birkaç çocuk doğurduktan sonra yarı belinden aşağısı tutmaz bir hâle gelmişti. Kadın kötürüm fakat henüz erkek pek dinç. Ne olacak? Evlenmek için zevcenin ölümünü beklemek hiç insaniyetkâr bir hareket değil… Kabil olsa dahi boşanmak vicdansızlık. Bu müşkülat içinde bocalayan Mesut Kirami

---

1214 sin: yaş
1215 feyizdar: bereketli
1216 menkûha: nikahlı kadın
1217 teşrici: kanun koyucu
1218 işaa: yayıp herkese duyurma
1219 müekkil: görevli

yurdunuza müracaat etmiş. Siz ona bir kız vermişsiniz. Mühimce bir memuriyet istihsaliyle metresini beraber alarak buradan İzmir'e savuşmuş. Bir iş zımnında birkaç gün için ben de oraya gitmiştim. Kendilerine tesadüf ettim. Metresini canı gibi seviyor. Yanından ayırmıyor… Kız güzel, genç, şen şakrak… Bir iki günü birlikte geçirdik. Neşeleriyle neşelendim. Mesudiyetlerine gıpta ettim… Hanımefendi benim adım Mesut değil ama bana da saadet getirecek bir kız lütfeder misiniz?

— Sizin zevceniz kötürüm değil…

— Bilakis sırım gibi…

— Siz de metresinizi alıp dışarıya mı savuşacaksınız?

— Hayır… Burada şık bir apartman tutup metresimi bağrıma bastıracağım… Varım yoğum hayatım hep onun için anladınız mı?

— Dedikodudan korkmuyor musunuz?

— Asla… Dedikodular çıktıkları ağızları aşındırmaktan başka benim üzerimde bir tesir gösteremezler…

— Zevcenizin kıskançlığından bahsediyordunuz.

— Evet bu hakikati inkâr edemem…

— Duyunca kuduracak, köpürecek, dağlara çıkacak…

— En akur[1220] fırtınaların şiddetleri birkaç gün sürer… Ve daima yıldırımları, gümbürtüleri, sütlimanlıklar takip eder.

— Beyefendi, kızlarımın her biri birer kaza kurbanıdır. Bunu saklayamam. Fakat hiçbiri fuhuş hayatında gözü açılarak kalmış metalar nevinden değildir. Hüsn-i idâre edebilirseniz[1221] masum bir bakirle evlenmiş kadar memnun ve mesut olabilirsiniz…

— Bu nasihatlerinize teşekkürler ederim.

— Alacağınızı bir ana baba evinden alıyormuşsunuz gibi alacaksınız. Şimdi ne söylesem beyhudedir. Birbirimizi sonra anlayacağız…

1220 akur: kudurmuş

1221 hüsn-i idâre etmek: iyi yönetmek

— Siz de beni sonra takdir edeceksiniz…

— Şimdi sizi atölyeye götüreceğim. Orada kızların arasında bir kahve içeceksiniz. Hangisini gönlünüz çekerse bana söyleyeceksiniz.

— Hanımı alıp buradan gitmezden evvel elbette yurda bir tediyede[1222] bulunacağız…

— Şüphesiz…

— Bunun miktarını anlayabilir miyim?

— Bin beş yüz, iki bin lirayı geçmez…

— Bu para ne namla alınıyor efendim?

— Deftere bakacağız. Kızın buradaki ikameti müddetince olan masarifi hesaplayacağız. Yurt tabii sarfiyatını istihsal edecektir. Ve sonra idaremize de elbette bir şey bırakacaksınız…

— Memnun olursam sizi memnun etmeye çalışacağıma şüphe etmeyiniz, paranın miktarını istiksaren[1223] söylemiyorum. Affedersiniz bir şey soracağım…

— Buyurunuz.

— Buradan kız almaya gelen her yiğit defaten bu miktarı tediyeye muktedir olabilir mi?

— Efendim bu para müşterinin mali kudretini tayin hususta bizim için bir mihenktir. Bu meblağı hemen peşin tesviye edemeyen[1224] kopuklara kız vermeyiz… Evlenmek şeri kanunu bir âdet ise metres almak bir lükstür. Bu hakikati niçin saklayayım? Biz üç dört günlük değil, âdeta uzun müddet geçim için kız veriyoruz.

— Benim niyetim de öyle… Lakin geçinilemezse verilen bu para ne olur?

— Tamamıyla yurda kalır…

1222 tediye: ödeme
1223 istiksaren: çok görerek
1224 tesviye etmek: ödemek

— İzahatınıza teşekkür ederim… Affedersiniz. Gözü kapalı bir iş görmüş olmamak için istizahatta[1225] bulunuyorum…

— Aa, bu hakkınızı teslim ile ciddiyetle hareketinize memnun olurum. Sağlam işlerde her şeyi evvelden düşünmek icap eder.

3

Ragıp Şeyda Bey atölyede kahveyi içer, malların üzerinde baygın baygın göz gezdirir. Bonboncu dükkânındaki şekerlemelerin hepsini yemek isteyen aç çocuk gibi nazeninlerden hangisini intihap edeceğini şaşırır. Kimi bademli, kimi fıstıklı, kimi kaymaklı, kimi mentalı, vanilyalı… Her çeşitten var… Yurda birkaç bin lira kapora bıraksa da mukabeleten her ay bu kızlardan birini alıp götürse lezzetine kandıktan sonra onu getirse, diğerini götürse… Birer birer hepsinin çeşnisine baksa… Fakat müdire böyle bir pazarlığa yanaşır görünmüyor…

Zavallı adamın gözleri, kâh kemiksiz bir gerdanın yumuşak saten sahasında gezinerek kâh beyaz bir göğsün hadd-i fâsılından[1226] aşağı süzülerek kâh gül pembesi bir yanağın kokusunu alırcasına bitaplıklara düşerek bütün çiçeklerin üzerlerinde hayran hayran dolaşıyor. Bir türlü intihabını yapamıyordu. Nihayet açık kumral, mağrur bakışlı pek turfanda bir simada karar kıldı. Beyefendinin bu göz takıntısına Ulviye Melek dikkat etti.

*

Atölyeden salona döndüler.

Müdire müftehir[1227] bir göğüs şişkinliğiyle sordu:

— Beyefendi kızlarımızı nasıl buldunuz?

Ragıp Şeyda Bey iki derin nefes arasında âdeta küçük bir iniltiyle cevap verdi:

— Elhak, birbirinden hasna müstesna[1228] kumrular…

1225 istizahat: açıklamalar isteme
1226 hadd-i fâsıl: ayrım çizgisi
1227 müftehir: övünen
1228 hasna müstesna: çok güzel, benzeri az bulunan kadın

— Gönlünüz hangisini çok beğendi?

— Vallahi bunu söylemek müşkül… Bıraksalar hepsinin arasında bir sultan hayatı geçirmek isterim.

— Ah bu mümkün değil. Sultanın adı kaldı. Hayatı tarihe geçti. Yalnız birini intihaba hakkınız var. Gönlünüz en ziyade hangisini çekti?

— Köşedeki makinede işleyen lacivert bluzlu açık kumralı.

— Nevvare'yi… Fakat bu kızı size hiç tavsiye etmem.

— Niçin?

— Çok körpedir de onun için.

— Bu tavsifle[1229] sanki onu bana yermiş mi oldunuz?

— O yaşta epeyce bir sergüzeşt sahibidir. Boğazı intihar ipinden kurtarılmıştır. Dikçe kafalıdır.

— Ben, içkinin, havanın, kadının, her şeyin sertinden hoşlanırım.

— Bu kız hakkındaki rivayeti ben dinlediğim gibi kabul ettim. Hiç tetkik[1230] ve tahlile[1231] girişmedim. Söylenenler doğru mu bilmiyorum… Bence Nevvare canlı bir muammadır. Arada sırada kendini yoklayan tutamakları olduğunu da söyleyeyim…

— Genç kızın densizliklerinde de ruha sefa veren letafetler vardır…

— Siz bilirsiniz…

— Kendisiyle yarım saatçik yalnız bulunabilir miyim?

— Kabil…

*

Ragıp Şeyda Bey'i diğer bir odaya aldılar. O şimdi kızın gelmesini beklerken:

"İkimizi bir odaya koysalar

1229 tavsif: niteleme
1230 tetkik: inceleme
1231 tahlil: çözümleme

Üstümüze altın kilit vursalar" şarkısını mırıldanıyordu. Nevvare, boyasız ve hemen tuvaletsiz ihmalkâr bir kıyafetle içeri girdi. Çehresi asıkça idi.

Şimdiki kadın vücutlarının açık tarafları, mestur[1232] kısımlarından fazla… Kollar, koltuk altları, yarıdan ziyade göğüs… Dizlerden biraz yukarı bacaklar… Bütün gözlere serili…

Zannedersiniz ki karşınızda modaya tebean[1233] giyinmiş bir kadın değil, hemen parende atmaya hazır bir cambaz kızı var. Her harekette bu çıplaklığın pergârı[1234] biraz daha açılıyor… Binaenaleyh eskiden var olan teşhîr-i beden[1235] hicabı da yavaş yavaş ortadan kalkıyor. Henüz biraz sıkılma var. İnkâr etmeyelim. Fakat salonlarda büsbütün soyunmaya utananlar, cascavlak olmak için şimdi ormanlara gidiyorlar… Maymunlara kostüm giydiren medeniler kendileri soyunuyorlar. Medeniyetin ince esrarı belki hayvanlarla bu kıyafet mübadelesindedir.

Ragıp Şeyda Bey malumdan meçhulü bulan muadeleciler[1236] gibi kızın görünür uzuvlarından görünmeyenlerinin güzelliklerini keşfe uğraşarak onu gözleriyle yercesine didiklemeye başladı. Bu, pür-taravet[1237], ay parçası afet yüksekçe bir para mukabilinde kendinin olacaktı. Onu alıp istediği yere götürebilecekti. Belki bu pazarlık kendine tuzluya oturacaktı. Fakat her ne miktar talep edilse de yeriydi. Bunun randevuhane metalarına andırır hiçbir tarafı yoktu. Bu, tavırları asil, duruşu mağrur bir aile kızıydı. Ragıp Bey'in yalnız üzerinde gözleri karardığı nokta aralarındaki yaş uçurumuydu. Hemen hemen büyükbaba ile torun gibiydiler…

Bu olgun *amant*, körpe metresiyle söze hangi vadiden girişebileceğini düşündü. Başlayacak münasebetleri hakkında istimza-

---

1232 mestur: örtülü
1233 tebean: uyarak
1234 pergâr: pergel
1235 teşhîr-i beden: vücudunu açma
1236 muadele: denklem
1237 pür-taravet: çok taze

cen[1238] lakırdı açmayı muvafık buldu. Lakin "Metresim olmak ister misin?" demeyi pek kaba gördü. İlk ağızda bir samimiyet göstermek için en tatlı sesiyle sordu:

— Zevcem olmak ister misin?

Kız bu suale hayretini gösterir bir dudak büküşle perestişkârını[1239] yukarıdan aşağı bir süzdükten sonra:

"Hayır…" dedi.

Uğradığı bu inkisâr-ı hayâl[1240] ile evvelce iştihadan sulanan ağzının salyaları birden kuruyan Ragıp Bey tekrarladı:

— Hayır mı? Yanlış mı anlıyorum…

— Yanlış anlamıyorsunuz. Hayır…

— Peki ama yavrum. Sen bu odaya mutlak benim bir şeyim olmak için geldin. Zevcem olmazsan nem olmak istersin?

— Kerimeniz…

Yaşlı talip dalga geçiren bir sandalda imiş gibi iskemlesi üzerinde yükselip alçaldıktan sonra:

— Burayı ziyaret edenlerin kerime aramaya gelmediklerini sen benden âlâ bilirsin…

— Metres almaya gelirler…

— Hah işte bravo… Ben de bu fikirle geldim.

— Herkes düşüncesinde hürdür…

— Benim buraya ne maksatla geldiğimi, senin bu odaya niçin gönderildiğini bildiğin hâlde neden böyle serkeşleniyorsun[1241]?

— Ben de mantıksız bir şey söylemedim sanırım…

— Pek mantıksız değil… Belki biraz nezaketsiz.

— Olabilir a… İnsan hâli bu…

1238 istimzacen: mizacını öğrenmeye çalışarak

1239 perestişkâr: tutkun

1240 inkisâr-ı hayâl: hayal kırıklığı

1241 serkeşlenmek: dik başlı olmak

— Ha şöyle, kusurunu itirafla biraz yola gel…

Kız cevap vermedi. Önüne baktı. Ah latif mahluk! Bu densizlik nedir? Nazlanıyor muydu? Gönlünden neler geçiyordu? Nihayet ram olacağa benziyordu. Söner gibi olduktan sonra yeniden şulelenen bir ümitle Ragıp Bey:

— Kapalı, ihamlı konuşmaya ne lüzum var. Ben buraya metres almaya geldim. Kısmetim karşıma seni çıkardı.

— Karşınıza beni kısmetiniz çıkarmadı. Atölyeden seçtiğinizi gönderdiler…

— Ha öyle, ha böyle! O kadar kızın içinde gönlüm seni çekti. Ne diyeceksin bakalım şimdi? Metresim olmak istemez misin?

— Kendi reyime kalsa istemem…

— Hilâf-ı reyin[1242] olarak da bunun ihtimali var mı?

— Belki…

Bu ihtimal sözünde Ragıp Bey bir kabul kuvveti gördü. Cesaretini arttırarak:

— Küçük hanım mühimce bir servet sahibiyim. Her şeyim var. Yalnız kollarımın arasında senin gibi bir melek yok. Hayatım, bütün varım menalim[1243] hep senin, istediğin kadar elbise, elmas, oto, sefahat, eğlencenin her nevi, seyahat, en son lüks hayat… Kâbil-i tasavvur[1244] ne arzu edersen…

Nevvare'nin ruhu tanıyamadığı ufuklara doğru uçarak yüzünde dalgın bir tebessüm gezindi. Ve sonra içini çekerek muhatabına bakındı. Ragıp Bey bu teslimiyet turlarından büsbütün cesaretlenerek hemen ayağa fırladı. Jönprömiye[1245] rolüne çıkan acemi bir aktör gibi ellerini ovuşturarak kızın etrafında birkaç defa döndü. Ve döndükçe avının üzerine atılmaya hazırlanan çaylak vahşetiyle gözlerinin ateşi artıyordu. Nihayet pervane, karşısındaki saçların

[1242] hilâf-ı rey: karşıt görüş
[1243] menal: mal mülk
[1244] kâbil-i tasavvur: hayali mümkün
[1245] jönprömiye: genç oyuncu, jön

güneşi üzerine kapandı. Bu altın iltimalı[1246] şampanya iksirini hâlet-i nezi[1247] andırır bir garam ile yudum yudum çekip kendinden geçerken tık tık dışarıdan oda kapısı vuruldu… Ulviye Melek ziyaretçilerine aşkın kevserini böyle tattırır fakat yutturmazdı…

Ragıp Şeyda Bey, bu müskir[1248] buselerin balları ağzında iken ve o deraguşun sersemliğinden henüz ayılmadan Kokotlar müdiresiyle pazarlığa oturdu. Nevvare'yi alıp götürmek için o şimdi bütün malını değil, canını bile vermeye hazırdı…

4

Ragıp Şeyda Bey, körpe metresiyle Şişli'nin şık bir apartmanına yerleşti. Gönlünün iki kanadını fora bu yeni sevdaya, cüzdanının ağzını da alabildiğine israfa açtı… Her ne sarf etse acımıyor, her ne semahat[1249] ve fedakârlıkta bulunsa Nevvare'nin sarı saçları, baygın ela gözleri önünde hep unutuyor, dünyada metresinden başka her şeyi kıymetsiz, manasız buluyordu.

Kırkından sonra azanın bu hâli teneşire sürermiş kavlini düşündükçe kendi kendine:

— Sürsün diyordu, sürsün… Mademki eninde sonunda bu delikli tahtaya uzatılacağız… Önümüze çıkan her zevk ve neşe fırsatından niçin istifade etmeyelim?

Fakat bir sabah Ulviye Melek'in kapı çıngırağı apartmanı çın çın çınlatan bir helecanla çırpındı. Zil çalınıyor muydu? Yoksa yerinden koparılıyor muydu? Bu artsız, arasız zırıltının aksiyle bina sinirli bir adam gibi inim inim inlerken bütün kulaklar dışarı dikildi. Bu şamata arasında kapıya koşan Şebistan haykırıyordu:

— Dur ayol, deli mi oldun? Bozuldu, dağıldı, bitti. Zili bırak… Hiç böylesini de görmedi. Terbiyesizin zoruna bak. Dur… Elin kırılsın geliyorum. İşte…

[1246] iltima: parıldama
[1247] hâlet-i nez: can çekişme hâli
[1248] müskir: sarhoş edici
[1249] semahat: cömertlik

Kapıyı açınca Şebistan bütün bütün şaşırdı. Önde bir hanım, arkada Habeş bir hizmetçi içeriye ilk adımlarını atar atmaz bağırıştılar:

— Aman bir iskemle… Bir yudum su…

Çiçek çıkarmış gibi soluk alnı ter habbeleriyle[1250] dolan hanım:

— Aman Nevada, belimden tut. Artık bacaklarım vücudumu çekmiyor… Düşüp şimdi şuraya uzanıvereceğim…

Habeş, derhâl hanımın vücudunu orta yerinden kavradı. Şebistan'ın hiddeti hemen sükûnet buldu. Çünkü karşısındaki sahnenin hiddetinden müteessir olmuştu. O, iskemleye suya koşarken koridordan fıskıyevari[1251] kabarık kâküllü birkaç genç baş uzandı. Bu mütecessis[1252] nazarlar, hizmetçinin payandasında duran ziyaretçi kadının bitik bakışlarıyla çarpıştı. Zavallı kadın göğsüne yaslandığı Habeş'e ufak ufak şöyle mırıldanıyordu:

— Düğün var gibi içerisi genç kadınla dolu… Ah bilsem kocamı ayartan hangisi?

Şebistan, iskemleyi suyu koşturdu. Hanımı oturttular. Nevada el çantasından küçük bir şişe çıkardı. Bundan, su dolu bardağa beş on damla akıttı. Yeni ağız çocuk gibi başından tutarak yavaş yavaş içirdi. Zavallı kadın her yudumda gözlerini koridora kaydırarak kocasını ayartan başı arıyordu.

Sonra Habeş, hanımının önüne diz çöktü. Bileklerini, dizlerini ovmaya başladı. İki zenci insiyaki[1253] bir kaynaşışla ilk nazarlarda birbirine ısınmışlardı. Şebistan da bu ovma ameliyesinde Nevada'ya yardıma girişti.

Kendine gelir gibi olduktan sonra bu asabi ziyaretçi salona alındı.

[1250] habbe: küçük tane

[1251] fıskıyevari: fıskıye gibi

[1252] mütecessis: meraklı

[1253] insiyaki: içgüdüsel

Ulviye Melek herkesten evvel işin ne olduğunu anlamıştı. Gözükmemeleri için kızlara tembih etti. Bu nevden davacı kadınların ziyaretlerini kabul etmek de bir dert idi, etmemek de… Kokotlar Müdiresi şimdiye kadar böyle vakaların türlüsünü görmüştü. Bu gelen kadının ilk adımda gösterdiği bu sinir hâlleri ihtimal ki içeriye kabul olunmak için bir saniadan başka bir şey değildi. Kocalarına metres bulduğu kadınların hiddetli suretlerine kapıyı kapamak yüzünden çok belalara uğramıştı.

İlk adımda ayılan bayılan bu sabah ziyaretçisi böyle zaruri bir kabul ile içeri alınmıştı. Şimdi apartmanda üst perdeden bir hengâme kopacaktı. Yurda karşı ağır ithamlarla dolu böyle bir vaveylanın kapı önünde, sokakta patlamasından ziyade içeride olup bitmesi ehvenişerdi.

Ulviye Melek şimdi birçok hakaretleri kelbî bir tebessümle yalayıp yutmak mecburiyetinde kalacaktı. Fakat mantıksız, akılsız şikâyetlere, tecavüzlere karşı bazen o da bitahammül[1254] kalarak mukabeleden kendini alamazdı.

Misafir hanım aldığı ikinci kordiyalin son yudumunu çekerken müdire, salondan içeri girdi. Sinirli kadın, her temas ettiği şeyden çekinir bir tiksintiyle oturuyordu. Geleni, evvela cepheden dik ve sonra dargın bir çocuk gibi yandan bakışlarla bir müddet süzdü. Müdire tedafüi[1255] bir vaziyette bekliyor, misafirin gözleri gittikçe ateşleniyordu. Vaktiyle güzel bir kadınmış. Fakat kıskançlıktan hırçınlıktan solmuş, porsumuş, erimiş… Simasında eski letafetinden kala kala şimdi donuk bakan bir çift siyah, iri göz kalmış…

Kadın, hasta ağzıyla sükûtu bozarak:

— Hanım affedersiniz. Ben neredeyim? Siz kimsiniz?

Ulviye Melek bu suallerin önünde biraz mütehayyir[1256], biraz müstehzi:

[1254] bitahammül: tahammülsüz
[1255] tedafüi: kendini koruyan
[1256] mütehayyir: şaşmış

— Hanımefendi rüya görmüyorsunuz zannederim. Ayağınızla geldiğiniz yeri ve aradığınız kimseyi elbette bilirsiniz…

— Burası bir yurtmuş. Siz de içinde müdire imişsiniz.

— Evet burası bir yurttur. Ben de müdiresiyim…

Misafir aldığı bu cevabın hakikate derece-i mutâbakatını[1257] etrafını ihata eden[1258] eşyanın lisanıhâllerinden[1259] anlamak ister gibi her cihete derin derin göz gezdirdikten sonra:

— Bu yurt tabirinin sakfı altında gizlenen şeyleri ve sizin burada ne iş gördüğünüzü kendi ağzınızdan dinlemek isterim…

— Fakat ne salahiyetle efendim? Bir hakk-ı teftîşiniz[1260] var mı? Ben de bunu bilmek isterim…

— Ben ne dâhiliye ne de adliye vekâletlerinden bir teftiş vazifesiyle gelmiyorum… Fakat bugün karşı karşıya kozumuzu pay edemezsek şikâyetim bu makamlara ve daha ötelere, semalara kadar yükselecektir.

— Sizin gibi ilk defa gördüğüm bir hanımla pay edilecek ne kozum olabilir?

— Acele etmeyiniz. Şimdi bütün kozu kozalağı meydana dökeceğim. Zaten tahammüle takatim kalmadı. Evvela siz söyleyiniz. Söyleyiniz hanım, söyleyiniz. Siz bu evde ne türlü ticaret yaparsınız?

— İşçi kızlarım vardır. Çalıştırırım.

— Hangi işte?

— Biçeriz, dikeriz. Makine ile bluz, çorap, bone, dantela öreriz.

— Bunlar alelade işler. Çalışanlara çok para getirmezler. Siz büyük kazançlı başka fino işler de görüyormuşsunuz…

— Bu fino iş ne demek anlayamıyorum.

1257 derece-i mutâbakat: uygunluk derecesi

1258 ihata etmek: çevrelemek

1259 lisanıhâl: hâl dili

1260 hakk-ı teftîş: inceleme hakkı

— Anlatıncaya kadar uğraşacağım…

— Demek siz buraya aleyhimde epey dolgunlukla gelmişsiniz… Rica ederim neler duyduğunuzu evvela siz söyleyiniz.

— Neuzibillah[1261] çok fena şeyler… Hanım çok fena şeyler. Yurdunuza Fransızca bir ad koymuşlar…

— Ne imiş o ad?

— Ben Frenkçe bilmem fakat bunu ezberledim…

— Ne imiş rica ederim?

— İdarehanenize "Bazar d'amour" diyorlar…

— Ne demekmiş o?

— Bunu bilmediğinize inanır mıyım hiç?

— Böyle uydurma şeyleri nereden bileceğim?

— Haydi bilmemiş olunuz da ben söyleyivereyim… "Aşk pazarı" demekmiş…

— Ah, pek acayip! Aşk pazarlarda okka ile mi satılırmış?

— Ne bileyim ben? Bunu alıp satanlar elbette aralarında kullandıkları kantarı bilirler…

— Aman ya Rabbi neler duyuyorum?

O, hâlsiz, çelimsiz görünen kadın iki elini kalçalarına koyup davranmaya uğraşarak:

— Her sözüme karşı tecahülden gelme. Sen kendini zeki, âlemi sersem mi sanıyorsun? Karı ben senin cemaziyelevvelini bilirim[1262]. Ulviye Melek, dişi pezevenk…

— Kendine gel kadın. Sinirli ol, deli ol, edepsiz ol, ne olursan ol, sen beni kendi yurdumda bu suretle tahkir edemezsin[1263].

— Ederim… Hay hay ederim!.. Bu sana azdır rezil karı!..

1261 neuzubillah: "Allah'a sığındık' anlamındaki söz

1262 cemaziyelevvelini bilmek: gizli saklı geçmişini bilmek

1263 tahkir etmek: aşağılamak

— Bana iyi bak. En kenar, en düşkün mahalle karıları ağzıyla ne kadar köpürsen beni kendin gibi çirkeflendiremezsin. Ben şimdiye kadar ne böyle sözlerin hatibi oldum ne de muhatabı… Böyle taaffünat[1264], kararmış vicdanlara menfez olan kirli ağızlardan çıkar.

— Kimi kandırmak için kullanıyorsun bu ağızları? Bu âlemde senin vicdanından daha karası bulunabilir mi? Böyle lakırdı ebeliğiyle beni susturamazsın. Kocamı isterim. Nereye sakladın? Çıkar kocamı?

— Hangi kocanı?

— Topla ağzını… Benim birkaç kocam yok… Bir tane idi onu da elimden aldınız. Nereye kapattın kocamı? Söyle…

— Sen tımarhaneden dışarı mı uğradın hanım? Hiç koca saklanır, kapatılır mı?

— Sen bu marifeti yaptın. Koskoca adamı ortadan yok ettin. Menhus[1265] kaltak… Kendi hanesinden başka yer yurt bilmeyen adam şimdi haftalar geçiyor da evinin barkının semtine uğramıyor…

— Kocan kim hanım? Böyle coşkun bir kâriz gibi dolup taşacağına meramını yoluyla anlat, iş ne imiş bilelim.

Sinirli kadın bir cenaze nevhası kopararak:

— Evet, kocam mı? Ragıp Şeyda Bey…

— Evet aklıma geliyor… Defterimizde böyle bir kayıt olmalı.

— Aklım çileden çıkacak. Bu ne terakkidir? Siz defterle mi muamele yaparsınız? Ticaret odasında kaydınız var mı? Şimdi bildin mi kocamı? Ragıp Şeyda Bey… Etine dolgun, kısa boylu, kırmızı yüzlü… Kanlı canlı bir adam…

— Dedim ya biraz hatırlıyorum…

— Elbette hatırlayacaksın… İnkâr edemezsin. Öyle ters bir iddiaya kalkarsan kocamın buradan bir kız alıp götürdüğünü sana yirmi kişiyle ispat ederim.

1264 taaffünat: kokuşmalar

1265 menhus: uğursuz

— Evet Ragıp Şeyda Bey geldi. Benden alelusul bir işçi kız istedi. Verdim…

— Alelusul ne demek? Siz buradan ne iş için kız verirsiniz?

— Kola, ütü, dikiş…

— Evet verdiğiniz kız kocamı pek iyi kolalayıp ütülüyormuş… Dikiş… Dikiş… Dikiş… Her gün, her saat…

— Mazmun[1266] mu söylüyorsunuz hanım?

— Ben mazmun bilmem. Hem mazmun söyleyecek keyifli bir hâlde değilim…

— İnsan kolalanıp ütülenir mi?

— Siz büyük hünerversiniz[1267]. İnsanı bir kazdan âlâ yolup ütüleyebilirsiniz.

— Fesuphanallah!

— Bu hayreti sen değil, ben göstermeliyim. Bu kızın kocamla beraber bir apartmanda baş başa ne kolalayıp ütülediklerini, ne dikiş diktiklerini bana söyler misin?

— Kendi yurdumun haricinde olup biten şeyleri ben ne bileyim?

— Tecahülden[1268] gelme kadın! Verdiğin kızı kocam kendine metres yapmış.

— Bana ne!..

— Nasıl bana ne?

— Ben kızı hüsnüniyetle[1269] verdim. Kocan suiniyet[1270] sahibi imiş. Buna ben ne yapabilirim?

— Verdiğin kızı ne hizmet, ne fiil için yetiştirdiğini elbette bilirsin…

1266 mazmun: dolaylı olarak söylenen güzel söz
1267 hünerver: hüner sahibi
1268 tecahül: bilmezden gelme
1269 hüsnüniyet: iyi niyet
1270 suiniyet: kötü niyet

— Gönlünü etmeyi bilince genç kız her hizmete gelir…

— Ha şöyle! Yola gel, açık konuşalım…

— Kapalı konuşuyorsam kabahat bende değildir.

— Ya kimdedir?

— Sizdedir…

— Şimdi hafakandan gideceğim. Kocam azmış. Sen onun azmasına hizmet etmişsin. Ara yerde kabahatli ben oluyorum öyle mi?

— Evet…

— Bu garip iddianı ispat et.

— Ederim lakin söyleyeceğim acı sözlere dayanabilir misin?

— Sözlerin hakikatse dayanırım…

— Pek boş bir kadına benzemiyorsun. Belki seninle de anlaşırız. Belki seni de üzüntüden kurtarmaya muvaffak olurum…

— Kocamı bana iade suretiyle mi?

— Hayır…

— Başka türlü beni ızdıraptan kurtaramazsın.

— Acı sözlerime tahammül etmeye verdiğin vaatte duruyor musun?

— Duruyorum.

— Öyle ise zavallı hasta beynine bir ameliye yapacağım. Dişini sık.

— Peki fakat tahammülümün derecesini suistimale vardırma…

— “Kocam azmış.” diyordun… Niçin azıyor kocan? Sebebini riyasız, yalansız izah edebilir misin?

— Ne bileyim ben…

— Sen bilmiyorsan ben söyleyeyim. Bir koca karısından bıkarsa azar…

— Pek acı söylüyorsun.

— Acı ama hakikat.

— Yüreğime koskoca bir yara açtın.

— Şimdi o yaranın üzerine tuz bastıracağım. Dayan… Onu kotorize edelim[1271]. Teşennücden[1272] kurtaralım. İltiyam[1273] için böyle lazımdır. Beni bir dost gibi dinle. Sözlerime inan.

— Peki, kocam benden bıkabilir.

— Niçin?

— İşte bunu da bilmiyorum.

— Daha evvel sen ondan bıkmadığın için.

— Bu benim elimde mi? Her gün daha fazla seviyorum. Nasıl bıkabilirim? Hem kocamdan bıkmak ve bu bıkkınlıkla onun taht-ı izdivâcında[1274] yaşamak bir saadet midir? Bana nasıl nasihatler veriyorsun?

— Hanım bütün hastalıkların baş ilacı perhizdir. Aşkta mağlup düşmemek için tavsiye olunacak mukavvi[1275] himyedir[1276]. Yani kocaya düşkünlük göstermemektir. Sen ise bu formülün aksine hareket ettin, değil mi?

— Ben kocamın gözünün içine bakardım. Her kımıldanışından, nefes alışından meramını anlamaya uğraşırdım.

— Ah, ah! Zavallı akılsız kadın!.. İşte böylelikle kendinden bıktırdın.

— Ya ne yapaydım hanım? Ne yapaydım?

— Bunun ilacı var…

— Nedir?

— İki aşk karşı karşıya çok yaşayamazlar. Bir zaman sonra ya evvel biri yahut ki ikisi birden ölür. İki aşktan biri ölüp öbürü kalınca tekmil ızdıraplar bu kalan tarafa yüklenir. Bu zavallı için

1271 kotorize etmek: yakmak
1272 teşennüc: buruşma
1273 iltiyam: iyileşme
1274 taht-ı izdivâc: evlilik sözleşmesi altı
1275 mukavvi: kuvvet ilacı
1276 himye: perhiz

artık hayat cehennem azabına döner… Bazı şazlar[1277] olabilir fakat tabiatın umumi kaidesi budur. Mademki ölen aşkın mezarı önünde vefakâr bir kalple mecruh[1278] kalmak korkusu vardır. Bu tehlikeye karşı evvelden tedbir almak lazımdır.

— Ah, ben çok bön kadınmışım! Bunları hiç bilmiyordum. Neler işitiyorum. Nasıl tedbir almalı hanım? Nasıl tedbir?

— Kendi aşkınızı zayıflatıp karşınızdakini semirtmeli…

— Bunun reçetesi var mıdır?

— Bir tek ilacı vardır…

— Nedir?

— Hıyanet…

— Oh… Ben aksi itikatte idim. Bir koca, karısının hıyanetini duyunca ondan hemen soğur sanıyordum.

— Bilakis Hanım bilakis… Siz beyinizin hıyanetini duyunca hemen ondan soğudunuz mu?

— Hakkınız var… Bu felaketi duyunca ona daha ziyade ateşlendim.

— O hâlde hakikati kendi kalbinizden uzaklarda aramaya hacet var mı?

Misafir hanımın saf havsalası bu şeytani iğvayı birdenbire kavrayamadı. Yarım dakikalık bir düşünce geçirdikten sonra dalgın gözlerini bu iğfalkâr[1279] muhatabesine tevcihle:

— Benim gönlüm kocamda iken üzerine bir başkasını nasıl sevebilirim? Bu olsa olsa yapma, zoraki bir muhabbet olur. Hakiki bir sevgi olamaz ki…

— Hanım güldürme beni. Hakiki sevgi o, nerede kimin gönlünde var şimdi?

[1277] şaz: müstesna
[1278] mecruh: yaralı
[1279] iğfalkâr: kandıran

— Hiç uzağa gitmeyiniz. İşte o burada, karşınızda, benim gönlümde var.

— Muhabbetinizin halisiyetine bu kadar güvenir misiniz?

— Güvenirim. Çünkü çok yıllardan beri o hiç bozulmadı. Arttı. Eksilmedi.

— Böyle olmasının sebebi var. Siz kendi hissiyatınızı tahlil edemiyorsunuz. İzdivacınız müddetinden beri hiç karşınızda size ilanıaşk[1280] eden diğer bir erkek çıktı mı?

— Ne yalan söyleyeyim çıkmadı. Ben de böyle bir şeye mahal verecek hercailiklerde[1281] bulunmadım. Böyle tehlikelerden daima kaçtım.

— Herhangi bir kadın için böyle bir tehlike mukadder olunca ondan kaçılamaz hanımefendi… Hiçbir hususta kadere itikadım yoktur. Lakin güzel bir kadının mutlak iğfal olunmak mukadderliğiyle yaratıldığına imanım vardır… Hanım, siz zevciniz için bu ana kadar muhafaza etmiş olduğunuz bu sadakatinizi gönlünüzün vefakârlığına değil, sizi iğvada şeytanın geç kalmış olmasına medyunsunuz…

Söz böyle hasbihâl şekline dökülünce derdine bir ortak arayan Fahire Şeyda Hanım'ın muhatebesine olan büyük iğbarı biraz kırılmıştı. Şimdi de onun ağzından duyduğu bu hüküm, bir güzel kadının mutlak iğfal olunmak mukadderliğiyle yaratıldığı hükmü, gönlünü ona âdeta ısındırır gibi oldu. Demek ki kendisi, nasıl olup da bir kocanın meşruiyetiyle iktifa ettiğine şaşılacak kadar güzel bir kadındı. Bu söz maziye mi aitti yoksa hâlin de bunda bir hissesi var mıydı? Acaba Fahire Şeyda hâlâ bir erkeği teshir edecek bir hüsn ü ânda[1282] mı idi? Bu ihtimal bir parça yüreğine su serpti.

Yabancı bir erkekle sevişmek ve sonra kocasına "Bana ettiğin hıyanetin işte bir aynını da ben sana yapıyorum." demekte ne büyük

---

[1280] ilanıaşk: aşk ilanı

[1281] hercailik: kararsızlık

[1282] hüsn ü ân: güzellik, cazibe

bir teşeffi[1283] vardı. Oh, bu düşüncelerle yüreği nasıl serinliyordu. Bu reçetenin daha şimdiden şifalı tesirini görmeye başlamıştı. Ragıp Şeyda Bey onun bu sadakatsizliğini haber alınca kim bilir ne kadar telaşlara düşecek, onu bu sevdadan vazgeçirmek için önünde diz çökerek "Karıcığım! Ben ettim, sen etme…" diye ne kadar yalvaracak, diller dökecekti. Fakat bu tatlı tahayyüllerin tahakkuku[1284] kabil miydu? Fahire Hanım'ın aklı yine ihtimal ile muhal[1285] arasında sendeledi. Ve iniltiye benzer bir sesle sordu:

— Hanım, Allah göstermesin ya farzımuhal[1286] olarak söylüyorum ben kocamdan bu suretle intikam almaya kalkışmış olsam doğru söyleyiniz artık beni seven olur mu? Çünkü üzüntü beni bitirdi. Aynada kendi kendimi tanıyamaz bir hâle geldim.

— Hanımefendi vakıa üzüntüden biraz sararıp solmuşsunuz. Ama ne kadar buhranlara uğrasa güzel yine güzeldir. Melahatiniz bütün fırtınalara karşı koymuş. Bir sizi kendi elimle giyindireyim. Bir tuvalet yapayım kaybettim sandığınız güzelliğinizin derhâl avdetine şaşıp kalacaksınız. Fakat bu üzüntüleri bırakmanız şartıyla. Sadakatsiz bir kocanın arkasından koşmak, ardı gelmez kıskançlık kavgalarıyla hem kendi kendinizi yiyip bitirmek hem onu canından bıktırmak, bu ucu çıkar bir yol değildir. Vefasızı kendi hâline bırakmalı. Nadim oluncaya kadar sürtsün dursun. Siz de beri tarafta bir gönül eğlencesiyle avunmalısınız…

— Tesellileriniz hissiyatımı okşamakla beraber bazı sözlerinizi yine tuhaf buluyorum…

— Ne gibi?

— Şimdi ben bana giydireceğiniz elbise, yapacağınız tuvaletle gönül pazarına âşık aramaya mı çıkacağım?

— Yok, ben böyle demedim…

1283 teşeffi: öç almakla rahatlama
1284 tahakkuk: gerçekleşme
1285 muhal: belirsiz
1286 farzımuhal: tutalım ki

— Ya kısmetim açılsın diye niyet kuyusundan taş almaya mı gideceğim?

— Affedersiniz. Çok tecrübesizsiniz hanımefendi.

— Ben tez canlı bir kadınım. Ne olacağını bana çabuk anlatır mısınız?

Ulviye Melek, karşısındaki saf kadının yüreğinde kopan fırtınayı anladı. Onu bir futbol topu gibi tekmeleri altında istediği tarafa fırlatabileceğini hissetti. Gayet mülayim bir sima ve tatlı sesle:

— Hanımefendi, sizi gönül pazarına çıkaracak değilim. Asaletiniz, iffetiniz buna mânidir. Seven her kadın kısmetini pazarda bulmaz. Kaderin bu öyle bir cilvesidir ki o bazen kendi kendine gelir. İffetin demir kapısını zorlayarak kimseden müsaade almadan hemen habersizce içeri girer, yerleşir… Sonra cincilerin hiçbir efsunu, tıbbın hiçbir ilacı, insanların hiçbir topu tüfeği onu yerinden kımıldatamaz.

— Anlamak istediğim bu değil. İşte yine tekrarlıyorum. Ben şimdiye kadar kocamdan başkasını sevmedim. Yine de seveceğime ihtimal vermiyorum. Ona hareketinden nedamet getirtmek için bir muvazaa[1287] yapmak istiyorum. Fakat bu an-kasdin[1288] seveceğim erkeği nerede bulacağım?

— Siz bir kere buna katiyen niyet ediniz. Hayallerinizde beliren aşk kahramanı çok sürmez, hakikat âleminde de karşınıza çıkar.

— Nasıl? Nasıl? İşte bunu aklım bir türlü almıyor…

— Pek acemisiniz hanımefendi… Kocanızın muhabbeti sizi büyülemiş, gözlerinizi perdelemiş, size dünyayı göstermemiş… Bu ana değin kim bilir ne kadar erkek gözü sizden ufak bir mukabele görmek ümidiyle ateşlerini yüzünüze saçmıştır da sizin bundan asla haberiniz olmamıştır. Etrafınıza şöyle bir alıcı gözüyle dikkat ediniz. Neler göreceksiniz neler… Fakat böyle şeylere biraz idman ister.

[1287] muvazaa: danışıklı dövüş

[1288] an-kasdin: niyetli ve özel olarak

— Ne gibi?

— Mesela aşkın ağızdan çıkan lisanı aldatıcı olabilir. Lakin kalbin gözden göze akıttığı ifadeye hiç hile sığamaz.

— İşte bu da bir ilim, bu da bir sanat… Ben şimdiye kadar kimse ile böyle gözden göze konuşmadım. Kocamın beni mühimsemediği uzun zamanlarda belki ona ateşli nazarlarla bakmışımdır. Lakin ya ben anlatamadım ya onun anlama istidadı yok. Hiç aldırmadı.

— İşte siz de başkalarına böyle yapmışsınız. Size anlatmak isteyenler çok olmuş fakat siz fark edememişsiniz…

— Hanım siz pek çok biliyorsunuz. Aşk mektebinde mi okudunuz?

— Hayır hanımefendi! Aşkın hususi mektebi yoktur. Her yer onun dershanesidir.

— Şimdi ben, beni sevecek erkeği gözlerinden nasıl anlayayım?

— Hanım göz, ruh lisanının tercümanıdır. Bir erkek, seveceği kadının yüzüne baktığı vakit ya kızarır ya solar. Birdenbire benliği sendeler. İkinci, üçüncü, dördüncü, daha ileri tesadüflerde göz göze geldikleri zaman erkeğin aşkı sanki hâl-i müzâba[1289] gelir, kadının gözlerinden kalbine akmak ister. Böyle yeni doğan muhabbetin muhtazırane[1290] bakışıyla ömrünüzde sinirleriniz hiç titremedi mi hanım?

— Hiç… Ben kocamdan başka erkeğin yüzüne dikkatli bakmadım. Bakamam ki…

— Erkek, ateşini anlatmak istiyorsa hemen gözlerini başka tarafa çevirir, kaçar. Eğer ruhunu ruhuna gömmek istediği kadının gözlerinden ateşine ufak bir mukabele sezerse o zaman alev saçağa sarar.

Zavallı Fahire Şeyda Hanım'ın yüreğinde sebebini pek vazıhen[1291] tahlil edemediği yeni bir helecan vardı. O, kendinin bir ma-

1289 hâl-i müzâb: erimiş hâl
1290 muhtazırane: can çekişircesine
1291 vazıhen: açık olarak

ceranın kapısı önünde bulunduğunu biraz hissediyor gibiydi. Kocasından intikam almak için kendini bir talih oyununun cilvesine bırakacak; o, sokakların kalabalıkların içinde ruhuna sevda akıtacak baygın bakışlı erkekler mi arayacaktı?

5

Kokotlar müdiresi, sinirlerini yeni usul bir darbe ile zehirlediği Fahire Hanım'ı bir müddet avutmak için atölyeye aldı. Ona kumaş faturaları, biçki patronları, albümler gösteriyor, çaylar, pastalar, şekerlemeler ikram ediyordu. Bir aralık misafirini genç kızların ihtimamına bırakarak kendisi diğer odadaki telefona koştu. 2037 numarayı verdi. Muhavere açıldı:

— Alo, neresi efendim?

— Teshîl-i Muâmelât Şirketi…

— Cevherizade Baha Bey'i arıyorum…

— Kendisiyle konuşuyorsunuz efendim.

— Aa, Baha Bey siz misiniz? Ne güzel tesadüf…

— Kiminle müşerref oluyorum efendim?

— Müdire Ulviye Melek…

— Mesut oldum. Emriniz?

— Estağfurullah… Mühim bir iş…

— Teşekkür ederim. Haylazlıktan esneyip duruyordum…

— İstediğiniz kadar uzun sürecek ve pek olgun meyveler verecek bir iş…

— Emrinize hazırım hanımefendi…

— Hemen şimdi bize koşunuz. Bir dakika geçirmek büyük zıyadır[1292].

— Derhâl bir oto… Son sürat. Beş dakika sonra huzurunuzdayım efendim…

[1292] zıya: kayıp

Telefon kapandı. Filvaki sayılı dakika hesabıyla Cevherizade, Kokotlar Mektebi müdiresinin önünde isbât-ı vücûd etti[1293]. Gizlice bir odaya alındı. Henüz gençti. Sevimlice idi. Tebşir edilen işin kokusuyla çilli, kırmızı yüzünde sevinçler dalgalanıyordu.

Alelacele tuvaletine itina etmiş, galiba böyle günler için sakladığı yabanlıklarını giyinmişti. Meslekte kendinden daha üstün olduğuna şüphe etmediği müdirenin karşısında *à la comédien*[1294], mübalağalı bir "bonjur" yaptı.

Bu ifrât-ı ihtirâma[1295] kadın da pohpohluca mukabele etmek isteyerek ince tebessümüyle:

— Baha Bey, siz hakikaten bir *homme de génie*'siniz[1296].

— Estağfurullah… Estağfurullah ben sizin yanınızda ve size nispeten hiçbir şey değilim…

— Bana mesleğinizden bahsettiğiniz zaman fiiliyata girişmek için bu kadar yakın bir zamanda böyle bir lüzumla karşılacağımızı doğrusu hiç tahmin etmemiştim.

— Efendim gönül alışverişi en işlek bir sanattır. Her nev piyasaya durgunluk gelebilir fakat şu dünya mihveri üzerinde döndükçe buna sekte arız olmaz… Aşkın faaliyeti durursa âlem sekenesiz kalır.

— Oh ne büyük tehlike! Çalışınız efendim, çalışınız. Dünya boş kalmasın.

Gülüştüler.

Kokotlar müdiresi devam etti:

— Baha Bey size bir hanım takdim edeceğim fakat geçen senenin pilici değil…

— Anaç kuluçka?

— Yumurtadan kesilmiş kart tavuk.

1293 isbât-ı vücûd etmek: bulunmak

1294 *à la comédien*: komedyen usulünde

1295 ifrât-ı ihtirâm: aşırı hürmet

1296 *homme de génie*: dâhi

— Eti serttir, hazmolmaz. Suyuna çorba tatsız olur…

— Siz böylelerinin usûl-i tabhını[1297] bilirsiniz…

— Sanatım budur. Dişlerim keskin, midem kuvvetlidir. Ben ne kadar kartaloz inek etlerini kuzu güveci gibi yumuşattım.

— Bunda da muvaffakiyetinizi temenni ederim lakin bu seferki birkaç taşım kaynatışta gevşeyeceğe benzemez…

— Ben böyle salamura lahmları[1298] pek körpeler, salatalarla iştah açarak yer ve hazmederim…

— Kocası hanımın üzerine metres tutmuş. Kadın kıskancından çıldırıyor. Mukabeleten o da genç bir *amant*'ın kolları arasına atılarak vefasızdan öç almak niyetinde.

— Tamam bir trajedi mevzuu. Aşk ile şevk ile oynayacağım bir rol… Ben hanıma kocasını çabuk unuttururum.

— Aranızda çok yaş farkı olan kocakarıları muhabbetinize nasıl inandırırsınız?

— A, bu pek kolaydır hanımefendi! Kendimi biraz ihtiyarlatıp maşukamı çok gençleştirmek saniasıyla…

— Sözle bir insan ihtiyarlayıp gençleşebilir mi?

— Dünya alışverişlerine bu kadar bigâne misiniz? Bu âlemde her dolap lafla döner… Kocakarılar benim kollarımın arasına atılmazdan evvel aynanın önünde çehrelerini tetkik ederek bu icazeti kendi kendilerine verirler. Ne kadar bi'r-riyâziyye[1299] ispata uğraşsanız dünyanın yuvarlak olduğuna inanmazlar… Fakat bir kere onlara "Gençsiniz, güzelsiniz" denildi mi artık bunu tekrara hacet yoktur. Artık bütün tekniğinizle aksine inandırmaya çabalasanız da geçmiş ola. Bu kabil değildir.

— Kocakarılar paraca vergili değildirler, mümsik[1300] olurlar. O hususta ne yaparsınız?

[1297] usûl-i tabh: pişirme yöntemi

[1298] lahm: et

[1299] bi'r-riyaziyye: matematik ile

[1300] mümsik: cimri

— Bu zannınız da yanlış… Kocakarılar mümsik olurlar fakat diğer hususlarda… *Amant*larına gönülleriyle beraber cüzdanlarının ağızlarını da açarlar. Sevgililerini kuş sütüyle beslerler…

Bu kocakarı psikoloğuna macerayı bu kadar anlattıktan sonra Ulviye Melek oda kapısını aralık ederek Fahire Şeyda Hanım'ı usulcacık gösterdi. Baha, sahte âşıklığıyla başına dertler açacağı kadını bu aralıktan bütün dikkatiyle süzdü.

Kapı önünden çekildiler. Müdire sordu:

— Nasıl?

— Taama başlamazdan evvel bir düzine kadar aperitif almak lazım…

— Sonra karbonatlar, maden suları… Belki de mukayyiler[1301].

— Yok yok… Benim bundan bayatlarına idmanım vardır.

— Tebrik ederim. Benim vazifem burada bitti. Sevdalanacağınız kadını size gösterdim. Lakin tercümeihâline[1302], diğer hususatına ve hatta nerede ikamet ettiklerine dair hiç malumatım yok… Şimdi buradan çıkınca kendinizi hiç sezdirmeksizin peşine düşüp her şeyi öğreneceksiniz. Fakat ona nerede ve ne suretle ilanıaşk edeceksiniz bilmiyorum. Artık işin bundan ötesi zekâvetinize bağlı…

6

Fahire Şeyda Hanım kafa göz yarmak için girdiği Ulviye Melek'in ticarethanesinden canciğer olarak çıktı. Saf ruhlar üzerinde şeytani bir iğva kuvvetini haiz olan müdire, zavallı kadını pek gafil avlamıştı. Nabzına göre şerbeti verdi. Âdeta bir manyetizmacı kuvvetiyle hanıma zehirli telkinler yaptı. Kadın oradan yüreğinde yeni bir emel taşıyarak çıktı. Üzerine bir delikanlı severek o, kocasından intikam alacaktı. Yüreğini kemiren müthiş derdin ilacı bu idi. Fakat hastalığının bu Lokman'ını nerede bulacaktı. Tuhaf şey… Bu sual karşısında yine kendi yüreğinden kopan bir ses ona:

1301 mukayyi: kusturucu
1302 tercümeihâl: biyografi

— Onu bulmak zannettiğin kadar zor bir keyfiyet değildir. Sen bir kere bu sevdaya niyet et. Etrafına bu arzu, bu imanla bakın, çok sürmeyecek onunla göz göze geleceksin…

İşte bu garip telkinle yanından gelip geçenlerin yüzlerine dikkat ederek yürüyordu. Lakin genç ihtiyar kendine böyle bitik, baygın nazarla bakan hiçbir erkeğe tesadüf edemedi.

Cevherizade kendini sezdirmeden avını mesafelice takibe koyuldu. Hanım, hizmetçi, Osmanbey köşesinden caddeye çıktılar. Bazen pek darlaşan piyade kaldırımı üzerinden ağır ağır yürüyorlardı.

Harbiye'de burun teşkil eden denizlerin önünde tramvay bekleyen kadın erkek birkaç kişiye karıştılar. Baha hep alargada duruyordu. Nihayet aşağıdan tramvay geldi. Yarım kavis çevirerek durdu. Köşe kapmaca oynar gibi hep bekleyenlerde bir hücum. Herkes çevikliği nispetinde iyi bir yer kaparak yerleşti. Fahire Şeyda Hanım'la Nevada o kargaşalıkta birkaç koltuk yediler. Yıkılacak gibi sallana sendeleye güçlükle atladılar. Hanım bir yer bularak sıkıştı. Hizmetçi ayakta kaldı. Çarçabuk tramvay yükünü aldı.

Cevherizade kalabalığın arasında, o da arabaya sıçradı. Fakat içeri girmedi. Sahanlıkta yüzünü onlara seçtirmeyecek bir vaziyette durdu. Biletçinin alçak tavana elini uzatarak yaptığı çançandan sonra araba hareket etti.

Acaba hanım hizmetçi nereye çıkacaklardı? Cevherizade her ihtimale karşı tramvayın son mevkii olan Fatih'e bilet aldı. Şimdi içi insan dolu bu seyyar oda bazen önündekileri savmak için bir hayvan homurtusuyla haykırarak çelik rayların üzerinden akıyordu.

Akşama doğru "İstanbul'un mahşeri" denmeye seza Beyoğlu'nun türlü çeşit kalabalığı, kaldırımları dolduran tuvaletli madamları, otomobil gürültüleri arasından tramvay yorulmuş gibi arada bir dinlenerek bazen hızlanıp bazen yavaşlayarak gidiyordu. Daha gece olmadan iki taraf mağazalarında küçük güneşler gibi yanan

ampuller, serptikleri musaffa[1303] nurlarla bütün camekânları rengârenk birer eşya meşherine[1304] çevirmişlerdi.

Araba altıncı dairenin önünden aşağıya bir kızak gibi kayarken kırk yaşından yukarı olan yolcular sokağın iki tarafında müteaccip[1305] bakışlarla bir şeyler arıyorlardı. Yüksek ihtiyar servilerin gölgeleri altında uyuyan koca kavuklu mezar taşları… İstanbul Türklüğünün bu tarihî şahitlerinden hiçbiri yerinde yoktu. Bütün bu ahiret evleri yeni asrın kazma kürekleriyle süpürülmüşlerdi. Kim bilir nereye? Lazım gelmez miydi ki hep bu kemikler diğer bir mahalle nakledilerek gömülsün ve üzerlerine bir işaret dikilsin.

Biz öldükten sonra cesetlerimizin çabuk çürümeyen aksamı ahlafımız tarafından aynı hürmetsizliğe uğrarsa? Bu düşünce bel kemiklerimizin üzerinde bir ürperte yapmıyor mu? Kadavralar alelumum[1306] birer cife[1307] sayılacaklarsa mezarlıklara, o hesapsız mermer abidelere ne lüzum vardı? Ölüm herkes için seyyan bir hadise değil midir? İnsaniyeten hürmeti müstelzimse[1308] bazılarının bundan istisnasına cevaz nereden çıkıyor? Böyle ölüyü diriyi mezada vermek âdeti; kışlaları, meydanları satan İttihatçılar zamanında başladı. Bilmem ki onlara bu bedduayı kim etti? Kodamanlarından hemen hiçbirine Türkiye toprağına gömülmek kısmet olmadı. Bu hâl, en imansızları bile düşündürecek, vatanın manevi bir matrudiyetine[1309] benzemiyor mu?

Mezarlığın dümdüz edilmiş zemini üzerine şimdi barlar kuruluyor. Ölümün hazin sükûneti çarlistonun neşeli ritimleri dolduruyor… Şehir dâhilindeki mevcut ölüm tarlalarının hüzünlerini böyle hayatın neşatına terk etmeleri elbette diriler için kârlı bir şey sayılır.

1303 musaffa: saf hâle gelmiş
1304 meşher: sergi, teşhir yeri
1305 müteaccip: şaşkın
1306 alelumum: genel olarak
1307 cife: leş, kokmuş ceset
1308 müstelzim: gerekli kılan
1309 matrudiyet: kovulma

Tramvay, Şişhane yokuşunu indi. Köprüyü geçti. Sirkeci'nin kaynaşan siyah akşam kalabalığı içinden çağıra bağıra süzüldü. Salkımsöğüt yokuşuna saldırdı. Fakat bu kadar kısa bir mesafe içinde muhit birdenbire değişti. İnsanlar seyreldi. Binalar küçüldü. Sokaklar köyleşir gibi bir kasvet aldı. Artık ampullerin parıltıları altında bin bir eşya teşhir eden şık mağazalardan eser kalmadı. Divanyolu çıkıldı. Caddenin sağ tarafında demir parmaklıklı pencerelerden, cesetleri sanki taşlarda temessül etmiş ölüler gelip geçenlere bakıyorlardı. Çemberlitaş geçildi. Hep ölüler… Yolun sağını bunlar zapt etmişlerdi. Parmaklıkların arkasında birbiri üzerine yığılmış gibi tozlu mezar izdihamı, yüksek çitlembik ağaçlarının koyu dallarından dökülen loşluklar altında mehip[1310] sessiz uyuyorlardı…

Beyazıt'ta araba hafifledi. Vezneciler'de biraz hayat var gibiydi. Ampulleri yanan bazı dükkânlarda Beyoğlu'nun adi bir taklidi seçiliyordu. Şehzade Caddesi'nin sağ cihetinde İstanbul'un ölü sekenesi yine dirilere karışmaya başladı. Taşlarında celi[1311] yazılar okunan yüksek mezarlar sokağı seyreder vazlar alarak dizilmişlerdi. Beyoğlu'ndan kovulan muhterem ölüler, sanki Türklüğün en kesif[1312], merkezî semtlerine hicretle ve artık yerlerinden bir daha tedirgin edilmeyeceklerinden emin büyük bir huzur içinde dirilerin arasına yerleşmişlerdi.

Tramvayda yolcu seyrekleştikçe Cevherizade Baha arka sahanlıkta yüzünü daima içeridekilerin makûsu[1313] tarafına çevirerek köşeye büzülüyordu. Fatih'e varmazdan bir mevkif[1314] evvel tramvay durdu. Fahire Şeyda Hanım çok dalgın ve durgun görünüyordu. Koltuğundan tutan hizmetçinin yardımıyla arabadan indi. Eyvahlar olsun ki hatiften kendine mevut âşığını Şişli'den oraya kadar olan mesafe dâhilinde henüz bulamamıştı. Bu taharri[1315] ile süzgün göz-

---

[1310] mehip: heybetli
[1311] celi: hüsnühatta kullanılan büyük ve kalın yazı şekli
[1312] kesif: yoğun
[1313] makûs: tersine
[1314] mevkif: durak
[1315] taharri: aranma

lerini melul melul dolaştırdı. Cevherizade tramvayın öbür sahanlığından bir kedi çevikliğiyle atladı. Araya epeyce bir mesafe bıraktıktan sonra şikârını[1316] takibe başladı. Kadınlar caddenin sağındaki ilk sokağa saptılar. Su kemerinin altından geçerek Atpazarı'na doğru yürüdüler. Sola döndüler. Az bir mesafeden sonra yangınlardan masun[1317] kalmış ve müteaddit[1318] tamir görmüş eski bir konağın kapısını çaldılar. Baha için artık matlup hasıl olmuştu. Fakat hemen oradan savuşuvermedi. Ortalık kararıyordu. Binanın etrafını, girmek istediği kümesi dolanan sansar gibi tetkike başladı. Kaç kapısı var? Hangi sokaklara açılıyor? İçerisi kalabalık mı? Ev halkı ne tarz hayatta yaşıyor?

Tetkikini yaptıktan sonra nazarıdikkati celbetmemek için o akşam çekildi. Fakat Fahire Hanım geceyi nasıl muhayyel bir âşığın kolları arasında teselli aramak kâbuslarıyla geçirdiyse Baha da bu mutasavver[1319] macerayı hakikatleştirmek için planlar tertibiyle uğraştı.

Bir muhabbetname yazarak mı ilanıaşk etmeliydi? Bu, sade ve çok amiyane[1320] bir şey olacaktı… Bazen tesadüflerin gördüğü işi hiçbir kuvvet göremez. Lakin tesadüfü yaratmak işte bu mümkün olamayan bir şey… Önünde kendine habersizce vaki olur. Ve öyle de akıl almaz keyfî zikzakları vardır ki…

Cevherizade artık o semtlerde dolaşmayı iş güç edindi. Çok sürmedi. Tesadüfün lütfuna uğradı. Bir gün Fahire Şeyda Hanım'la siyah hizmetçisine Fatih Parkı'nda rast geldi. Park namı verilen tozlu, seyrek, cılız, bakımsız ağaçları neşesiz ve her tarafından sam yeli geçmiş gibi çiçekleri kavruk bu halk bahçesinin çarpık bir kanepesinde iki kadın oturuyorlardı. Hanım çok düşünceli görünüyordu. Artık bu fırsatı kaçırmamak lazımdı.

1316 şikâr: av
1317 masun: korunmuş
1318 müteaddit: çok sayıda
1319 mutasavver: tasarlanan
1320 amiyane: basitçe

Cevherizade elinde yanmamış bir sigara onlara doğru yürüdü. Tamam önlerinde durarak aktörvari[1321] bir boyun büküş ve hazin bir tebessümle:

— Hemşireceğim varsa bir kibrit lütfediniz.

Bu sesin musikisi hanımın yüreğine işledi. O aradığı sevdanın ilk elektrik raşesine[1322] uğrar gibi bir hâl geçirdi. Arap'tan küçük çantayı aldı. Kendi eliyle çıkardığı kutuyu bu nageh-zuhur[1323] centilmene uzatarak "Buyurunuz efendim." dedi. Titreyen bu sesteki küçük helecana dikkat eden Baha Bey yaktığı kibritin alevini sigarasına tutarken gözlerini hanıma doğru öyle muhtazırane bir ezginlik ve baygınlıkla kaydırdı ki zavallı kadın nazardan nazara içtiği bu sihirli şarabın tesiriyle âdeta baş dönmesine uğradı. Baha ihtiramla eğildi. Kutuyu iade ederken "Teşekkür ederim hemşireceğim…" tasgir[1324] edatını tekrarla güldü. Ve yine süzük bir nazardan sonra yürüdü.

Fahire Hanım daha ziyade bir süzgünlükle onun arkasından bakakaldı. Bu, kaç zamandır tutulduğu hayaletten doğan bir hakikat miydi? Niçin kendisine "Hemşireciğim" edât-ı tasgîr ve temellüküyle[1325] hitap etmişti? Fahire Hanım hemşirelikten pek hoşlanmadı ama tabirde safiyane muhatap olacak kadar genç çıtır pıtır bir hanım kızcağız mıydı? Nasıl olup da kendisi delikanlının gözüne böyle görünmüştü?

Bu muammanın dolambacı arasında zihni dönen Fahire Şeyda kendi kendinin yaşından şüphelenir gibi olarak merakını hâl için Nevada'dan sordu:

— Kadın söyle… Bu delikanlı bana niçin "hemşireciğim" diye hitap etti? Benim hâlimi, yaşımı seçemedi mi?

[1321] aktörvari: aktör gibi
[1322] raşe: titreşim
[1323] nageh-zuhur: ansızın
[1324] tasgir: küçültme
[1325] temellük: sahip olma

Nevada, hanımı o anda yeni görüyormuş gibi yüzüne dikkatle bakarak:

— A hamfendiciğim! Ufak tefeksiniz de âdeta küçük hanımlara benzersiniz. Uzaktan sizi görenler vallahi daha kızoğlankız sanırlar… Başınızdan nikâh geçtiği hiç belli bile değildir ki…

Hanım şimdi Arap'ın bu teminatına inansın mı? Fakat niçin inanmasın? Öyle görünmese hizmetçinin böyle söylemesinde ne zoru olabilir? Bahusus kendinde böyle körpelik gösterişi olmasa hiç tanımadığı bir delikanlı o tatlı hitabıyla onu bu kadar küçültür müydü?

Hoşa giden şeylere çabuk inanılır. İnsanlığın büyük bir zaafı da buradadır. Hoşa gitmeyen hakikatlerin şehadetlerinden de o nispette ürküntü ile kaçılır.

Fahire Hanım o gün önünde sigara yakan delikanlının hayalini gönlünde konağa götürdü. Zavallı kadın ertesi günü hanım kızcağızlara yaraşır hoppa bir tuvaletle yine parka döndü. Aynı kanepenin üzerine oturdu. Ona yüreğinin derinliklerinden gelen bir ses "Bekle, o şimdi gelecek…" diyordu. Bekledi. İçi içine sığmayan bir sabırsızlıkla bekledi. Lakin gelen olmadı. Bu kırmızı yüzlü, sevimli gencin sigarasını yakarken kaydırdığı o baygın bakış ne idi? Elbette bunun bir manası vardı. Acaba hanım bu nazarın ifadesini yanlış mı anladı? Ona "hemşire" diye hitap etmişti. Fakat o bakışında hiç biraderlik hâli yoktu.

Baha o gün kadına gözükmedi. Onu hep uzaktan yeşilliklerin arasından tarassut etti. O günü elindeki kibritle sigaradan evvel hanımın tutuşmaya müheyya çalı çırpıya benzeyen gönlüne ateş vermiş olduğunu anladı.

Hanım, delikanlıyı ateşlemek için elinde kibrit bekliyordu. İki gün sonra Baha gözüktü. Fakat bu defa sigara yakmak için hemşireciğinin yanına gitmeyerek ta karşısındaki kanepeye oturdu. Arada bir gözlerini o tarafa kaydırarak içini çeker gibi bir şeyler yapıyordu. Bu nazarların altında kadın gittikçe elektrikleniyordu. Bu delikanlının ne muammalı hâlleri vardı. Ne demek istiyordu acaba,

ne demek? Yoksa bu genç, her kadına böyle süzgünlükleri yapan bir meczup muydu?

O gözlerin cazibesi önünde Fahire Hanım kendini tutamaz bir hâle geldi. Hemen kalkıp oraya gitmeye niyetlendi. Lakin bu aceleyi de pek muvafık bulmayarak yine sabretti.

Nihayet, Cevherizade bir münasebet düşürerek geldi. Hanımın oturduğu kanepenin bir ucuna sokuldu. Şundan bundan biraz konuştular. Kadın, yüreğinden lisanına akseden helecanı bir türlü menedemeyerek sesi titreye titreye konuşuyordu.

Bu park ahbaplığı üç dört gün sürdü. Muntazaman[1326] her gün orada buluşuyorlardı. Delikanlının bu muammalı hâli hanımı bitiriyordu. Ne olursa olsun artık tahammül edemeyerek sordu:

— Beyefendi, affedersiniz! Gözlerinizde mahzunluğa benzer bir dalgınlık var. Bir şeye canınız mı sıkılıyor?

Cevheri biraz üzülüp büzülerek gözlerinden muhatabesinin ruhuna yapma bir meftuniyet akıta akıta:

— Ah, hanımefendiciğim! Sormayınız hâlimi… İtirafıma şaşacaksınız. Zaten avare hâldim, sizi gördüm, bütün bütün perişan oldum.

Hanım'ın titrek dili şimdi anlaşılmayacak kadar dolaşarak:

— A, bu nasıl şey? Size bu kadar fena bir tesir mi yaptım?

— Hayır iki gözüm. Bilakis size tesadüfümden dolayı çok mesudum. Müsaade buyurursanız anlatayım.

— Meraktan öleceğim. Rica ederim anlatınız…

— Zaten hayatımın feci hikâyesi kısadır. Dinleyiniz, ben huriler kadar güzel bir kız seviyordum.

Bu itirafın karşısında hanımın boğazını birdenbire bir kıskanç hafakanı tıkadı. Bu tek söz onun gönlünde kurduğu muazzam hayalet binasını temelinden devirivermişti. Baygınlığını geçirmeye uğraşarak bekledi. Cevheri devam etti:

[1326] muntazaman: düzenli olarak

— Birbirimizi mütekabil[1327] bir şiddetle seviyorduk. Nişanlandık lakin felek bu saadetimizi çok gördü. Bermurad[1328] olamadan zavallı Nahide (burada bir hıçkırık geçirerek) sizlere ömür…

Cevherizade'yi çok meyus eden bu felaket Fahire Hanım'ı sevindirdi ama neye yarar? Gönlü bir ölüde olan delikanlıya bu kederini unutturmak kabil olabilir mi?

Fahire Hanım şimdi yeisle ümit arasında peltekleşen diliyle:

— Beyefendi güzel nişanlınız ölmüşse bunda benim ne taksiratım olabilir ki… Bana tesadüfü, perişanlığınızın artmasına bir sebep gibi gösteriyorsunuz…

Baha Bey sızmaya yaklaşmış bir sarhoş gibi kendinden geçer hâller göstererek:

— Ah, meleğim… Sen masumsun. Tamamıyla masumsun. Hiç günahın yok. Bu olsa olsa feleğin yine aleyhimdeki bir kastı olabilir. Ah efendiciğim sen merhum Nahide'ye benziyorsun. Ama ne kadar bilsen sanki o, hayatın bir ufkundan uful eder etmez öbür ufkundan karşıma sen doğdun.

Bu zımni[1329] bir ilanıaşktı. Fahire Hanım kendisinin merhum Nahide'ye benzemesindeki tesadüfe itiraza mahal görmedi. Lakin namurad[1330] ölen zavallı kızcağız kırk beş, elli yaşlarında mıydı? Bunu ne hanımefendi sorabildi ne de beyefendi bu vadiden söze yanaştı.

İhtiyar kadınla bu genç arasındaki muaşaka[1331] eflatuni bir şekilde başladı… Mukabil ateşlerle her şey itiraf olundu. Lakin faaliyet yoktu. Cevherizade çok toy ve sıkılgan görünüyordu. Maşukasına baygın ve bazen birdenbire feveranlı ateşli gözlerle bakıyordu fakat el uzatmaya cesaret edemez saflıklar yapıyordu.

1327 mütekabil: karşılıklı
1328 bermurad: emeline kavuşan
1329 zımni: kapalı olarak söylenen
1330 namurad: emeline kavuşamayan
1331 muaşaka: karşılıklı sevme

Cevherizade bu aşka yuva olmak için Beyoğlu'nda bir apartman tuttu. Lakin kirayı ödemeye vüsati[1332] muhtemel olmadığını anlattı. Kadın sökülmeye başladı. Haftada bir iki gün orada birleşiyorlardı ama iş hep eflatuni, saf, temiz gidiyordu. Acaba Nahide dünyada bıraktığı sevgilisinin erkekliğini bağlayıp da mı ahirete gitmişti? Baha Bey bu pısırganlığa mazeret olmak üzere hep şöyle söylüyordu:

— Meleğim seni o kadar seviyorum o kadar seviyorum ki yanına gelince fart-ı ârzûdan[1333] bütün sinirlerimin zembereği gevşiyor. Hiçbir harekete muktedir olamıyorum. Bir doktora danıştım. "Büyük aşklarda helecanın şiddetinden daima böyle asaba felç arız olur." dedi.

Cehverizade sanatında önündeki büyük idmanıyla beraber ayıklıkta bu işe pek muvaffak olamayacağını anladı. Bir gün sevgilisinin bezminde işret tepsisini kurdu. Bir düzine kadar çaktı. Hanımı gıdıklamaya ilk yanaştığı zaman onda tuhaf hâllere şahit oldu. Kadın uzun ahlar çekerek titreye titreye renkten renge giriyordu. Âdeta bir kızoğlankız ürküntüleri…

Baha hayretle sordu:

— Ne oluyorsun güzelim?

— Ah kocam aklıma geldi.

— Beni kocana tercihen kabul etmedin mi?

— Ettim…

— O hâlde?

— Ömrümde ilk defa olarak yabancı bir erkeğin kolları arasında bulunuyorum.

— Hâlâ ben senin gönlündeki yabancı mıyım?

— Değilsin Baha, değilsin. Vallahi değilsin…

— Sözlerin, tavırların birbirini tutmuyor.

— Mazur gör, namuslu bir kadın iffetini kaybederken elbette müteessir olur…

1332 vüsat: bolluk

1333 fart-ı ârzû: aşırı istek

Namus kelimesinin o anda, ruhları mütefessih[1334] bu iki vücut arasında ne mevkii vardı? Oğlu yerinde bir delikanlıyla muaşakaya çanak tutan bu kadının kaç zamandır büyük bir iştiyakla beklediği neticede böyle iffetperver görünmesi Baha'yı kızdırdı. Bu nedameti ciddi miydi? Yoksa bir namus fantazyası mıydı? Bu sevda komedyacısı; o geçkin, porsuk bedene değil, onun kendine siper etmek istediği namusa bütün şiddetiyle hücum etti.

Kadının örselenmiş vücudu, kirli bir paçavra gibi bir köşeye serilmiş yatıyordu. Dişi günahkâr, geçirdiği hıçkırıkların sadmeleriyle[1335] sarsılırken galip erkek sordu:

— Hanım nedir bu matem? Bazen insan hazzından, sevincinden de ağlar. Bu da öyle mi?

— Seviniyor muyum yeriniyor muyum bilmiyorum. Deli gibi oldum.

— Bu ciddi bir nedamet mi?

— Ah ne olduğunu tarif edemem ki…

— Niçin ağlıyorsun hanım?

— Sukutuma…

— Artık bunun tamiri kabil mi?

— Değil… Bütün günahlarım kocamın boynuna. İffetim bu acı hayatımın yegâne tesellisiydi.

— Onu kaybettin.

— Tamamıyla…

— Şimdi ne yapacaksın? Artık ne ile teselli bulacaksın?

Hanım kaba toprağın içinde böceklerini dökmek için yan üstü eşinen tavuk gibi çalkandığı yerden birdenbire fırladı. Gözlerinde yanan yeni bir arzu ile delikanlının boynuna sarılarak:

— Ne ile mi teselli bulacağım? Seninle Bahacığım seninle… Artık oldu olacak. Ha bir günah ha bin günah…

[1334] mütefessih: kokuşmuş

[1335] sadme: sıkıntı

7

"Kırkından sonra kızan gönüllerin ateşi teneşirde sönermiş." sözünün en sadık hükmü Ragıp Şeyda Bey'le zevcesinde, bu karı kocada göründü. Gencin gençle sevişmesi tabii bir hâldir. Fakat ihtiyarın gençle muaşakası feci bir muvazenesizliktir[1336]. İhtiyar her lahza uğradığı ağır istiskallerin[1337] acılığına rağmen o körpe vücuttan aldığı hazzı bütün dünya saadetlerine tercih eder. O güne kadar toz kondurmadığı izzetinefsini çiğnetir. Bu en nazik damarından çiğnenmek bile belki onun için bir zevktir.

Genç metresi Nevvare, Ragıp Şeyda'nın başına akla sığmaz bir masraf israf kapısı açmıştı. Bu adam İttihatçıların hatırı sayılanlarından bir mesleksizdi. Müsait zamanlarda vurabildiği kadar vurmuştu. Hep bu vurgunları vatanperverlik teranesine uydurarak yapmakta mahareti vardı. Siyaseti, dini, imanı para idi. Hiçbir hükûmetin şeklinde onun alakası yoktu. Kuvvet, nüfuz hangi idareye geçerse derhâl onun meşrebine boyanır, en yaygaracı bir parti adamı olarak ortaya fırlardı. Mazilerinde silinmez lekeleri bulunan böyle en fena şöhretlerle maruf kurtların en yeni hükûmet teşekküllerine nasıl sokulabildikleri şâyân-ı hayrettir[1338].

Onun şimdi Galata'da bir idarehanesi vardı. Birkaç Avrupalı ile gizlice şirket akdetmişti. Etrafa parmak yalatarak iş becermeye uğraşıyor fakat uzun kesat devirleri geçirdiği de oluyordu. Onu çok sarsan metresinin israfına tahammül edemez bir hâle geldi. Birkaç defa terk etmeye niyetlendi. Fakat yaptığı tecrübelerde çok hasir ve mağlup kaldı. Mümkün değil ondan ayrılamayacaktı. Bu iptila mühlik bir tırtıl gibi her gün dünkünden daha ziyade onun bütün varlığını sarıyor, damarlarını kurutuyor, iradesini felce uğratıyordu.

Bu münasebetin temadisiyle erkeğin ateşi büyüdükçe genç kadının mukabeleten usancı artıyor, artık yüreğinin sıkıntısını muhakkir[1339] kelimelerle ortaya saçmakta pek beis görmüyordu.

[1336] muvazenesizlik: dengesizlik
[1337] istiskal: aşağılama
[1338] şâyân-ı hayret: hayrete değer
[1339] muhakkir: aşağılayıcı

Ragıp Şeyda Bey avutmak için metresini devriâlem[1340] seyahatine çıkarıyor. Birinci sınıf yolculuk yapıyorlar. En lüks otellerde, en pahalı eğlence âlemlerinde yaşıyorlardı.

Son zamanlarda beyin ızdırabı tahammül-fersa bir devreye girdi. Kadından şüphelenmeye başladı. Bu genç, sinirli, densiz mahluk, hiç memnun olamadığı yaşlı amanının deraguşlarıyla iktifa etmeyerek kendi ateşli gönlüne tekabül edecek feveranda delikanlılar arıyor ve bu arzusunu bazen cüretkâr acılıklarla itirafa kadar vardırıyordu.

Nevvare'nin bu sözleri kuru bir itiraftan ibaret miydi? Yoksa genç kadın söylemekten çekinmediği bu arzusunun fiiliyetine geçmiş miydi? Bu kadar fedakârlıklarla beslediği bu nefis vücudu haberli habersiz diğer bedavacı ortaklarla paylaşmak, tahammül olunur felaket değildi.

Ragıp Şeyda Bey'in yüreği bu şüphe ile kavrulurken bir gün Tophane Caddesi'nin kalabalığı arasından homurdanarak kendine yol açan bir otomobilin içinde erkek dişi genç bir çift gördü. Kadını Nevvare'ye benzetti. Delikanlıyı pek seçemedi.

Sokağın ortasında yıldırımlanmışa dönerek şaşırdı kaldı. Hemen bir otomobile atlayıp takibe koşmak istedi. Nevvare'yi bu genç *amant*'ıyla yakalarsa ne olacaktı? Onun densizliğini cüretkârlığını biliyordu. Belki rakibinin karşısında ağır hakaretlere uğrayacak, metresi gizli yaptığı bu sadakatsizliği artık aleniyete verecek ve bütün bu bedahetlere rağmen ihtimal yine bu şımarık kadını terk edemeyerek macerayı büsbütün sarpa sardırmış olacaktı.

Birkaç gün geçti. Kıskançlığın bu müthiş azabına sessizce takat getirmek de mümkün olamıyordu. Tahammülü gayeyi buldu. Ragıp Şeyda Bey bu ızdırabın törpüsü altında her gün biraz daha erimekte iken imzasız bir mektup aldı. Şu satırları okudu:

"Zevceniz hanımefendi hayli müddetten beri genç bir 'amant' ile yaşıyor. Bir sır hâlinde değil, hemen aleni bir aşk hayatı sürüyorlar. Duymayan, bilmeyen, görmeyen veyahut ki görmek, bilmek

---

[1340] devriâlem: dünya turu

istemeyen bir siz varsınız. Bunu da böyle farz etmek ne kadar feci… Bir zevç sıfatıyla herkesten ziyade alakadar olmanız lazım gelen bu maceradan haberiniz yok mu? Buna ihtimal vermiyoruz. Eğer her şeyi biliyorsanız biz, vakanın bütün şahitleri bu tahammülünüze çok fena sinirleniyoruz. Namus babında kayıtsızlığı icap ettiren asri kocalığa bir numune göstermek istiyorsanız böyle bir sû-i misâle[1341] *kahraman olmaktan nasıl bir iftihar duyduğunuzu anlayamıyoruz. İhtiyar zevceniz hakkında bihis*[1342] *olsanız bile haysiyetinizi kıskanmak lazım gelmez miydi?*

Refakatinden yorulmuş olduğunuz refikanız hanım sizden gördüğü hercailiğe tebean bir aguşta gönlüne teselli arıyor. Fakat kollarının arasına atıldığı delikanlı zamanın meşhur sevda madrabazlarından biridir. Fahire Hanım'ın peltelenmiş yanaklarına kondurduğu buselerin beherine[1343] *şöhrette Lokman'a yaklaşmış tabiplerin vizitelerinden yüksek ücret alıyor…*

Vahameti sizi şaşırtan bugünkü mali vaziyetinizde munis bir hayırsızın eliyle zevcenizin kasası tamtakır edildiğinden de haberdar değil misiniz? Bu ihbarımı ister bir dostluk sayınız ister bir düşmanlık… Ben elimi vicdanımın üzerine bastırarak insani bir vazife ifa ettiğimden eminim…

Zevcenizi genç âşığıyla buluştuğu mahal Tophane'de Marangoz Sokağı'nda Diyamandi Apartmanı'nda 18 numaradır. Telaki günleri haftada iki defa, pazartesi, perşembe saat on beşten geç vakte kadar…

Hürmetlerimin kabulünü rica ederim efendim…

İmza

Beniâdem"

Bu mektup Ragıp Şeyda Bey'in kalp yarası üzerine tuz biber gibi geldi. İçinin sıkıntısı arttı. O, şehevi bir endişe ile karısını hiçbir nazardan kıskanmazdı. Çünkü bu bir delilik olurdu. Zevcesi o

---

1341 sû-i misâl: kötü örnek
1342 bihis: duygusuz
1343 beher: her bir

mevsimi tamamıyla geçirmişti. Eğer Nevvare aleyhinde böyle bir ihbarname almış olaydı evvelden bu hakikati sezmiş olmakla beraber ızdırabı taşardı. Karısını kıskanmak imkânı kalmamıştı ama onun şu aralık ailede ihdas ettiği[1344] bu vaziyet çok nahoştu. Kendisi bir taraftan genç metresinin israflarıyla mahvolurken öbür yandan zevcesinin bir delikanlıya soyulması biraz uzak tahmin ettiği iflası yaklaştırıyordu.

Karısı genç oynaşının her bir busesine Lokman ücreti veriyormuş. O buruşuk surat bundan aşağı para ile de öpülmez. Fakat ne midesiz delikanlı, para için dudaklarıyla böyle istikrah-aver[1345] bir temasa katlanıyor…

Ragıp Şeyda Bey bu düşünce önünde bütün vücuduyla elim bir sarsıntı geçirdi. Metres de kendine buselerini böyle pahalıya satmıyor muydu? İkisinin arasında da uçuruma benzer bir yaş farkı yok muydu? Eğer aşkındaki bu muvazenesizlikten mutlak bir istikrah doğarsa kendi dudağı Nevvare'nin turfanda cildinde gezinirken kızcağız aynı tiksinti ile rahatsız olmuyor muydu?

Kendisi ihtiyar zevcesine karşı sönmüş yüreğine kanı kaynar genç bir vücuttan ateş ararken aynı ihtiyaçla azan bu kadına ne demeye hakkı olabilirdi? Nefsimize muzır olan diğerlerinin haklarını pek kolay teslim edemeyiz. Lafzen[1346] teslim etsek de fiilen bu hakkın icabını yerine getiremeyiz.

Bu sadakatsiz koca, karısının aynı fiiline karşı şimdi ne tedbir alsın? Mektupta ihbar edilen Marangoz Sokağı'ndaki 18 numaraya gitsin, tamam gününde saatinde karısını delikanlı âşığıyla tutsun… Netice ne olacak? Kadını bu sevdadan vazgeçirmeye uğraşmakla ne kazanacak? Sonra kadın da onu aynı zevciyet sadakatine davete kalkacak, iş falso olacak. Bu fenalığa tahammül etsin… Gizli kalması şartıyla bu hâle belki tahammül edilebilir. Lakin vaka âleme bir parmak bal olmuş… Karısıyla kendisini âdeta bir rezalet sah-

1344 ihdas etmek: koymak
1345 istikrah-aver: tiksindirici
1346 lafzen: söz ile

nesi üzerinde görüyordu. Evet ikisi karşı karşıya tayipkâr[1347] gözler önünde mevsimsiz sevdalarının çok gülünç komedyasını oynuyorlardı.

Ragıp Şeyda Bey hem zevcesine hem metresine aldanıyordu. Bu sadakatsiz koca bu şaşkın, taşkın âşık ne yapacağını birkaç gün düşündü. Zihni o kadar karışık idi ki infialatına kapılarak gayr-i şuûrî[1348] bir harekette bulunup da kendini daha feci, daha komik bir vaziyete düşürmekten korktu.

Böyle müşkül ahvalde ne yapacağını şaşıran insan sıkıntı içinde debelenir durur lakin vakanın cereyanı durmaz. Bu akıntıda sürüklenen kazaya teslîm-i nefs[1349] ile olacağı bekler. Ragıp Şeyda Bey de hemen bu hâlde gibiydi. Bir müddet vukuatın kendi kendine bir netice almasına intizaren[1350] sabretti. Yavaş yavaş zevcesinin bir delikanlıyla olan sevda rezaletini unutur gibi oldu. Artık hep metresiyle meşgul oluyordu.

Bir an geldi ki genç rakibini amansız bir yerde yakasından kavrayarak tehdit etmek galeyanına düştü. Delikanlı âşığıyla metresinin arasında ne oluyor ne bitiyor bütün bunlara bigâne kalmamak lazımdı. Tahkikata girişmek için apartmanın kapıcısını elde etmeyi düşündü. Ufak ufak bahşişlerle onun gönlünü kazanmaya başladı.

Nihayet bir gün kendi gaybubeti esnasında apartmanda metresinin nasıl vakit geçirmekte olduğunu sordu. Kadın tebessümlü bir bakışla beyin yüzünü süzdükten sonra:

— Vallahi beyefendi, çoktandır ben size acıyordum ama söylemeye bir türlü cesaret edemiyordum.

Ragıp Şeyda kalbinde bir damarın birdenbire boşanmış bir zemberek gibi oynadığını duydu. Fakat renk vermemeye uğraşarak:

— Bana niye acıyorsun?

— Bu genç kadına aldandığınıza…

[1347] tayipkâr: ayıplayıcı
[1348] gayr-i şuurî: bilinçsiz
[1349] teslîm-i nefs: kendini teslim etme
[1350] intizaren: bekleyerek

— Ne yapıyor?

— Hiç boş oturmaz…

— Ne ile meşgul canım?

— Zevkiyle…

— Ne gibi zevk?

— O yaşta hoppaların müptela oldukları zevk…

— Ne biliyorsun anlat…

— Çok şey bilmiyorum…

— Çok şey bilmeden onu nasıl itham ediyorsun?

— Az biliyorum. Fakat sağlam biliyorum…

— Sağlam, çürük… Söyle…

— Siz onu çok seviyorsunuz. O da aynı şiddetle başkasına yanıyor…

— Yanıyor?

— Cayır cayır…

— Kimdir bu?

— İsmini bilmem…

— Suratını?

— Az tanırım…

— İsmini bilmediğin, suratını az tanıdığın biri hakkında böyle kuvvetli bir hüküm nasıl verebiliyorsun?

— İsmi Ahmet olmuş Mehmet olmuş, bunun bana lüzumu yok. Ben göreceğimi görüyorum.

— Hem çok şey bilmiyorum diyorsun hem göreceğimi görüyorum diyorsun.

— Beyefendi, sevgilisinin geleceği saatlerde sizin hanımın merdivenlerden aşağı bir uçuşu, sokaklarda bir koşuşu, köşe başını dönünce orada bekleyen otomobile bir atlayışı… Sonra arabanın içindeki delikanlının kucağına bir düşüşü vardır ki… Lazım hükmü çıkarmak için bu kadarını görmek kâfi değil midir?

— Otomobil ile nereye gidiyorlar?

— Bilmem…

— Bunu merak etmedin mi?

— Ettim ama diğer bir otomobile atlayarak arkalarından koşmak için evvelen param yok. Saniyen buradaki vazifemi bırakamam…

— Delikanlıyı apartmana alıyor mu?

— Alıyor ama pek ustalıkla…

— Nasıl?

— Altıncı katta Braum isminde bir Alman aile oturuyor. Sizin delikanlı oraya gelen bir sürü misafirin arasına katışır, içeri girer. Almanların yanında biraz oturduktan sonra sizin apartmana geçer…

— Çok kalır mı?

Kapıcı kadın elini yelpaze gibi sallayarak:

— Saatlerle…

Ragıp Şeyda Bey aldığı bu haberlerin elemiyle yüzünü buruşturarak bir müddet düşündü. Kapıcı kadının malumatı bundan mı ibaretti? Yoksa bildiklerini ileride azar azar ve daha pahalıya satmak için saklıyor muydu? Binaenaleyh sordu:

— Hep bildiklerin bu kadar mı?

— Şimdilik bu kadar…

Bey kadının eline birkaç papel sıkıştırdı. Bu "şimdilik" tabirinden işin arkası geleceğini anladı. Bey ayrılacağı esnada, kadın aldığı paraların şükranesi olmak üzere:

— Unuttum… Bir şey daha var…

— Nedir?

— Geçenlerde bir gece delikanlı apartmanda iken siz üzerine geldiniz… Ben bir patırtı çıkmasından âdeta korktumdu. Fakat genç kadın işi nasıl idare etti bilmiyorum. On dakika sürmeden ve size sezdirmeden âşığını savdı. Çocuk her zamanki gibi şapkasını

ta burnunun üzerine indirmişti. Yüzünü gizleyerek buradan rüzgâr hızıyla esti, gitti…

Bu tahkikatından sonra Ragıp Şeyda Bey büyük bir cebr-i nefsle[1351] metresine hiçbir şey belli etmemeye uğraştı. Birkaç gün geçti. Yine kapıcı kadına uğradı:

— Ne var ne yok?

— Fazla bir şey yok… Hep öyle…

— Hanım ben senden mühim bir iş isteyeceğim…

— Emredersiniz.

— Benimki otomobile atladıktan sonra delikanlı ile beraber nereye gidiyorlar?

— Vallahi bilemem beyefendi…

— Bunu bilmeye uğraşmanız kabil değil midir?

— Kabildir. Fakat buradaki vazifemi gördürmek için yerime bir gündelikçi koymalıyım. Sonra elimin altında bir otomobil olmalı ki arkalarından koşabileyim.

— Bu dediklerinizin temini zor bir şey değil.

Ragıp Şeyda Bey kapıcı kadına o gün yine bir avuç para sıkıştırdı. Birkaç gün sonra uğradı. Tahkikatın henüz itmam edilemediğini[1352] öğrendi. Her gün mururuyla artan işkenceler içinde bir müddet daha bekledi. Nihayet kadın başardığı işin muvaffakiyetiyle gülerek ona şu haberi verdi:

— Beyefendi muvaffak oldum ama akla karayı seçtim. Bunların girip çıkmadıkları yer yok. Lakin çok şükür merkezlerini öğrendim.

— Neresi?

— Tophane'de Marangoz Sokağı'nda 18 numara…

[1351] cebr-i nefs: kendini zorlama

[1352] itmam etmek: tamamlamak

Bu sokak ismi ve bu numara karşısında Ragıp Şeyda Bey'in ağzından bir "Yaaa!!!" istiğrabı fırlayarak gözleri parladı. Kadın devam etti:

— Daha esrar çok. Fakat hepsinin tahkikine zaman ister, para ister… Delikanlı o apartmanda bekâr olarak oturuyormuş. Bu gence tutkun yaşlı bir kadın varmış. Bütün masrafları bu zavallı çekiyormuş… Rabb'im ihtiyarlıkta kimseyi azdırıp da âleme maskara etmesin… Bu geçkin hanım da kocalı imiş. Elbette bu da yaşlı bir erkek olacak. O da başka tarafta genç bir metresle gönül eğlendiriyormuş. Ah beyefendi dünyanın hâlini görüyor musunuz? Bu ne azgınlıktır… Yüz binlerce fakir fukara bir lokma ekmeğin peşinde. Bol bolamat varlığı olanlar bilme nelerinin havasında… Bu delikanlı, ihtiyar metresini aldatıyor. O boynuzlu kocanın da genç metresine aldandığına hiç şüphe etmem. İhtiyarlar rezalette böyle gençleri geçtikten sonra bu dünya nasıl düzelir?

Kapıcı kadın bütün esrara tamamıyla vukuf peyda etmiş olduktan sonra mı böyle söylüyordu? Yoksa bilmeye bilmeye mi baltayı taşa vuruyordu? Öyle de olsa böyle de olsa hakikat yine hep o hakikatti.

Çok tuhaflaşan maceranın helezonu içinde beyefendinin zihni dolaşmaya başladı. Bu 18 numarada karısı *amant*'ına, kendisi metresine aldanıyor ve sonra bu tutkuncu sadakatsizler için karı koca da birbirlerini aldatıyorlardı. İkisi de bu cezaya müstahak idiler. Fakat bundan mütenebbih olabilecekler miydi[1353]? Hayır, hayır bu ihanetle onların hainlere olan sevdaları bütün bütün artıyordu.

Bu katmerli komedya uzun müddet devam edemezdi. Ragıp Şeyda Bey tahkikatını ilerletti. Felakette kendisiyle karısını aynı vaziyette buldu. İkisi de aynı gülünç, aynı müellim[1354] surette aldatılarak soyuluyorlardı. Kendisi apartmanda iken Nevvare içeride zamparasını saklamaya nasıl mufavvak oluyorsa zevcesinin sev-

---

[1353] mütenebbih olmak: aklını başına toplamak
[1354] müellim: elem veren

gilisi de maşukasını ihtiyar metresinin bulunduğu dairede öylece gizleyebiliyordu.

Zevcesinin Diyamandi Apartmanı'nda 18 numaraya gittiği günler, saatler malum: pazartesi, perşembe… Saat on beşten geç vakte kadar. Bunların üçünü bir arada yakalamak epeyce helecanlı bir şey olacak. Aldanır görünerek sükût ettikçe genç kızla hempası[1355] delikanlının cüretleri artıyor. Pirincin taşını ayıklamak lazım… Bu çapkını tehditlerle defederek şerrinden karısını ve metresini kurtarmak kabil…

Ragıp Şeyda Bey bu suretle harekete karar verdi.

8

Fahire Şeyda Hanım'ın hâli kocasının macerasından daha acıklıydı. Elinde avucunda olanı hep hırsız dostuna yedirmiş fakat onu doyurmaya muvaffak olamamış… Şimdi sıra sandığına, dolabına gelmişti. Yüzük, küpe, pırlanta iğne, broş, bilezik, bütün mücevher takımlarının mahfazaları boşalmış, kıymetli kürkler, şallar hep mezada verilmiş tamtakır soyulan zavallı kadında gönlünün dolgun ateşinden başka hemen bir şey kalmamıştı.

Suyu seli çekilmiş bu ihtiyar kadının mal ve menalce de kuruduğunu gören tutkuncu çapkın artık istiğnaya, kendini dirhem dirhem satmaya başlamış, telaki için muayyen gün ve saatlerde apartmanında bulunmaz, aranılan yerlerde görülmez olmuştu.

Biçare kadın bu aşk dolandırıcısını ara sıra ele geçirebilmek için malının son kırıntılarını gönlünün külhanına atarak yakıyor ve yanıyordu.

Cevherizade'nin genç, güzel bir kadınla kendini aldattığını Fahire Hanım da evvela sezmiş, sonra duymuş ve daha sonra ince tahkikatla her şeyi öğrenmiş ve apartmanda ikisini beraber yakalamak için o da pusu kurmuştu.

1355 hempa: kötülük arkadaşı

Bir perşembe günü öğleden üç saat sonra Ragıp Şeyda Bey, Marangoz Sokağı'ndaki binayı tarassuta[1356] başladı. Çok sürmedi. Zevcesinin köşe başında bir otomobilden indiğini gördü. Kadın yalnız başına indi. Ne kadar hâlsiz, solgun ve bitkindi. Ara sıra yıkılacak gibi sendelemeler geçiriyor, duvarlara tutunmadan yürüyemiyordu. Diyamandi Apartmanı'ndan içeri girdi. Birkaç dakika sonra da Ragıp Şeyda Bey zevcesini takip etti.

Bir dolap kadar küçücük odasında oturan ihtiyar Rum kapıcıdan sordu:

— Cevherizade Baha Bey…

— Üçüncü kat 18 numara…

— Mersi…

— Bir şey değil…

Ragıp Şeyda Bey duyduğu kesikliği her katın sahanlığında dinlendirerek helecanını teskine[1357] uğraşa uğraşa taş merdivenlerden çıkıyordu. Nihayet üçüncü katı buldu. 18 numaranın önünde karısını gördü. Henüz apartmana girmemiş kapının açılmasını bekliyordu.

Kocası karısını gördüğü anda karısı da kocasıyla göz göze geldi. Zevce, bu takipten çıkardığı ilk mana ile sinirlenerek baygın baygın haykırdı:

— Arkamdan ne geliyorsun? Beni takibe ne hakkın var?

— Kocan değil miyim?

— Çoktan beridir ki değilsin…

— Müsterih ol Fahire… Ben seni takip etmiyorum…

— Ya burada işin ne?

— İçeride bir başkasını arıyorum…

— Bir başkası… Bu kim?

— O da senin üzerine vazife değil…

— Beyefendi biz lafzen karı kocayız artık fiilen değiliz…

1356 tarassut: gözlem

1357 teskin: sakinleştirme

— Peki, kabul ettik…

— Kaç zamandır bütün malınla, canınla elin fahişeleriyle meşgulsün…

— Bu hakikati de inkâr etmiyorum…

— Bu apartmanın içinde benim sevdiğim delikanlıdan başka kimse yoktur. Burası ikimizin aşkına mahsus bir yuvadır. Metresinle bulunduğunuzu yere gelip sizi basmak kanunen benim hakkımdı. Fakat ben buna tenezzül etmedim. Allah safâ-yı hâtır[1358] versin. Git gönlünün melikesiyle yaşa… Beni de sevgilimle rahat bırak.

— Hâlâ anlamıyorsun Fahire… Benim seninle ve sevgilinle bir zorum yok. Şu kapının önünde karı koca karşı karşıya bizim ikimizin de mevkiimiz gayet naziktir. Hakikati sen de biliyorsun fakat niçin böyle manasız nameler yapıyorsun? Sevgilin delikanlı içeride yalnız değildir.

— Kiminle beraberdir?

— Genç, güzel bir kadınla…

— Mademki hakikate benim kadar sen de vâkıfsın, Ragıp şimdi açık konuşalım… Bu genç kadın kimdir?

— …………..

— Susma… Söyle. Senin metresin…

— Evet…

— Bu iki genç bizi soyarak sevişiyorlar…

— Buna da evet fakat delikanlının içeride yalnız olmadığını biliyordun da niçin aksini iddia ediyordun?

— Seni buradan savabilmek için…

— Ben buradan nasıl savulurum?

— Metresinin içeride bulunduğundan belki haberin yoktur. Buraya gelişin belki sırf beni Baha ile yakalamak içindir. Mademki sen de benim gibi her şeyi biliyorsun. Şimdi ona göre konuşalım. Ben seni metresinle yaşamakta rahat bıraktıktan sonra benim de

1358 safâ-yı hâtır: gönül huzuru

senden aynı müsaadeyi talebe hakkım olamaz mı? Bu hususta uzlaşabilirsek elbette buradan çekilip gidersin değil mi?

— Benim buradan çekilip gitmemden sen ne kazanacaksın?

— Çok şey…

— Nedir o şeyler?

— Ben buraya her şeyi yakıp yıkarak Baha'dan ayrılmaya gelmedim… Ne kadar olsa kocamsın gücenme, ben hayatın lezzetini bu delikanlıyla yaşamaya başladıktan sonra tattım. Üzerime bir genç kadın sevdi. Olabilir. Beni de büsbütün boşlamasın, ben bu acıya katlanırım… Baha'dan bütün bütün ayrılmak, aman ya Rabbi, işte buna tahammül edemeyeceğim… Dünya gözüme zindan olacak… Belki senin yanında silah vardır. Erkeksin. Kanının galeyanıyla belki elinden bir kaza çıkarırsın. Ragıp sana itidal, akıl ve basiret tavsiye ederim. Bu saadetimizi elden kaçırmayalım…

— Ah, karıcığım! Bu delikanlının koynunda ne kadar feylosoflaşmışsın.

— Aşk, adamı her mürebbiden ziyade terbiye ediyor.

— Merak etme tamamıyla ben de senin fikrindeyim. Buraya yakıp yıkmak, vurup öldürmek kastıyla gelmedim.

— Bu iki genç kendilerine bizim gibi düşkünleri çok bulurlar ama biz onlar gibilerini bir daha ele geçiremeyiz… Ah nasıl anlatayım Ragıp, Baha'ya o kadar düşkünüm, o kadar düşkünüm ki…

— Ben de Nevvare için sönmez bir volkan gibiyim… Fakat içeridekilerin hilkatlerini de olduğu gibi muhakeme etmek lazımdır. Onlara pek de yumuşak bulunmaya gelmez. Hem paramızı yerler hem bizi hiçe sayarlar. Onlara biraz görünmeliyiz… Aldanmadığımızı anlatarak dizginlerini çekmeliyiz.

— Buna iyi dikkat et Ragıp. Baha'ya biraz sitem edeceğim ama ondan büsbütün ayrılmak niyetinde değilim.

— Anladım… Anladım…Yetişir…

— Şimdiden helecan beni boğuyor. İçeride bir fenalık gelip de bayılırsam beni onların ellerine bırakıp da savuşma…

Ragıp Şeyda Bey zile dokundu. Çok sürmeden kapı açıldı. Önlerine Cevherizade çıktı. Delikanlı saçlar alan taran, gözler mahmur, çehre yorgun, vaktin gecikmiş olmasına rağmen henüz pijamayla sabahlık hâlinde idi. Ragıp Şeyda Bey'le yüz yüze gelince onu derhâl tanıdı. Çok defa fotoğraflarını görmüş, sokak tesadüflerinde kendini tanıtmadan onu tanımıştı.

Yalnız zevcenin geleceği bir saatte zevcin de beraber bulunmasına iyi bir mana verememekle beraber bu garip ziyaretten hiç telaş eseri de göstermedi. Onları alelade bir misafir gibi küçük salona kabul etti. Ve gülerek "Ortalığın dağınıklığından dolayı kusura bakmayınız. Bekâr evidir. Yabancı değilsiniz…" itizarını savurdu. Bu sade kabulün samimiyetinde derin bir istihza örtülüydü. Ragıp Şeyda Bey bu zeklenişe mukabele olarak "Şüphe yok… Şüphe yok… Hane sizin değil, bizimdir." dedi. Çapkın sevda madrabazı, kocasının önünde ihtiyar metresine gülerek:

— Hanımefendi, beyefendiyle birlikte geleceğinizi haber vermiş olaydınız hazırlıklı bulunurduk. İkramda kusurumuz olmazdı.

Vücudu vakit vakit spazmlar geçiren kadın hiçbir cevaba kadir olamadı.

Ragıp Şeyda Bey — Yalnızsınız zannederim.

Baha — Nevvare Hanım burada. Biraz dekolte, yatak hâlinde de… Giyiniyor. Şimdi gelecek…

Bu darbe karıyı da kocayı da yıldırımladı. Ragıp Bey itidalini muhafaza edemeyeceğini anladı. Yüz buruşturmadan bu zehirleri yutmak, beynini hacamatlayan bu sözlerin aksülamelinden[1359] sinirlerini kurtarmak mümkün olamayacaktı.

Nevvare adımlarının üzerinde vücudunu tarta tarta bir rehavetle, geçirdiği yatak yorgunluğunun mestaneliği gözlerinden aka aka içeri girdi. Hemen çırılçıplak bir beden üzerine şöyle mühmel bir sabahlığa bürünmüştü. Zaten karşılarına çıktığı iki erkekten saklayacak neresi vardı ki…

[1359] aksülamel: tepki

Beyazlıkta, düzgünlükte en latif mermer heykellerle rekabet eden bu genç vücudun iştihasıyla biçare Ragıp'ın gözleri karardı. İhtiyar hanımefendi, inkâra imkân olmayan bu güzelliği cehennemî bir afet gibi görerek artık iradesine hâkim olamadı. Haykırdı:

— Ey, canlı felaket! Kocamı ayarttın. Sevgilimi elimden aldın. Bir mazlum canım kaldı. Onu da al da kurtulayım bari.

Hanımın belahetine acır gibi Nevvare ince bir eda ile güzel başını çarpıtıp ellerini havaya kaldırarak:

— Hanımefendi siz kocanızdan, sevgilinizden evvel aklınızı kaybetmişsiniz.

— Aklım Allah'a emanet. Niçin kaybedeyim? Saadetimi kaptırdım. Onu elimden sen çaldın…

— Namusunu da feda ettin. Onu niçin söylemiyorsun?

— Sus! Bu kelimeyi ağzına alma… Her şey olur. Fakat sen bana namus dersi veremezsin…

— Bu kelimenin faziletinden hangimiz daha ziyade mahrumuz?

— Sus dedim. Allah beni sana benzetmesin…

— Korkma. Ne cismen ne ruhen bana benzeyemezsin. Bir kere aramızda otuz seneye yakın bir yaş farkı var.

— Oh oh daha neler… Daha neler… Sen kendini o kadar bebecik mi sanıyorsun…

— Ben bebecik olayım olmayayım… Sen büyükanalar kadrosuna girmiş bir kadınsın. Aman ne tuhaf şey… Bana benzemekten korkuyor. Yaşça, simaca bir parçacık bana benzeyebilmiş olaydın kocan seni bırakıp da benim sevdama tutulmazdı. Sonra namusça benden çok aşağısın… Ben sevk-i tâliimle[1360] alnımdan damgalanmış bir kızım. Başımı açtım, pazara çıktım. Sen hâlâ namus *patente*'si[1361] altında fuhuş yapıyorsun. Bir tarafında ihtiyar kocan, bir tarafında genç dostun. Ne müstesna vaziyet… Kocandaki geniş

[1360] sevk-i tâli: talihin yönlendirmesi
[1361] *patente*: patent

havsala, sendeki dar kafa her zaman tesadüf olunan fenomenlerden değil…

— İnsafsız, beni bu vaziyete sen düşürdün…

— Herkes vaziyetini kendi iyi veya kötü hareketleriyle ihdas eder. “Kocamı ayarttın.” diyorsun. Kocan çocuk mu, ayartılacak? İşte bu bütün ahmaklara mahsus bir hükümdür. Daima kabahati asıl sebebin uzağında ararlar… Kocan masum, sen masum… Günahkâr? İşte o, yalnız benim.

Nevvare hışımla ayağa kalktı. Omuzlarından kayan sabahlığını çekmeye üşendi. Öfkeden memelerinin pembe uçları titrediğini göstere göstere “Al! Kocan da dostun da senin olsun… Allah mübarek etsin. Vah zavallı hanımefendi! Ben artık kabul etmesem de bu iki erkek yine seninle oturmayacaklar… Başka bir genç kadına gidecekler. Kocandan ibret alsana! Bak, o beni Baha ile paylaşmaya razı oluyor… Sen niçin genç oynaşını benden kıskanıyorsun? Akıl eksikliği… Budalalık, başka bir şey değil… Baha’yı kendine hasretmek kuruntusuna düştükçe aynanın önüne git de suratına bak… Ne kadar kat kat kaimelere bürünsen yine zor yutulursun… İşte bırakıyorum… İkisi de senin olsun…” dedi. Dalgalı bir yürüyüşle dışarı fırladı… Bu ağız düellosunu o dakikaya kadar sessiz dinleyen erkeklerin de benizleri attı.

Ragıp Şeyda Bey, karısına hiddetli bir bakışla:

— Hanım sen buraya ne niyetle geldin, bak ne yaptın… Bana itidal tavsiye ederken sen yangına körükle gittin. Nevvare anladığın kızlardan değildir. Bir kere inadı tuttu mu Nuh der peygamber demez…

Zevcesinin vereceği cevabı beklemeden Ragıp Şeyda, Nevvare’nin arkasından koştu. Fakat dışarı çıkarken gözlerini garip bir merkûziyetle[1362] Baha’ya dikti. Bu keskin bakışında şu mana vardı:

— Ben ötekini yola getirmeye gidiyorum. Sen de hüsn-i idâreyle bu kadının sinirlerini teskine uğraş…

[1362] merkûziyet: saplanmış

Fahire Hanım işi büsbütün bozgunluğa vardırmamak hususundaki kararına rağmen heyecanına mağlup olmuştu. Şimdiki vaziyeti biraz evvelki hâlinden daha tuhaflaşmıştı. Kocası metresiyle barışmak için kendisini *amant*'ının ihtimamına bırakarak gitmişti. Şimdi zevcini mi kıskansın yoksa şu kısa anda Baha'nın kolları arasında onun birkaç sıcak busesiyle gönlüne teselli mi arasın? Fakat tutkuncu herif kadına bu iki cihetten birini intihaba vakit bırakmadan hemen onun beline sarıldı. İhtiyar metresini mesleğinin idmanıyla şapur şupur öperken şu serzenişleri savuruyordu:

— Ah cicim, ne patavatsızsın!.. Bana bir diyeceğin varsa yalnızken söyle… Bu deli kızı niye böyle kızdırdın?

Fahire Hanım âşığının sahte deraguşuna ruhunun bütün galeyanıyla sımsıkı bir mukabele göstererek gözlerinin ateşli sızıntıları arasında:

— Tenhalarda canın cananın, benim yanımda onun adı "deli kız" öyle mi? Deli değil… Edepsiz, çirkef…

— Ben "Değildir." diyemiyorum… Kendinin ne olduğunu kendisi de saklamıyor. "Başımı açtım, pazara çıktım." diyor. Daha bunun ötesi var mı?

— Öyledir de bu adi mahluku kocam da sen de niçin bu kadar şiddetle seviyorsunuz? Beni o kadar tahkir etti de müdafaa için ikiniz de ağız açamadınız…

— Ah güzelim! Bu kıza karşı böyle dilsiz durduğumun büyük sebebi var…

— Baha, bana böyle yalancıktan diller dökme, inanmam artık… Bu sükûtunun büyük sebebi ne imiş, anlatır mısın?

— Anlatırım fakat bugün sırası değil. Daha saati, dakikası gelmedi.

— Sus sus! İnanmam. Bu yalanları hep beni avutmak için uyduruyorsun… Senin beni zerre kadar sevmediğini artık anladım. Gönlümü sana bir kere verdim. Bir türlü geri alamıyorum. Ne arsız

gönlüm varmış… Ne arsız… Mümkün olsa onu koparıp köpeklere atacağım.

— Köpeklere atma! İşte ben de senin bir köpeğinim. Bende dursun.

— O sükûtun sebebi ne imiş? Anlat bakalım. Nasıl ustalıklı bir yalan uyduracağını merak ediyorum.

— Benim lakırdımı yalan yerine dinleyecek olduktan sonra niye söyleyeyim? Fakat dur. Ben bir parça perdenin ucunu kaldırayım da sen istersen inanma…

— Söyle…

— Nevvare'den anlayacağım bazı mühim esrar var. Onun için yüzüne gülüyorum…

— Neye ait?

— Ragıp Şeyda Bey'e ait…

— Kocamın esrarını benden iyi o kaltak mı bilecek.

— Darılma… Ragıp Bey'in gönlüne o senden ziyade girgin ve hâkim.

— Peki ne imiş bu esrar?

— Şimdi sana bunu açması iyi değil ama ben de dilimi tutamayacağım…

— Söyle… Beni meraktan öldürme.

— Peki… Sizin Edirne civarında büyük bir çiftliğiniz var…

— Var… Yarısı benim yarısı kocamın…

— Kocan birtakım kanuni hudalarla[1363] çiftliği bütün bütün kendi üzerine çevirip satacak… Bu paralarla metresini Avrupa'ya götürecek… Prensler gibi yaşayacaklar.

— Hay beynimin içine ok gibi bir şey saplandı. Sahi mi söylüyorsun?

— Sahi mi yalan mı beş on güne kadar anlarsın.

[1363] huda: hile

— İkisi de yere batsın! Bu karının sevdasıyla kocamın irtikâp etmeyeceği cinayet yok… Baha söyle bana, ben bu felaketin önüne nasıl geçeyim?

— Çok kolay… Üzülme… Sen işi bana bırak.

— Hercaisin falansın ama zaten senden başka dert ortağım yok ki… Elbette sana bırakacağım…

— Âlâ… O hâlde endişeye hiç mahal yok…

— Ne yapacaksın?

— Şimdi sen beni tarafından 'ahz-i kabza-i ferâga' yani bütün umurunu[1364] tedvir[1365] için vekil tayin edersin. Yahut ki aramızda on beş, yirmi bin liralık bir muvazene senedi yaparız. Sen bana borçlanmış olursun. Ben çarçabuk bir müşteri bulup çiftliğin sana ait hissesini satarım. Onlardan evvel Avrupa seyahatine çıkarız.

— Benim böyle şeylere aklım ermez Baha… Seninle beraber dünyanın öbür ucuna giderim. Mal, çiftlik hiçbir şey gözümde yok. Sat, sav, ne yaparsan yap… Yalnız beni üzme… O edepsiz, o insafsız zalim kızdan vazgeç… Dünyada her şeye tahammül ederim. Onun rekabetine dayanamıyorum…

Zavallı kadın, yüzünün kocakarılığını daha ziyade arttıran seyl ü revân[1366] bir ağlayışla maşukunun boynuna sarılarak:

— Baha, acı bana! Belki ölümümden sonra pişman olup da ah edersin. Benim üstüme onu sevmen, bile bile bana kıymaktır.

Delikanlı, rolündeki tiksintiyi pek setredemeyen bir aktör feveranıyla bu deraguşu yanak yanağa mukabeleye uğraşarak:

— Güzelim sen çok yaşa, yoluna ben öleyim… Baha sana kurban gitsin…

— Bahacığım yalan da olsa bu dillerin beni bitiriyor. Kucağında her derdimi, her kederimi unutuyorum…

1364 umur: işler
1365 tedvir: döndürme
1366 seyl ü revân: coşan sel

— Her ne söylesem yalan telakki olunuyor. Bu suizan[1367] da beni bitiriyor.

— Söyle… Söyle… "Seni seviyorum." de. Bu musikiyle yüreğimin en ince damarları titriyor. Bu itirafına şeytanlar "İnanma!", melekler "İnan!" diyorlar…

— Şeytanların yalancı, meleklerin doğrucu olduklarını bilmiyor musun? Ağzımın ihmalini vücudumun ispat ettiğini görmüyor musun? Seviyorum Fahire, seviyorum. En açık bedahetlerin[1368] tekrar tekrar teyitlerine[1369] lüzum var mıdır? Fiil, kalden[1370] çok kuvvetli bir ispat değil midir?

Baha genç nefesinin harareti altında kocakarıyı bir buse tufanıyla boğmaya uğraşırcasına hırpalayarak:

— İşte al… Hâlâ aşkıma, ateşime inanmıyor musun? Ha? Söyle… Bu da mı yalan? (küçükçe ısırışlarla) Yanaklarının lokmaları ağzımda kalacak. Hâlâ mı sevdama iman etmeyeceksin?

— Oh… Yala… Isır, kopar, yut…

Delikanlı otuz iki dişi ve bütün vücuduyla sahte aşkını hakiki kıvamda göstermeye uğraşırken dışarıdan Nevvare ile Ragıp Şeyda Bey'in mücadele sesleri işitildi. O muvazenesiz iki gönül arasında da aynı çekişmeler oluyordu.

Birkaç saniye geçmeden Nevvare ürpermiş bir dişi kaplan gibi oda kapısının önünde göründü. Nefretine çarpan o manzara karşısında bir müddet gözlerini elleriyle örterek haykırdı:

— Tüü Allah belanızı versin! Ne iğrenç, ne hayvani, ne nispetsiz, ne feci *amour* tablosu… Ellilik hanımefendi, vay namuslu ev kadını! Bu mevsimsiz fahişeliğinle bütün sokak orospularını utandırdın… Fakat kocan arlanmamaya yemin etmiş. Baha, rezil herif!

[1367] suizan: kötü zan

[1368] bedahet: apaçık olma

[1369] teyit: doğrulunu kontrol etme

[1370] kal: söz

Kalk. Bu bayat sütlacı kaç liraya yalıyorsun midesiz? Tabiatına köpekler… Bu ağır taama[1371] ne hazım reçetesi kullanıyorsun?

O ara Ragıp Şeyda Bey de gözüktü. Nevvare devam etti:

— İşte karının hâlini gör. İbretle bak da ahlaksızlığa tövbe et… Zamane ukalası fenalığı randevuhanelerde değil, aileler arasında arasınlar. Hanımefendi, beyefendi biz mi sizi düşürüyoruz, siz mi bizi ahlaksız ediyorsunuz? Günahlarınızı cehennemin ateşi temizleyemez. Artık sukutun burasında durunuz. Mademki hanımefendi erkek, beyefendi kadın istiyor artık birbirinizin meşruiyetiyle yaşayarak bu günahlarınıza kefaret ediniz. İkinize birbirinizden başkası haramdır. Hem her insan yaşça dengiyle sevişmelidir. Hanımefendi kocanı artık bütün bütün sana terk ediyorum. Milyonlar mukabilinde artık onun olmamaya yemin ediyorum. Hanımefendi sen de bu namussuz aguşta artık zevk arama… Baha'nın sözlerine inanma. Hepsi yalandır. Karı koca Allah sizi birbirinize bağışlasın… Baha beni seviyor. Biz de iki ahlaksız birbirimize yaraşırız. Allah'a ısmarladık. Artık emin olunuz. Bizim yüzümüzü hiç görmeyecek, lakırdımızı işitmeyeceksiniz… Haydi Baha…

Baha garip bir irkilişle sallandı. Kız, yine birden parladı:

— Baha geliyor musun? Ya bu kocakarı ya ben! Anladın mı?

Nevvare sarı saçlarının ürpertisiyle bir şihâb-ı sâkıb[1372] gibi merdivenlerden aşağı uçtu. Baha, birbirinin muvacehesinde pek hazin birer mevkide kalan karı kocaya bilhassa bedbaht dildadesine[1373] seri, tuhaf bir yüz buruşturuşla işaret verdikten sonra kızın arkasından yaydan çıkan ok gibi fırladı.

Bu felaketin mesuliyetini birbirine yüklemek için karı koca tarif olunmaz bir şaşkınlıkla bakışırlarken zevç kendini tutamayarak:

— Beğendin mi yaptığını hanım?

[1371] taam: yemek

[1372] şihâb-ı sâkıb: kayan yıldız

[1373] dildade: gönül vermiş olan

— Elden vefa, zehirden şifa… Dünya yerinden oynasa ben senin karınım, sen benim kocamsın…

Zevcinin kucağına serilerek:

— Kocacığım teselli et beni. Ben de sana onu unutturmaya uğraşacağım…

— Ben senin için Baha olabilir miyim? Sen benim gönlümde Nevvare'nin boşluğunu doldurabilir misin?

— Hepimiz, onlar da biz de etten kemikten yapılmış insanlar değil miyiz? Gözlerimizi kapayınca sen beni Nevvare'nin yerine koyamaz mısın? Ben sana Baha niyetiyle sarılamaz mıyım? Vallahi kocacığım hep et kemik… Biz şimdiye kadar beyhude üzülüp durmuşuz. Hep insan eti, hep insan kemiği… Ha benim etim ha onun eti… Ha seninki ha Baha'nınki… Bir parça daha esmer, biraz daha beyaz. Daha yumuşak, daha sıkı, daha dolgun, daha hafif… Aşk uğrundaki hep o ızdıraplar, kıskançlıklar, cinayetler, intiharlar hep bu küçük vücut, sima farkları için mi? Her kadın, her erkek kısmetine çıkan eşe razı olsa bütün âlem ne rahat yaşayacak. Onun en zoru erkeğin kadından, kadının erkekten bütün bütün mahrum kalmasıdır. Olanla iktifa, işte üzüntüsüz hayat…

Ragıp Şeyda Bey, genç metresinin ıztırâb-ı aşkından[1374] kesilen kollarını şimdi kendinden tesliyet arayan zevcesinin boynuna dolayarak:

— Ah karıcığım, insan çile doldurmadıkça eremiyor. Çok elim tecrübelerden sonra bu felsefeye yükseldin…

— Nevvare terbiyesiz, edepsiz, ağzına geleni kulakları duymadan savuran bir kızdı ama bize altınla yazılacak büyük bir nasihat verdi de gitti. Her insan yaşça dengiyle sevişmelidir. Uğurlarına her şeyimizi feda ettik, onlara yine yaranamadık.

— Bütün malımızı, ahlakımızı, manevi mukaddesatımızı feda ettik…

[1374] ıztırâb-ı aşk: aşk ıstırabı

— Bu pahalı dersten artık mütenebbih olalım… Sel gitti, kum kaldı. Birbirimizin kıymetini bilelim…

Karı koca uğradıkları hüsranın acısıyla bir müddet birbirinin kolları arasında sarmaş dolaş kaldıktan sonra zevce uzun bir iç çekişle sordu:

— Bey, doğu söyle… Nevvare sana tekrar gelse ne yaparsın?

— Doğruluk talebine karşı doğru cevap vereceğim. Kendimi zapt edemem. Ya sen karıcığım, ya sen?

— Bu samimiyetine karşı niçin eğri cevap vereyim benden de al o kadar…

— Ah bu insanlar…

— Hepsi etten kemikten mahluk…

— Şimdi tecrübesine vardık. Hepsi etten kemikten ama itiraf et ki lezzetleri başka başka…

DÖRDÜNCÜ KISIM

1

Kokotlar Mektebi mezunları İstanbul'u endişe-aver[1375] bir sevda salgınına verdiler. Cüzdanları dolu, kafaları boş aile babaları, toy mirasyediler, ticaretlerde vurgun yapanlar, piyangoda talih çekenler, paralarını götürüp bu gönül bankasının etten kasalarına yatırıyorlar. Her türlü ticaretin durgunluk, kesat zamanları olur fakat bu sevda alışverişi durmaz, işler… Hatta muharebe zamanlarında bile. Ve asıl daimî harp bunun için edilir.

Bu salgına biz de aileden bir kurban vermek üzereyiz. İrfan Yekta'yı kurtaramadık. Boynuna dolanan sevda kemendi onu boğmak üzere. Nasihat, tehdit, hiçbir şey kâr etmiyor. Hayatı öğrenmek için insanlara felaketten büyük mektep olmaz. Nasihat almayanlar ancak bu mektebin falakasıyla adam olurlar.

Karşıdan seyrediyorum. Yeğenim başını en sert kayaya vuruncaya kadar bekleyeceğim. Belki bu şiddetli müsademenin[1376] sarsıntısıyla zavallı kafasından boşanacak gafletin yerine akıl kaim olur.

Bu muhabbet iptidadaki gibi bahar şafağı gül pembeliğiyle devam etmiyormuş. Kara bulutlu, gümbürtülü fırtınalar başlamış.

Geçenlerde İrfan, dövmek için sevgilisinin üzerine yürümüş. Cebinde dolu revolver taşıyormuş. Kokotlar Mektebinde epeyce patırtı olmuş. Galiba kıskançlık davası. Zavallı çocuk! Öyle bir ti-

---

1375 endişe-aver: düşündürücü

1376 müsademe: çarpışma

carethanedeki sermaye kıskanılır mı? O hafta eve avdetinde gece odasında hüngür hüngür ağladığını duymuşlar…

Izdırabı gayeyi bulunca beynine bir kurşun gömmezden evvel son bir dertleşme için bana müracaat edecektir. Fakat o zamana kadar boş durmayayım. Ulviye Melek'in sûret-i musırrada[1377] mütalaasını[1378] tavsiye ettiği *Meşru Metres* kitabını okuyayım. Bakayım dört ayda yüz bin nüsha satılan eserinde Georges Anquetil ne demiş? Yaptığı mühim anketten ne fikirler toplamış?

Bu kitap, beş yüz sahifeye yakın büyük bir hacimde olduğu için şu kısa sütunlarda onun tamamından bahse imkân yoktur. Şurasından burasından atlayarak bazı cümlelerini nakledeceğim.

Bazı satırları okuyanların yüzlerini hicap hararetiyle kızartacak kadar üpüryandır[1379]. Hep bunları üzerlerine koyu mürekkep dökerek geçeceğim. Ben bu yolda teşrihata[1380] donsuz edebiyat diyorum. Bilmem bu tabir her örtünün altındaki gizlilikleri karıştıran yeni kalem ve fırça psikolojilerini tarife kâfi geliyor mu? Hakikat aramak bahanesiyle çak edilmedik[1381] perde kalmadı. Bu pervasız taharrilerde ekseriya elimize, şimdiye kadar ar ve edebin rüyet ve temasına cevaz vermediği şeylerden başka değerli bir hakikat geçmiyor.

Georges Anquetil'in kavlince cinsiyet zevkine, tenasül hizmetine ait şeylerde ayıp ve sıkılma yoktur. O derecede ki setriavrete uğraşmak bile fazla bir saffet ve külfettir. Bu hususta mübalatsız[1382] yaşayan vahşiler bu âdetlerince medenilere mütefevviktirler[1383]. Hiçbir kadın, hiçbir erkek içtimai mahzurların yasağına tutulup da sevişmekten hali kalmamalıdır…

1377 sûret-i musırra: ısrarlı şekilde
1378 mütalaa: okuyup inceleme
1379 üpüryan: çırılçıplak
1380 teşrihat: açıklamalar
1381 çak edilmek: yırtılmak
1382 mübalatsız: umursamaz
1383 mütefevvik: üstün

Birçok hayvanlar gibi beşerde[1384] de bir izdivaçla yaşamak hulkiyeti[1385] yoktur. Ankete verilen cevapların bazılarında "Her kadın, her erkeğin zevcesi ve her erkek, her kadının zevcidir." nazariyesine yol açmak isteniyor. Georges Anquetil yaptığı anketlere bazen şöyle cevaplar da alıyor:

"Be adam! İnsanları köpekleştirmek istiyorsun… Fakat o dereceye insek de haraza[1386] bitecek mi? Köpeklerin de dişi için daima hırlaşmaktan kurtulamadıklarını görmüyor musun?"

Muharrir, kitabının başka Camille Mauclair'in *Amour Physique* unvanlı eserinden şu parçayı naklediyor:

"Aşkın fi'l-i tagaddî[1387] *ile ve onun gibi beşerin hareketinde gizli ve aşikâre bir amil olduğu her gün hayattan gördüğümüz derslerle sabit ve müberhendir*[1388]*. Fakat riyasız iş görülür mü?*

Çoklarımızın kapalı düşündüğünü açık söylemek bir muharrir için mûcib-i itâb[1389] *olur. Maksadın mesturen*[1390] *ifadesine devam edilse anlayanlardan bazılarının hâl-âşinayâne birer tebessümlerine mazhar olursunuz. İşte bu kadar! Hâlden hiçbir şey değişmez. Muharrir fikrini yüksek sesle ifade etmek cüretini gösterince kelbî bir muazzip*[1391]*, menfur bir dedikoducu olmuş olur. Ben sanatımın bu dehşetinden, bu sıfatlara mevsuf olmak tehlikelerinden yılmadım. Muhafazası mürailerin*[1392] *menfaatleri mukteziyatından olan bir morale karşı riayetkâr*[1393] *kalmayı kanaatime muvafık bulmadığım için bu isyan-aver*[1394] *ve mantıksız, manasız ketumluğun perdesini yırtıyorum."*

1384 beşer: insan
1385 hulkiyet: yaradılış
1386 haraza: çekişme
1387 fi'l-i tagaddî: beslenme eylemi
1388 müberhen: ispatlanmış
1389 mûcib-i itâb: azarlama sebebi
1390 mesturen: örtülerek
1391 muazzip: sıkıntı veren
1392 mürai: iki yüzlü
1393 riayetkâr: boyun eğen
1394 isyan-aver: isyankâr

Georges Anquetil yaptığı ankette, Camille Mauclair meşahirin[1395] mezarlarına müracaatla dirilerden evvel ölüleri söyletiyor. Montesquieu, Voltaire, Büyük Napoléon, Diderot, Mirabeau, Schopenhauer, Schiller, Shakespeare daha sayısız birçokları mâverâ-yı hayâttan[1396] onun suallerine cevap veriyorlar.

Muharrir, davasına şöyle başlıyor:

"Karinin, müelliften hüsnüniyet[1397] telakki istemek hakkı teslim edilmelidir. Dimağımızı yeni telakkilere açmak için çocukluğumuzdan beri kâzip[1398] medeniyetin ve sahte terbiyenin oraya doldurmuş olduğu asılsız fasılsız, muzır fikirlerden, itikatlardan kafalarımızı temizlemeliyiz…

Tanımak istediğimiz bu yeni vadiye ancak bakir bir dimağla girebiliriz. Kelimelerin hicabı, cismin hicabı, fiilin hicabı vardır. Hep bu ar ve hayâ babındaki[1399] bilgilerimizi bir tarafa bırakalım. Fransız dehasının büyük bir numunesi olan Montaigne'yi dinleyelim:

'İnsaniyet için pek tabii ve elzem olan tenasül fiilinden niçin bu kadar sıkılır, niçin ondan kaçar görünür, niçin kızarmadan bu hissimizden açıktan açığa bahse cesaret edemeyiz? Katlden, sirkatten[1400], hıyanetten, fi'l-i şenîden[1401] biperva söz açarız. Fakat kendimiz gibi bir mahlukun teşekkülüne sebep olan fiili açıktan açığa telaffuzdan arlanırız. Bunu çok kaba ve galiz buluruz. Ne sahte hicap, ne şerm-aver[1402] riyakârlık… Asıl galat[1403] ve gılzet[1404] bâis-i vücûdumuz[1405] olan bir fiili kaba görenlerde değil midir?'"

[1395] meşahir: meşhurlar
[1396] mâverâ-yı hayât: hayatın ötesi
[1397] hüsnüniyet: iyi niyet
[1398] kâzip: yalancı
[1399] bap: konu
[1400] sirkat: hırsızlık
[1401] fi'l-i şenî: ahlak dışı eylemler
[1402] şerm-aver: utanç verici
[1403] galat: hata
[1404] gılzet: çirkinlik
[1405] bâis-i vücûd: varlık sebebi

Georges Anquetil kelimelerin, cismin, fiilin hicaplarından en meşhur fikir adamlarının meşhudat[1406] ve akvaline[1407] istinaden bahsediyor. İşte bir tanesi… Fransız Akademisinin medarıiftiharı[1408] Marquis de Ségur ne diyor:

"Pekin'de, Siyam'da, Kamboç'ta zina pek muteber, pek muhterem bir fiildir. Sekene[1409], zevcelerini ecnebilere takdim ederler, ret vukuunda bunu karılarının güzelliklerine karşı bir hakaret sayarak çok meyus olurlar…

Müverrih Herodot'un 'Jandan' tesmiye ettiği[1410] ahali arasında bir kadının itibar ve makbuliyeti, yattığı erkeklerin adedi nispetinde artarmış. Ve her yeni dost tutuşta elbisesine alâmet-i iftihâr[1411] olarak bir zil ilave olunur ve bu eteklerin üzerinde en ziyade taşıyan kadın bütün diğer Havva kızlarının o derecede mahsudu[1412] ve erkeklerin makbulü olurmuş.

Akıl ve terbiyeye mugayereti[1413] cihetiyle zihni isyana düşüren bu usulden şu netice çıkabilir. Bu asrın erkekleri, kadınları iğfal için her çareye başvurmaktan çekinmezler… Ve sonra bütün ömürlerini onlara iftira etmekle geçirirler. Bilmem ki medenilerin bu hareketleri yukarıda mezmum gördüğümüz kaba halkın âdetinden daha az çirkin bir şey midir?

Beşeriyette umuma numûne-i imtisâl[1414] olacak ahlaki meziyetler, içtimai faziletler hangileridir? Şu kavim nezdinde makbul olan bir telakki, ötekinde mezmum… Ve hatta aynı insanlar arasındaki aynı telakkiler vakit vakit muteber, muta[1415] ve merdut[1416], menfur

---

1406 meşhudat: şahitlikler
1407 akval: sözler
1408 medarıiftihar: övünç sebebi
1409 sekene: oturan, yerli
1410 tesmiye etmek: isimlendirmek
1411 alâmet-i iftihâr: övünç alameti
1412 mahsut: kıskanılan
1413 mugayeret: karşıtlık
1414 numûne-i imtisâl: örnek alınmaya layık şey
1415 muta: itaat edilen
1416 merdut: kovulmuş

oluyor. Ahlakiyatta da elbise modaları gibi akıl ermez bir fantazya rüzgârı esiyor. Şimdi hicabın adına 'riyakârlık' diyorlar. Ahlak, donunu çıkarmak üzeredir. Hiçbir şey, hiçbir şey gizli, örtülü kalmayacak…

Büyük sanatkârların çekiçleri altından çıkan heykellere, yüksek, taşkın dimağların mahsulü sahifelere, en kemalli fırçaların boyadıkları tablolara bakınız. Hepsi cascavlak… Hepsi gizliyi aşikâreye vurmak gayesine doğru koşuyor… Musikide, dansta öyle bir şehevi çırpınma vardır ki tutulan kulaklar derhâl elektrikleniyor. Dudaklar buse aşkıyla yanıyor, titriyor. Kollar sarılıp sıkacak vücut arıyor… Gözler süzülüp bayılıyor, zannedersiniz ki bütün hayat ebedî bir vuslat sarhoşluğuna inkılap hâlindedir…

İnsaniyetin bugünkü pervasız taşkınlığı dedikoduya o kadar müsait ki… Ukala humeka[1417] *boğaz boğaza, utanmazlar utananlara hücumda… Ortada bir 'her şeyi paylaşma hukuk davası'dır gidiyor… Her şey senin, benim… Bu iştirak nazariyesi nihayet kadına kadar dayandı. Onu da sekiz hisseye ayrılır bir menkul yapmaya uğraşıyorlar. Bilmem ki birçok erkeğin ateşli nefesleriyle hırpalanmak, kadının yeni hayatında sevinilecek bir şey midir?"*

Georges Anquetil'in yaptığı ankete aldığı cevaplardan en namuslu gördüğüm birkaçını işte nakilediyorum:

Standart Teşkilat Kulübü Müdürü Georges Fevay tarafından varit[1418] cevap:

"Heyet-i ictimâiyyenin[1419] *izdivaç hakkındaki sûret-i telakkîsi*[1420] *yanlıştır. Bünye, mizaç ve karakterlerinin yekdiğeriyle tevafuku*[1421] *düşünülmeyerek birbirini tanımayan iki kişinin mâdâm-el-ömr*[1422]

[1417] humeka: ahmaklar
[1418] varit: verilmiş
[1419] heyet-i ictimâiyye: sosyal hayat
[1420] sûret-i telakkî: anlayış biçimi
[1421] tevafuk: uyma
[1422] mâdâm-el-ömr: ömrünün sonuna kadar

yan yana yaşamaya mahkûm edilmelerinden daima bir hüsn-i netîce[1423] *beklemek bir hayâl-i hâmdır*[1424].

Kadınla erkek serbest münasebette bulunmaları ise iki katlı bir cinayettir. Bu fiilin mağduru, kurbanı kadındır. Çünkü hamil[1425] *kalınca terk olunur. Sosyeteden günahını gizlemek için ıskât-ı cenîne*[1426] *mecbur kalır. Kadının mağlubiyetini müntiç*[1427] *zaafı, kazara valide olması ihtimali cihetledir.*

Gebe kalan bir kız ta'n-ı umûmîye[1428] *tutulur. Bir sevgiliye ram olan kız diğer herhangi zani*[1429] *bir kadından daha mı günahkârdır? Samimen doğru söylemek lazım gelirse zevçlerden*[1430] *çoğunun ve zevcelerden*[1431] *hemen cümlesinin aldatılmakta olduklarını itiraf etmeliyiz. Ve sonra gayr-i müteehhillerin*[1432] *daima irtikâp ettikleri bu içtimai günah hesaba mı gelir?*

Standartlaştırarak[1433] *ilmî surette halledilebilecek kapalı bir daire vardır.*

Taaddüd-i zevcât[1434] *kadının hürriyetine karşı ağır bir tecavüzdür. Bu da medeniyeten geri kalınmış olmaktan ileri geliyor. İki kişinin birleşmesi bir şirket akdi demek olduğu prensibinden hareket edersek bir tip şirket numunesi görmek için hayât-ı ictimâiyyeye bakmak kifayet eder. Komandit ve anonim şirketlerini tetebbu*[1435] *ile keyfiyeti standartlaştırarak istikbal için bir formül tipi tasavvur edebiliriz ki o da kooperatiftir.*

1423 hüsn-i netîce: iyi sonuç
1424 hayâl-i hâm: boş hayal
1425 hamil: gebe
1426 ıskât-ı cenîn: çocuk düşürme
1427 müntiç: sonucunda
1428 ta'n-ı umûmî: genel ayıplama
1429 zani: zina eden
1430 zevç: koca, eş
1431 zevce: karı, eş
1432 gayr-i müteehhil: evli olmayan
1433 "Tabiri aynen naklediyorum." (yazarın notu)
1434 taaddüd-i zevcât: birden fazla kadınla evlenme, poligami
1435 tetebbu: etraflı inceleyip araştırma

Komandit şirket: Üç dört kişinin iştirâk-i izdivâcıyla[1436] *kurulacak ailenin resmen tasdike iktiranıyla*[1437] *kâbil-i teessüstür*[1438]. *Mesela gerek bedenen ve gerek nakden zevcenizin arzularını yerine getirebilmek iktidarından mahrumsunuz. O hâlde şirket hissedarlarından birini bu vazifeyi ifaya tevkil edersiniz*[1439]. *Aynı özürler zevceniz tarafında vaki olduğu takdirde kadın da size aynı müsaadede bulunur.*

Bu suretle hissedar dostlar arasında ihtiyaca göre zevcelerin tebdili şeklinde kapalı bir daire teşekkül etmiş olur…

Anonim Şirket: Bu, komandit şirketin tevsiidir[1440]. *Zevç müessis hukukuyla beraber bir miktar hisse muhafaza eder. Kadın da zevcine karşı aynı harekette bulunur. Hisselerin diğer aksamı ârâ*[1441] *husulüyle*[1442] *dostlar arasında tevzi olunur*[1443]. *Bunun emsali cemiyet içinde her gün görüp durmuyor muyuz? Mösyönün metresleri, madamın amant'ları vardır. Yalnız şeklen hukûk-ı ictimâiyye*[1444] *muhafaza olunuyormuş gibi gösterilir.*

Kooperatif: Biri erkeklerden diğeri kadınlardan müterekkip[1445] *iki mecmu*[1446] *alalım. Bir hepsi için ve hepsi bir için… Şirketin rumuzu budur. Bir merkeziyet bürosu, her mecmudaki ihtiyaç ve arzuları bi't-tesbît*[1447] *rabıtaları teminle kontrato*[1448] *ahkâmının*[1449] *zamini*[1450] *olacak ve bu suretle standart beldesinin nüvesi teşekkül*

[1436] iştirâk-i izdivâc: ortak evlilik
[1437] iktiran: yaklaşma
[1438] kâbil-i teessüs: kurulması mümkün
[1439] tevkil etmek: vekâlet vermek
[1440] tevsi: genişletilmiş
[1441] ârâ: fikirler
[1442] husul: meydana gelme
[1443] tevzi olmak: dağıtılmak
[1444] hukûk-ı ictimâiyye: sosyal hukuk
[1445] müterekkip: oluşmuş
[1446] mecmu: toplam
[1447] bi't-tesbît: tespit ile
[1448] *kontrato*: kontrat, sözleşme
[1449] ahkâm: kurallar
[1450] zamin: kefil

etmiş bulunacaktır. Cemiyet, doğacak çocukların himayelerini tahsil ve terbiyelerini temin edecek; kadın, erkekle müsavi hukuku haiz olacak ve hayatın açığında yaşayan kadınlar içtimai birer koca bulacaklar ve bu suretle kadın çokluğu, erkek azlığı meselesi bir hal suretine iktiran edecektir.

Georges Fevay"

Mösyö Georges Anquetil, Standart müdürünün, bizim "mum söndürmek" tabir ettiğimiz suretten başka bir şey olmayan ve medeni izdivaçtan ziyade hayvani çiftleşmeye benzeyen kadının böyle banka muamelesini andırır hisse senedatı üzerine tasarrufunu muvafık bulmuyor. Şu itirazı ediyor:

"Bu sistemdeki ince düşünüşü takdir ederim. Yalnız kadınla erkek arasındaki mizaç farkının nazarıdikkate[1451] *alınmamış olduğuna muterizim*[1452]*. Taaddüd-i ezvâc*[1453] *hakkındaki mülahazalarım esnasında ben bu farktan bahsetmiştim. Ben poligamiyi yalnız serbest bulunan erkeklerle kadınlar arasında muvafık görmüştüm. Kocalı kadınlar için değil..."*

Diğer anket:

"Aziz meslektaşım,

Kanunen yok olan taaddüd-i zevcât (poligami), taaddüd-i ezvâc (poliandri) fiilen mevcutturlar. Fakat şuna dikkat ediniz ki hovarda bir erkeğin metreslerinin çokluğu nispetinde zürriyeti az oluyor. Cemiyetin tenasülüne müfit[1454] *surette hizmet edenler ancak birbirine sadık kalan karılar kocalardır.*

Dostane hissiyatıma itimadınızı rica ederim.

Clement Votel"

Cevap:

1451 nazarıdikkat: göz önü

1452 muteriz: itiraz eden

1453 taaddüd-i ezvâc: çok eşlilik, poliandri, bir kadının birden çok kocasının olması

1454 müfit: yararlı

"Gazetecilerin prensi Clement Votel taaddüd-i zevcâtın fiilen mevcut olduğunu itiraf ediyor. Buna dikkat edelim.

Bir erkeğin metreslerinin çokluğu nispetinde zürriyetinin az olması hükmüne gelince bu hususta serdedilecek[1455] *iki mülahaza vardır.*

Birincisi: Sosyetenin gayrimeşru çocuklar hakkında reva gördüğü imha muamelesi,

İkincisi: Yaşamalarına hiç itina edilmediği hâlde piçlerin cemiyet içinde şâyân-ı hayret suretteki tekessürleridir[1456]*. Zadegândan birini tanırım. Bu zat hem evlidir hem üç metreslidir. Böylece dört ev idare eder. Üçü meşru zevcesinden, ikisi de bir metresinden olmak üzere beş çocuğu vardır. Demek isterim ki nikâhsız doğanları kanun kabul etse zürriyet yetiştirmekte metresler zevcelerden hiç aşağı kalmazlar…*

Georges Anquetil"

Diğer anket:

"Azizim,

Filhakika taaddüd-i zevcât niçin olmasın?.. Kendi hesabıma bunu ben hiç nahoş görmüyorum. Lakin -müsaade buyurunuz- ben feministim. Taaddüd-i zevcâtı kabul edince taaddüd-i ezvâca da rıza göstermek lazım gelir. Binaenaleyh mesela bir mösyönün üç zevcesi ve her zevcenin üçer kocası olunca hâlin neye varacağını tasavvur buyurunuz…

Goncourt Akedemisinden Büyük Kardeş

Roseni"

Diğeri:

"Taaddüd-i zevcât ahlak ve tabiatımızda vardır. Eğer olmasaydı zamane tiyatrosu bu huyu edinmemize kifayet edecekti.

Bunun kanuniyet kesbetmesini mi istiyorsunuz? Sabrediniz…

[1455] serdetmek: düşüncelerini söyleme

[1456] tekessür: çokluk

Lucien de Caveau"

Diğeri:

"Aziz meslektaşım,

Böyle bir mesele benim için gayr-i vâriddir[1457]*. Çünkü yamyamlık hakkındaki fikrim ne ise taaddüd-i zevcâta ait düşüncem de onun aynıdır.*

Akademi Azasından Henry Lavedan"

Diğeri:

"Her Fransız'ın, aynı dam altında yaşayan, aynı sofrada yiyen, aynı yorgan altında uyuyan birçok kadınlara meşruen malikiyetini arzu ediyorsunuz.

Bilmem bu arzu edilecek bir şey midir?

Müsaadenizle size bir fıkra anlatacağım. Bu biraz sert ve açıkçadır. Fakat siz de anketinizi genç kızlara hitaben yapmıyorsunuz ya... Fransızların Roma'yı işgalleri zamanında hizmetçi kıyafetinde Gaet'e firar etmiş olan Papa'yı geri getirmişlerdi. Askerler kadınsızlıktan şikâyete ve az bir ücretle bu tabii ihtiyaçlarını teskin edecek umumhanelerin[1458] *küşadını*[1459] *ısrâr-ı talebe*[1460] *başlamışlardı. Askerin bu arzusu General Lamoricier'in kulağına gitti ve bu davayı haklı buldu fakat bu nazik mesele üzerine Papa ile görüşmek icap ediyordu. Ondan mezuniyet*[1461] *alınmaksızın ahlakın müsamaha ve kanunen müsaade ettiği bu hanelerden birkaçı açılamazdı.*

General bu ruhani hükümdarın karşısına çıkınca meseleyi açmak için epeyce sıkıldı. Lakin nihayet üstü kapalı sözlerle eğer bu hanelerin küşadına müsaade edilmezse bütün Romalı kadınların maalesef tecavüzlere maruz kalacaklarını anlattı.

1457 gayr-i vârid: mümkün olmayan
1458 umumhane: genelev
1459 küşat: açılış
1460 ısrâr-ı taleb: ısrarla isteme
1461 mezuniyet: izin

Dokuzuncu Pius, gençliğinde çok günahlar çıkartmış zeki bir Papaz olduğu için insanların zaafını bilen mübarek bir adamdı. Binaenaleyh şu cevabı verdi: 'General, gayur askerlerinin ihtiyaçlarını tatmin için bu fisk u fücûr membalarının açılmasını arzu ediyorsunuz. İstediğiniz kerhane değil mi? Fakat efendi buna ne lüzum var? Roma baştan başa vasi[1462] *bir kerhanedir…'*

Hususi bir mektubunda bu vakayı nakleden General Lamoricier hikâyesini belki biraz mübalağa ile söylemiştir. Bu da muhtemel… Lakin ne beis var? Mösyö ben de size aynı cevabı vereceğim. Siz poligami istiyorsunuz. Fakat azizim bu, yeryüzünün her tarafında ahlakın, insaniyetin, medeniyetin muhtelif sûret-i tedbîr[1463]*, nezaket ve riyakâr âdetleriyle ölçülüp biçilmiş olarak mevcuttur. Şimdiki hâlde mahzurları vardır. Eğer arzunuz vechile taaddüd-i zevcât kanuniyet*[1464] *kesbederse*[1465] *bundan büyük iyilikler husule gelecektir.*

Bu şeyleri şimdi alâ-hâlihi[1466] *terk edelim. Bu bir feylesof nasihatidir.*

Bir kocaya birçok meşru karılar veriyorsunuz. Fakat ne hakla bir kadının aynı kanuniyetle çok kocaları olmasını reddediyorsunuz? Belki şimdi bana bu hususta mütevatir çok misaller bildiğinizi söylersiniz. Bunları ben de bilirim. Keyfiyet yeni değildir. Çok zaman evvel Aleksandır Duma-zade[1467] *şöyle yazmıştı: "İzdivaç o kadar ağır bir zincirdir ki bunun sıkletine*[1468] *tahammül etmek için ekseriya karı koca üçleşirler…*

Matbuat Cemiyeti Müdürü

Jean Bernard"

1462 vasi: geniş
1463 sûret-i tedbîr: tedbir biçimi
1464 kanuniyet: yasallık
1465 kesbetmek: kazanmak
1466 alâ-hâlihi: olduğu gibi
1467 Alexandre Dumas Fils
1468 sıklet: ağırlık

"Erkeklere çok kadın verirseniz sonra onları cinsilatiften bıktırır, gulampareliğe[1469] *meylettirirsiniz.*

Dük Saniel"

Muharririn biri de şöyle söylüyor:

"Karının üzerine hıyanet et fakat sonra onu daha ziyade sev. Zinanın ahlaki ciheti budur.

Ankete verilen cevaplar ve cevapların cevapları yüzü mütecavizdir[1470]. Ve zikredilmeden geçilemeyecek kadar güzelleri vardır. Fakat hikâyemizin çerçevesi bundan fazlasına mütehammil olmadığı[1471] için maalesef bunların dercine[1472] hitam veriyorum[1473].

*

Georges Anquetil, îcâb-ı tabîatı[1474] tetkikle düşündüğünü söyleyerek bir erkeğe istediği kadar kadın veriyor fakat kadına bir kocadan fazlasını yasak ediyor. Onun büyük emeli; bütün metresleri, evlâd-ı tabîiyyeyi[1475] meşrulaştırmaya matuf…

Îcâb-ı tabîat sözü tabiatın kanunlarına uygun surette düşünmek demek ise muharririn bu iddiasında pek tabiilik göremiyorum. Erkek hissiyatında memnun ediliyor. Lakin kadına cebren[1476] itaat emrolunuyor. Bakalım kadın bu cebre münkad olacak[1477] mı? Olmazsa onu nasıl yola getireceğiz? Bu isyana karşı kullanacak elimizde istibdattan, şiddetten başka bir silah var mı? Karı koca arasında istibdat, ebedî bir aile faciasıdır. Ruhen birbiriyle kaynaşan, sevişen çiftler için mesele yoktur. Kocasını seven kadın mutidir[1478] fakat sevmeyen, sevemeyen bedbaht, isyankâr ve fırsatçıdır.

1469 gulamparelik: oğlancılık
1470 mütecaviz: aşkın
1471 mütehammil olmak: tahammülü olmak
1472 derç: toplama
1473 hitam vermek: son vermek
1474 îcâb-ı tabîat: doğanın gereği
1475 evlâd-ı tabîiyye: doğal çocuk
1476 cebren: zorla
1477 münkad olmak: boyun eğmek
1478 muti: itaatkâr

Zorla güzellik olamayacağını söylüyoruz. İyi fakat bir kadını hissiyatı hilafına tazyikle bedbaht etmeye hakkımız olabilir mi?

Cinsî, samimi aşk kâbil-i taksîm[1479] değildir. Hedefi daima bire karşıdır. Bir koca, üç karı… Bir zevce, iki zevç… Böyle aileler hususiyetten çıkar, umumiyete girer. Hisler arasında emniyet, muvazene kalmaz. Her saat kıskançlık burguları kalpleri oyar. Böyle çiftlik zihniyetiyle aile kurulamaz…

Bir sürü içine, bir teke salıverildiğini görüyoruz. Döl almak için tabiatın bize gösterdiği örnek budur. Pek çok erkekler teke tabiatındadırlar. Fakat bu tenasül usulünün medeni cemiyetlere tatbiki mümkün değildir.

Haklı haksız türlü mazeretler icadıyla erkek birden fazla kadın istiyor. Niçin saklayalım. Bu talepte hâkim olan en büyük arzu cinsiyet zevkidir. Arada bir eş değiştirmek büyük bir haz ise bu hissi kadın için katiyen nasıl ret ve inkâr edebiliriz? Dersimizi daima tabiattan alacaksak bazı hakikatlerin üzerine göz yummamalıyız. Bazı ateşli kadınların bir koca ile iktifa edemeyerek dalalete[1480] düştüklerini görüyoruz. Hâl böyle iken bir erkek, üç dört kadını memnun edebileceğine nasıl ihtimal verilir? Bu taaddüd-i zevcâttan erkek mahzuzdur[1481] fakat kadınlar daima mağdurdurlar. Kadınların bu mağduriyetlerini munsıfane[1482] tetkik cihetine gidilmeden bu hususa karar veriliyor. Binaenaleyh meseleyi munhasıran[1483] erkekler lehine halleden kanunların tabiata muhalefetlerini inkâr edemeyiz. Tabiat kendine uymayan beşerî kanunlara hakk-ı infâz[1484] vermiyor. Evli bekâr hemen her erkek birden fazla kadın bulabiliyor. Tek zevçle kanaat edemeyen zevce de fırsat düştükçe kanunun mânia setlerini aşıyor. Hangi taraf bu hercailikteki hakkını öbür tarafa kabul ettirtebilecek?

1479 kâbil-i taksîm: bölünebilen

1480 dalalet: sapkınlık

1481 mahzuz: memnun

1482 munsıfane: insaflıca

1483 munhasıran: yalnızca

1484 hakk-ı infâz: infaz hakkı

"Ben yapayım, sen yapma!" zorbalığına hangi vicdani kanun mesağ[1485] verebilir?

Görüyoruz ki kadın olsun erkek olsun zorlu çıkan taraf öbür tarafı yeniyor. Bu daima böyle olacaktır.

En çok aldananlar kadınlar mıdır, erkekler midir? Ankete bakılırsa erkekler kendilerinin daha günahkâr olduklarını söylüyorlar. Fakat Allah bilir. Belki bu da zevçlerin izzetinefisleri lehine uydurdukları bir nev-i tesellîdir[1486]…

Meselenin istikbali ne olacak? Bu da lüzumsuz bir sual… Yapılacak kanunun mesağını bekleyen var mı? Alışveriş hâlde[1487] de mazideki tempoda gidiyor. Bundan istikbal için aynı hükmü çıkarmakta güçlük yok… Kanunlar ister şedit olsunlar ister müsait… Beşerin zaafı, beşerin tabiatı, gönlü, aşkı, vefasızlığı, riyakârlığı, hodbinliği daima odur.

2

Kaç zamandır İrfan Yekta'nın yüreği tahammül-fersa[1488] bir kıskançlıkla yanıyor. Delikanlı neden bu işkenceye düşüyor? Bunun için görünürde bir büyük sebep yok gibi… Kızı taşkın, pek alevli bir muhabbetle seviyor. Onu bir gün elinden kaçırmak korkusu, işte bu müthiş ihtimal önünde bütün aklını, iradesini kaybediyor.

Sevgilisiyle yatıp kalktıkça hep aralarında tekrar edilen ahd ü misak[1489] şudur:

İrfan:

— Şefkat…

Kız:

— Efendim…

1485 mesağ: izin
1486 nev-i tesellî: teselli çeşidi
1487 hâl: şimdi
1488 tahammül-fersa: tahammül edilemeyen
1489 ahd ü misak: söz ve yemin

— Ben seni çok seviyorum.

— Bunu tekrara hacet var mı?

— Var… Çünkü bu, gönlümü doldurup taşan, bütün iliklerimi yakan öyle bir ateş ki bunu içimde tutamıyorum. Daima etrafıma saçmak istiyorum… Bunu sana tekrarladığım zaman beklediğim cevabı alamayarak büsbütün meyus oluyorum…

— Beklediğin cevap nedir İrfan?

— "Ben seni seviyorum"a edilecek mukabele "Ben de seni"den başka bir şey olabilir mi?

— Eh peki… Ben de seni…

— Böyle benim ihtarım[1490], icbarım[1491] üzerine söylenen sözü ne yapayım? Lakırdı senin ağzından çıkıyor ama ben kendi kendime cevap vermiş oluyorum…

— İrfan, ben seni seviyorum. Muhabbetimin samimiyetinden her lahza şüpheye düşmen beni tahkir etmektir. Sen bu tahkiri gece gündüz tekrarlamaktan yorulmuyorsun. Ben gönlümü sana verdim. Sen gönlünü bana verdin. Ruhlarımızı değiştik. Şimdi sen bendesin, ben sendeyim… "Ölüm var, ayrılık yok." dedik. Ahd ü misak ettik. Birbirimizin kolları arasında yaşıyoruz. Artık her dakikada bir, beni sevdiğini tekrarlayarak benden de aynı teminatı almaya neden lüzum görüyorsun?

— Bilmiyorum… Bu temini her an senin ağzından işitmek, yemek içmek gibi benim için mübrim bir ihtiyaç sırasına girdi… Onlardan da daha beter… Belki açlığa, susuzluğa uzun müddet dayanırım. Lakin bu teminatı almadan bir dakika duramıyorum… Bu kadar kısa bir sözü tekrara üşeniyor musun Şefkat?

— Üşenmiyorum… Bu bana bir itimatsızlık, samimiyetsizlik gibi geliyor da…

[1490] ihtar: uyarı

[1491] icbar: zorlama

— İyi bir Müslüman her lahza tecdîd-i îmândan[1492] münşerih olur[1493]…

— Peki İrfan, dediğin gibi olsun. Üzülme…

— İşte bak bu sözün ne kadar soğuk…

— Ey, ne yapalım efendim?

— Şefkat, senin gönlün daima sıcak durmak için içine bir düziye odun atmak icap eden bir sobaya benziyor.

— Tuhaf… Ya seninki neye benziyor?

— Ezelden ebede doğru ateş saçan bir yanardağa…

— Ben de iyi bir şair olaydım zavallı gönlümü mutfak sobasından daha güzel bir şeye benzetirdim…

— Şefkat, gönlümdekileri hep sana söylesem benden korkarsın…

— Oh, işte ne kadar şüpheli bir adam olduğunu kendin söylüyorsun. Gönlünde benden gizli şeyler mi var?

— Evet… Dehşetli şeyler…

— Nasıl şeyler?

— Vahşi şeyler… Sana karşı öyle yenilmez, teskin edilmez, nihayetsiz bir hıncım var ki… Bazen öyle zamanlarım oluyor ki seni şiddetle seviyor muyum senden nefret mi ediyorum bilmiyorum. Seni aşkımın işkencesiyle öldürmek istiyorum. Kollarımın demir mengeneleri arasında ezinceye kadar sıkmak… Dişlerimle parçalamak…

— Korkutma beni… Sen bu vahşete aşk mı diyorsun?

— İnsanın aslı canavar olduğunu söylüyorlar. Hayvan ecdadımız belki dişilerini böyle severlerdi… Belki asıl aşk işte budur.

— Oh İrfan! Ben medenice sevilmek istiyorum. Kadınları paralayan erkekler çok var. Hem de bu cinayeti aşk namına, sevda namı-

---

[1492] tecdîd-i îmân: iman yenileme

[1493] münşerih olmak: içi rahatlamak

na yapıyorlar. Sen onlardan biri değilsin… Ve olamazsın… Fakat bu şakaları bırakalım artık…

— Şaka değil Şefkat, hissimi söylüyorum. İki münteha[1494] birleşir diyorlar. Belki muhabbet ifratı da nefrete varıyor. Lakin ah, senden nefret edebilsem bahtiyar olacağım sanıyorum…

— İtiraflarından bir şey anlayamıyorum.

— Niçin anlamıyorsun? Her zıt iki müntehada birleşmiyor mu? Saadetin bittiği yerde felaket başlamaz mı? Ben saadetimin son noktasındayım işte! Bu uçtan felaketimin karanlığını görüyorum…

İrfan maşukasını öpmezdi, ısırırdı. Okşamazdı didiklerdi. Ekser zaman sevişmeleri dövüşmeye benzerdi. Tabii aşk vardır, serapa haz ve neşedir. Marazi aşk vardır, bütün bütün hüzün ve elemdir. Bu ihtilaf sevdazedelerin ruhi mizaçlarından doğuyor. İrfan, kız ile hembezm[1495] olduğu anlarda gülmez, ağlardı.

İrfan iki gün zaruri bir gaybubetten sonra kokothaneye döner… Koridorun kuytu bir köşesine sıkışmış küçük odalarına çıkar. Şefkat'i evde bulamaz. Rast geldiği kokota metresin nereye gittiğini sorar. Patronla beraber sokağa çıktıkları cevabını alır…

Bu tabii cevap çocuğu kızdırır. Kendinden izinsiz onun sokağa çıkmasında bir hile sezer… Evet, kendinin geleceği günü saati bildiği hâlde beklemeyip de savuşmak… Şahsına karşı yapılan bu saygısızlığa pek içerler… Fakat hemen bilaücret[1496] denecek bir vaziyette öyle güzel bir metresle yaşıyor. Bir de fuzuli kâhyalıklara kalkmaya hakkı olabilir mi?

Tekrar odaya girer, her şey darmadağınık… Şüphelendiği hilenin bir serriştesini[1497] bulmak için her tarafı karıştırır. İthama medar olacak hiçbir şey bulamaz fakat bütün eşyada bir hıyanet kokusu keşfine uğraşa uğraşa kıskançlığı büsbütün artar. Nihayet, döşek yastığının arasına sıkıştırılmış mavi kaplı bir defter bulur. Sahifele-

---

1494 münteha: nokta, son
1495 hembezm: birlikte olma
1496 bilaücret: bedava
1497 serrişte: ipucu

rini karıştırır. Âdeta mekteplerde kullanılan sınıf defteri… Numaralara ayrılmış dersler yazılı… Birinci dersten okumaya başlar:

"Hayatta Kadının Vazifesi

Medeniyet her şeyde muvazene bulmaya uğraşan ilimlerin mecmuundan vücuda gelebilir bir küldür[1498]*. Müşahhas*[1499]*, mücerret*[1500] *kıymetleri tartar. Muadillerini bularak tasnifler yapar. Kâinatta teadülleri icap eden mahlukat içinde en evvel kadınla erkek gelir…*

İnsanın erkeği vahşette hayvanınkine benzer. Onda, dişi kadar yavru, yuva muhabbeti yoktur. O, sırf keyfi ve zevki için yaşayan bir hodbindir. Kâm alıncaya kadar dişinin yüzüne güler. Kadına her temasıyla onun aşkı yavaş yavaş ölür. Bazen ilk temasında arzusunun ölümüne kadar doyar, kaçar. Onun her busesi kadın için zehir, kendi için panzehirdir. Kuvvetçe, akılca, sebatça kadına faik olduğunu söyleyerek övünür. Kadının pâ-yı istirhâmı[1501] *önüne kelbî bir istimanla*[1502] *serildiği dakikaları unutur.*

Kadın! Sana hâkim olmak isteyen bu mağrur mahluka hükmedeceğin zaman işte bu andır… Bu zafer dakikanda ayaklarının altında yatan bu mağlubu çiğne, ez, öldür… Ondan intikamını ve bütün hemşirelerinin öcünü al… Erkeği öldüren kıskançtır. Hâlinden şüphelendirerek onu daima üz… Kıskanç yularını onun boynuna geçirdikten sonra bu hayvanı istediğin tarafa çekip götürebilirsin…

Onu ne kadar üzersen nazarındaki kıymetini o kadar arttırmış olursun, onu iştiyakınla yak, harap et. Tamam son nefesini vereceği anda alevli ağzına âb-ı visâlden[1503] *birkaç damla akıt, tekrar dirilsin. Tekrar yansın, tekrar yalvarsın…*

[1498] kül: bütün
[1499] müşahhas: somut
[1500] mücerret: soyut
[1501] pâ-yı istirhâm: merhamet ayağı
[1502] istiman: sığınma
[1503] âb-ı visâl: kavuşma suyu

Erkeğin cemiyet içindeki sınıf farklarına bakma. Bir tulumbacıyla bir edibin, bir şairin tıyneten hiçbir farkları yoktur. Hepsi aynı mayadan yapılmıştır. Dikkat et! Seni mağlup edemezse emeline eremezse, hırsını yenemezse canavar kesilir. Gözlerinde iptidai orman adamının kanlı vahşeti parlamaya başladığını görünce ızdırap ve tahammülünün sonuna gelmiş olduğunu anla. O zaman öldürür, ölür.

Katillerin nevlerini tayin için istatistikler tutulsa çoğunun sevdazelerden olduğu görülür. Maşukasının eşiğine yüzler sürerek ağlar sızlar. Fakat son cevabın ret olduğunu görünce silaha davranır.

Erkekler, kadını yenmek için bütün içtimai kanunları kendi lehlerine tanzim etmişler. Fakat emellerine tamamıyla nail olamayarak bütün vahşet ve şiddetlerine rağmen zaman zaman kadına yenilmişlerdir. Meşhur Fransız edibi Paul Bourget bu mevzuda yazdığı romana 'Cruelle Enigme' (Zalim Muamma) unvanını vermiştir.

Bir kadın kendini zevcinden veya amant'ından gayrı bir erkeğe varınca bütün ahlakın ve kanunların faziletleri ahkâmı altüst olmuş gibi kıyamet kopuyor. Cismî, akli tevaffuklarıyla kadını madunlarında[1504] *gören efendilerin bu telaşları nedir? Niçin tabiatı tetkik etmeyerek indiyatınıza*[1505] *kapılıyorsunuz? Bir kadın, tek bir erkeği memnun etmek için yaratılmamıştır. Kadın bütün insaniyeti bahtiyar etmek için gökten inen bir lutf-ı ilâhîdir*[1506]*. Onun yetişebildiği kadar erkeği dilsir*[1507]*, mesut etmesi ulüvv-i cenâbı*[1508] *iktizasındandır. Tabiatın ona emreylediği vazife budur. Kadının sırr-ı hilkatini*[1509] *biliniz efendiler!.. Her biriniz onu kendi nefsinize hasretmek zaafıyla malul olduğunuz için tabiatın bu icabını bitaraf bir his ve nazarla göremiyorsunuz. Bunda zalim bir muamma var. Evet fakat bunun nereden çıktığını niçin tetkik ve teslim edemiyorsunuz? Bu-*

[1504] madun: kendinden makamca altta bulunan
[1505] indiyat: keyfî düşünce
[1506] lutf-ı ilâhî: ilahi lütuf
[1507] dilsir: gözü doymuş
[1508] ulüvv-i cenâb: hazretin yüceliği
[1509] sırr-ı hilkat: yaratılış sırrı

nun amili; her şeyine kendi hodkâmlığına göre mana vermeye uğraşan ve her şeyi kendi işine yarayacak tarafa çekiştirmeye alışmış olan ve çok hakikatleri istibdadı önünde kurban etmekten çekinmeyen 'medeniyet' dedikleri ifrittir.

Bu hakikati bütün kâinat işitsin. 'Amour' dedikleri büyük hissin mayasında sadakat yoktur. Bu zan, aşka sadakati izafe etmek isteyenlerin kapıldıkları azim bir hatadır.

Efendiler, aşk cismani[1510] *değildir. O, güneş gibi gönlümüze gökten inen esirî, lahuti bir mevhibedir*[1511]*. İşte, yayın altında ağlayan Mozart'ın nağmelerini dinleyiniz. Kemanın sinesinden çıkan bu ilahi enin*[1512] *o tahta parçasına mı aittir? Yirmi, yüz, bin musiki aleti üzerinde bu hava böyle inler, ağlar ve ağlatır… Mozart nerede? Sanatkâr toprak oldu. Şimdi bu nağmeler bize nereden geliyor? Görüyorsunuz ki cisim fâni, ruhun eseri baki… Şu lambanın latif ışığına bakınız. Keramet lambada mıdır? Burada sönen şuleyi diğer hesapsız lambalarda yine uyandırabiliriz. İşte dudaklardan alınan buselerdeki nihayetsiz haz ve saadet de cismani değildir.*

Başkalarına verdiğiniz aşk saadetlerini düşününüz. Diğerlerinde de böyle fart-ı telezzüzden[1513] *gaşy*[1514] *getirecek saadetler vardır. Aşkın ebeden teskîn-i harâret ettiği*[1515] *bu membalarını senin dudakların kurutamaz. Keman, lamba, insan o tesirin altında ihtizaz eden basit aletlerdir. Fakat hep bunlar herhangi bir kapris ile kırılabilecek fâni şeylerdir. Bunların içinde layemut*[1516] *olanlar; musiki, şule ve aşktır.*

Bülbül bir kişi için ötmez, gül bir burun için kokmaz. Seviyor musun? Bir gün aldatılacağını bil. Yahut ki bu hadiseyi muhal telakki etme… Hakikaten sevmiş olan şikâyet hakkını kaybetmiş olur…"

1510 cismani: cisimle ilgili
1511 mevhibe: bağış
1512 enin: inleyen
1513 fart-ı telezzüz: aşırı haz
1514 gaşy: kendinden geçme
1515 teskîn-i harâret etmek: ateşini söndürmek
1516 layemut: ölümsüz

3

Elindeki satırlardan tebahhur eden[1517] zehirlerle İrfan Yekta'nın gözleri karardı. Başı döndü. Bir müddet, karanlık ve nihayetsiz bir boşluğun içinde mevcudiyeti dağılır, belleği kaybolur gibi bir baygınlıkla düştü. Bu elindeki defterden okuduğu şeyler Prens Diçeski'nin kokotlara verdiği derslerden birkaç sahife idi. Kıraatin[1518] ilerisine devam edemedi. Biraz kendini bulmaya uğraştı. Bazı cümlelerin ateşli intibaları hâlâ zihnini yakıyordu. Kadın tek bir erkeği memnun etmek için yaratılmamış imiş. Kadın bütün insaniyeti bahtiyar etmek için gökten inen bir lutf-ı ilâhî imiş… Onun yetişebildiği kadar erkeği mahzuz, mesut etmesi ulüvv-i cenâbı iktizasından imiş. Kadının hayatındaki vazifesi işte bu… Visaline[1519] talip ne kadar erkek zuhur ederse hepsiyle yatmak…

Bu yüksek orospuların elinde fuhuş bir felsefe oldu. Ondan yeni, feci bir ilim çıkarılıyor. İnsaniyetin şimdiye kadar üzerine ahlak prensiplerini kurmak için arayıp durduğu temel belki işte budur. Fakat çıplak fikirlerle dolu bu fahişe edebiyatı tezattan, tenakuzdan da hiç çekinmiyor. Belki bunlar da kendilerince sanâyi-i lafziyyeden[1520] madut[1521] hünerlerdir. Bu sahifede "Erkeği ayaklarının altında tepele, ez, öldür" nasihatleri verilirken öbür yaprakta kadının bütün insâniyyet-i recûliyyeyi[1522] teskin ve mesut etmek için gökten menzul bir lutf-ı ilâhî olduğu yazılıyor.

Erkek iptidai[1523] orman adamı… Medeniyet içinde vahşetini muhafaza eden bir canavar. Kurbanlık koyunlar gibi eline kadının taktığı çatal çutal ziynetlerle iftihara alıştırılacak bir hayvan…

İrfan Yekta terazinin bir gözüne bu tahkirleri, öbür kefesine aşkını koydu. Tartmaya uğraşıyordu. Her ne kadar hakikat ciheti-

---

[1517] tebahhur etmek: buharlaşmak
[1518] kıraat: okuma
[1519] visal: kavuşma
[1520] sanâyi-i lafziyye: söz sanatları
[1521] madut: sayılan
[1522] insâniyyet-i recûliyye: erkekler
[1523] iptidai: gelişmemiş

ne imale ettirmeye çabalasa da daima sevda tarafı ağır basıyordu. Şefkat'i başka erkeklerle paylaşabilecek miydi? Hayır, buna imkân yoktu. Fakat o anda içinde bulunduğu kokothanenin teorisi bu idi. Onlardan bir kız severek aralarında yaşayıp kanunlarına tabi olmamak… Bu da mümkün değildi.

Hele en son okuduğu şu "Seviyor musun? Bir gün aldatılacağını bil. Yahut ki bu hadiseyi muhal telakki etme. Hakikaten sevmiş olan şikâyet hakkını kaybetmiş olur." cümlelerinin her kelimesi kızıl ateş kesilmiş birer çivi gibi sırayla beynine kakılmış duruyordu. Bu satırların mealleri inkâr kabul etmez birer hakikatti. İğrenç birçok fısk u fücûr[1524] içindeki bu doğru sözlere kızmamak lazım gelirdi. Lakin İrfan Yekta bu hakikatlerin sert ifadelerine tahammül edemiyordu.

Aşkı ile vicdanı, faziletle seyyie[1525] arasında mücadelede iken Şefkat odaya girdi. Defteri *amant*'ının elinde görünce biraz şaşalayarak:

— Nereden bulup çıkardın onu?

— Döşek yastığının altından…

Kız başını yumruklayarak:

— Ah sersem kafa… Orada unutmuşum. Ver bana… Okuduğun kadar yetişir… Bahusus[1526] hiç de seni alakadar eden bir şey değil…

— Dünyada beni bunun kadar yalnız alakadar değil, ahlaksız, vicdansız belki de katil edecek bir şey tasavvur edemem.

— A beyim! Ne var onun içinde?

— Dünyada ne kadar pislik, müstekrehat[1527], müstehcenat[1528], hıyanet, denaet[1529], rezalet varsa burada mevcut…

— Mübalağa ediyorsun.

[1524] fısk ü fücûr: ahlaksızlık

[1525] seyyie: kötülük

[1526] bahusus: özellikle

[1527] müstekrehat: iğrençlik

[1528] müstehcenat: açık saçıklık

[1529] denaet: aşağılık

— Mübalağa değil, çok pest kalıyorum[1530]…

— Buna sırf faziletler telkin eden bir ahlak kitabı diyemem.

— Buna sırf ıdlal[1531], ifsat[1532] kitabı, emsalsiz bir rezaletname demeye çekinmiyor musun?

— Bey içini biraz ferah tut. Öyle vara yoğa kızma. Üzüntüden zayıflıyorsun. Zamaneye uy, geniş mezhepli, büyük havsalalı ol… Sen beni seviyorsun, ben de seni seviyorum. Şurada koyun koyuna yaşıyoruz. Bundan öteye şeylerle kendine niçin rahatsızlıklar bulup çıkarıyorsun?

— Bana güzel ahlak dersleri veriyorsun… Bu moralleri hep bu defterden mi öğreniyorsun?

— Evet… Prenses Diçeski işte bu defterle bize hayatı öğretiyor…

— Prenses Diçeski bir orospu eskisi. Artık vücudu para etmediği için fuhuşun hikemiyatıyla [1533]yaşıyor.

— Öyle söyleme İrfan… Orospuluğu niçin bu kadar adi görüyorsun?

— Dünyada bundan daha berbat, daha iğrenç ne tasavvur olunabilir?

— Bari yüzüme karşı bu kadar açık söyleme…

— Prenses Diçeski'nin fahişeliğinden sana ne?

— Ben de öyle değil miyim?

İrfan elindeki defteri odanın bir köşesine fırlattıktan sonra yerinden iki adım geriye sıçrayarak:

— Şefkat, sen fahişe misin?

— Ya neyim beyefendi?

— Söyleme… Söyleme nefesim tutuluyor. Boğulacağım.

1530 pest kalmak: aşağıda kalmak
1531 ıdlal: saptırma
1532 ifsat: yoldan çıkarma
1533 hikemiyat: felsefe

— Şaşıp kalıyorum. Bu hakikati yeni mi öğreniyorsun? Fuhuştan, fahişeden o kadar iğreniyorsan benden de tiksinmen lazım gelir.

— Öyle isen elbette tiksinirim.

— "Öyleyim" diyorum. Bu hakikati ben inkâr etsem de sen inanmamalısın…

— Sus! Şimdi ağzını tokatlarım.

— Hakiki seviyorsan beni susturmamalı söyletmelisin. Bu itirafımdan nefesin tutulacak kadar muzdarip oluyorsan sen söyle bakayım, ben neyim? Cemiyet içinde bugünkü vaziyetim itibarıyla bana ne derler?

— Bugün sen benim metresimsin…

— Metres fahişenin öbür adı değil mi?

— Sen yalnız benimle yaşadıkça fahişe sayılmazsın…

— Yalnız seninle yaşayamamak mecburiyetinde kalırsam iş nasıl olacak?

İrfan iki yumruğunun tazyiki arasında beynini ezmeye uğraşarak:

— Yalnız benimle yaşayamamak mecburiyeti hasıl olabileceğine ihtimal veriyor musun?

— Niçin vermeyeyim? Ben bu vaziyette kaldıkça…

— Ya!

— Evet…

— Yoksa böyle bir mecburiyet şimdiden hasıl oldu mu?

— Olmuş olmamış geç bunu artık.

— Hava değişmiş, benim haberim yok.

— Değişen bir şey yok. Sen evvela öyle zannediyormuşsun. Şimdi böyle sanıyorsun.

— Bu ne demek?

— Bilmem… Beni abuk sabuk söyletiyorsun…

— Sabahtan beri nerede idin?

— Sabahtan beri değil, iki gecedir ben bu evde yoktum.

— Yalan… Beni çıldırtmak için böyle söylüyorsun.

— Vallahi doğru…

— Bu sözlerin beni şiddetle sevdiğin hakkındaki teminatına hiç uymuyor…

— Ne yapayım? Benim elimde ne var? Patron beni nereye götürürse oraya gitmeye mecburum. Burada kimseyi bedava beslemezler…

— Boğaz masrafını çıkarmak için patron seni çalıştırmaya mı götürüyor?

— Onun sanatı, işi bu değil mi?

— Vücudunu kiraya vermeye mi gittin?

— Maksat bu idi ama… Fakat…

Birden aklını iradesini kaybeden İrfan, kızın ifadesini bitirmesine meydan vermeden donuk gözlerle üzerine atılarak bir gıcırtı gibi çıkan sesiyle:

— Şimdi seni gebertsem bil ki gayr-i mesûl[1534] bir katil sayılırım.

Şefkat, mütehevvir[1535] *amant*'ının yumrukları altında haykırarak:

— Haksızsın İrfan, haksız… Al beni götür. İstediğin yere kapat, söz veriyorum seninle otururum. Lakin burada bütün bütün ben senin malın değilim. Patronun iradıyım. Fahişeliğimden iğreniyorsan nikâh et… Üzerimden bu çirkin nam kalksın. Gönlün emin, vicdanın müsterih olsun.

— Senin gibi sadakatsizliğe alışmış bir mahlukun nikâhından sonra sadık kalacağına nasıl inanabilirim…

— Görürsün İrfan… Görürsün…

— Kokot sözü… Hep yalan… Hep dolan…

[1534] gayr-i mesûl: sorumlu olmayan

[1535] mütehevvir: öfkeli

— Yalan söylemiyorum İrfan. Seni aldatmak isteseydim iki gecelik gaybubetimden[1536] bahsetmez, nereye gittiğimi söylemezdim…

— Nereye gittiğini ben biliyor muyum?

— Beni gençliğimden istifade edecekleri bir yere götürdüler lakin kabul etmedim. Kandırmaya çok çalıştılar muvaffak olamadılar.

— Nereye götürdüklerini bilmeden mi gittin?

— Hemen de onun gibi oldu.

— "Hemen de onun gibi oldu" ne demek? Ben tek manalı, düzgün lakırdı isterim. Öyle yere götürüldüğün ilk defa mı vuku buluyor?

— Evet ilk defa fakat bunun sonuncu olacağını iddia edemem.

— Of, ne karışık zayıf sözler… Öyle bir yere seni yine götürmek isterlerse demek gideceksin?

— Bir mukavemet ederim. İki ederim. Üç ederim. Dördüncüde, beşincide belki ihtiyarım[1537] haricinde götürülürüm.

— Kokot nağmeleri, esir değilsin… Zorla seni bir yere götüremezler…

— Bütün masumiyetimle tehlikeyi sana haber veriyorum.

— Bütün masumiyetinle… Oh gülünecek şey…

— Bunun ne kadar ağlayacak şey olduğunu sonra anlarsın.

— Beni o kadar mankafa yerine koyma… Anladım, gideceksin. Kurnazlık ederek şimdiden kapı yapıyorsun.

— Samimiyetime mademki inanmıyorsun… Ben doğru söylüyorum da sen eğri anla. Lakırdılarıma istediğin manayı ver… Peki öyle olsun…

İrfan Yekta tutulduğu spazmların şiddetiyle çeneleri takırdaya takırdaya bir daha kızın üzerine yürüyerek:

— Ha şöyle çıkar yüzünden maskeyi… Tamamıyla zamane orospuları serbestliğiyle, hayâsızlığıyla çırılçıplak görün.

[1536] gaybubet: kaybolma

[1537] ihtiyar: istek

Şefkat'in ikinci feryadı esnasında içeriye Ulviye Melek girer. Yumruklar altında gördüğü sermayesinin imdadına yetişerek:

— Ne oluyoruz beyefendi?

— Ne olduğumuzu bilmem. Onu sizden sormalı.

— Benim evimde dayak olmaz. Ben karşımda böyle şeye tahammül edemem…

— Senin evinde her şey olur. Sen her manzara karşısında tahammüle idmanlısın.

— İnsaniyet hayırhahı bir feylesofun yeğenisin. Sana kadın dövmek yaraşır mı?

— Tahammülün son kerteye geldiği işlerde yaraşık aranmaz. Benden izinsiz bu kızı nereye götürdün?

— Yanında ben varken senden izin almaya lüzum kalır mı?

— İki gecedir kimlerin koynunda yatırdın?

— Ben depoda çok mal tutmak istemem. Gelsin gitsin. Alışveriş olsun… Sana "Sevgilini al, götür." diyorum. Aldırmıyorsun. Amcan bu kızla izdivacına razı olmuyor. Onunla böyle gayrimeşru surette yaşamanı da bir cinayet sayıyor. Kızı zevceliğe isteyenler var. Mademki onu almıyorsun, alamıyorsun… Zavallının kısmetine mâni olmaya vicdanın nasıl müsaade ediyor? Bunlar pamuklar içinde müşteri bekleyen turfanda meyvelere benzerler. Revaç ömürleri pek azdır. Birkaç sene zarfında kendilerini bahtiyar edecek bir erkeğe eş olabilirlerse ne âlâ! Olamazlarsa artık dükkân bayatı sayılırlar. Ragıpları[1538] kalmaz… Evet saklamıyorum. Ve bir kelime hilafım varsa kahrolayım. Şefkat'i nikâhla isteyen var. Gizli kapaklı bir şey de değil. Sana talibin ismini, cismini, mesleğini, ticaretgâhını hepsini haber veririm. Git, görüş, sor, anla… Yalan söylemediğimi öğren. Ali Vahit Bey genç, güzel, dalyan gibi delikanlı. Kasası para dolu… Ticarethanesi Bankaaltı'nda, Demirciyan Apartmanı'nda 18 numara… Ticareti vasi… Elinden her iş geliyor. Karadeniz'e, Akdeniz'e gemileri işliyor… Şefkat için çıldırıyor. Fakat bu aptal kı-

[1538] ragıp: rağbet eden, istekli

zın aklı fikri hep sende. Parayla, elmaslarla, türlü vaatlerle bir türlü gönlünü edemiyoruz. Bu nihayetsiz aşk ve sadakatine mukabeleten sen biçareyi yumruklarınla insafsızca pataklıyorsun.

— Ali Vahit Bey, Şefkat'i nerede gördü?

— Burada…

— Demek onu benden habersiz görücüye çıkarıp duruyormuşsunuz…

— Ne yapalım efendim ne yapalım… Kızın vakti geçiyor. Çok bekletemem.

— Şefkat bana aşkında sadıkmış da şimdiye kadar çıktığı bu görücülüklerden niçin hiçbir şey çıtlatmamış?

— Terk edip gidersin diye korkusundan ağız açamamış. Kızcağızın aleyhinde reva gördüğün bu haksızlıkları hep kuru bir kıskançlık yüzünden yapıyorsun…

— Evet kıskançlığımdan yapıyorum. Kıskançlığın kurusu sulusu olmaz. Bende bu his insanlığımı, her şeyimi unutturacak derecede şiddetlidir.

— Vahşi his… İnsanı canavar yapan cehennemî his… Fakat beyefendi, bu melun his damarlarından, dimağından söküp atarak asri bir genç olmaya çalış… Burası mekteptir.

— Kokotlar Mektebi…

— Evet Kokotlar Mektebi… Bu müzeyyif[1539] nam altında buada çok hakikatler öğrenilir…

— Evet… Evet fuhşa ait derin felsefenizden birkaç yaprak okudum… Aşkın mayasında sadakat yokmuş…

— Evet yoktur. Bugüne kadar işitilen bütün sevda faciaları aşkın tabiatında sadakat tevehhüm olunması yüzünden vukua geliyor. Bu yanlış, bu Kurûn-ı Vustâî fikri tashih etmeliyiz, bilmeliyiz ki aşk çok gıdadan ölür. Uzunca müddet yaşatılması müşkül nazik bir kuştur. Çok izzet ve ikram, çok nevaziş, çok düşkünlük gördüğü

[1539] müzeyyif: küçük görerek alay eden

yerden çabuk uçar. Bu kevserin dudakları kandıracağı bir kıvamı vardır. Orada durmalı. Yorulan tarafın merhametini dilenerek aşkı idameye[1540] uğraşmak felakettir. *Carmen* operasındaki şu meşhur mısraları tahattur etmiyor musunuz?

"Aşk, çingene çocuğudur
Asla kanun tanımaz
Beni sevmezsen severim seni
Seversen ben sevmem seni
Aşk öyle bir kuştur ki yakalayacağım sanırken
Kanat çırpar, elinden kaçar
Bekle artık gelecek diye
Beklemediğin vakit yanındadır.
Gelir, gider, yine gelir
Tuttum sanırsın, kaçar
Kaçarsın, o seni tutar"

Beyefendi… Bu mısraları operada makamla söylerler…

— Müdire Hanım, hayat opera değildir. Kokotlar Mektebinin gizli faciası hiçbir sahne üzerinde makamla söylenemez. *Carmen* operasını bu vakaya misal getirmeni de hiç uğurlu bulmadım. Çünkü malum ya o zavallı kız Don José'nin hançeri altında can verdi. O da bir kıskançlık cinayeti idi. Aşk çingene çocuğu olabilir. Fakat ben sâhib-i haysiyyet[1541] insan evladıyım… Bir müddet burada yaşadım. İnsanlığımdan çok şeyler kaybettim. Biraz daha yanınızda kalırsam ne olacağımı bilmiyorum. Ben kalbi açık, sözü özü doğru bir gencim. Ben bu kızın ilk günahını affetmiş ve onunla izdivaca karar vermiştim. Elimde olaydı bu izdivacı iki gün tehir etmezdim. Fakat büsbütün ihtiyarımın haricinde şeylerle güleşmek icap ettiği için bekliyorum. Siz ara yere Ali Vahit Beyler çıkardınız. Rezilce, gizli vakaların arkasından benim saffetimle oynadınız. Eğlendiniz…

[1540] idame: devam ettirmek
[1541] sâhib-i haysiyyet: onur sahibi

Ben gözlerimi daha çok evvelden açmalıydım. Hep bu denice[1542] hareketler Kokotlar Mektebi müdiresinden beklenilmeyecek şeyler değildir. Bu kız da hakikati benden sakladı, seninle sırdaş yaşadı. Elbette ikiniz usta çıraksınız. Her şey bitti. Şimdi sizinle görülecek ücret hesabımız kaldı. Onu da iki üç güne kadar gelir, tesviye ederim. *Addio*[1543]…

4

İrfan Yekta küpeşteye tutunarak apartmanın mermer merdivenlerinden aşağı su gibi aktı. Niçin böyle süratle kaçtığını, bu koşmadan maksadı ne olduğunu bu kadar acele nereye gitmek istediğini bilmiyordu. Sokağa çıktı. Beyni ağır bir kâbusun altında eziliyordu. Etrafını sisler içinde görüyor, hiçbir şeyin şeklini seçemiyor. Rüyadaki gibi müphem bir varlığın içinde attığı adımların zeminle temasını hissedemeyerek gidiyordu.

Dimağından geçen bir alev silindiri onun bütün hatıratını yakarak beyninin içini dümdüz etmiş gibiydi. Ne olsun? Nasıl bir vaka geçirmişti? O, nereden geliyordu? Sebebini pek bilmediği hâlde *Carmen* operasının son faslını taganni ederek koşuyor, primadonnaların sahneleri inlettikleri şu nihai hazin mısralar daima dudaklarından fışkırıyordu:

“Je l’aime

Je l’aime et devant la mort mème

Je répèterais que Je l’aime”

Zihninde yavaş yavaş, Ulviye Melek’le ettiği sözlere ve ondan evvel Şefkat’le geçirdiği sahneye dair bir silsile-i intikâl[1544] açıldı.

O, Şefkat’i dövmüş, Ulviye Melek’i tahkir etmiş her münasebeti bozarak, her şeyi çiğneyerek Kokotlar Mektebinden çıkmıştı. Bir günlük ayrılığına dayanamadığı bu kızın şimdi ebedî hasretine nasıl tahammül edecekti?

1542 denîce: alçakça

1543 *addio*: hoşça kalın

1544 silsile-i intikâl: birbirine geçiş silsilesi

Amcasının köşküne döndü. Odasına çıkıp kapandı. Bazı ameliyelerde et üzerinde neşter gezinirken o kadar acı duyulmaz. Fakat yaranın sonradan bir müzminleşmesi vardır ki ızdırabı, iltiyamı senelerle sürer.

Kızı son şiddetle kıskanıyordu. Bu kıskançlığın deliliğiyle ne yaptığını bilmemişti. Kıskançlık çok müthiş bir ruh ızdırabı… Fakat bunun tedavi çaresi nedir? Bu azabı çektiren sevgiliyi terk edip kaçmak mı? İrfan işte böyle yapmıştı. Fakat elemi kat kat artmıştı… Şefkat'i yeni *amant*'ının kolları arasında dudak dudağa tasavvur ettikçe aklı çileden çıkıyor, bütün damarlarında mevcudiyetini yakan bir alev dolaşıyordu.

Kızı bırakıp çıkmamalı, var kuvvetini vererek rakiplerine galebeye uğraşmalıydı… Şimdi vakanın tamire kabiliyetli cihetlerini araştırmaya başladı. Acaba her şey bitmiş, artık bu münasebeti tazelemek ihtimali hiç kalmamış mıydı?

Maceraya yeniden atılmak için savlet edilecek cepheleri tetkike girişti. Şefkat'i ithamda çok acele ve insafsızlık etmişti. Kız, Ulviye Melek gibi bir ırz bezirgânının elinde kendini ne kadar muhafaza edebilirdi? Biçare çocuk, Ali Vahit Bey'e takdim edilmeye götürülmüş fakat her türlü ibrama karşı gelerek bu yeni müşterinin koynunu kabul etmemişti. Daha ne yapabilirdi? Kıskanç yumrukları altında inlerken "Beni nikâhla al. Bunların ellerinden kurtar. Al beni götür. İstediğin yere kapat… Söz veriyorum. Seninle otururum. Bu yaptıklarında haksızsın İrfan, haksızsın…" protestosuyla haykırmamış mıydı? Evet, İrfan haksızdı. Fakat bu hakikati şimdi anlıyordu. Bu hatasını nasıl tamir edebilecekti… Artık bütün aklının varışıyla, bütün ruhuyla düşünüyordu. Hayatı pahasına da olsa bu devirdiği çamı tekrar dikecekti.

İrfan, Ulviye Melek'le son hesabını görmeye gitmeyecek miydi? İşte bu mülakat esnasında bir tasımına getirip izzetinefsini zedelemeden barış görüş olmanın bir kolayına bakacaktı. İtirafatına[1545]

[1545] itirafat: itiraflar

nazaran kızın da bu iftiraktan[1546] müteessir olmaması kabil değildi. Aşkının yıktığını yine aşkı tamir edebilirdi.

Fakat bu hesabı görmeye gitmek için para lazımdı. Yakında satılan bir han hissesinin bedeli olarak validesinin sandığında beş bin lira bulunduğunu biliyordu. Annesi, oğlunun hayatına mematına taalluk eden böyle mühim bir meselede elbette bu paradan bir kısmını fedadan çekinmeyecekti. Zaten kadın çocuğunun malihülyalı[1547] bakışlarından büyük endişelere düşmüştü. İrfan'ın hastalığı setrolunur gibi değildi. Biçare yemiyor, içmiyor, uyumuyordu. Bir ana gözü bu tetkikinde hiç aldanmazdı.

İrfan, validesini rikkate getirecek bir meyusiyet[1548] bitkinliğiyle meseleyi açtığı vakit, kadın bilatereddüt[1549] "Peki…" dedi, iki bin lira verdi. Fakat boğazını tıkayan bir merak gıcığıyla sordu:

— Ne'n var yavrum? Böyle günden güne sararıp soluyorsun…

— Bir şeyim yok anne…

— Nasıl bir şeyin yok?..

— Sorma!..

— Sorma olur mu? Senden evvel meraktan, kederden ben öleceğim.

— Gençlik hastalığı…

— Ah bilirim. Bu hastalık bazen çok tehlikeli olur.

— Senden aldığım bu parayla gönlümü tedavi ettireceğim. Yakında iyi olacağım görürsün…

— İnşallah yavrum inşallah…

İrfan paraları cebine koyup annesinden böyle dua aldıktan sonra doğru Kokotlar Mektebine koştu. O binanın merdivenlerinden aşağı nasıl kendini bilmez bir akışla indiyse yine öyle uçar gibi bir

---

1546 iftirak: ayrılık
1547 malihülya: kara sevdalı
1548 meyusiyet: umutsuzluk
1549 bilatereddüt: tereddütsüz

süratle çıktı. Yüreğinde ifadesi meşkûk[1550] bir çarpıntı vardı. Bu bir sevinme miydi, bir yerinme miydi kestiremedi. Acaba nasıl muamele görecekti? Fakat bu müspet[1551], menfi[1552] hislerin arasında kendini kamçılayarak koşturan bir helecan bütün öbür duygularına galebe ediyordu. Bir saniye evvel Şefkat'i görmek heyecanı…

Apartmanın ziline dokundu. Çok sürmedi Şebistan kapıyı açtı. Habeş kadınla yüz yüze gelince İrfan hemen sordu:

— Maman nerede?

— Burada atalyada toplandılar. Prenses ders veriyor. Bugünün muamelesine bakıyorlar…

Şebistan'ın lisanında atalya, 'atölye' demekti. Kokotlar Mektebi heyet-i idâresi[1553] toplanmış, günün muamelesine bakıyorlarmış. Bu muamelelerin bu idari müzakerelerin pek gülünç ve bazen çok ibretamiz safhaları olduğunu İrfan bilirdi. Evin yabancısı olmadığı için atölyeye doğru yürüdü. Parmağının ucuyla kapıya üç istizan[1554] darbesi indirdi. İçeriden:

— Kimdir o?

— İrfan Yekta…

Birkaç saniyelik ufak bir mırıltıdan sonra:

— Buyurunuz…

Delikanlı içeri girdi. Bu pek az süren mırıltı onun gönlünü bulandırmıştı. Bu bir sû-i kabûl[1555], bir istiskal mukaddimesi miydi? Atölye halkını başıyla selamladı. Ve aynı suretle mukabele gördü. Prenses Diçeski ile Ulviye Melek yan yana *estrade*'ın[1556] profesör makamında oturuyorlardı.

1550 meşkûk: şüpheli
1551 müspet: olumlu
1552 menfi: olumsuz
1553 heyet-i idâre: yönetim kurulu
1554 istizan: izin isteme
1555 sû-i kabûl: kötü kabul
1556 estrade: platform

Eski talebelerden birkaçı *amant* bularak gitmiş, yerlerine başkaları gelmişti.

Ulviye Melek'in ticarethanesi has fırın gibi işliyordu. Onun mallarını elliyorlar, sıkıştırıyorlar, gevrek, kıtır, yumuşak, beyaz, esmer herkes tabiatına göre bir şey bularak alıp götürüyordu.

İrfan, mevcut kızlara baygın ve seri bir göz gezdirdi. Şefkat'i arıyordu. Nazeninlerin arasında sevgilisine tesadüf edemeyince kalbinin darabanları[1557] yavaşladı. Ruhunda bir ezginlik duydu. Onu çok göreceği gelmişti. Tahammülünün gayesinde idi. Bu tahassürün[1558] iki üç gün daha devamına takat getiremeyecekti.

Atölyenin yandan bir kapısı daha vardı. Şefkat, İrfan'ın sesini duyuyunca acaba oradan savuşmuş muydu? Kapıya vurduğu esnada işittiği birkaç saniyelik mırıltı buna mı delalet ediyordu?

Bir kere oraya girmişti. Nasıl olsa neticeyi beklemeye mecburdu. Helecanına sükûnet, ızdırabına deva aramak için koştuğu bu ev şimdi onun nazarında cehennem kesilmişti. Şefkat kendinden daima böyle kaçarsa artık her gün onun arkasından koşarak yirminci asırda Kerem ile Aslı macerası mı yaşayacaklardı?

İrfan ızdırabına, helecanına sükût emrederek bekledi.

Ulviye Melek bulunduğu *estrade*'dan meclisin kâtibine:

— Dilkeş Hanım günün evrakını okuyunuz. Anafor'dan bir mektup var. Kıraate ondan başlayınız. Yurda elli bin franklık bir çek göndermiş. Bu hafta kendisine teşekkürname yazılsın…

Anafor, Mahmud el-Mekkî hazretlerinin metresliğini kabul ederek bu milyonlarla beraber Avrupa'ya gitmişti.

Kâtibe Dilkeş Hanım okumaya başladı:

"Paris, 8 Eylül 1924

Sevgili Maman,

[1557] daraban: çarpıntı

[1558] tahassür: özlem

Yurdun damında dolaşan devlet kuşunu nihayet benim avare başıma kondurdunuz. Nerede olduğunu bilemediğim talih körebe oyunundaki gibi geldi, beni sımsıkı kucakladı. Artık onun aguşundayım. Ben, prenses hayatı süreyim! Bunu rüyamda görsem hayra yormazdım. İçinde yaşadığım bu yeni muhitin hakikat olduğuna bir türlü inanamıyorum. Zannediyorum ki ferik bir sahnenin bir gecelik prensesiyim…

Talih, servetçe bu kadar yükseğe hoplattığı bugünkü mukbilini[1559] *yarın kucağından silkip atamaz mı?*

Onun eski mağduruyum… Pek muvakkat[1560] *da olsa bu kısa iltifatına da teşekkür ederim. Meğerse biz kabukları içinde yaşayan salyangozlarmışız… Hayatı İstanbul ufukları arasına sıkışan kısımdan ibaret sanmak, ah ne bahtsızlık! Avrupalı kadınlar tayyare*[1561] *ile bahr-i muhîti*[1562] *geçmek için tecrübeler yaparken biz Yeşilköy'le Pendik arasında dolaşmayı devriâlem seyahati sanacak kadar uykuda imişiz.*

Her kabahati talihe yüklemekte, her gadri ondan bilmekte haklı değiliz. Talihin de kanunları var. İnsanların çoğu bunlara dikkat etmeyi bilmiyorlar. Onlar tedbirde kusur edip de talihe bühtana[1563] *kalkışıyorlar. Mektebinizden çok diplomalı kokot yetiştirdiniz. Fakat bunların ekserisi büyük kokot Prenses Diçeski'den öğrendikleri ince sanatın icabından ziyade kendi azgın gönüllerinin, deli kafalarının havasına gittiler. Gözleri aşkın ateşiyle mercan gibi parlayan, öptüğü yeri çürüten, sardığı beli kütürdeten ömrünün yirmi beşinci yılını süren sevda canavarlarının peşlerinden koştular. Alt alta üst üste, al sevda ver sevda, ah cicilerin cicisi canımın içi, aman da yalelli… Böyle oynaşla bir yatakta fırtınalar geçirmeyi kim istemez?.. Fakat böyle delikanlıların gönüllerinin dolgunluğu kadar cüzdan-*

[1559] mukbil: bahtiyar, talihli
[1560] muvakkat: geçici
[1561] tayyare: uçak
[1562] bahr-i muhît: okyanus
[1563] bühtan: iftira

ları boş oluyor. En büyük geçimsizlikler yoksulluktan çıkıyor. Sonra binbir felaket baş gösteriyor.

Ben şimdi kendi kendime yeni bir felsefe çıkardım. Onun prensibiyle yaşıyorum. Çirkin, güzel, genç, ihtiyar… Cenabıhak esas itibarıyla bütün erkekleri bir model üzerine yaratmış. Tâmmü'l-azâ[1564] *olduktan sonra birbirlerinden o kadar büyük ne farkları kalır? Elverir ki yüreklerindeki sevda kandilinin yağı büsbütün tükenmemiş olsun…*

Benim Arapçığımın (Bu tasgir edatına gülmeyiniz.) içinde kör kandil değil, vallahi hiç sönmez bir salamandra sobası var. Doğduğu iklimin kızgın güneşi altında feyizdar olmuş ateşîn bir mizaç, Afrika'nın çöllerinde yakuti tuluu[1565] *ve gurupları*[1566] *selamlayarak kızaran, yetişen hurmalar gibi uzun, narin ve tatlı…*

Bu har iklimin meyvesinden tadan, İstanbul'un cılız mahsullerinden müstağni kalır… Gözlerim onun koyu rengine alıştı. Şimdi beyazlar bana çiğ ve soğuk geliyor. Esmer ekmeğe alışmış olanlar francalayı tatsız ve kuvvetsiz bulurlar. Erbabınca asidenin[1567] *baklavaya tercih edildiği kâbil-i inkâr*[1568] *mıdır?*

Fakat baharatı kızgın bu Arap yemeğine idman edinceye kadar ağzım, dilim kabardı. Çok sıkıntı çektim. Bakınız onu yavaş yavaş nasıl sevdim, size anlatayım… İşe her sabah bir karabiber tanesi yutar gibi başladım. Gittikçe taneleri çoğalttım. İlk cilvemize şöyle giriştik.

O:

— Senin adı 'Anafor', bu çok tuhaf… Kim koydu sana bu?

Bu birinci isticvaplarda ben biraz ezilip büzülerek:

— Affedersiniz ekselans… Asıl adım bu değil…

— Bana asıl adı bağışla…

[1564] tâmmü'l-azâ: organları tam

[1565] tulu: doğuş

[1566] gurup: batış

[1567] aside: nişasta, yağ ve şekerle yapılan bir çeşit un helvası

[1568] kâbil-i inkâr: inkârı mümkün

— Hatice…

— Hadîcetü'l-Kübrâ sallallahü aleyhi vessellem… Hadîce… Ah anam Hadîce… Gel sarılayım sana… Öpeyim sana…

Amant'ım uzun kulacıyla belimden kavrar. Kendimi iri bir yengecin kıskaçları arasında bulurum. O kuru Arap'ın dudaklarından o kadar mebzul salya boşanır ki suratıma bir bulamaç çanağı dökülmüş sanırım. Sevgilim yalnız sarmakla öpmekle kanaat edemez. Büsbütün erkekleşen kalın sesiyle:

— Hadîce sana bir şey söylersem olur mu?

— Neam ya seydî[1569]*…*

— Sen bana niçin sarılmaz? Ellerini belimde koy. Op bana… Op bana… Isır bana…

İdmanımın ilk devrelerinde bu deraguşları midem pek kabul etmedi. Arap'ın ricalarını çok gönülsüz, gevşek gevşek yapabiliyordum. O bana tekrar ediyordu.

— Bütün kuvvetle niçin bana sıkmaz? Kırmızı dudak, beyaz dişlerle niçin bana ısırmaz?..

— Ah ekselans, bilseniz sizi o kadar seviyorum ki… Nazik vücudunuzu incitirim diye sıkmaya, öpmeye kıyamıyorum…

— Ve mine'l-garâib[1570]*, ben nazik? Ben katı pastırma gibi, sen yumuşak, tatlı, râhatü'l-hulkum*[1571]*… Ben sana böyle hep babuşlarıyla yutsam doyamam…*

Vücutlarını hırpalatmaktan hoşlanan kadınların Arap'a varmalarını tavsiye ederim. Bu seviş başka seviş… Hiçbir milletin erkeğinde bu kadar ateşlisini tasavvur edemem. Kendi mübarek vücuduna pastırma diyor. En büyük bir şair de teşbihte ancak bu kadar isabet gösterebilir. Evet pastırma hem de bildiğimiz o sığır pastırması değil… Ondan çok katı, hazmı çok bati bir hayvanın

[1569] Neam yâ seydî: "Evet efendim"
[1570] ve mine'l-garâib: ne kadar garip
[1571] rahâtü'l-hulkum: lokum

pastırması… Evet pastırma fakat bunu tekmil çemeniyle, keskin sarımsaklı kokusuyla tasavvur ediniz.

Arap'ın sevda cenderesinde sıkıştırıla mıncıklana vücudumun itiraf edilemeyecek yerleri nasır bağladı. Henüz üftadem kadar pastırmalaşmadımsa da hahambaşının sucuğuna döndüm. Herkes sanatının haddelerinden geçerek incelmeli, pişmeli değil mi? Ben sevgilimin aşk kazanında fıkır fıkır kaynıyorum. O kadar birbirimize karışarak hâl ü hamur ve yekvücut olduk ki ben biraz esmerleştim, o biraz beyazlaştı. Ben şimdi biraz tarçın, kakule kokuyorum. O, kolonyalarla biraz ıtrını değiştirdi. Ben nasırlaşarak katılaştım. O yorgunluktan yumuşadı. Kanımızı, bünyemizi, mizacımızı yavaş yavaş değişiyoruz. Istıfa[1572] *denilen şey bu mudur? Bilmem ben ne vakit bütün bütün Arap olacağım? O, ırk-ı ebyaza*[1573] *dönecek? İşte bu mucizenin husulüne kadar ikimiz de çalışacağız.*

Sabahları beni uykudan bir uyandırışı vardır:

— Hadîce aç kozlarından opayım…

Uyanırım. Amant'ımın midesi bir değirmen gibi çabuk öğütür. Akşamdan ne kadar doysa sabahleyin yine açıkmış uyanır. Onun ilk kahvaltısı benim. Vücudum, kollarının cenderesi içinde çatırdar… Sonra göğsümü karıştırarak:

— Hadîce koy benim ağzımda bu turunclar…

İşte en zoru budur: Bu ihtiyar malağı sabahleyin aç karnına emzirmek. O, keyfinden bayıla bayıla mışıl mışıl emerken benim içim gıcıklanır, kabarır, bulanır…

Bu süt kuzusu gâyetü'l-gâye[1574] *bir tezevvukla*[1575] *süzgün süzgün yüzüme bakarak:*

— Oh, ya Rab şükür! Lezîz mine'l-asel vel-kevser[1576]*… Artık hiçbir maraz bende gelmez… İçimde şifa ve hayat doldu…*

[1572] ıstıfa: saflaşma, seleksiyon

[1573] ırk-ı ebyaz: beyaz ırk

[1574] gayetü'l-gâye: çok fazla

[1575] tezevvuk: zevklenme

[1576] lezîz mine'l-asel vel-kevser: kevser ve baldan leziz

Şimdi onu seviyorum. Meşin gibi vücudunda başka tadı var. Arap'ımı öptükçe ağzımı Porto ile, şampanya ile çalkalaya çalkalaya bu sevdaya idman ettim.

*

Bu obur çocuğu doyurup memnun ettikten sonra prenseslik hayatım başlar. Bois de Boulogne 'Avenue'sünde[1577] *Princesse Hôtel'de oturuyoruz. Yalnız ikimizin otel masrafımız günde bin frankı geçiyor. Emrimize amade hususi otomobilimiz var.*

Saman[1578] *nimetler, elmaslar, servetler içinde yüzüyorum. İnanınız Paris'in en monden, en şık, en lüks, en gıpta-aver*[1579] *kadını şimdi benim…*

Sabahleyin banyomu yaptıktan sonra masöz gelir. Beni kurular. Etlerimi tatlı tatlı yoğurur. Damarlarımı, sinirlerimi ezer. Arkasından pedikür, manikür, kuaför gelirler. Sonra 'femme de chambre'[1580] *sabah 'promenade'ı*[1581] *için icap eden surette beni giyindirir. Paris'in en yüksek moda evleri camekânlarına 'dernier cri' yani son numune olarak ne kıyafet koymuşlarsa işte ben öyle süslenirim.*

Kahvaltıdan sonra otomuza bineriz. Etoile Meydanı'ndan Champs-Élysées 'Avenue'sünden Concord Meydanı'ndan, Tuileries'den dış ormanlara kadar bir uçuşumuz vardır…

Paris'in tiyatroları, operaları, sinemaları, müzeleri, kütüphaneleri, tarihî sarayları, ilmî ve eğlence yerleri gezmekle bitmiyor. Seyredilmekle bunlara doyulmuyor…

Mahmud el-Mekkî'nin Mısır'da ihtiyar bir zevcesi ve yetişkin oğulları, kızları var. Babalarının genç bir metresle sefahate koyularak servetine tırpan atmakta olduğunu duymuşlar. Pek ziyade telaşa düşmüşler. Geçenlerde bürosunun üzerinde unutmuş olduğu

---

[1577] *avenue*: bulvar
[1578] saman: zengin
[1579] gıpta-aver: imrenilen
[1580] *femme de chambre*: oda hizmetçisi
[1581] *promenade*: yürümek

Arabiyyü'l-ibâre[1582] *bir mektup elime geçti. Bu lisanı az öğrendim. Fakat böyle kitap mektup okuyacak kadar değil. Şöyle üstünkörü şavulladığıma nazaran babalarını Mısır'a çağırdıklarını, biraz da acı serzenişlerde bulunduklarını anladım. Onlar istedikleri kadar davet ve tazallüm etsinler. O, benim sevdama perçinlendi. Artık ayrılamaz. Farzımuhal olarak terk olunsam bile üzerimdeki bugünkü mücevheratla ferah ve fahur on sene daha yaşarım. Amant'ım simaca başka bir ırktandır ama vicdan ve terbiyece çok medeni adamdır. Bana kayd-ı hayât şartıyla*[1583] *rant*[1584] *yapacağını ve ihtiyar zevcesinin vefatında nikâh edeceğini söylüyor.*

Geçenlerde Longchamp'a at yarışlarına gittik. Orada koşuya çıkan hayvanlar için bahis koyuyorlar... Benim böyle şeylerden henüz pek anladığım yok ya çok sevimli matmazelin biri yanıma gelerek "Ben Lily için koydum. Siz de bunu intihap ediniz. Aldanmazsınız. Çünkü Lily'nin babası Arap, anası İngiliz'dir. Göreceksiniz, mutlak bu soy melez kazanacaktır." dedi.

Matmazeli çok sevdim. Bu Arap ve İngiliz aşılaması Lily için kaydolundum. Yarış oldu. Oh uğurlu hayvan... Bana iki yüz elli bin frank vurdu.

Maman, bu piyangodan elli bin frankını yurda naçiz bir hediye olarak gönderiyorum. Kabülünü rica ederim. Böyle ehemmiyetsiz bir parayla yurda medyun olduğum şükranımı eda etmiş olamam. Emin olunuz sizi hiç unutmayacağım.

Sevgili valideciğim, sizin ve muhterem Prenses Diçeski'nin mübarek ellerinizden ve çok mütehassir kaldığım hemşirelerimin gözlerinden öperim.

Paris: Avenue de Boulogne

Princesse Hôtel

Hatice Mahmud el-Mekkî"

[1582] Arabiyyü'l-ibâre: Arapça yazılı

[1583] kayd-ı hayât şartıyla: hayatta oldukça

[1584] rant: gelir

5

Bu mektup, böyle bir şansa konmak için kokot namzetliği ile yurtta bekleyen kızların üzerinde büyük bir tesir yaptı. Yıldızı parlak, dâhi bir tilmiz[1585] yetiştiren bir profesör gururuyla Ulviye Melek'in koltukları kabardı.

Müdire mevcut pansiyonerlerine bir göz gezdirerek başı önünde düşünen Ferahnak'a hitaben:

— Gördün mü kızım? Arap çorap diye beğenmeyerek nevazişlerinden kaçıp da bir meddah gibi ortada taklidini yaptığın Mahmud el-Mekkî hazretlerinin nasıl bir servet madeni, sivilize, inamkâr[1586] nadir bir zat olduğunu şimdi anladın mı?

Ferahnak titrek, sivri bir sesle:

— Neme lazım benim, ne olursa olsun…

— Nasıl neme lazım… Burada ne için bekliyorsunuz? Acaba içinizden hanginize böyle bir istikbal müyesser olabilecek?

— Ben bu türlüsünü istemem… Ne Şam'ın şekeri ne Arap'ın yüzü…

— Yavrum bunlar bayat lakırdılar. Büyükanalarınızın kullandıkları darbımeseller. Şimdiki hayata yeni vecizelerle girmeli…

— Mektubundaki pohpohlara tamamıyla inanmadığıma emin olabilirsiniz. Zavallı Anafor namını Hatice Mahmud el-Mekkî'ye çevirmekle bahtiyar oldum sanıyor. Arap'ı öptükten sonra ağzımı Porto ile şampanya ile yıkıyorum dediğine dikkat etmediniz mi? Zavallının öğürtüsünü ta buradan duyar gibi oluyorum… Mektubun diğer kısımlarında da çok mübalağa var…

— Kızım, yanlış düşünüyorsun. Mektupta mübalağa değil, bilakis mahviyet[1587] var. Elli bin frangı önümüze birkaç lira ehemmiyetsizliğiyle atıverişinden servetinin derecesini anlamalısın. Mektebimde Anafor gibi kokot nadir yetişir. İhtiyar demedi, Arap demedi.

[1585] tilmiz: öğrenci
[1586] inamkâr: ihsan edici
[1587] mahviyet: alçak gönüllülük

Beğenilip çağırılınca kız gözlerini yumdu. Talihinin işaretine koştu. Bütün kadınlığının ferasetiyle *amant*'ını memnun etmeye uğraştı. Bahtiyar etti ve oldu…

Nazeninliğe müteallik evrakla yurda kabul hakkında birkaç istida okundu. Günün muamelatına ait kararlar verildikten sonra Prenses Diçeski kokotluk dersine şöyle başladı:

— Erkek karşısında kadın: Bu mühim vaziyet üzerine düşünmüş veya düşünen dünyada pek az Havva kızı vardır. Ben bu sername[1588] altında, *amour* mazeretiyle kadına karşı kurulan tuzaklardan, yapılan tehlikeli oyunlardan bahsedeceğim.

Feylesofların bu mebhasta[1589] duyguları mahduttur[1590]. Mevzuya samimiyetle yanaşamazlar. Bunu ancak erkeğin canavar pençesi altında yerden yere çarpılarak sinesi, kalbi kanamış kadınlar bilirler.

Kızlarım! Gençliğin toy mevsiminde sevmek tehlikelidir. Çünkü erkek bu yaylakta evvelce çok kuzuların canlarına kıymış bir aç kurttur. Senin masum yüreğinin de kanını emer ve sonra sevdiği vücudu posa hâlinde bırakıp gider. İşte böyle çok kızlar ilk samimiyet ve saffetlerinin kurbanı olurlar. Siz iştihalılarınızın karşısında aşkbazlığa çıkacak hünerver[1591] namzetlerisiniz. Fakat bu oyunu nerede öğrendiniz? Tiyatrolarda seyrettikleriniz sırf nazaridir. Romanlarda okuduklarınız aşkın kendisi değil, gözlerinizin önünden geçen onun yalan yanlış bir hayaletidir. Bunu samimen bilmek için çekmek, enfüsi bir ızdırapla yaşayarak hissetmek lazımdır.

"Aşk bir hastalıktır." diyorlar. Kendi hükmümce bu cinnet envaından[1592] biridir. Çünkü en evvel aklı, muhakemeyi, tedbiri, iradeyi, tahammülü selbediyor[1593]. Dünyada hükümran olan hep onun şeniyeti, istibdadı, garabetleri, fantazyalarıdır. Sevdasız gönül, ateşsiz bir sobaya benzer. Ve tıpkı bir soba gibi ona atılan mâdde-i ihtirâ-

---

[1588] sername: başlık
[1589] mebhas: konu
[1590] mahdut: sınırlı
[1591] hünerver: hünerli
[1592] enva: çeşitler
[1593] selbetmek: kaldırmak

kiyye[1594] yanar geçer. Onu yeniden doldurmak, kaloriyi tazelemek icap eder. Âlemin başlıca meşguliyeti de zaten işte bu ocakçılıktan ibarettir. Damarlarını bu ateşle doldurup boşaltırlar.

İzdivaç kalorisi hararetini kaybettikten sonra çiftin gözleri zevk aramak için harice kayar… Bu, hayatın önüne geçilmez bir iptilasıdır. Ahlak; bu müptelalığın ayıplarını örtmeye memur, mürai, sersemce bir jandarmadır. Çünkü bu örtü altında bütün hareketlerin eşkâli harice seçtirttirilerek her şey oynanır…

Kızlarım dikkat ediniz. Bütün komediler, bütün dramlar bu mastardan, bu membadan çıkar. Bütün muharrirler ilhamlarını bu gönül maceralarından alırlar. Bütün mümessiller kendilerini bu asıllara benzetebildikleri kadar alkışlanırlar.

Mösyönün aklı metresinde, madamın zihni *amant*'ındadır. Zevç, ailesinden ziyade metres için kazanır. Zevce, kocasından ziyade *amant*'ı için giyinir. Onlara tesadüf etmek için kolpolar yapılır. Mahrem dostlar arasında geçen en ehemmiyetli sözler şunlardır:

"Ah! Benimkini bir haftadır görmedim. Gözümde tütüyor. Bu kısa tahassür müddeti bana bir seneden uzun geliyor. Hasretine hiç dayanamıyorum."

"Büsbütün ayrılırsan ne olacak acaba?"

"Aklıma getirme, çıldırırım."

Hep sözler böyle "benimki, seninki" üzerinedir. Zevç, zevcelerden derin bir bıkkınlık hülasa eden yüz buruşukluklarıyla bahsolunur. Her günün en mühim, en meraklı dedikodu sermayelerini *amant*larla metresler arasında geçen vakalar teşkil eder. Herkes kendi gönül esrarını saklamaya uğraştığı kadar başkalarının gizli maceralarını karıştırmaktan zevk alır.

Erkek, aşk gıdasına kifayetten çok fazla avlanmak merakıyla dolaşan bir sayyattır[1595]. Bazıları av peşinden koşmak meşgalesin-

---

[1594] mâdde-i ihtirâkiyye: tahrik edici madde

[1595] sayyat: avcı

den o kadar hoşlanırlar ki hep bu eğlencenin havaiyetine dalarak asıl maksadın aşk olduğunu unuturlar.

Şimdi geçen dersin sual cevabını yapacağım. Kızım Nasip, ayağa kalk, söyle: Huysuz erkeğin mizacını tashih için ne yapmalıdır?

— Yüz bulunca her erkek müstebit ve hırçın olur. Huysuzluk bünyevi[1596] midir, arızi[1597] midir tetkik etmeli. Bünyevi ise tashihi müşkül ve uzun zamana muhtaçtır. Uğraşmaktan ise böylelerini atlatmak evladır. Arızi ise sebeplerini araştırmalı… Meme için ağlayan dilsiz çocuklar gibi tabiatları muammalı bazı erkekler, arzularının kadın tarafından keşfolunmasını bekleyerek huysuzlanırlar… Zekâca erkeğe mütefevvik olan kadın, bu arzulardan işine gelenleri anlar ve gelmeyenleri anlamamış görünür.

— Bazen erkekleri hoyratlıklara sevk eden bu densizliklerin ekseri menşeleri nedir?

— Hislerini, arzuları vechiyle tatmin edememiş olmaları… Yahut içlerinde gizli bir kin ve kıskançlık kaynaması veyahut ki bıkkınlık, doygunluk asabiyetleri…

— Erkek gösterdiği infiallerin bu nevlerden hangisine ait olduğunu fark edebilir misin?

— Evet…

— Söyle…

— Eğer infial recüli[1598] hissin tatmin edilememesinden ileri geliyorsa erkeğin somurtkanlığında ya bir mazlumiyet hâli veyahut hiddet ve şiddetinde mürebbisi önünde böğüren bir canavar azgınlığı vardır. Kadın elindeki aşk bagetiyle çok defa ona emrettiği taklağı kıldırtabilir. Çünkü gözlerindeki sahte hiddetin altında yanan şey, taşkın bir arzudur, şehvettir. Asabilik doygunluktan, bıkkınlıktan geliyorsa bu, kadın tarafından çabuk keşfedilmemesi lazım gelen

1596 bünyevi: bünye ile ilgili
1597 arızi: sonradan olan
1598 recüli: erkeksi

mühim bir meseledir. Bu hâl kadının zaafından doğan bir neticedir. Sevgilisini kendinden bıktıran, usandıran kadının saffetine, iradesizliğine acınır.

— Erkeğin tekrar gönlünü ateşlemek için ne yapmalı?

— Bu, çok zor ve ekseriya icrası hemen nakabil bir iştir. Bu, kendini sevda muvazenesinde düşürecek kadar kiyasetsizlik gösteren bir kadının başarabileceği bir oyun değildir…

— Ne yapmalı? Yalvarmalı mı?

— Hayır, katiyen… Yalvarırsanız erkeği büsbütün kaçırmış olursunuz. Son derecede metanet göstermeli. Gelip sizi görmüyorsa arkasından gitmemeli, aramamalı, sormamalı… Fakat çok seven gönüller için bu tahammül olunmaz bir felakettir.

— Buna tatbik edilecek hiçbir çare yok mudur?

— Bir tek vardır…

— Nedir? Söyle…

— Kıskandırmak… Size edilen ihmale karşı son derecede kayıtsız görünmekle beraber derhâl başka bir *amant* kolları arasında yaşadığınızı ona ihsas etmek. Alphonse Daudet'in *Sapho* romanı bu hakikati ispat eden kuvvetli bir tezdir.

— Bu usulde daima muvaffakiyet muhakkak mıdır?

— Hayır… Büsbütün giden olur, avdet eden olur… Fakat nedametle dönen eskisinden ateşli bir muhabbetle uzun müddet sadık kalır.

— Aferin kızım. *Bon point*… Otur yerine. Ferendaz, sen kalk!

Ferendaz — *Madame la princesse*, affedersiniz, dersi yapamadım.

— Niçin?

— Geçen hafta *classe*'ta[1599] bulunamadım…

— Nerede idin?

[1599] *classe*: sınıf

— Ameliyat[1600] görmeye gitmiş, nazariyata[1601] yetişememiştim.

— Cazibe…

— *Présent*[1602]…

— Dersi hazırladın mı?

— Oldukça…

— Söyle! Gözüne kestirdiğin bir erkeği teshire nasıl başlarsın?

— Lakayt görünürüm. Evvela hissimi ona hiç sezdirmeden nazarıdikkatini celbe uğraşırım…

— Nasıl uğraşırsın?

— Tuvaletimle, nezaketimle, zarafetimle, zekâvetimle. Bir kere onun gönlünde ufacık bir yer edindim mi gözden göze hafiften şerareler uçuşur… Sizden öğrendiğim usulde bu bakışlarla konuşmaya başlarım.

— Erkek nazarında nasıl temîn-i kıymet[1603] edersin?

— Ağır ağır… Kadın kendine çok zor fetholunur bir kale ehemmiyetini vermeyi bilmelidir.

— Nasıl?

— Muvaffakiyetin hemen biimkân[1604] olduğunu anlatır müşkülat icadıyla… Visale talip bir erkeği ilk savletlerinde ne kadar çok yorarsan, üzersen onun gönlündeki muhabbetini o kadar kökleştirmiş olursun…

— Onu büsbütün ümitsizliğe düşürmekle elinden kaçırmaktan korkmaz mısın?

— Buna "*artistiquement*[1605] istiğna[1606]" derler. Bir taraftan yemler, bir taraftan zora çekersin…

[1600] ameliyat: uygulama
[1601] nazariyat: teori
[1602] *présent*: mevcut, burada
[1603] temîn-i kıymet: değer edinme
[1604] biimkân: imkânsız
[1605] *artistiquement*: sanatsal, yaratıcı, ustalıklı
[1606] istiğna: naza çekme

— İşte kokotluğun hurdeleri[1607]… Biraz daha incelelim. Mesela sen aile kızı değilsin. Ortaya çıkmış bir mal gibisin. Bu kadar istiğnayı hangi mazerete yükleterek yapabileceksin?

— Oh kendimi o zamana kadar hiç aşkla temas etmemiş gibi satmaya uğraşırım.

— Daha başka türlü istiğna, üzme usulleri yok mudur?

— Bilmiyorum…

Prenses sınıfa göz gezdirerek:

— İçinizde bilen varsa söylesin.

Ağızlardan kulaklara bir fısıltı dolaştıktan sonra Ferahnak:

— Müsaade ederseniz size küçük bir vaka anlatayım.

— Söyle!

— Buraya gelmezden evvel bir kız tanıdım. Bu, mektepten çıkma değil, anadan doğma kokottu. Türlü türlü vakalar ile bir artist gibi iştihar etti[1608]. Erkekler onun için bayılırlar, çıldırırlardı. Birçok kimseler onun yaman bir büyücü olduğuna kaildiler… Bir mirasyedi beyi tamam iki sene arkasından koşturduktan sonra karısını boşattırarak nihayet ona nikâhla varmaya muvaffak oldu. Bu galebeyi nasıl kazandığını anlatmasını rica ettim. "Pek kolay." dedi, "Onu üzdüm üzdüm, ölecek bir hâle getirdim. Nihayet kendimi onun dimağında bir fikrisabit[1609] yaptım."

"O kadar uzun müddet nasıl üzdün?"

"Erkek muvaffak oluncaya kadar yalvarır. Eğer seviyorsan sonra sen onun esiri olursun. Onun yılmaz savletlerine karşı her gün verdiğim nutuk şu idi: 'Erkeğin muvaffakiyeti sayılan bu fiil, kadın için bir sukuttur. Aşk melekî kalmak şartıyla aşktır. Bozulunca çirkef olur. Doğru düşünülürse bu çirkin şey, erkek için de bir süfliyet sayılmalıdır. Çünkü bir erkek hasmını tahkir etmek istediği vakit 'Ananı bilmem ne yapayım!' küfrünü savurur. Binaenaleyh bu çok

---

[1607] hurde: incelik
[1608] iştihar etmek: meşhur olmak
[1609] fikrisabit: saplantı

ayıp tecavüz, en ziyade sevilen bir kadın hakkında nasıl reva görülür? Şimdi birbirimizi seviyoruz. Bu gönül ateşlerimizin üzerine niçin soğuk su dökelim? Belki bu tatminden sonra yüz yüze bakamayacak kadar birbirimizden iğreniriz. Beni cidden seviyorsan gece gündüz bu ateşini söndürmek çaresini düşünmezsin. Muhabbetini kalen değil, fiilen isbata çalış. Benim aşktan anladığım mana budur. Hem beni sevdiğini iddia ediyorsun hem sukutuma çalışıyorsun. Bu iki zıt şey kâbil-i telîf[1610] değildir. Ebedî muhabbet platonik olanlardır. Şehvet, aşkın kolerasıdır.' İşte bu nutukla her gün *amant*'ımı kendimden üç arşın uzakta tuttum…"

Prenses — O da pek ileri varmış. Asıl maksat *amour* ile hiç temas etmemek değil, kendini bıktırmadan sevdirmektir. Yalnız şu var ki erkeğin gözlerinde arzu hissi parladığını görünce rahatsızlık vesaire nevinden derhâl bir mazeret fakat makul şekilde bir mazeret icadıyla onu takarrüpten mene uğraşarak bu suretle iştihasını bütün bütün tutuşturmuş olursunuz. Yoksa daima bir *amour platonique*[1611] iddiasıyla iş yürümez.

Talebelerin arasından bir ses:

— Oh kuzum! Bu da çok tuhaf… Gençlik için platonik aşkın manası istihzadan başka bir şey değildir. Bu zamanda sırf karşıdan yüzüne bakmak için maşuka arayan insana tesadüf edilebilir mi? Bu eflatuni muhabbet eski zamandan kalma bir masal… İsmi var cismi yok bir Anka… Kuvvetten kalmış ihtiyarların uydurdukları bir nazariye…

Prenses:

— Darılırsanız nasıl barışırsınız?

Cazibe:

— Hiç yüzüne bakmam. Kendi pişman olup da yalvarıncaya kadar surat ederim.

— İstediğiniz bir şeyi yaptırtmak için nasıl hareket edersiniz?

1610 kâbil-i telîf: uyuşması mümkün

1611 *amour platonique*: platonik aşk

— Yoktan bir bozgunluk çıkararak hırçınlanırım. Sözümü kabul ettirinceye kadar güler yüz göstermem…

Ders bu vadide iki saat devam etti. Talebeler arasında sami[1612] sıfatıyla bulunan İrfan Yekta'yı müziç bir düşünce aldı. Bu yeni ilimden onun da istifade edeceği hikmetler yok değildi. Fuhuş ufkundan asri bir felsefe doğuyordu. Bunun psikoloji ile fizyoloji ile moral ile içtimaiyatla olan sıkı ve nazik irtibat noktalarını kimse reddedemezdi. Bugün Kokotlar Mektebinde vazedilen bu esas üzerine muazzam binayı istikbal feylesofları kuracaklardır. Bu temelin çok sıklete tahammülü vardır. Stendhal'in aşk üzerine olan büyük cildi, Balzac'ın *Physiologie du Mariage*'ı belki bu ilmin nüvelerini teşkil eden ana eserlerdendir.

Güya içtimai bazı hakikatlerin teşhirleri için yazılmış öyle meşhur eserler vardır ki bunlar iffetin, saffetin, sadakatin, zevciyetin[1613] cephelerinde patlayan birer bomba mahiyetini almışlardır. Evet anladık. Cemiyet içinde karılarını aldatan kocalar, kocalarını aldatan karılar var. Fakat sadakatle yaşayan çiftlerin vücutlarını büsbütün inkâr edebilir miyiz? Gönüllere bulantı getiren bu namussuzluk faraşının süprüntülerini her gün ortaya saçmaktan ne fayda bekleniyor? Bu artistik teşhirler, birbirine kalben merbut[1614] kalmış karı kocalara da sû-i misâl teşkil edecek reklam hizmetini görmezler mi? Bu hastalığın sirayetini tamimden[1615] niçin kurtulmuyor?

İrfan Yekta şimdi böyle düşünüyordu. Zevçler zevcelerini zapt edemezlerken o, metresine bütün bütün nasıl sahip olabilecekti? İşte olamamış, kıskançlık feveranıyla ne yaptığını bilmeyerek onu elinden kaçırmıştı. İyi hareket etmemişti. Bir kısım bedbaht kocalar bile zevcelerinin bazı hazmolunmaz vakaları önünde sabır ve teenniye mecbur kalmıyorlar mı? Sevgilisi Şefkat ahlâk-ı umûmiyye[1616] haricinde yaşamak için Kokotlar Mektebinden diploma alma-

---

[1612] sami: dinleyici
[1613] zevciyet: evlilik
[1614] merbut: bağlı
[1615] tamim: genele yayma
[1616] ahlâk-ı umûmiyye: genel ahlak

ya çalışan metreslik kızlardan biri değil mi? Kendisi de Kokotlar Mektebinin kanunlarına tabiiyeti kabul ile bir müddet yaşamamış mıydı? Fakat kıza fazla tutkunluğu hasebiyle hep bunları nâ-kâbil-i ictinâb[1617] felaketler şeklinde görüyordu…

Şefkat nerede idi? Niçin *classe*'ta yoktu? Kendine yeni bir oyun oynamak için mi kızı ondan gizliyorlardı?

İrfan tekrar kıza malik olmak için eski hayatının kepazeliklerine razı olacaktı. Fakat bu defa çok ağır şeraitle kabul olunacağa benziyordu. Bu defa galiple mağlup muahedesi yapılacaktı. Hissikablelvukua[1618] andırır pek müellim bir duygu içinden böyle diyordu.

Bugün nefret ettiğimiz bir şeye yarın bi'l-ıztırâr[1619] taraftar olmak, bugün ahlaksızlık saydığımız bir fiilin yarın cereyanına kapılarak fenalara karışmak…

Kızın yüzünü görünce kendinden geçerek hep olanları unutacak, galiba her şeyi kabul edecekti.

6

Ders dağıldıktan sonra İrfan Yekta süklüm püklüm bir helecan solgunluğuyla müdirenin yanına girdi. Ulviye Melek, delikanlının hâlindeki perişanlığa dikkat etti. Fakat eski muamelesini hiç bozmayarak:

— Buyurunuz İrfan Beyefendi… Birkaç zamandır bizi unuttunuz. İltifatınıza alışmış olanlara bu gaybubetiniz ağır geliyor. Fakat ne oldunuz, rahatsız mıydınız? Sizi biraz zayıflamış ve solgunca görüyorum…

— Evet bir soğuk algınlığı…

Bu yalan, İrfan'ın ağzından aldığı soğuktan daha soğuk çıktı. Fakat ne yapsın birdenbire başka söz bulamamıştı. Bir iki yutkundu. Ulviye Melek ağız açmıyor, sözünü karşısındakinden bekliyordu.

1617 nâ-kâbil-i ictinâb: sakınılması mümkün olmayan
1618 hissikablelvuku: ön sezi
1619 bi'l-ıztırâr: çaresizlikle

Çıldırıyordu fakat söz sırası gelmeden bu suale atılmanın münasebetsiz olacağını düşünüyor, bu asabi hâlleriyle kadının nazarında daha *ridicule*[1620] olmaktan korkuyordu. Şefkat'i tahkirle terk edip gitmemiş miydi? Şimdi onu sormaya ne hakkı vardı? Fakat tekellüm kudretinden kalmış gibi büsbütün susmakla da helecanının derecesini ölçtürmüş olacaktı. Oraya niçin gelmiş olduğunu düşündü. Gelmesindeki asıl sebep Şefkat, zahirî sebep de para, hesap görme meselesiydi. Binaenaleyh bu zeminden söz açmak üzere ve sesindeki ihtizazları yutarak kaybetmeye uğraşa uğraşa başladı:

— Ulviye Melek Hanım pansiyonunuzda hayli müddet yaşadım. Her ne zaman hesap görmek istesem de bahane ile bunu atiye[1621] talik ederdiniz[1622].

— Beyefendi beyhude yorulmayınız. Üzülmeyiniz. Aramızda hiçbir hesap meselesi yoktur… Rica ederim bunu geçiniz…

— Beni meccanen mi kabul etmiştiniz?

— Estağfurullah… Bu suretle size bir minnet tahmil ediyormuşum gibi bir fikre zahip olmayınız[1623]…

— Bu nasıl olur efendim! Ücret kabul etmemek bana cebren minnetinizi yükletmeye uğraşmak demektir. Bundan bir üçüncü mana çıkamaz.

— Beyefendi oğlumuz, hiç sinirlenmeyiniz. Siz burada meccanen yaşamadınız. Arada bir hesap var fakat bunu sizinle görmeyeceğim.

— Ya kiminle göreceksiniz?

— Amcanız beyefendi hazretleriyle…

— Bu, amcamın çok canını sıkan bir meseledir. Macerayı onun huzurunda bu suretle de deşerek izaçta[1624] ileri varmayınız.

1620 *ridicule*: gülünç, saçma

1621 ati: gelecek

1622 talik etmek: ertelemek

1623 zahip olmak: bir düşünceye kapılmak

1624 izaç: bunaltma

— Merak etmeyiniz. O kadar yol izan bilmez bir kadın değilim. Ben bu işi onu taciz değil, memnun ederek göreceğim. Artık bu meseleye avdette ısrar göstermeyiniz. Şimdi başka şey konuşalım… Zavallı Şefkat'i hiç sormuyorsunuz.

İrfan Yekta'nın yüreği telaffuz olunan ismin heyecanıyla birkaç defa hızlı hızlı çarptı. Sonra durur gibi oldu. Benzinin ani kaçıklığından müdireye bile bir korku geldi.

İrfan anlaşılır anlaşılmaz zayıf bir sesle müdirenin tabirini tekrar etti:

— Zavallı mı?

— Evet, zavallı…

— Niçin, ne oldu?

— Siz onu terk edip gittiniz…

İrfan bu hükmü tasdik edemedi. Sustu. Müdire devam etti:

— Bu metrukiyetinden[1625] sonra kızın düştüğü yeisi görmeliydiniz. Bunu size tarif edemem ki…

Nedametini itiraf etmek için delikanlının yüreği titriyor fakat edemiyordu.

Müdire:

— Siz ona acımadınız. Ben acıdım fakat benim acımam kaç para eder? Bir gün acırım, iki gün acırım, üçüncü günü onu besleyecek bir erkekle baş göz etmeye mecburum. Ve öyle yaptım.

Bir maslup[1626] gibi İrfan'ın boynu bir tarafa çarpıldı. Gözlerinde bir ihtizar durgunluğu peyda oldu. Şu kısa istifhamı kekeledi:

— Ne yaptınız?

— Ali Vahit Bey'e gönderdim.

— Gitti mi?

— Gitmemek için çok ısrar etti. Yalvardı. Fakat burada onun turşusunu kuracak değilim ya! Bahusus öyle kara sevda getirmiş

1625 metrukiyet: terk edilme
1626 maslup: idam edilmiş

gibi hazin suratlı kızlar bana yaramaz. Bu evde ben neşe, şetaret[1627] isterim… Gittiği yerde belki hoşlanacağı delikanlılara tesadüf eder de güler eğlenir, açılır diye gönderdim.

İrfan hemen Ulviye Melek'in gırtlağına atılmak için damarlarında şahlanan galeyana zor mukavemet ediyordu. Karının bu acelesini protesto etmeden kendini alamayarak:

— Çok fena etmişsiniz…

— Onu hâlâ seviyor muydunuz?

İrfan gözlerinden süzülen iri yaşları zapt edemedi. Bu sakit cevap karşısında müdire, cali teessürüne hakikat manzarası vermeye uğraşır bir telaşla:

— Onu hâlâ böyle şiddetle sevdiğinizi anlayamamıştım. Ne bileyim ben! Fakat beyefendi gençsiniz. Birbirinizi çabuk unutursunuz. Şimdi sizin ayda bir yâr değiştirme zamanınız… Şefkat gittiyse burada daha güzelleri var. Hiçbirini esirgemem. Hepsi sizin beyim…

— Lütufkârlığınıza teşekkür ederim. Fakat Şefkat'ten başkasını istemem…

— Şimdilik bu mümkün değil…

— Niçin? Kızı geri getirtemez misiniz? O da beni istiyorsa elbette gelir…

— Getirtemem… Mümkün değil…

— Niçin hanım?

— Maceranın alt tarafını size daha anlatmadım.

— Maceranın alt tarafı ne oluyor?

— Ne olacak? Felaket… Şefkat buradan gittiğinin ertesi günü yeni *amant*'ının evinden kaçmış…

İrfan nefes almasını unutarak:

— Nereye?

[1627] şetaret: sevinç

— Kim bilir? Arıyoruz arıyoruz bulamıyoruz… İş zabıtaya aksedecek diye korkuyorum. Vaka duyulursa yurdumuz aleyhine propaganda yapmak isteyenlerin çok işlerine yarar…

— Hanım niçin bir canın kıymetinden evvel yurdunuzun şöhretini düşünüyorsunuz?

— Düşünürüm çünkü o kaybolan gibi benim başımda çok can var. Yurdumuzun işi bozulursa onlara kim bakacak?..

— Mevcutları bırakalım şimdi ortadan yok olanı arayalım. Bu gaybubet için ne düşünüyorsunuz? Şefkat'in iltica edeceği[1628] yerler nereleri olabilir?

— Ne bileyim? İstanbul büyük…

— İntihar aklınıza gelmiyor mu?

— Buna çok ihtimal vermiyorum. O kız hemen canına kıyacak kadar budala değildir.

— Ailesinden hiçbir kimse kalmamış mıdır?

— Ailesi asil fakat çok düşkün ve hemen efradı kalmamış gibidir. Uzaktan uzağa akrabası var. Onlara haber gönderdim. Görmediklerini söylemişler.

İrfan Yekta tutulduğu nöbetle ateş gibi yanan iki avucunun içinde beynini sıkarak gözlerini boşluğa verip düşünmeye başladı.

Ulviye Melek bu büyük yeisin karşısında bir müddet sustuktan sonra:

— Beyefendi o kadar meyus olmayınız. O kız nereye gitse aç ve açıkta kalmaz. Sıcak bir koyun bulur…

— Beni büsbütün çıldırtmak için böyle söylüyorsunuz!..

— A beyefendi! Siz onu döverek insafsızca terk ettiniz. O kız gençliğiyle, güzelliğiyle geçinmek mecburiyetindedir. Şimdi istiyorsunuz ki kimse yüzüne bakmasın da viraneye bırakılmış bir kedi yavrusu gibi tam bir metrukiyet içinde ölüp gitsin…

1628 iltica etmek: sığınmak

— Şimdi bırakınız bu sözleri… Bana bu Ali Vahit Bey olacak herifin adresini veriniz…

— Ne yapacaksınız?

— Kendilerine teslim olunan bir kızı nereye kaçırmışlar soracağım… "Buradan kaçtı, gitti" demekle mesuliyeti üzerlerinden atamazlar. Türlü türlü fenalıklar olmak ihtimali vardır. Akla çok şey gelir…

— Beyefendi onlar haşarı kimselerdir. Bu adamlarla bir maceraya girişmekten lehinize bir netice beklemeyiniz…

— Bu adamlar tabirinde bir kalabalık var… Kaç kişi bunlar?

— Kolektif iş gören birkaç arkadaştırlar.

— Siz kızı kolektif bir şirkete mi gönderdiniz? Zavallı Şefkat… Niçin kaçtığının sebebini şimdi anlıyorum. Bir Arap kısrağının birkaç mutasarrıfı[1629] olduğunu bilirdim. Fakat bu sûret-i tasarrufun[1630] bir gün gelip de medeni kadınlara teşmil edileceğini düşünemezdim.

— Teessürle taşıyorsunuz. Meselenin bu kadar izam edilecek bir ciheti yoktur.

— İşin içinde bu tasavvur ettiğim fenalıklar yoksa adresi benden niye saklıyorsunuz?

— Gidip bu adamlara çatacaksınız. Onlar nazik kimseler değildirler. Size huşunetle mukabele edecekler. İş büyüyecek. Sizi esirgediğim için adresi söylemek istemiyorum.

— İsterseniz söylemeyiniz. Ali Vahit… Kumpanyayı bulmak için bu isim bana kâfidir. Şimdi çıkayım, Galata'yı Beyoğlu'nu bir dolaşayım. İki saat sürmez.

— Peki beyefendi yorulmayınız. İşte adresi: Galata Bankaaltı, Demirciyan Hanı, numara 18. Telefon 326.

— Teşekkür ederim.

[1629] mutasarrıf: bir malı elinde bulunduran kimse
[1630] sûret-i tasarruf: kullanma şekli

— Mademki keyfiyetten bu kadar şüpheleniyorsunuz. Ali Vahit'i şimdi telefona çağırıp görüşeyim de işitiniz.

Ulviye Melek telefonu açıp numarayı bulduktan sonra:

— Alo…

— Alo…

— Kimsiniz efendim?

— Ali Vahit… Ya siz?

— Ulviye Melek…

— Teşekkür ederim hanımefendi. Ben de sizinle görüşmek ihtiyacında idim.

— Kızdan ne haber?

— Hiç… Biz, bütün arkadaşlar bu işin peşindeyiz. Kaç gündür bir iz bulmak kabil olmadı. Bu kız bize epey heyecanlı saatler yaşattı.

— Nasıl efendim? Rica ederim anlatınız.

— Evimizin bir tenha zamanını kollamış. Kimseye gözükmeden savuşmuş. İlk geldiği gece rahatsız olduğunu söyledi. Izdırabı hâlinden de belli idi. O akşam bir şey yemedi. Gece odasına kimseyi kabul etmedi. Kapısını kilitledi, yattı. Firarından sonra, yattığı odayı araştırdık. Buraya geldiği vakit bir paket içinde birkaç kat iç çamaşırıyla mendil, çorap, kolonya gibi şeyler getirmişti. Bunların hepsini bırakmış. Evvela firarından kimseye şüphe vermemek için eli koltuğu boş olarak sıvıştığına hükmetmiştik… Fakat sonradan yerde bazı kâğıt parçaları bulduk. Üzerlerinde kurşun kalemi ve pek asabi bir el ile karalanmış şöyle bazı yazılar okuduk: "Soğuk dalgalar vücudumun ateşini… Gönlüm hicran için yaratılmış… Aman Allah'ım öyle bir muhitte… Ey Halik… Gönül satılır mı? Aşk bir sanat mıdır? Kalp ticareti… Beklenilmeyecek bir zaman…" İşte tamam mana çıkmaz bu yarım, kesik cümleleri bulduk. Kâğıtların öbür parçaları meydanda yok. Süprüntü tenekelerine varıncaya kadar her tarafı aradık taradık. Başka şey bulamadık. Çok garip bir tesadüf olarak ertesi günü gazeteler Adalar vapurundan Kınalı açık-

larında genç bir kadının kendini denize attığını yazdılar. Kâğıt parçalarında okuduğumuz şu "Soğuk dalgalar vücudumun ateşini…" mealindeki nakıs[1631] ibareyi bu havadis tamamlar gibi oldu. Telaşa düştük. Morglara kadar tahkikata gittik. Ertesi günü lodos dalgaları müntehirenin[1632] cesedini Fener sahiline atmış. Bu Despino isminde bi Rum kızı imiş. Yaptığımız tahkikat bunu müeyyet[1633]… Sahilde bulunan ceset ve Despino ismi vapurdan kendini atan kıza mı aittir yoksa bu da felaketzede diğer bir kız mıdır? Birkaç güne kadar hakikat tavazzuh eder[1634]. Biz duyduklarımızı size söyleriz. Siz de bize…

— Aman beyefendi! Bu sır aramızda kalsın…

— Merak etmeyiniz. Böyle şey kime söylenir? Başımıza iş mi çıkaracağız…

Müdire ahizeyi çengeline asar. İrfan'a dönerek:

— İşittiniz ya!

İrfan dudaklarında keskin bir sıtma raşesiyle:

— Keşke işitmez olaydım…

— Niçin?

— Kızı ortadan kaybettikten sonra birbirinize ketumiyet tavsiyesinde bulunuyorsunuz. Zabıtanın[1635] tahkikatı ilerleyip ta yurdunuza dayanınca ne cevap vereceksiniz?

— Vereceğimiz cevap pek sade. Evvela evimin kapısından çıkan bir kızın haricindeki hareketinden ben asla mesul değilim. Saniyen gittiği yerde ona bir fenalık eden olmamış ki… Kendisi aklına uymuş kaçmış…

— Ada vapurundan denize atılan Despino'nun intiharını hepimiz gazetelerde okuduk. İsim başka, cisim başka… Bu intiharla

---

[1631] nakıs: eksik
[1632] müntehire: intihar eden kadın
[1633] müeyyet: onaylayıcı
[1634] tavazzuh etmek: açıklığa kavuşmak
[1635] zabıta: polis

Şefkat'in gaybubeti arasında bir münasebet aramak hiç aklımıza gelmedi. Çünkü böyle bir münasebet aramak münasebetsizliklerin büyüğü olacaktı. Ali Vahit'in o vakayı kendi macerasına karıştırmaya uğraşmaktaki maksadı başka…

— Nedir Allah aşkına?

— Kızı iç ettiler. Harice böyle işaada bulunurlar…

— Oh, beyefendi! Bu kızın muhabbetiyle size idefiks[1636] gelmiş. Daima meseleyi en simsiyah cephelerinden görüyorsunuz. Neredeyiz? Koskoca kızı iç etmesi kolay mı? Ali Vahit'in apartmanı bir batakhane olduğu zannı size nereden geliyor?

— Kim bilir? Bizim memlekette de kadın azraili Landru'lar[1637] türemediği ne malum? Kendisine bir fenalık yapılmadan aklına uyarak kızın kaçmış olduğunu söylüyorsunuz. Böyle olduğu ne malum? Ali Vahit'in kavl-i mücerredinde[1638] kalan ifadesine mi inanacağız? Şefkat'in ne türlü bir muameleye maruz kaldığını nasıl bir zor görüp de kaçtığını biliyor muyuz?

— Beyefendi, ifadeleriniz birbirini tutmuyor. Şimdi kızı iç ettiklerini söylüyorsunuz, şimdi kaçtığını iddia ediyorsunuz…

— Her türlü ihtimale kapıları açık bir vaka karşısında bulunuyoruz.

— Belki… Fakat ben o kızın tatlı canına kıyabileceğine pek inanamam. Ortaya öyle yazılı kâğıt parçaları bırakarak kaçması firarına bir intihar şekli vererek kendini takibe çıkacakları şaşırtmak içindir. Ben en ziyade bu fikirdeyim.

7

İrfan Yekta beyni şimşekli, kanı ateşli bir feveran hâlinde yurttan çıktı. Dimağını kavuran bu muammanın halli için şimdi nereye, kime müracaat edecekti? Şefkat'in nereye iltica edebileceği hak-

---

1636 idefiks: saplantı

1637 Henri Désiré Landru: Fransa'da dul kadınları öldüren, servet avcısı bir seri katil

1638 kavl-i mücerred: yalnızca söz

kındaki suale Ulviye Melek'in verdiği şu "İstanbul büyük… Ne bileyim?" cevabı zihninde sanâyi-i nâriyye[1639] çarkıfeleği gibi kıvılcımlar saçarak dönüp fışırdıyordu. Müdirenin kızları hakkında gösterdiği ihtimamkârlıklar meğerse ne kadar sahte imiş… Şimdi Şefkat için sezdiği bu şefkatsizlik İrfan'ı çok müteessir ediyordu. Ali Vahit "Aman bu sır aramızda kalsın." tavsiyesiyle meseleyi örtbas etmeye uğraşıyordu. Fakat İrfan Yekta'nın kime ne demeye hakkı vardı. Zavallı kız aleyhinde en büyük şefkatsizliği en evvel kendi göstermemiş miydi? Şefkat gittiği yabancı evde yemek yememiş… Gece odasına kimseyi kabul etmemiş… Pek muzdarip görünüyormuş… Ali Vahit'in hep bu sözleri tamamı tamamına doğru ise kızın bu hâllerine, İrfan'a fart-ı muhabbet[1640] manasından başka bir sûret-i tefsîr[1641] bulunabilir mi?

İrfan sönmez bir nedamet ateşiyle cayır cayır yanıyordu. Hayatını bu gaybubet meselesinin tenviri uğruna nezre yemin etti. Böyle vahim, nazik, esrarengiz vaziyetlerde bazen insanda bir kalp lisanı peyda olur. İşte öyle bir şey İrfan'ın içinde şöyle bağırıyordu: "Bu kız sağdır. Yine birleşeceksiniz…"

Uğradığı sevda felaketinin şiddetiyle delikanlının aklı ve muhakemesi gittikçe bileniyor, keskinleşiyor, kılağılanıyor gibiydi. Bütün zihninin varışıyla düşündü taşındı. Bu Ali Vahit denilen zat, hovarda-meşrep[1642] biri olacak… Hovardalık ahlakça bir nevi laubalilik demektir. Hiç şüphesiz ki Şefkat, Ali Vahit'in hanesine aşırdığı ilk kız değildir. Bu adam bu yolda çok macera geçirmiş olacak.

Hele müdirenin şu "Onlar kolektif hareket eden bir şirkettir." sözü bütün ehemmiyetiyle şimdi kulaklarında çınlıyordu. Kolektif hareket ne demektir? Birkaç çeşit mesai erbabının toplanıp birbirini itmamen[1643] çalışmaları değil midir?

1639 sanâyi-i nâriyye: yakıcı maddeler ile ilgili endüstri
1640 fart-ı muhabbet: aşırı sevgi
1641 sûret-i tefsîr: yorumlama biçimi
1642 hovarda-meşrep: çapkın huylu
1643 itmamen: tamamlayarak

Bu kolektif şirket, oradan buradan kandırdıkları güzel kızları cemiyetlerine katarak eğleniyorlar. İrfan'ın aklına birdenbire Tefeciyan Aram geldi. Bu kadın tuzakçısının belki o şirkette simsarlığı vardır.

Aram Bey oğlunun küçük tütüncü dükkânlarından birinde ortaktı. İrfan hemen bir otoya atladı. Ermeni'yi dükkân namı verilen aralıkta hesaplar kontrol ederken yakaladı. Nefes nefese bir telaşla:

— Haydi Aram! Seninle biraz mahrem görüşmek istiyorum. Bir tarafa çekilelim…

— Beni ile namahrem görüşmek istiyorsun? İrengin solmuş, nefesin tutulmuş… Ne hâle uğramışsın ki böyle… Bu *enigmatic*[1644] suratınla beni intrigué[1645] ettin.

— Haydi, durmaya vaktimiz yok!

— Ha canım bu ne aceledir! Biz iş güç sahibi adamlarız. "Aport"[1646] deyincek av köpeği gibi koşabiliriz hiç?

Aram muhasebede bulunduğu ortağıyla son sözünü kestikten sonra İrfan'la kol kola caddeye çıkarlar. Bir pastacının içerlek kuytu bir köşesine çekilirler. Önlerine birer duble bira getirterek sohbete girişirler.

Tefeciyan kendisine kadın meselesinden hariç bir sebeple müracaat edilmeyeceğini bildiğinden evvel-i kelâm[1647] İrfan'ı efsunlamak için başladı:

— Beyefendi talihin var imiş ki bugün bana geldin. Elimin altına bir av düştü. Eh vallahi billahi dosta kısmet olacak bir parçadır. İçi fıstık üzümle dolmuş bıldırcın…

— Aram Efendi, ben sana başka bir iş için geldim.

1644 *enigmatic*: esrarengiz

1645 *intrigué*: meraklandırmak şeklinde

1646 Aport: "Getir", avın üzerine atılıp getirmesi için köpeğe verilen buyruk sözü

1647 evvel-i kelâm: sözün başı

— Başka iş için geldin? Evladım bu âlemde karı işinden başka iş olur hiç? Bu yuvarlak dünyanın bütün işleri karının üzerinde toplanır…

— Aram işim çok acele, sana kısaca söyleyeceğim. Sen de bana öyle cevap vereceksin. Bankaaltında Demirciyan Apartmanı'ndaki Ali Vahit'i tanıyor musun?

Aram biraz ağırlaşarak:

— He…

— Nasıl adamdır?

— Kooperatif üzerinden kadın dalaveresi kurmuş birisidir…

— Kolektiften şimdi iş kooperatife mi döndü?

— Efendim senin ağnayacağın bu gayetlen nazik bir meseledir. Şimdicik iki *collectivité* alalım. Biri erkeklerden mürekkep, diğeri kadınlardan. Biri hepsi için, hepsi biri için. İşte sosyetenin divizi budur. Çaktın şimdicik?

— Hayır…

— Kooperatif deyincek sen o menşur İngiliz mağazalarını ağnadın. Bunlar karı erkek turna katarı giderek eğlenirler. Bu iş, kooperatifin karı ve erkek arasındaki tatbikatıdır.

— Vazıh[1648] bir mana anlayamıyorum.

— Bundan bir mana kavrayamıyorsun? Evladım daha sen çocuksun. Ağzında ananın taze sütü kokar. Ağıldan çayırlığa çıkmış kuzu gibisin. Bu koca hayattan daha ne gördün ki?.. Ben bu ibne dünyanın dibine seksen kürek parmak atmışım. İnkâr etmem. Kendim de çok parmak yemişim. Hesabını Mevla'm bilir. Canım yandıkça "of anam" deyi bangır bıngır bağırmışım… İşte insan böyle böyle dünyanın tadını acılığını ağnayarak adam oluyor.

— Aram bu laflara ne lüzum var?

— Ne diyorsun yavrum! Sana baba nasihati veriyorum. Daha koyduğum yerde otluyorsun. Gör, bak kim sana ne fenalıklar ede-

[1648] vazıh: açık

cekler. Sen de başkalarına edeceksin. Benden tecrübelileri bu *conseil*'leri[1649] bana geçtiler, ben de sana geçiyorum. Bu acuze dünyanın temeli kahpelik üzerine kurulmuştur. Moralciler boğazlarını yırtıncaya kıdar "Birbirinize fenalık etmeyiniz!" diye bağır çağır olurlar. Ne için bu kıdar feryat ederler? Bilirsin? Onlar da çok parmak yemişlerdir de canlarının acısından bağırırlar…

— Geç bunları Aram, rica ederim…

— Sen ki bu yaşa gelmişsin daha kooperatifi bilmiyorsun. Hem de ağnamak istemiyorsun. Bu bir derin filozofidir. Bu maslahatı iyice kavrayasın deyi sana *préface*[1650] yapıyorum.

— Ben senden moral dersi almaya gelmedim. Ali Vahit hakkında malumat istiyorum.

— İşte ben de onu ağnatıyorum. Azıcık sus ol, sabır ol, dinle… Diyorlar ki dünyanın morali bozuldu. Hayır efendim, bu eskiden beri bozuğdu. Fakat tencerenin ağzı kapalı kaynıyordu. Şimdicik kapağı kaldırdılar, her şey dibinecek görünür oldu. İşte bak, sana bunun meselasını diyeyim… Mesela bir erkek evlenir. Karısıyla yatar, kalkar… Yatar, kalkar… Bir sene, iki sene, üç sene… Bir çoçuk olur. Belkim bir daha olur… Bir daha olur… Bu adamcağız evvelam koca oldu. Sonram baba oldu. Daha sonram büyükbaba olacak… Eline ne geçerse bu eve taşıyacak. Bu aile dedikleri şey öyle dipsiz bir kuyudur ki ne getirsen dolmaz, doymaz. Zavallıcık koca daha gençtir. Dışarıda güzel karılar görür. Ateşlenir. İçinin yağları erir. Evdeki karıya karşı uyuşan vücudu hariçteki nazeninlere uyanır. Yüreğinden ah eder, vah eder. Beş on para nasıl artırsın da dışarıda birkaç hovardalık yapabilsin… Gönlünün arzusunu kıramaz. Bir gün olur ki "Anasını satayım!" der… Evin masrafından kısar. Ateşini söndürmeye gider. Yavrum bunun adına "cici mama" demişler. Bir kerek tadan gayrik divane olur. Bazı genç aile babaları öyle kerteye gelirler ki altık gözleri evi barkı görmez olur. Ellerine ne geçerse şimdicek öbür kuyuyu doldurmaya uğraşırlar. Herkesin

---

[1649] *conseil*: nasihat

[1650] *préface*: ön söz, başlangıç, giriş

ağzı bu zavallı adam üzerine açılır "Ayıp değil? Evinde gül gibi karıcığı, çocukları dururken Vahit Efendi'nin gözü dışarıya dönsün. Parasını pis karılara yedirsin." Pekâylâ fakat 'karıcığı' dedikleri hatun on seneliktir. Dört doğurmuş, iki düşürmüştür. 'Pis karı' dedikleri on yedisindedir. Yavru kokan öyle körpe bir vücut ki bir sarılan bir daha çözülmesini istemez. Vahit Efendi'ye ayıplayanlar kendileri de o fırsatta düşseler aynı haltı edeceklerdir. Vahit Efendi'nin damarlarında, kanında öyle zorlu bir şeytan vardır ki "Dur, otur, aman zaman!" dinlemez. O işi etmeye icbarlık eder. Ve onun zoruna karşı gelinmez… Yavrupa'da frengiye, kansere çare düşünenler olduğu gibi bu işin peşinden de akıl yoran âlimler çoktur. Birisi bir kooperatif usulü düşünmüş. Bu teori nasılsa Ali Vahit Bey'in kulağına gitmiş. Burada tatbikata başlamış. İşte şimdicek *préface*'ı bitirdik, asıl *matière*'e[1651] geldik…

Biraları tazelediler. Birer sigara yaktılar. Zavallı İrfan Yekta işiteceği kooperatif nazariyesinden Şefkat'e ait bir ipucu yakalayabilmek ümidiyle bu pezevenk felsefesini yukarıdan aşağı bütün gılzetiyle dinlemek mecburiyetinde kalıyordu.

Tefeciyan, muhatabın mağmum yüzüne mütebessim bir dikkatle baktıktan sonra:

— Oğulcuğum affedersin. Suratında bir acayiplik görüyorum. Bir karıya tutularak yüreğine ateş koydun? Ne yaptın? Gençliktir, ayıplamam. Fakat bilesin ki böyle şeyler düpedüz divaneliktir. Ben kadın sarrafıyım, bu cinsin her çeşidini tanırım. Bu dünyada derin bir duygu ile âşık olunacak karı kalmamıştır. Hepsi de şimdiki sahte ticaret malları gibi *falsifier*'dir[1652]. Ağnadın? Sen onun için yemez, içmez, sıskalanırsın. O da senin yüzüne kım kım ederek cilvelenir… Fakat kim köşeyi dönüncek burnuna güler. Seni ile karşıdan muhabbet eder, kendisine sevdirir lakin kendisi sevmez. İşte karının ustalığı bundadır. Akıllı bir erkek, karının bu dubarasını çabuk ağnamalı, bir kısraktan inip hemencecik ötekine binmelidir.

[1651] *matière*: ana konu
[1652] *falsifier*: düzenbaz, sahtekâr

Rabb'imiz Allah -çok şükür- karıyı bol yaratmıştır. O aradığın şey hepsinde vardır. Ve hepsi de bir örnektir. Bir tek karıya yanmak, avanaklık alametidir. Karı istiyorsan sen bana gustonu[1653] söyle. Beyhude yere yanma böyle…

— Aram, benim seninle konuşmak istediklerim bunlar değildir. Ben senden Ali Vahit'e ve onun kooperatif şirketine dair bütün tafsilatıyla malumat almak istiyorum.

— Ben de sana babaca nasihat veriyorum.

— Nasihati kes… Sorduğumu söyle.

— Peki canım, peki. Fikrine çoktan ağnamışım. Ben kaç senelik Aram Tefeciyan'ım. Bu işin içinde bir kadın dalaveresi vardır. Ali Vahit kumpanyası, hemen de çetesi diyeceğim Bolşevik tertibi bir şeydir. Sen zayıf, nazik, çelimsiz, *noblesse*[1654] bir delikanlısın. Karı meselesinde bu adamlarla çekişemezsin. Sözüme kalma, zokayı yersin. Eğer kim sevdiğin, aradığın karı bunların ellerine düşmüş ise aman Allah savuş bundan. Sus ol altık. Kurtaramazsın. O karı ha vebaya tutulmuş ha da Ali Vahit'in eline düşmüş… Bu ikisi birdir.

— Korkma Aram! O kadar ihtiyatsız değilim…

— Efendim gençsin. İşin içinde *amour* vardır. Bir dakken bir dakkene uymaz. Şimdi akıllı görünürsün, şimdicek divanelenirsin.

İrfan Yekta cebinden cüzdanını çıkararak:

— Bak Aram, epeyce para tutuyorum. Zahmetini kat kat ödeyeceğimden emin ol.

Aram yüzlük, beş yüzlük kaimeleri görünce:

— Oh yavrucuğum, yakınlıkta miras yedin? Ne ettin? O çok paradır. Beyoğlu'nun yankesicileri arasından nasıl kazasız belasız geçerek burayacak gelebildin?

— Ben sözümü tutarım, namuslu çocuğum…

1653 gusto: beğeni

1654 *noblesse*: asil

— He bilirim… Bu para çok kişilerin lamuslarını bozmuştur. Fakat sen toysun. Ahlakının kıratı daha bozulmamıştır. Sözüne inanırım. Sana tuhaf bir şey diyeyim? Lamuslu adamların üzerlerinde bu hâllerini tanıttıracak bir alametleri yoktur. Lakin lamussuzluk için boynuz sembol olmuştur. Güya kim, kim lamustan çıkar ise kafasında çift boynuz biter imiş. Bu, kuru bir laftır. Hangi aptal feylezof uydurmuş ise başından büyük halt yemiştir. Alınlarımızın üzerinde görünürde bir şey yoktur. Ya maazallah bu söz doğru olaydı?.. Bazı kocaların ayda birkaç kerek testere ile kafalarına operasyon yapılmak icap ederdi ki utanmadan sokağa çıkabilsinler. Boynuz, bu ne laftır? Rabb'imiz Allah öküzlere boynuz verdiyse bu kabahatlerine mi sembol olsun deyi vermiştir sanırsın? Eğerleyim öyle ise biz bu hayvanların sütlerinden, etlerinden her gün yiyip duruyoruz. Elbette o huylarına da çekmemiz lazım gelir, öyle değil?

— Hani ya *préface*'ı yaptık *matière*'e geldikti? Lafa boynuz nereden karıştı?

— Kusura bakma… Boynuzsuz iş olmaz. Uğurluktur… At nalı bir, boynuz iki… Hep bereket bunlardan çıkar. Fransızca Corne d'abondance'ı bilmezsin? Freklerde bu bereketi, bol bolamatlığı sembolize eder. Bu çok mübarek şeyi Türkler yalnız pezevenklere takarlar. Boş laf canım… Kaç senedir ben fino zanaatının üstadıyım. Alnımda -şükür Allah'a- bir sivilce bilem çıkmamıştır. İşte artık *matière*'e geldik…

Evet efendim. Bazı erkekler vardır kim bir karıyla, iki karıyla avunup kanaat edemezler. Ali Vahit Bey de işte bu horoz tabiatlı insanlardandır. Evde karı, ahırda beygir beslemek ikisi de masraflı şeylerdir. Bu zamanda her yiğidin harcı değildir. Bir karı aldın. Birkaç sene yattın, kalktın. Sen dinç kaldın. O, porsudu gitti. Şimdicek ne yapacaksın? Bu, inek değil ki sütünü içip buzağılarını bir tarafa ayırarak ihtiyarlığında hanımı kasaba gönderelim. Bu bapta kanunname ne dior? Bir erkek, bir karı ile iktifa olunacaktır. Nikâh üzerine nikâh olmayacaktır. Kanundur bu, amentü billah[1655]… He fakat

[1655] Amentü billah: "İnandık"

gençliklerinde evlenmiş bir karıyla kocayı ele alalım. Yirmi beş sene sonram bey ellisine gelmiş hanım da kırk beşe… Hanım saçlarını boyalamaya, dişlerini kurunlamaya başlamıştır. Beyefendiyse maşaallah daha tosun gibidir. Asıl zamparalık kırk beşten sonram başlar. Ben bu zanaatin içindeyim. Biz parayı bu yetişkin adamlardan kazanırız. Karılar da böylelerine ehtibar ederler. Bu şimdiki zamanede sakalını bıyığını kazıttıktan sonram genç misin ihtiyar mısın kim tanıyacak ki? Düşen kılların beyaz idi yahut kim kara idi, kim bilecek? Tüyleri birkaç irenk olanların bu modaya sarılmaları hep bu sebepten dolayıdır. Gazetelerde altık boyacılık ilanatı görürsün hiç? Boyacılar hapı yuttular. Sabahleyin kalk suratına bir ustura geç. Nevcivan ol, çık sokağa… Gençler ne kepazelik ediyorlarsa sen de yap. Korkma, hiçbir kimse sana “Efendi, ak sakalından utanmorsun?” diyemez altık…

— Aram… Boğuluyorum…

— Allah emanet… Sana ne olor ki… Lafı söyleyen benim… Oynayan gırtlak benimkidir. Senden evvel ben boğulmalıyım…

— Fena hâlde heyecandayım. İşim acele, fazla bir kelime dinleyecek vakitte değilim. Boğuluyorum dediğime inan. Yalan söylemiyorum, mübalağa etmiyorum. Fazla lafa yekûn kes. Şu kooperatif keyfiyetini anlat. Bu ne şekilde bir cemiyettir? Merkezleri neredir? Kaç erkek ve kadın azadan mürekkeptir? Hariçten cemiyete adam alıyorlar mı? Duhul[1656] şeraiti[1657] nedir?

— Bu işe neden bu kadar merak koydun? Kooperatif olacaksın? Bu çetenin içinde sen yaşayamazsın. Beş on liranı alayım diye haydi şöyle böyle laf diyemem. Sen nazik tertip bir civeleksin. Ali Vahit, karşısında bir genç, bir güzel görünce erkek, dişi demez ha…

İrfan Yekta cebinden bir elli liralık çıkarıp uzatarak:

— Al şunu… Bu alelhesaptır[1658]. İtiraz etme, bana akıl öğretme. Yalnız suallerime cevap ver…

[1656] duhul: giriş

[1657] şerait: şartlar

[1658] alelhesap: hesap karşılık

Tefeciyan kaimeyi kemâl-i itinâ[1659] ile düzleyip cüzdanına yerleştirerek:

— Beyefendi, sen benim ahlakıma bozacaksın… Sen böyle ellişer ellişer çıkar isen bende takat kalır hiç? "Tefeci donunu çöz." deyi emret. "Ananı getir." deyi bir işmarda bulun. Hepsi olur… Hepsi…

— Sen donunu helada çözersin. Karşımda öyle şeye müsaade edemem. Ben ananı kurcalayacak yaşta, o tıynette bir erkek değilim. Geç bu münasebetsizlikleri…

— Yanlış ağnadın. Dimem o dime değildir. Ben allegorik laf idordum. Yani ya sen böyle parayı sökülünce "Familyamızın ırzını, lamusunu iste, getirip önüne korum." dimek istedim.

— Benim istediğim, senin ailenin ırzı değildir. Sözüme iyi dikkat et. Haydi dinliyorum. Sorduklarıma cevap ver. Aldığın parayı hak et…

— Beyefendi inan ol kim ne kendi menfaatime düşüneceğim ve ne de Ali Vahit'in interessesini[1660]… Hep seni için söyleyeceğim. Efendim şimdicek bana dinle. Bu Ali Vahit ile görüşürsen birden ne adam olduğunu anlayamazsın. Köpoğlu heriftir. Gustolu laf eder. Fakat adam vurmak onun için hıyar doğramak gibi bir şeydir işte… Bir kerek de şaroş oldu mu öyle irezillenir kim… Ya Rabb'im Allah hemen yanından kaç, ağzının öf kokusuna burun duyanmaz. Velakin karıcıdır. Eskiden menşur on ikiler vardı ya işte bu onlardan birinin torunudur. Bu kepazeliğin on üçüncüsüdür. Uğursuz adet, ağnadın? Evvel zamanda bu on ikiler bir karıya beğendiler mi ırzlı ırzsız sokak ortasında yakalayıp bağırta çağırta götürürler imiş… Şimdi kanun vardır. Böyle iş olur hiç? Ali Vahit bana birkaç iş gördürdü. Para mı? Savul ondan geç, o senden almasın… Zahmetimin karşılığına teşekkür ederek arkamı sıvazladı. Deprenecek olsam pendifrankı[1661] suratımın ortalık yerine yiyeceğim. Sonram kırılan

1659 kemâl-i itinâ: tam bir özen
1660 interesse: çıkar, menfaat
1661 pendifrank: şamar, tokat

dişlerimin tamiratına koşacağım. Şimdiki zamanede evlensen bir karı alacaksın. Bir iki metresi tutsan para yetişmez. İşte bu herif, ehven fiyatla birçok karıyla yatıp kalkmak için bir kooperatif yaptı. Keennehu Yavrupa'da böyle bir iş olmuş imiş de Ali Vahit o model üzerine bu kumpanyayı *constituer*[1662] etmiş. Bunlar dokuz erkek, on beşten fazla karıdırlar. Ortaköy'de Dereiçi'inde büyük bir evin tekmilinden ikamet olurlar. Güyam ki karıların dokuzu heriflerden herbirinin zevceleridir. Arta kalan karılar da öbürlerinin teyze kızları, hala, biraderzadeleri[1663] işte öyle. Filan fıstık, düzme uydurma hısım akrabalardır. Bu ne hesaptır bilirsin? Başına çok ağrıttım. Sana kısaca ağnattırayım. Her kadın bu dokuz erkeğin de karısıdır. Her erkek bütün karıların da kocasıdır. Bunlar haricen lamuskâr bir aile sanılır. Belkim de öyledir. Irz işini ortadan kaldırsan kimseye bir zararları yoktur. İşlerinde en kepazeleri Ali Vahit'tir. Karı dalaviralarından hariç işlerde güyam kimsenin hakkını yemez. Karılar da erkekler de iş güç sahibisidirler. Mağazalarda orada burada çalışırlar. Ali Vahit Bankaaltı'nda komisyonculuk yapar. Hepsi de çalışkan canlardır. Kazanırlar. Hep bir araya korlar. Yirler, içerler. Mükemmel yaşarlar. İçlerine hariçten adam sokmazlar. Hizmetçi almazlar. Kendi işlerini kendileri görürler. Fakat emanet ettikleri kimseler tarafından garanti olarak bu gizli tarikata girmek isteyen olur ise birtakım tercübelerle o zatı elekten delikten geçirerek kooperatife alırlar. Eğer kim Ali Vahit'e "Bu ettiğiniz iş sivilize bütün dünya kanunlarından aygırı bir gidiştir." deyi itiraz edecek olursan şu cevabı alırsın "Aygırı olan, bozuk olan bizim işimiz değil, sivilize dünyanın kanunlarıdır. Farz et kim bizin Ortaköy'deki hanede dokuz erkek ve yirmi karıdan ibaret ve ayle ayle birtakım halk oturur. Onların arasında türlü biçim sevişmeler olacak. İş gizliden gizliye kooperatif hâlini alacaktır. Fakat kim karı günahını kocasından ve kocası da karıdan saklamaya urgaşarak panimiçi panka olacaklar. Ve arada bir kepazelik kendini dışarıya verecek kavga, gürültü, belkim cinayet, katl, her bir türlü fenalıklar yüze çıkacak.

[1662] *constituer*: teşkil etmek

[1663] biraderzade: erkek kardeş çocuğu, yeğen

Zabıtaya yorgunluk, hâkimlere üzüntü olacak. Halk-ı âlemin çenesi oynayacak, gazetelerin kolonları dolacak… Oğulları, kızları olan ayleler "Böyle şeyler başlarımızdan ırak olsun…" deyi dökünüp ah vah edecekler… İşte bizim kooperatifimizde bu patırtıların hiçbirisi olmaz. Çünkim ben bu akşam benim ile yatan karının yarın gece arkadaşımın koynuna gideceğini bilirim. Ben bu racona bir kerek he demişim. Havsalamı lastik gibi genişletilmişim. Sivilizelerden sivilize bir adam olmuşum. Bilirsin prehistorikte[1664] karıyla erkek böyle yaşarlar imiş. *Civilisation*'un[1665] son kertesinde de böyle olacaktır. *Globe terrestre*[1666] dedikleri bu dünya yusyuvarlaktır. *Civilisation*'dan haraket eder isen *sauvagerie*'ye[1667] vasıl olursun, *sauvagerie*'den ilerler isen *civilisation*'la kavuşursun. Büyük feylezoflar işte böyle kefşetmişlerdir. Dön dolaş bu koca *univers*'de[1668] gidecek başka yok yoktur. Şimdi biz bu işin ortalık yerindeyiz, *aller-retour*[1669] yapıyoruz…

— Ben bu Ali Vahit'i görmek isterim.

— Ne yapacağın yavrum?

— Görüşeceğim…

— Ne üzerine?

— O bana ait bir keyfiyet.

— Bu adam ile her süje üzerine konuşulmaz. Kooperatife *associé*[1670] olmak istiyorsun?

— Şimdi bunu sorma.

— Bu adam osuruğu cinli bir huydadır. Şimdi güzel güzel konuşur iken bakarsın birden haydutlanır.

[1664] prehistorik: tarih öncesi
[1665] *civilisation*: medenileşme
[1666] *globe terrestre*: yerküre
[1667] *sauvagerie*: vahşet
[1668] *univers*: evren
[1669] *aller-retour*: gidiş dönüş
[1670] *associé*: ortak

— Ben Ali Vahit ile bugün hemen şimdi görüşmek istiyorum. Sen vesatet[1671] etmezsen bir başkasını bulurum. Yahut adresini biliyorum, kendim müracaat ederim.

— Şimdi vakit akşamlayor. Bundan sonram onu bulsak bulsak meyhanede bulabiliriz. Rakıyı bardak ile çeker. Tastamam belalı zamanında görüşmeye gideceğiz.

— Sen gitmiyorsan işte ben gidiyorum.

— Yok… Yok… Divane olma! Seni yalnız bırakmam. Ben de beraber… O, şimdicek Galata'da Tekkulak Yorgi'nin meyhanesindedir.

— Her nerede ise…

Hesabı görerek pastacıdan çıktılar…

8

Dışarı çıkarlar. Ne gece ne gündüz, aydınlıkla karanlığın müsavi miktarda birbirine karıştığı bir zaman… İki geçeli[1672] Beyoğlu mağazalarının ampulleri yanmış. Ortada tramvaylar, otomobiller, piyade kaldırımlarında kesif bir halk birbirini göğüsleyerek aşağı yukarı akıyorlar…

İlk rast geldikleri otoya atlarlar. Soluğu Galata'da alırlar. Tünelden öteye Galata'nın, insana Kurûn-ı Vustâ'da yaşadığı hissini veren başka tarihe ait ve fetihten bu kadar yüz sene sonra hâlâ Bizans'ın kasvetli manzaralarını yaşatan yüksek zindanları andıran taş duvarlar arasından ve eğrile büğrüle uzanan güneş girmez dar sokakları vardır.

Tefeciyan, çocuğu oralarda dolaştırmaya başlar. Nihayet bir tonozdan içeri girerler. Dâhili, harici gibi ürküntü getirecek bir manzarada değil. Sağır, kuytu fakat ıstampalı duvarlarda dizili tabaklar gözleri alıyor. Elektrikler yanıyor. Kanaryalar ötüyor… Büyük saksılardaki yeşillikler buraya nim[1673] bir sera hâlini veriyor. İki tarafa

---

1671 vesatet: aracılık
1672 iki geçeli: iki taraflı
1673 nim: yarı

türlü renk ve biçimde şişelerden kuleler yapılmış geniş büfenin ortasında Tekkulak Yorgi, öküz kadar koca başlı, iri gövdeli bir Rum… Fakat hakikaten kulağı tek mi çift mi belli değil… Mebzul kıvırcık saçlarını başının bir tarafına yatırarak taramış bu nakıs uzvun deliği üzerine perde çekmiş. Buraya meyhaneden ziyade birahane demek daha münasip. Müşteriler temiz, sessiz… Bu hâli görünce İrfan Yekta, kılavuzu Tefeciyan'ın, Ali Vahit'i sû-i tavsîfte[1674] mübalağaya kaçtığını anladı. Ve ondan yavaşçacık sordu:

— Aradığımız adam burada mı?

— He he, bunda.

— Nerede?

— İşte bak… Bize karşı-be-karşı[1675]. Sağ köşede üç kişi sacayak olmuşlar anzarotu[1676] çekerek muhabbet ediyorlar. Ortalık yerdeki kumral delikanlı Ali Vahit'tir. Suratından haydutluğu belli değildir. Centilmen gibi görünür. Sakın aldanmayasın! Yanında kooperatif şirketinden Besim Nadir, Murat Ata Beylerdir.

— Şimdi ben şuraya ayrı bir yere oturayım. Sen onların yanlarına git… Kendileriyle görüşmek istediğimi söyle. Fakat beni asıl ismimle takdim etme. Mehmet Nihat namıyla tanıttır. Ne olur ne olmaz, bazı mülahazalara mebni ihtiyat etmek istiyorum.

Aram gider. İrfan Yekta bir tarafa çekilip oturur. Ermeni, kooperatif şirketi hissedarlarıyla bir müddet fiskos ettikten sonra İrfan'ın yanına dönerek:

— Mehmet Nihat Bey buyurunuz, size çağırıyorlar…

İrfan o tarafa yürür. Yanlarına gidince üçü birden kıyamla genç misafire ihtiram gösterirler.

Ali Vahit kumral kırpık bıyıklı, sık kirpikli, koyu ela gözlü, mütenasip[1677] simalı, dolgunca orta vücutlu, bakışları cevval, tavırları

[1674] sû-i tavsîf: kötü niteleme

[1675] karşı-be-karşı: karşı karşıya

[1676] anzarot: rakı

[1677] mütenasip: orantılı

tosunvari[1678], otuz beşlik bir delikanlı. Kıyafetçe alelade herhangi bir gençten farkı yok. Hasılı umumi heyetince[1679] korkunç değil, sevimli…

Hoşbeşten sohbet başlar. Teklif olunan işrete karşı Mehmet Nihat Bey itizar etmek ister fakat Ali Vahit, şairin:

“Hoş geldi bana meykedenin[1680] âb u hevâsı

Billah ne güzel yerde yapılmış yıkılası” mısralarına atfen “Efendim, buraya Kulaksız’ın Meyhanesi derler. Ne âb u hevâsı latiftir ne de manzarası ancak pek iyi rakısı vardır. Bu, Ceneviz yadigârı tonozun altında içerek sohbet ettiler. Burada diğer suretle ikamet âdeta büyük kabahattir.” ısrarlarıyla genç misafire kadehi sunarlar. Mehmet Nihat Bey artık redde imkân göremez. Kadehler tokuşturulur. Gradosu[1681] yüksek bir rakı… İrfan, boğazının ateşini söndürmek için serinlik verecek bir meze arar. Masanın üzeri bir meyhane sofrasınca kâbil-i tasavvur çerezlerin envaıyla dolu… Garsonlar hovarda müşterinin huzurunda susta duruyor, bir ihtiram ve isticalle çalışıyorlar, arada bir Kulaksız Yorgi elinde bir tabakla gelerek “Vallahi beyim, balıkçı şimdi getirdi. Elimde çarliston oynuyordu.” senasıyla bir pisi tavası ve sair taze mezeler takdim ediyordu. Mehmet Nihat Bey iki üç kadehte iyice sarsıldı. Ali Vahit, gencin bu hâline dikkat ederek:

— Beyefendi işrete pek idmanlı değil…

Tefeciyan — Değildir efendim, işte görüyorsunuz ki daha toy yavrudur. Sayenizde elbettem alışacaktır. Bu dünyada işretsiz, karısız yaşanır hiç?

Ali Vahit — Bir şeyi unuttun.

Tefeciyan — Neyi efendim?

Ali Vahit — Parasız…

1678 tosunvari: tosun gibi

1679 heyet: görünüş

1680 meykede: meyhane

1681 grado: derece

Tefeci — He bilirim parasız yaşanmaz derler ama bu zamanede yaşayan çoktur. Onu için parayı lafa katmamışım.

Ali Vahit — Aram be! Herif sen de rakıya sığ gidiyorsun. Sen de mi toy yavrusun?

Aram — Ey biz de vaktiyle toy yavru idik. Güzel delikanlıya ırahat bırakırlar hiç? Karılar bir taraftan, erkekler öbür taraftan musallat olurlar. Nihayet bir gün baştan çıkarsın. Bir gün gelir ki siya[1682] ederek kıçtan[1683] çıkarsın. İşte vesselam…

Ali Vahit — Gençlik zamanının tercümeihâline girişme. En mühim kısımlarını çok defa dinledim. Hani ya sen daha dört yaşında iken mahallenin senden kabaca çocuklarıyla kümeste horoz tavuk oynarmışsınız.

Aram — He, köpoğlu piçler beni kümese soktular. “Sen tavuksun bunda yumurtlayacaksın.” dedilerse ben de “Zo ben nasıl yumurtlayabilirim?” deyi cevap ettiysem “Üzerine horoz binerse yumurtlarsın.” deyi beni kandırdılar. Vay köpoğlunun köpoğulları, beni her zaman tavuk ederlerdi. En nihayet ben de örgendim. Horozluğa sıra geldi ama pek çok aldandıktan sonram. Bu kahpe dünyanın işi hep böyledir. Tavuk olursun, tavuk olursun, en sonram horoz olursun…

Ali Vahit — Aram sen bugün rakıya, mezeye iştiha göstermiyorsun.

Aram — Efendim, beyim, perhizdeyim…

— Ulan perhiz zamanı mı şimdi?

— Kilise perhizi değil… Hastalık diyeti…

— Nedir rahatsızlığın?

— Sorma efendim sofra başında söylenmez.

— Söyle canım… Sıkılacağın mı tuttu?

— Sayenizde sıkılmam, dibim kaşınıyor.

1682 siya: kayık, tekne vb. deniz araçlarını kürekleri tersine çekmek suretiyle geriye doğru yüzdürme

1683 kıç: deniz araçlarında arka taraf

— Tavukluk zamanından kalma bir illet olacak…

— Hekimlere gösterttim. Kimi “basurdur” kimi “egzamadır” kimi de “bilmem ne cins mikroplar orada yuva tutmuşlar” dediler… Nihayet efendim Ermeni Millet Hastanesine gittim. Onda dediler kim: “Göden[1684] bağırsağının buruşukları birbirine yapışmış, buna ameliyat ister. Eğer kim ettirmez isen makadın büsbütün kapanır.” deyi sözü kestiler. Vay babasının canına… Böyle ters hastalık işittiniz hiç? İçeriye kalıp sokup yapışan yerleri açmak icap edermiş. Hâlinize teşekkür olunuz. Allah her türlü hastalık versin, yalnız dibinize bir keder gelmesin. Zor şeydir. Ağnadınız beyefendiler? Hekim kim? Başına gelen…

— Ey sonra ne oldu? Kalıpladılar mı seni?

— Durunuz ki ağnadayım. Beni operasyon yatağına yüzüstü uzattılar. Millet Hastanesinin başdoktoru Marpuççuyan gözlüğünü koyup da vücudumun tünel antresine[1685] baktıysa “Ulan edepsiz gençliğinde yemediğin halt kalmamış.” dedi.

Vallahi ben ağnayışa hayran kaldım. *Medicine*[1686] çok ilerlemiştir. Keramet sahibisi bir papaz olaydı böyle çabuk kefşedemez idi.

İnsanın dibine bakıp gençliğinde ettiği bütün günahlarını söyleorlar. Dip deliğimizde, sankim günah ve sevaplarımızın kadastrosu vardır? Belkim de “dip koçanı” dedikleri işte budur. Her ne ise uzatmayayım efendim, başdoktor “Sana anestezi yapmayacağım. Çünkim idmanlısın.” dedi.

Evet, beni bayılttırmadan kalıpladılar. Dibimden makineyi soktularsa inan olunuz kim ağzımdan alef çıktı.

Masa başında bir kahkaha borası koptu. Öbür sofralardan başlar hep bu tarafa döndü. Mevzuun letafetini pek anlamadan küçük tebessümlerle bakışıyorlardı.

1684 göden: kalın bağırsağın son kısmı, rektum

1685 antre: giriş

1686 *medicine*: tıp

Tefeciyan yarım yamalak birkaç kadeh içtikten sonra ortaya çıkardığı perhiz itizarına rağmen ağzı kızışarak adamakıllı çekmeye başladı…

Ali Vahit, genç zairin maksad-ı ziyâretine[1687] rücu[1688] ile Tefeciyan sustu.

— Mehmet Nihat Bey'in sebeb-i ziyâretini[1689] anlayabilir miyiz?

Aram cesaretlenmek için kadehini son cüra damlasına kadar çektikten sonra:

— Haşa min huzurunuzdan dışarı… Size lololo olmaz… Bu gencin siziyle ne görüşmek istediğini kendinden sorarsanız belkim sıkılarak lafı dolambaç sokaklardan dolaştırır. Onun fikrini ben size düpedüz deyivereyim. O, siziyle maan[1690] beraber kooperatif olmak isteor…

Bu söz üzerine Ali Vahit'in kaşları birden çatıldı. Şimdi Mehmet Nihat Bey'i yukarıdan aşağı ehemmiyetlice süzerek:

— Şirketimiz sırf maksad-ı ticâretle[1691] teşekkül etmiştir. Azalarımız mahdut[1692] ve muayyendir[1693]. Beyefendinin teveccühüne teşekkür ederiz. Fakat hariçten kimseyi iştirak ettirmiyoruz.

Tefeciyan Aram'ın damdan düşer gibi meseleye girişivermesi İrfan Yekta'nın canını sıktı. Ali Vahit'in verdiği sureta[1694] vazıh görünen bu cevaba karşı ne diyebilirdi. O, şirketi sırf ticari bir mahiyette gösteriyordu. Bunun hilafı iddia olunabilir miydi? Aram, çakırkeyfe yaklaşmış olmasına ve terbiye-i mülâhazadan[1695] birun[1696]

[1687] maksad-ı ziyâret: ziyaret amacı
[1688] rücu: dönme
[1689] sebeb-i ziyâret: ziyaret sebebi
[1690] maan: birlikte
[1691] maksad-ı ticâret: ticaret amacı
[1692] mahdut: sınırlı
[1693] muayyen: belirli
[1694] sureta: dışarıdan
[1695] terbiye-i mülâhaza: düşünce terbiyesi
[1696] birun: dışarı

malum patavatsızlıklarına rağmen bu cevabın zıddını izaha cesaret edemedi. Mehmet Nihat Bey de Vahit'in bu inkârı üzerine meselenin ilerisini deşmek cüretine kalkışamadı. İlk adımda çıkmaz sokağa giren bahsi ne suretle geri çevirebileceğini hazin bir teemmül[1697] ile düşünmeye daldı. Fakat Ali Vahit zeki bir çapkındı. Kendine Mehmet Nihat namıyla takdim olunan tamam sevda çağındaki bu gencin şirketin ticaretine değil, *amour* kısmına iştirak için gelmiş olduğunu anlamakta gecikmedi.

Birkaç kadeh daha içildi. Ali Vahit, reisi bulunduğu kooperatifin şayi[1698] sû-i şöhretini[1699] bilmiyor değildi. Bu çocuk işte bu sû-i şöhrete gelmişti. Onun, Aram Tefeciyan gibi bütün Beyoğlu'nun meşhuru bir muhabbet simsarının delaletiyle gelişi de bu maksadını izah etmiyor muydu? Fakat bu çocuk kimdi? Onun ortaya attığı Mehmet Nihat ismi hüviyetini tanıtmaya hiç kâfi değildi. Belki de bu uydurma bir namdı. Ermeni simsar şüphesiz, kooperatif hakkında bu genç müşterisine yağlı ballı tafsilatla malumat vermiş olacaktı. Bu genç zampara oraya pek de heybeleri boş gelmişe benzemiyordu. Acaba bu, hovardalığa çıkmış yeni bir mirasyedi miydi? Fakat Ali Vahit'in kurduğu kooperatif, randevuhaneyi andırır bir şirket değildi ki oraya muhabbet tellalıyla müracaat etmek küstahlığında bulunulsun.

Ali Vahit bu işte bir bityeniği sezdi. Hakikati anlamayı merak etti. Onlara maksatlarını açık söyletebilmek için kendisinin de biraz açılması lazım geliyordu. Binaenaleyh dostane tatlı sohbetle birkaç kadeh daha içildikten sonra söze şöyle girişti:

— Mehmet Nihat Beyefendi… Kooperatifimize iştirak niyetiyle buraya gelmişsiniz… Bu bir hüsn-i teveccüh[1700] veya sû-i teveccüh[1701] eseri olabilir. Çünkü kısm-ı küllîsi[1702] Tefeciyan'dan menkul

---

[1697] teemmül: etraflıca düşünme
[1698] şayi: yayılmış
[1699] sû-i şöhret: kötü şöhret
[1700] hüsn-i teveccüh: takdir gözü ile bakma
[1701] sû-i teveccüh: kötü gözle bakma
[1702] kısm-ı küllî: büyük kısmı

olmak üzere şirketimiz hakkında birçok rivayet dinlemiş olacaksınız. Bundan hiç şüphe etmiyorum. Kadehlerin adetleri arttıkça insanın gönlü ferahlıyor, kalbi genişliyor, dili serbestliyor. Bu akşam riyayı ortadan kaldırarak sizinle açık ve samimi görüşeceğim… Bazı itirafatta bulunmaya lüzum görüyorum. Fakat evvela aleyhimdeki sû-i zehâbınızı[1703] tashih etmelisiniz. Bu mühim ciheti ihtara mecburum. Ben pezevenkle müracaat edilecek bir şirketin reisi değilim.

Hafif ve mantıki başlayan bu meyhane nutkunun bu çok ağır kararı Tefeci'yi telaşa düşürdü. Zira o, Vahit'in bedmestîliğindeki[1704] tehlikeyi bilirdi.

Ermeni, sanatının yüzsüzce yaltaklanışlarıyla hemen söze atılarak:

— Aram köleniz daima zatlığınızı methetmeyi diline bir vazife yapmıştır. A velinimet bundan şüphe olunur hiç? Ben hiç ham hum bilmem, yüreğim ne diyorsa ağzım da onu der. Kadın tellallığına gelinces bu zenaatı altık pratik etmiyorum. Çünkim eskisi kıdar kâr bırakmayor. Çünkim pezevenk çoğaldı. Çünkim orospular, zamparalar kurnazlandılar. Birbirlerini gözden göze ağnayorlar. Vasıtanın arada ne işi vardır ki?

Ali Vahit — Aram nafile çeneni yorma. Ben seni anlamak için kendinden tezkiye etmem.

Aram istiğrapla:

— Bana tenkiye[1705] etmezsin? Buna da şimdilik iktizam yoktur efendim, latife buyurursun…

Gülüştüler… Huşuneti[1706] biraz kırılan Ali Vahit, yine söze başlayarak:

— "Samimi konuşacağız" dedik. Mehmet Nihat Bey bizim kooperatif aleyhindeki dedikodularla kulak dolgunluğu hasıl etmemiş olmanız hemen kabil değil gibidir. Şimdi şurada tatlı tatlı sohbet

---

[1703] sû-i zehâb: kötü zan

[1704] bedmestî: kendinden geçmiş derecede sarhoş hâl

[1705] tenkiye: lavman

[1706] huşunet: sertlik

ediyoruz. Söz lazım ya… Şirketimizin esbâb-ı teşekkülü[1707] ve aslı faslı nedir? Ve neden ta'n-ı umûmîye[1708] maruz kalıyoruz? Bunları size açıkça anlatacağım. Fakat siz daha pek gençsiniz. Bu yeni akidenin anane şenliklerini belki hazmedemezsiniz. Binaenaleyh siz de kafanızı köhne fikirlerin yosunlarından, tortularından tamamıyla temizleyerek beni dinlemelisiniz. İptidai insanlar, hayvanlar gibi çiftleşirlermiş, buna hiç şüphe yok. Sonradan nikâh icat olunmuş. Her memleket, her hükûmet kendi din, ahlak, itikat, istidat ve ihtiyacına göre buna meşruiyet şekilleri vermiş fakat bugüne kadar hiçbir yerde izdivacın aranılan ideal sureti bulunamamış ve birtakım ağır mahzurların önü alınamamıştır. Bazı dinlerde bir koca, bir karı; bazılarında bir koca, çok karı ve hatta bazı kavimler nezdinde bir karı, çok koca gibi izdivacın türlü şekilleri kabul olunmuş fakat insaniyet bu yüzden aradığı saadet ve dirliğe tamamen nail olamamıştır. Kanunun izdivaç hakkındaki bazı maddeleri beşerin zevk ve tabiatıyla tevafuk edemeyince icbar şeklini almış binaenaleyh kadınla erkek arasında izdivacın zararına gayrimeşru münasebet *contrebande*'lıkları[1709] başlamış, kanun yakalayabildiğine ahkâmını şiddetle tatbikten geri durmamış. Fakat bu ezelî, ebedî meseleyi makul bir hadde irca[1710] suretiyle kati bir zapturapt[1711] altına almak kabil olamamıştır. Bugün insanlar azgın ve kanunlar yorgundur. Zabıtayı, mahkemeleri en ziyade işgal eden bu meseledir. Kanun yorgundur çünkü bugün gözünün önünde ve himayesi tahtında olarak randevuhaneler işlettirmek mecburiyetiyle müteellimdir. Buraların müdavimleri üzerinde henüz belki kâbil-i tatbîk[1712] görülemediği için bir teftiş, tahkik lüzumu vazedilememiştir. "Müteehhil erkekler böyle evlere kabul edilemezler" şeklinde bir memnûiyyet-i kânûniyye[1713] yoktur. Hiçbir kabahati olmayan masum zevcesini evine bırakarak

---

1707 esbâb-ı teşekkül: kurulma sebebi

1708 ta'n-ı umûmî: genel ayıplama

1709 *contrebande*: kaçakçılık

1710 irca: döndürme

1711 zapturapt: disiplin

1712 kâbil-i tatbîk: uygulanması mümkün

1713 memnûiyyet-i kânûniyye: yasal yasak

bu rezalet ve sefahathanelerde sefil, illetli karıların koyunlarında zevk ve neşe, telezzüz lezzeti arayan kocaların had[1714] ve hesabı mı var? Ailelerinin, çocuklarının gıdalarını, rızıklarını kerhane ziyafetlerinde, işret tepsileri başında israf eden, insanlıklarını unutmuş vicdansız babalar için ne ceza tertip olunur? Cemiyet içinde kesret-i vukûundan[1715] dolayı hemen âdet hükmüne girmiş bu hareketlere her nedense cinayet namı bile verilmez. Fakat cemiyetin haysiyetini, nizamını, saadetini bozan asıl cinayet bunlardır. Tespiti, ispatı müşkül olduğundan dumanı gizli tüten bu aile davaları, nadiren hükkâm[1716] huzuruna çıkar. Ve hemen daima aileler arasında gözyaşlarıyla fasl u rüyet olunur[1717]. Her zaman kabahat erkekte olmaz bazen de çocuklarını bırakıp kaçan soysuz analar ve bazen de kocalarının azgınlıklarına naçar tahammül etmek vaziyetine düşmüş zevceler ve yine bazen karılarının sadakatsizliklerini hazmetmek mecburiyetinde kalmış kocalar vardır. Hasılı göz kızgınlığı ne taraftan başlarsa aileyi felaket sarar. Netice budur. İnsaniyet bu hallolunamaz meselenin işkencesiyle bîzâr u nâlândır[1718]. Bazı aileler nezdinde izdivaç, iğneli fıçı ızdırabını alır. Ne tarafa dönsen zahmdar[1719] olursun. İzdivacın müstakbel ve en muvafık şekli nedir? Ne olabilir? Bunu bilmiyorum. Bütün vücuhuyla[1720] bilene de tesadüf edemedim. Fakat mesele bu yüzden çok elem-dide[1721] olan insanların nihayet gözlerini açtı. Zamanın mütefekkirlerini derin derin düşündürmeye başladı. Lakin ne çare ki -beşerî sürünün görenek ve ananeperestlik[1722] zaafları hasebiyle- serbest düşünerek bulabildiğiniz sûret-i halli[1723] ortaya koyamazsınız. Sonra tan[1724], belki de

---

1714 had: sınır
1715 kesret-i vukû: olay çokluğu
1716 hükkâm: hakimler
1717 fasl u rüyet olunmak: görüşülüp halledilmek
1718 bîzâr u nâlân: ağlayan ve inleyen
1719 zahmdar: yaralı
1720 vücuh: yönler
1721 elem-dide: elemli
1722 ananeperest: gelenekçi
1723 sûret-i hall: davranış yolu
1724 tan: ayıplama, kınama

recmolunursunuz[1725]… Bu sözlerden varmak istediğim netice şudur: Ben, medeniyetin izdivaca vereceği son şeklin uzun müddetini beklemeden kendi kendime buna bir sûret-i hall buldumve tatbikata giriştim. Bakınız bu fikrin ilhamını nereden aldım. Bundan çok sene evvel Fransızca *Illustration*'da[1726] şöyle bir yazı görmüştüm:

"Yirmi beş yıl mukaddem (bugünkü tarihe nazaran) cemiyet içinde diğer türlü ahrarane[1727] *efkâra*[1728] *salik bir zümre toplanarak kendi tasavvur ettikleri kanunlarla yaşamak çarelerini düşünmeye başlamışlar fakat bu arzularını herhangi bir hükûmet idaresi tahtında fiile çıkarabilmelerine imkân göremediklerinden Amerika'da vasi ve hali arazisi bulunan Peru Cumhuriyeti'ne müracaat etmişler. Geniş topraklar istemişler. Hicretle orada tavattun edecekler*[1729]. *Fakat bir şartla… Hükûmete her nev vergilerini verecekler, onun nizamlarına tabi olmayacaklar, her nev müdahaleden ari, sırf kendi kanunlarıyla yaşayacaklar.*

Bir şartla Peru Cumhuriyeti'nin müsaadesini istihsale muvaffak olmuşlar. Birkaç yüz kişi Yeni Dünya'nın bu müsaadeli arazisine hicret etmişler. Aralarında tanzim ettikleri cemiyet kanununun hülasası şudur: Sokakları geniş, meydanlıkları çok, bağlı bahçeli, hep bir seviyede evleri muhtevi[1730]*, sıhhi bir şehir kuracaklar. Muhacirlerin içinde mühendis, mimar, zürra*[1731]*, çiftçi, dülger, duvarcı, terzi, kunduracı, marangoz gibi her nev meslek esnaftan adam var. Medeni şehirler sekenesini asırlardan beri bizar eden kal ü refi*[1732] *nakabil ne kadar kökleşmiş köhne âdetler, itikatlar, taassuplar var ise bunların hiçbiri yeni şehre girmeyecek. Evvelen bütün cinayetlerin, sirkatlerin, irtikâpların, sefaletlerin en büyük müsebbibi olan 'para', aralarında tedavül etmeyecek… Herkes kendi sanatı dâhi-*

[1725] recmolunmak: taşlanmak
[1726] *L'Illustration*: 1843'ten 1944'e kadar yayımlanan haftalık Fransız gazetesi
[1727] ahrarane: hür olanlara yakışır şekilde
[1728] efkâr: fikirler
[1729] tavattun etmek: vatan edinmek, yer tutmak
[1730] muhtevi: içeren
[1731] zürra: çiftçiler
[1732] kal ü ref: kaldırıp atma, yok etme

linde çalışacak. Cemiyet, çalışanlara her saat mesai mukabilinde bir bono verecek. Ve bu bonolar para makamında tedavül edecek. İzdivaç, bildiğimiz akit suretiyle değil, gayetle serbest bir şekilde vuku bulacak. Birbirinden hoşlanan erkek, kadın istedikleri kadar beraber yaşayabilecekler. Fakat bu çiftten herhangisi öbürüne karşı "Artık senden usandım, ayrılacağım." kabîlinden bir iftirak arzusu izhar ettiği vakit, müsteskal[1733] tarafın cebir, tahkir, tehdit gibi hareketlerle idâme-i münâsebete[1734] kalkışmaya hakkı olmayacak. Kendiyle yaşamaya rıza gösterecek bir diğerini aramak üzere hemen çekilip gidecek. Doğacaklar için soy sop tayinine lüzum görülmektedir. Nevzat[1735], etfalhaneye[1736] teslim olunacak. Valide, arzu ettiği zaman çocuğunu görecek, isterse emzirecek. Etfalhane, büyük ve çocukların yaşlarına göre en muvafik terbiye sistemleriyle mücehhez[1737] aksamı havidir[1738]. Bu yeni kurulan şehirde mabet ve ruhani bir sınıf bulunmadığına dikkat etmişsinizdir. Halik hakkındaki düşünceleri şudur: "Zatullah insanlarca anlaşılamaz. Eğer hüviyyet-i ilâhesini[1739] bize bildirmek murat edeydi dimağlarımızı bu esrarı istiaba[1740] kâfi bir kuvvette yaratır idi. Havsala-i idrâkimize[1741] sığmayan bir şey üzerine ne söylense beyhudedir. Bugün heyet[1742], kozmografya, coğrafya ilimleri bize dünyanın yuvarlak ve feza[1743] dâhilinde muallakta akıllara hayret verecek bir süratle seyahat eden bir cisim olduğunu vazıhan ispat etmemiş olsaydılar onun bir öküzün boynuzuna istinat ettiğine bi'z-zarûre[1744] inanacak ve sonra mahut öküzü dört ayak üzerinde durmak için bir zemin ara-

[1733] müsteskal: terslenmiş
[1734] idâme-i münâsebet: ilişkinin devam etmesi
[1735] nevzat: yeni doğan
[1736] etfalhane: çocuk esirgeme yurdu
[1737] mücehhez: donatılmış
[1738] havi: içeren
[1739] hüviyyet-i ilâhe: ilahi kimlik
[1740] istiab: alma, sığma
[1741] havsala-i idrâk: anlayış dağarcığı
[1742] heyet: astronomi
[1743] feza: uzay
[1744] bi'z-zarûre: zorunlu olarak

yarak ve tekrar bu zemini tutturmak için altında temeller tasavvur edecek ve bu temelleri yüklenecek diğer istinatgâhlar[1745] *düşünecek, bu suretle meselenin bir türlü dibini bulamayarak nihayet hatadan hataya düşüp hüsran içinde kalacaktık. İşte bu da ona benzer. Allah, yeryüzüne gönderdiği kitaplarda zatını bize iyi tarif edememiştir. Demek muradullah*[1746] *budur: Kendini bize anlatmamak… Zatı hakkındaki yanlış rivayetleri Cenabıhakk'ın tekzibe tenezzül etmemesinden cesaret alan insanlar, ondan dünya yüzüne bir zürriyet indirmeye kadar iddialarında ileri vardılar. Dîn-i İslâm*[1747] *Allah'ın doğup doğurmadığını söyler ki bu pek makul, mantıki bir hakikattir. Hristiyanlık, ona babalık isnat eder. Allah'ın babalığına bir dinde inanan ve öbür dinde inanmayan kâfir olur. Halik, hâric-i idrâk*[1748] *kalınca mahluk din yolunda hangi hidayet meşalesiyle yürüyebilir? Her biri hak ve hakikatin kendinde olduğunu iddia eden bütün dinler birbirine karşı tezatlarla, tekziplerle, muhalefetlerle, husumetlerle doludur. Bu yanlışlıklardan hangilerinin tashihiyle uğraşırsınız? En kaba tahta putlara tapan vahşi kabilelerden tutunuz da tasavvufun, felsefenin, ilim ve fennin en yüksek esirî*[1749] *ideallerine kadar uçmaya uğraşan medeni milletlerden her birinin dimağlarında kendi telakki ve tasavvurlarına göre bir Allah vardır. Bazı mütefennin münkirler için de tabiatin fevkinde ve ona hâkim ve ondan ayrı hiçbir kuvvet yoktur. Akidelerimizde ne kadar yükselirsek yükselelim dinden dine, itikattan itikada olan tezat ve husumetleri izale edemeyiz. Daima cenneti birbirimizden kıskanırız. Dünyayı zapt etmek için daima muharip olan milletler ahirette de firdevsi tamamıyla kendilerine hasr ile diğer insanları cehennemde bırakmak siyasetini gütmek niyetindelerdir. Meşrutiyet ittihatçıları, hoca ile papazı bir arabada yan yana oturtarak sokakları dolaştırdılar. İki dinin bu barışıklığına bütün halk el çırptı. Fakat Ermeni azgınlıkları, Yunan Muharebesi ondan sonra zuhur etti. Belki Muhammed ile*

1745 istinatgâh: dayanak yeri
1746 muradullah: Allah'ın isteği
1747 dîn-i İslâm: İslam dini
1748 hâric-i idrâk: idrak dışı
1749 esirî: uçucu

İsa'nın ruhları kan sellerinin tebehhuratından[1750] *yükselen kırmızı bulutların arasında dolaşarak gökten menzul*[1751] *kitaplarının bazı ayetlerini birbirine karşı tefsir ile Allah'ın evamiri*[1752] *ve kendi tebliğleri hiç de böyle olmadığını söyleyerek dertleşip ağlaşmışlardır."*

Ali Vahit'in meyhanede vaazı andıran bu uzun nutku, Tefeciyan'ın onun hakkındaki dehşetli rivayetleriyle pek tevafuk etmiyordu. Bazı yarı kaçık insanlar vardır ki parlak görünen tasallüfleriyle[1753] kendilerini dinleyenleri aldatırlar. Ve yine umumi itikatlardan sapıtmış bazı dalaletzedeler[1754] vardır ki bunlar yalnız dini değil, ahlakı da inkâr ederler… Ve yine müsbetiyyundan[1755] bir zümre vardır ki ilim ve fennin aydınlatabildiği şeylerden gayrılarına iman etmezler… Ali Vahit bunların hangi nevinden? Onun çeşidi sözlerine vereceği neticeden ve kadehlerin adetleri arttıkça göstereceği tavır ve hareketlerden anlaşılacaktı.

İrfan Yekta hazin bir sükût içinde dinliyordu. Fakat Şefkat'e dair küçük bir haber, bu uzun sözlerin neresinden çıkacaktı?

Kadehler doldu boşaldı. İçtikçe Ali Vahit'in gözlerine parıltı, sözlerine şiddet geliyordu. Devam etti:

— Elbette dikkat etmişsinizdir. Bir köpek nereye siyer ise diğer köpekler de koklayıp oraya işerler. Kösemen ne tarafa giderse sürü de arkasından yürür. Hayvanlarda olduğu gibi insan sürüleri de kürenin hastalığıyla maluldürler. Bu, hamakatten ileri gelir. Kendi zekâlarına güvenemeyenler, diğerlerinin gittikleri yolun izini takip etmek mecburiyetinde kalırlar. Dâhiler böyle değildirler. Onlar milyonlarca halkın nesilden nesile çiğnedikleri yapışkan çamuru bir hamlede atlayarak zihinlerinin hendesesiyle açtıkları yeni tarikten henüz gidilmemiş vadilere doğru yürümek isterler.

[1750] tebehhurat: buharlaşma
[1751] menzul: inmiş
[1752] evamir: emirler
[1753] tasallüf: olduğundan fazla görünerek övünme
[1754] dalaletzede: sapkınlığa uğramış
[1755] müsbetiyyun: pozitif bilimler

Ben izdivaç için mevzu[1756] kanunların maksada kâfi olmadığını gördüm. Peru muhacirlerinin yeni hayatlarını tetkik ve Georges Anquetil'in meşhur eserini mütalaa ettim. Dünyanın her tarafında izdivacın lafzı murat[1757] bir şey olduğunu anladım. Her yerde cinsî münasebetler daima izdivaç hudutlarından taşıyor. Bu taşkınlığın önüne set çekecek bir izdivaç şekli tasavvur olunamaz mı? Bunu düşündüm. Ve kendi fikrime uygun birkaç arkadaş daha buldum. Kadın ve erkekten mürekkep bir kumpanya olduk. Eski usul izdivacın mahzurlarını nasıl tedil ettik, şimdi bilmukayese bunu anlatacağım. Mesela kadim âdet üzere evlenmek için ne lazımdır? Evvelen[1758], para… Saniyen[1759], birbiriyle hoş geçinmek için iki taraftan medeni terbiye ve tahammül, hukûk-ı zevciyyete[1760] tamamıyla riayet hakşinaslığı… Salisen[1761], doğacak çocukların adetleriyle artan masrafa tekabül edecek bir azimkârlıkla çalışmak hüsnüniyet ve metaneti. Rabian[1762], aile namına diğerkâmlık[1763] yani menâfi-i şahsiyyeyi[1764] ailenin saadetinde aramak, nefsini onlara vâkıf ve feda etmek. Hamisen[1765], sadisen[1766]… Bu şartî sayıların arkası gelmez. Müteehhillerin içinde bütün bu ağır şartları yüklenmeye karar vererek evlenmiş kaç kişi vardır? Gençlerin ekseriyeti, bu vazifelerin sıkletleriyle kendi derece-i tahammüllerini[1767] muvazeneye lüzum görmeden sırf cinsî bir cazibe tesirine tutularak evlenirler. Çok sürmez, uğradıkları inkisâr-ı hayâlin[1768] çöplüğünde gaga gagaya gelen iki horoz gibi birbirine karşı başkaldırarak didişirler. Biz bütün

---

1756 mevzu: yürürlükte olan
1757 lafzı murat: sadece sözden ibaret, önemsiz
1758 evvelen: ilk olarak
1759 saniyen: ikinci olarak
1760 hukûk-ı zevciyyet: evlilik hakları
1761 salisen: üçüncü olarak
1762 rabian: dördüncü olarak
1763 diğerkâmlık: kendinden çok başkalarını düşünme
1764 menâfi-i şahsiyye: şahsi yararlar
1765 hamisen: beşinci olarak
1766 sadisen: altıncı olarak
1767 derece-i tahammül: tahammül derecesi
1768 inkisâr-ı hayâl: hayal kırıklığı

bu mahzurları hafifletmeye uğraştık. Şimdi iyi bir zevce bulması müşkül fakat iyi bir kocaya düşmesi daha güçtür. Biz kendimize eş olmak için intihap ettiğimiz kadınların mazilerine pek bakmadık. Lakin her iki taraftan yapılması icap eden feragatleri anlattık. Meseleyi bütün çıplaklığıyla ortaya koyduk. Kadınla erkeğin birleşmesi için iki suret vardır: meşru, gayrimeşru… Bu iki nevin mahzurlarını birbirine yedirerek bunların ortasında biz bir üçüncü şekil icat ettik. Nasıl? Biz şimdi on beş kadın, dokuz erkeğiz. Büyük cemiyet âleminde de böyle değil mi? Kadın çok, erkek az. Bu yirmi dört kişi cinsî, hayati, maaşi[1769] teavün[1770] üzere yaşarız. Birbirini tercih eden kadın erkek istedikleri müddetçe eş olurlar. Fakat iki cins arasındaki bu 'çift'lik çok devam edemiyor. Daima değiştiriyorlar. Çünkü cemiyetimizin esası kanunca her kadın, her erkeğin zevcesi ve her erkek, her kadının zevcidir. Bu suretle taaddüd-i zevcâtla, taaddüd-i ezvâc arasında müsavat temin edilmiş oluyor ki bu mahzura şimdiye kadar medeni nikâhların hiçbir şekliyle bir çare bulunamamış olduğu malumdur. Kadın erkek hepimiz birer sanatla meşgulüz. Her ay cemiyete muayyen miktarda bir para vermekle mükellefiz. Bu tediyeden[1771] fazla kazananlar kesplerini[1772] istedikleri surette istimal edebilirler. Bu usul ne alelade surette evlenmeye benzer ne de bir metresle yaşamaya. Bu malum iki şekle nispeten bu üçüncüsünün iktisadi menfaati büyüktür. Kurduğumuz kooperatifte bir kadının dokuz kocası var. Bir erkeğin on beş karısı… Bu yeke yek[1773] evlenmek masrafına, gailesine hiç benzemiyor. Kadın hem kendi kendini besliyor hem dokuz kocasının ekmeğini yiyor. Yirmi dört kişinin mali, fiili, iktisadi iştirakiyle kurulmuş, binaenaleyh idare gailesi nüfus başına taksim olunmuş müşterekü'l-menfaat[1774] bir aile. Her fert diğer fertlerle hâl ü hamur olmuş yekpare bir izdivaç grubu. Doğan çocuklardan her birinin on beş anası, dokuz babası

1769 maaşî: maaş olarak
1770 teavün: yardımlaşma
1771 tediye: ödeme
1772 kesp: kazanç
1773 yeke yek: teke tek
1774 müşterekü'l-menfaat: ortak yarar

var. Dünya yüzünde hiçbir kavim ve kabile arasında böyle bir vücut oluncaya kadar azası kaynaşmış bir aile tasavvur olunamaz. Şimdiye kadar medeniyet tabiattan uzaklaşır yani onun fevkine çıkmaya uğraşır bir tarzda gidiyordu. Bunun hata olduğu anlaşıldı. Biz tabiatı tashih edemeyiz. Kendimizi ona göre yontmak mecburiyetindeyiz. Hayvanlarda nikâh var mı? Bu âdet, beniâdem[1775] icadıdır. Binaenaleyh hilâf-ı tabîattir[1776]. Akit, ilk âdemoğullarının huşunetlerine hoş gelmedi. Habil ile Kabil vakası buna delildir. Ama diyeceksiniz ki her şeyden sarfınazar, çocuğun pederi malum olmayınca miras meselesi nasıl halledilir? İstikbalde miras usulü değişecektir. Hiçbir zengin milyonlarını bir veya birkaç evladına hasredemeyecektir. Çünkü o milyoner olan herif kollarını sıvayıp bir başına çalışarak o serveti toplamamıştır. Diğer insanları çalıştırarak zengin olmuştur. O milyonlarda yine milyonlarla insanın ızdıraplı emekleri, kanlı alın terleri vardır. Zaten istikbalde kimse milyoner olamayacak, servet-i umûmiyyenin[1777] daima nüfusu başına taksimi cihetine gidilecektir. Binaenaleyh bizim bulduğumuz bu serbest izdivaç usulü istikbalin müjdecisidir. İleri nesillerde tamamıyla böyle değilse de işte buna yakın kolektif izdivaçlar olacaktır.

9

İrfan Yekta, geçirdiği elim üzüntü ile zihni yorgun ve meluf olmadığı işretin fazla kadehleriyle muhakemesi durgun bir hâlde iken bile bu işittiği ağrep sözlerin istikrahıyla sarsılmaktan kendini alamadı.

Bu kâr u kesb[1778] âleminde herkes milyonların tılsımını bulmak için çalışıp çabalamakta serbest değil midir? Sıfırdan hareketle mil-

---

[1775] beniâdem: insanoğlu
[1776] hilâf-ı tabîat: doğaya aykırı
[1777] servet-i umûmiyye: genel zenginlik
[1778] kâr u kesb: kâr ve kazanç

yoner olmak, büyük bir liyakatle yenilmez bir azm-i irâdeye[1779] mütevakkıftır[1780]. Fakat herkeste bu zekâ, bu deha, bu kudret var mıdır?

Mahalle aktarlığını beceremeyen bir sersemin, büyük fabrikaları, müesseseleri parmağının ucunda çeviren bir idare ve azim sahibine karşı "Ben de senin kadar kazanmak isterim." yahut "Kazancının yarısını bana vereceksin…" demeye hakkı olabilir mi? Müsrif, haylaz, atıl bir mirasyedi bey ahmakça israflarla bütün serveti, hayatın lağımlarına dökerek bitirir. Beri yanda bir kârşinas[1781] hemen hiçten bir sermaye ile milyonların yolunu tutar. Bütün insanlar için aklen, kesben müsavat talebine nasıl kalkılır? Mesai saatlerini bono ile tediye eden Peru Muhacirleri İdaresi acaba bir lağım rençberiyle bütün bir şehrin planını kuran bir başmühendise aynı hisseyi mi ayırıyordu? Amele milyonlarla var fakat acaba kaç Lesseps[1782], kaç Eiffel[1783] bulabilirsiniz? Bütün dahi büyük mucitler, ihtira[1784] beratlarının temettuunu[1785] halk ile taksim mi edecekler? Bir cahil, eline geçen parayı iki günde boğazına indirir. Paranın kıymeti onun için sırf yenmesindedir. Fakat dehâ-yı icâda[1786] yükselmiş bir kafa, yeni ihtiralarla uğraşmak için onu fabrikasına sermaye yapar. Büyük keşif ve ihtiralarıyla bütün insaniyeti medyûn-ı şükrân bırakan dâhi kafalarla kuş beyinli hiçleri nasıl müsavi tutabiliriz?

Türlü türlü servet vardır. Spekülasyon şeklinde yahut üstü örtülü hilelerle zahmetsizce azim kazançlar yapanların vücutları inkâr edilemez. Bunlar ne mucittir ne tüccar ne fabrikatör ne sanatkârdır. Bunlar her diyarda bulundukları cemiyetin kanını emen tufeyli[1787]

1779 azm-i irâde: irade azmi

1780 mütevakkıf: olduğu yerde duran

1781 kârşinas: iş bilen

1782 Ferdinand de Lesseps: Süveyş Kanalı'nın yapım işlerini üstlenen Fransız mühendis, diplomat.

1783 Alexandre Gustave Eiffel: Fransız mimar, mühendis. En bilinen eseri, adını taşıyan Eiffel Kulesi'dir.

1784 ihtira: icat etme

1785 temettu: kazanç

1786 dehâ-yı icâd: icat edebilecek dâhilik

1787 tufeyli: başkasının sırtından geçinen

hırsızlardır. Mesela Abdülhamit zamanında her meşhur semtte seksen odalı bir saray, her havadar karyede[1788] bir köşk, her sahilde bir yalısı bulunan paşalar vardı. Devletin küçük memurları her üç ayda bir istihkaklarını güç alırlarken hafiyelikten yetişme bu donsuzların lortlarla, kontlarla yarışan bu ihtişamlarına 'meşru bir kesp' denebilir miydi? Onlar bütün mesavisiyle[1789] Abdülhamit'i yaşatmaya uğraşıyorlar. Padişah da kendi nefine[1790] olan sû-i idârelerine mükâfaten onları yaşatıyordu. Büyük kordonlarla, murassa[1791] nişanlarla donanan sîne-i sadâkatlerin[1792] altında millet için ne kadar hain yürekler çarptığı biliniyordu fakat söylenemiyordu…

Bugün sakfları, saçakları mantar kesilerek kargalara, baykuşlara yuva olmuş dağ başlarındaki bu köşklerden bazılarının önünden geçerken tarihe karışmış bir devr-i mezâlimin[1793] kendi kendine yıkılan bu şahitleri önünde insanın tüyleri ürperiyor.

Bugün dar, karanlık birer çukurda çürüyen bu harami zorbalar; bağları, bahçeleri, çiftlikleri, kâşaneleriyle[1794] o zamanki Osmanlı ülkesine sığamıyorlardı. Meşrutiyette millete bakacak yüzleri olmadığı için her biri bir ecnebi memleketine savuştu. Orada burada veballerinin sıkleti altında hacel[1795], günahkâr söndüler.

Rusya gibi bazı memleketlerde ifrata varan bu sû-i idâre ve irtikâp, istibdat mezaliminin aksülamelinden bugünkü tefritkâr[1796] fikirler doğdu. Hakkı inkâr etmekle hakkaniyet ortadan kalkar mı? On beş analı, dokuz babalı çocuklar tek valide ve pederden doğanlardan ziyade mi bahtiyar olurlar? Dokuz erkek, müştereken on beş kadının kocaları olmakla izdivaç kanunu terekkiyatça hadd-i

---

1788 karye: köy
1789 mesavi: fenalıklar
1790 nef: yarar, menfaat
1791 murassa: mücevherlerle bezenmiş
1792 sîne-i sadâkat: sadık sine
1793 devr-i mezâlim: zulüm devri
1794 kâşane: büyük, süslü köşk
1795 hacel: utanç
1796 tefritkâr: aşırı

kusvâya[1797] mı varmış olurlar? Bu iştirakte cinsî, içtimai ne haz ve fayda vardır? Horoz gagalı bir hayvan iken zevcelerinin arasına tek bir rakip sokmak istemez. Erce atıldığı kavga meydanında bazen son nefesini verinceye kadar dövüşür. Köpekler, kancıklarına diğer bir erkeğin tecavüzü manzarasına tahammül edemezler. Hırıltıları yedi mahalleyi tutar. Birbirlerini paralasıya dişlerler. Bugüne kadar umumhanelerdeki orta malı dostlarını diğer müşterilerden kıskanarak katil olan insanlar, bundan sonra bir kadını bilahis[1798] dokuz kişi arasında taksim edecek kadar erlik aşklarını öldürecekler mi? Tabiat bize her hissi bir lüzum üzerine vermiştir. Dişiye tesahupta[1799] insanların horozlardan, köpeklerden mütereddi[1800] bir derekeye inmelerine acınmaz mı? Othello faciası hüsn-i beşerden[1801] hariç yalnız büyük bir şairin hayaletinden doğma bir fantazya mıdır?

İrfan Yekta, Şefkat'i kimse ile paylaşamazdı. Bütün dünya kanunları, prensipleri değişse, bütün yeni zaman feylesofları, hakimleri eski vakitlerin aksine bir cereyana kapılsalar kâinat altüst olsa, hayır, İrfan Yekta kendi rızasıyla, Şefkat'i diğer bir erkeğin kolları arasına atamazdı. Dünya dişi dolu iken niçin bazı sevdazedeler bir tek kadının aşkından mecnunlaşıyorlar? Gönüller birliğe bağlanmadıktan sonra aşk olur mu? Maşukalarından mehcur[1802] düşenlerin içinden niçin dünya huzuzatından[1803] hiçbiriyle mahzuz olamayarak beyinlerine kurşun sıkanlar görülüyor?

Saadet denince akla aile gelir. Bu iki kelime mefhumen birbirinin mütemmimidir[1804]. Ailesiz saadet nasıl olur? Ailesiz bir insan nerede bulunsa ebedî bir gurbetzededir. Yabancılar arasında

---

[1797] hadd-i kusvâ: son sınır
[1798] bilahis: hissetmeden
[1799] tesahup: sahip çıkma
[1800] mütereddi: değeri düşmüş
[1801] hüsn-i beşer: insanın güzeli
[1802] mehcur: ayrı
[1803] huzuzat: hazlar
[1804] mütemmim: tamamlayıcı

bir garîbü'd-diyârdır[1805]. Ailesiz insan, ebedî bir vatan-cüdadır[1806]. Vatanımızın bizi tutan kökleri ecdadımızın mezarlarından başlar. Ana, baba, kardeş, zevce, evlat, konu komşu, dost, ahbap… Arada kaynayan ırk kanı, sıcak muhabbet samimiyeti… Vefatımızda gözyaşlarına inkılap eden bu muhabbetler bizi toprağımıza kadar götürürler. Dokuz, on zürriyetten doğan çocuk hangi babasının vefatına ağlayacaktır? Babadan evlada, evlattan babaya samimiyet kalmıyor. Karabet, vatan, yurt, toprak alakaları kesilen insanlar çakal sürülerine dönmezler mi?

Cisimleri teşkil eden zerratın cazibeleri gibi bütün aileyi kütle hâlinde tutan rahim ve şefkat, tesanüt, teavün bu merkezden başlar, sonra bütün vatandaşlara teşmil olunur. Bir millet birçok ailelerden müteşekkil büyük bir ailedir.

Hırs-ı şehvetlerini[1807] birkaç kadının firaşında[1808] söndüremeyen bazı azgın çapkınların dalaletleri uğruna nikâhla, aileyle kurulan nizâm-ı âlem[1809] feda mı edilecek?

Dokuz erkeğin döşeğinde nöbet geçiren bu on beş kadınlı aile, İrfan Yekta'nın sinirlerini mutasavver[1810] ahengine çekmişti.

Bu uzun istimadan[1811] sonra çocuk kendini tutamadı. Tiz perdeden bahse girişti. Çünkü kolektif izdivaç kaidesince Şefkat'in bu dokuz döşekte vazîfe-i cemiyyeti[1812] ifaya icbar edilmiş olması ihtimalini düşündükçe aklı yanıyordu. Ali Vahit'in ne meslek ne ahlak ve ne rüştte[1813] bir mahluk olduğunu artık düşünmeye mahal yoktu. O, kendi kendini en feci belagatiyle tarif etmişti.

Binaenaleyh İrfan:

1805 garîbü'd-diyâr: bir yerin yabancısı
1806 vatan-cüda: vatanından ayrı
1807 hırs-ı şehvet: cinsel hırs
1808 firaş: yatak
1809 nizâm-ı âlem: âlemin düzeni
1810 mutasavver: tasarlanan
1811 istima: dinleme
1812 vazîfe-i cemiyyet: sosyal görev
1813 rüşt: olgunluk

— Beyefendi, fikrinizi anladık… Dinlemeye tenezzül ederseniz düşünebildiğimizi biz de söyleyelim.

— Söyleyiniz fakat söylediklerimi tenkide girişecekseniz işte buna tahammül edemem.

— Vicdanımın tamamıyla mugayiri[1814] tafsilatınızı hiçbir iğbirar[1815] izhar etmeden dinledim. Sağlam fikirler tenkitle daha kuvvetlenir. Sözlerinizin değerinden emin olduktan sonra muhalefetten niçin çekiniyorsunuz?

— Ben Galata'nın Arap Camiinde çok vaaz dinlemiş bir adamım. Vaizin kavuğu ne kadar hürmetli, pabuçları ne kadar büyük olursa sözlerinin o nispette derinleşeceği fikrinde idim. Zihinleri, bu pabucu büyüklerin hikemiyatıyla perverde olmuş eski bir nesil vardır ki bunlar dünyada ahiret için yaşamak fikr-i mutasavvıfânesiyle[1816] dervişleşmişlerdir. En tehlikeli hastalıklara karşı vefklerle[1817] tütsüler veren, kokmuş mürekkeplerle yazılı kâğıtları ıslatarak suyunu içen, eski atlı tramvaylarda hayvanların haklarını ödemek için salat ve selam çeken, eve melek girmez diye zî-ruhî[1818] musavver[1819] tabloları kapılarından içeri sokmayan, heykeltıraşîye, musikiye, komediye, romana, hasılı bütün sanâyi-i nefîse[1820] şubelerine karşı ilân-ı isyân[1821] eden, bidattir diye her medeni, yeni fikirden halkı tenfire uğraşan bu gürûh-ı meşûmun[1822] sû-i telkînâtından[1823] maalesef henüz hepimiz kurtulamamışızdır. Beyefendi gençsiniz. Fakat bu pabucu büyüklerin fikrî neslinden iseniz hiç ağzınızı açmayınız çünkü döverim. Benim şakam yoktur. Niçin döverim onu da söyleyeyim. Kafaları örümcek tutmuş bu Kurûn-ı Vustâî zihni-

1814 mugayir: zıt
1815 iğbirar: gücenme
1816 fikr-i mutasavvıfâne: tasavvufî fikir
1817 vefk: muska
1818 zî-rûhî: canlıya ait
1819 musavver: betimlenen
1820 sanâyi-i nefîse: güzel sanatlar
1821 ilân-ı isyân: isyan ilanı
1822 gürûh-ı meşûm: uğursuz topluluk
1823 sû-i telkînât: kötü telkinler

yetli heriflere yeni fikirlerimi anlatırken çok dayak yedim. Çelikleştim. Atletik bir adam oldum. Şimdi ben de dövüyorum. Gücüm yettiğini alimallah pastırmaya çeviriyorum.

İrfan Yekta, inatçı ve izzetinefsini zedelemek istemeyen bir çocuktu. Birkaç kadehle kafası da kızmıştı. Bu tehdit karşısında sinmedi. Başını dikçe tutarak süzük gözler ve dolgunca bir ağızla:

— Ali Vahit Bey fikrî galebeler dayakla değil, fenle, ilimle, akılla, mantıkla, hakla kazanılır. Ben pabucu büyüğün nüshalarıyla[1824] yetişmiş bir genç değilim. Ben ilim, felsefe, kanun ocağının içinde büyüdüm. Evvelen "Fikirlerimi kabul etmezsen seni döverim." tehdidiyle serbest münakaşa edilemez. Teknik bir münazaraya zorbalık girer mi? Siz söylersiniz. Ben de söylerim. İkimizden biri aczini itiraf edinceye kadar bahis yürür. Doğrusunu söyleyeyim. Nazariyelerinizin fena tesirleriyle zihnim sarsıldı.

— Benimle görüşmeye gelmekten maksadınız ne idi?

— Kooperatife dair malumat almak…

— Ne fikirle?

— Şirketinizin teşekkül faziletleri fikrime uyarsa ve kabul olunursam iştirak etmek arzusuyla…

— Peki sözlerimi dinlemekten ne fikir hasıl ettiniz?

— Büyük bir ürküntü…

— Kooperatifimizin nesine muterizsiniz?

— Çok noktalarına…

— Birkaçını söyleyiniz.

— Dayak yemeye hazırlanarak mı?

— Merak etmeyiniz. İstihkakınızı ihmal etmem. Şart-ı kelâmınıza[1825] doğrusu söz yok. Bu hakşinaslığınıza da teşekkür ederim.

[1824] nüsha: muska

[1825] şart-ı kelâm: şart sözü

— Ben istihzadan da hoşlanmam. Sorduğunuz şeyi size kemâl-i safvetle[1826] anlattım. Şirketimizin kooperatif olduğundan gafil değildiniz. Aramızda avam lisanına geçmiş bu ecnebi kelimenin manasını da biliyordunuz. Kooperatifin izdivaca tatbikinden çıkacak maksadı kavrayamayacak kadar da kalın kafalı görünmüyorsunuz. Binaenaleyh kooperatifi anlamaktan hariç bir fikr-i tahkîkle[1827] yanımıza gelmiş olduğunuzu zannederim. Hükûmet, şirketimizin tahkiki peşindedir. Siz zabıta hafiyesi misiniz? Nesiniz? Söyleyiniz.

— Ben zabıtaya mensup değilim.

— Ne bileyim sizin ne olduğunuzu?..

İşretten evvel nazik, terbiyeli görünen bazı bedmestler vardır ki kafayı dumanladıktan sonra nadan, nobran, atak, salak, büsbütün başka bir adam olurlar. Ali Vahit şüphesiz bu nevin en tehlikelilerindendi.

Tefeciyan kadehlerin beynine doldurduğu sislerin arasından kopacak fırtınanın ilk alametlerini sezerek:

— Vahit Ali Bey'im…

— Ulan ismimde fena bir takdim tehir[1828] yaptın.

— Haşa… Huzurunuzdan dışarı… İsminize hiçbir fenalık yapmamışım…

— Dört kadehle dilin dolaşıyor. Kelimelerin altını üstüne çeviriyorsun. Benim adım altüst börek mi?

— Hayır efendim! Sizin adınız börek değil. Sizler şeker, kaymak çok tatlı, lezzetli zatlarsınız. Size doyumluk olmaz. Müsaadeliğiniz olursa biz gidelim. Çünkim Galata'nın bu sokakları geç vakit dolaşılacak uğurlu yerler değildir. Dayak yemeden, karmanyola olmadan[1829] şundan gidelim. Geçen gece dört apaş[1830] bana yakaladılar. Tortop ettiler. Üzerimde para arayorlar. Ah köpoğlu hımbıllar.

[1826] kemâl-i safvet: tam bir saflıkla
[1827] fikr-i tahkîk: inceleme düşüncesi
[1828] takdim tehir: bir ibarenin yerini değiştirme
[1829] karmanyola olmak: tehditle soyulmak
[1830] apaş: külhanbeyi, serseri

Ellerini pantolonumun cebine soktularsa ne tuttular bilirsin? (gülmeden iki kat olup doğrulduktan sonra) He ne tuttular ağnadın? Arif olan o kaba şeyi hıp deyi kavrar. Adını demeye iktiza yoktur. Vay markacıoğulları[1831] be…

Ali Vahit — Ulan bok karıştırma patavatsız Ermeni… Nezaket edeyim derken rezalet yapıyorsun.

Tefeciyan'ın nezaketi gibi kadehlerin muhteviyatıyla yıkanan Ali Vahit'in terbiyesi de sıyrılmaya başladığı bu esnada meyhaneden içeriye bir çift girdi. Kol kola Cevherizade Baha ile Nevvare…

Ragıp Şeyda Bey'in güzel metresi ince bir manto altında hemen çırılçıplak gibiydi. Baha kolalı gömlek, smokin giymişti. Sarhoşlara birer birer el uzatıp selamlaştıktan sonra:

Nevvare — Bu akşam baloya gidiyoruz. Bu tarafa yolumuz düştü, uğradık. Ne yapıyorsunuz?

Ali Vahit — Ne yapacağız? Kulaksızın rakısıyla neşelenmeye uğraşarak Tefeciyan'dan nezaket dersi alıyoruz.

Nevvare'nin gözü o anda birdenbire İrfan Yekta'ya dikilerek:

— Vay İrfan Ağabey sen de buralara gelir misin? Seninkinden ne haber? Zavallı kız kırklara mı karıştı? Ne oldu? Çok severdim. Hep onu düşünüyorum.

Ali Vahit afallayarak Nevvare'den İrfan'a, İrfan'dan Nevvare'ye göz gezdire gezdire:

— İrfan Ağabey kim? İçimizde bu isimde biri var mı?

Nevvare — Ay bilmiyor musun? (İrfan'ı göstererek) İşte yanında oturuyor.

Ali Vahit daha ziyade şaşırarak:

— Mehmet Nihat şimdi İrfan mı oldu? Kaç adı var bunun?

Nevvare — İrfan Yekta Bey, kayıp Şefkat'in belalısı. Bir işret sofrasında oturuyorsunuz da birbirinizi tanımıyor musunuz?

Ali Vahit'in gözleri büyüyüp kaşları çatılarak:

1831 markacıoğulları: dolandırıcılar, pezevenkler

— Şefkat'in hempası bu oğlan mı?

Sakar herif, önündeki dolu kadehi ağzına boşalttıktan sonra şimdi bütün hışmıyla çocuğa dönerek:

— Ulan asıl adın İrfan'mış da sahte bir namla kendini bana takdim etmekten maksadın nedir?

İrfan Yekta vereceği cevabı bulmak için sararıp solarken bedmest zorba devam etti:

— Şefkat'i kaçıran işte bu sahtekâr tayıncıdır. Kızı sakladı. Şimdi benim ağzımdan laf almaya geldi. Kooperatifimiz hakkında malumat edinerek zabıtanın aleyhimdeki tahkikatına kılavuzluk edecek. Beni kodese tıktırdıktan sonra serbest kalarak kızla istedikleri gibi yaşayacaklar. Nah alırsın sen …mı… Ulan dibi tutmaz, Şefkat'le beraber yerin yedi kat karına[1832] saklansanız ben sizi enseleyip yine dünya yüzüne çıkarırım. Elimden kurtulamazsınız.

Bu ağır tahkirlerin taaffünüyle İrfan'ın gönlü bulandı. Gözleri karardı. Bütün vücudunun geçirdiği spazmla dişleri takır takır birbirine vuruyordu. Ağzından çıkanı hakikaten kulakları işitmez bir galeyanla mevkisinin nezaketini, hasmının caniliğini unutarak haykırdı:

— Sokaklardan köpekleri topladılar, Galata taraflarında bir sen kalmışsın kuduz… Sağına soluna saldırıyorsun. Sözlerinde terbiyeden, histen, ardan, insanlıktan eser yok. Ben zabıta hafiyesi değilim. Fakat senin gibilerini hükûmete ihbar her namuslu adamın vazifesidir. Dokuz erkek, on beş kadınla asri aile namına kurulmuş hususi bir kerhaneyi hiçbir hükûmet tecviz edemez. Dünyada misli görülmemiş rezalethanenizin bir gün elbette kapısı kapanacak, sekenesi mahkeme huzuruna çağırılacak. Şefkat bende değil, sendedir. Kızı batakhanenize kapattınız. On beş bedbaht kadının on altıncısı olmak istemediği için belki vahşi icbarlarınızla onu öldürdünüz. Ve belki de dokuz erkeğin kolları arasında dolaştırıla dolaştırıla şehevi nefeslerinizle onu yakarak kömür edip bitirdiniz… Bu cinayetinizi

[1832] kar: dip

örtmek için şimdi âleme zavallı kızı firari göstermeye uğraşıyorsunuz.

Kavgaya hazırlanan bir horoz gibi Ali Vahit'in yele tüyleri ürpererek:

— Çocuk! Sen benim kim olduğumu biliyor musun?

— Biliyorum… Fransa'da Landru, Almanya'da mahut kasap, İstanbul'da Ali Vahit…

— Bir daha söyle.

— On defa daha söylerim.

— Ama ben adamı söylemez yaparım…

— Namussuzluğun karşısında namus hiçbir zaman yılmaz. Hiçbir zaman susmaz. Hiçbir zaman korkmaz.

— Sustururum diyorum sana…

— Ben, cinayetlerini senin yüzüne tekrarlamakla kalmayacağım. Şefkat'in hayatını senden dava edeceğim. Kızı ne yaptınsa hükkâm huzurunda söyleyeceksin. Hakkında yapılacak adli tahkikat esnasında kadınlara müteallik gizli kalmış binbir cinayetin daha meydana çıkacak. Cezanı göreceksin…

Bu defa Ali Vahit'in gözleri büsbütün döndü. Ağzı köpürdü. Omuzlarını dikerek kabardı "Ya öyle mi kabadayı beyim?.. Haydi git adliyeye şimdi derdini anlat bakalım." dedi. Elinde parlayan küçük bir şimşek, İrfan Yekta'nın ensesine indi. İkinci darbeye meydan vermeden etraftan caninin kollarını tuttular.

Boynundan akan sıcak bir mayi ile beyaz yakalığı kızıla boyanan Kudret Ali Bey'in genç yeğeni, oraya uzandı ve sustu…

BEŞİNCİ KISIM

1

Bıçak azm-i terkova[1833] ile azm-i kitf[1834] arasında adale-i murabbaya[1835] doğru girmiş fakat çok derinleşmediği için ceriha[1836] mahdut kalmış… İrfan Yekta iki haftalık tedaviyle cismen iyileşti ama ruhen hasta… Bütün hayatı, bütün gençliği Şefkat'in sevdasıyla buğulu… Gözler gizli bir elemle mahmur, mağmum[1837]… Daima boşluklarda bir kayıp arıyor. Daima dalgın. Hiç kendinde değil. Aşkın hudutsuz kâbusları içinde serseri dolaşıyor.

Tuhaf tesadüf… Nevber Fikri Hanım uzaktan uzağa akrabamızdan bir genç kız. Lisesini bitirmiş. Tahsil yorgunluğuyla biraz kansız, zayıf. Birkaç ay için tebdilihavaya[1838] bize gelmiş. Çok güzel değil. Sevimli. Hassas, samimi… Bir ince şiir kadar nazik. Bütün zamane genç kızlarının üryanlık, pervasızlık günahlarını ödeyecek kadar kapalı… Utangaç…

Nevber'in müsafereti İrfan Yekta'nın vurulmasına tesadüf etmesinden müellim diğer bir vaka doğdu. Delikanlının validesiyle beraber kızcağız hastanın başından hiç ayrılmadı. Pek müşfik, dik-

---

1833 azm-i terkova: köprücük kemiği
1834 azm- i kitf: omuz küreği
1835 adale-i murabba: dörtlü kas
1836 ceriha: yara
1837 mağmum: gamlı
1838 tebdilihava: hava değişimi

katli bir hasta bakıcı ihtimamıyla pansumanlara yardım etti. Bittabi[1839] maceraya vâkıf oldu.

Mecruhun hummalı dalgın zamanlarında yalnızca baş ucunda beklerken yataktan gelen iniltiler arasından birkaç defa "Şefkat yanıyorum… Gel… Bana suyu elinle içir… Benden niye kaçıyorsun?" hitaplarına maruz kalmış. Teessürden titremiş. Bir iki kere de İrfan, Şefkat hülyasıyla öpmek için Nevber'in elini yakalamaya atılmış.

Kız hastanın bu sayıklamalarını, hummalı hareketlerini renkten renge girerek anlatırken sözlerini birkaç dolgun katre ile ıslatmaktan kendini alamıyor, çok mütehassis görünüyormuş.

Bir gün refikam hazin bir tavırla yazı odama geldi. Mühim bir sır tevdi edeceğini anlatır manidar bir nazar ve yavaş sesle:

— Ben, içimden kopan vicdani bir sedaya kapılarak bir şey yaptım. İyi mi ettim fena mı bilmiyorum. Bu hükmü siz vereceksiniz.

— Bir fiilin iyilik veya kötülüğünü tayinde güçlük çekecek bir kadın değilsiniz. Elbette ne yaptığını bilirsin.

— Bu öylesi değil beyefendi. Boş bulundum, iyilik niyetine yaptım. Fakat bundan kötülük çıkmak ihtimali olduğunu da sonradan düşündüm.

— Söyle bakalım…

— Nevber Fikri, İrfan'ın hastalığına pek canla başla bakıyor.

— Ona ben de dikkat ediyorum.

— Sevgilisi Şefkat sanarak humma hâliyle İrfan ona birkaç defa saldırmış.

— Bilmiyorum…

— Bu gayr-i şuûrî hücumların bazılarında kız kendini pek esirgememiş. Bunu da tesadüfen kapı aralığından deraguşu görmüş olanlardan işittim.

— Aman bu gençlik!.. Hastalıklarında, sağlıklarında hep bu his, hep bu iptila…

[1839] bittabi: doğal olarak

— Bakışlarından, dalışlarından, süzülüşlerinden, düşünüşlerinden, hasılı her hâlinden anlıyorum. Kızın oğlana meyli ziyade…

— Fena değil. Oğlanı öbür beladan kurtarmak için kızın bu meylinden istifade etmeliyiz. Yeğenim Nevber'le mesut olabilir.

— Kız, oğlanı seviyor. Bu bence müspet fakat İrfan'ın onu sevdiğini değil, seveceğini bile pek memul etmiyorum.

— Sevdada bazen sâri[1840] bir tesir olur. İrfan, Şefkat'ten ümidi kesince boşalan gönlüne Nevber'le teselli aramakta gecikmez… Görürsün…

— İşte ben de böyle hükmettim. Bir halttır işledim…

— Nedir işlediğin halt?

— Kızın pek mahzun bir anında yüzünü okşayarak "Hastalığı geçsin seni İrfan'a alacağım. Elbette reddetmezsin, değil mi yarvrum?" dedim. Bu tebşirim üzerine Nevber'in ne renklere girdiğini, gözlerine nasıl sevinçler dolduğunu görseydiniz çok müteessir olurdunuz. Şimdi söyleyiniz. Fena mı ettim, iyi mi?

— Pek âlâ etmişsin…

— Ya oğlan bu izdivaca yanaşmazsa?

— O ciheti de bana bırak… Ben de İrfan'a aynı teklifte bulunacağım. Ret vukuunda gönlünü etmeye uğraşacağım. Bunu da ben deruhte ediyorum.

— Beyefendi, kızcağızın kulağına böyle bir şey koyduktan sonra oğlan tarafından kati bir redde uğrarsak o zavallıya büyük bir fenalık etmiş olacağız.

— Hanım o kadar menfi düşünme. Çok defa vukuat[1841], insanın temenniyatına[1842] göre zuhur eder. Bu hayatta iyi dileklerde bulunmalı, iyilik beklemeli.

İrfan'ın henüz döşekten çıkmamış olduğu bir zamanda karı koca aramızda biz böyle karar verdik. Bu esnalarda bir gün köş-

[1840] sâri: bulaşıcı
[1841] vukuat: olaylar
[1842] temenniyat: istekler

ke yeğenim namına bir mektup geldi. Mazrufu şöyle elimde tarttım. Evirdim çevirdim bu kapalı zarf bana çok şüpheli göründü. Bu mektup kimden olabilirdi? Bu, hastaya bir dosttan gelen bir istifsarname[1843] miydi? Dikkatle adrese baktım. Kadın yazısı…

Kadınlardan âlim, mütefennin[1844], her nev sanatkâr, ressam, nakkaş çıkar. Çünkü yüz boyamadan bu son sıfata idman ve kabiliyetleri ziyadedir fakat bir hattat, bir hüsnühat hocası yetiştiğini göremedim. Cinsilatifin ekseriyetle yazılarında görülen o zaaf neden ileri geliyor? Bu hâl, hilkatlerinden kalemlerin ucuna nasıl aksediyor? Harflerin sûret-i tersîmlerinden[1845] yazanların sıhhi, marazi hâletiruhiyelerine dair bin türlü manalar çıkaran grafoloji[1846] müdekkiklerinin bu hususta ne hükümde bulunduklarını bilmiyorum.

Mürselin bir kadın olduğunu yazıdan anladım fakat bu hanım kimdir? Zarfı yırtmadan bunu da keşfe uğraşmam lazım geliyor. Çünkü kendi namıma olmayan hiçbir mektubu açmak âdetim değildir. Ama herhangi kapalı bir zarfta ailemden biri için tehlike sezersem mesele değişir…

Bu mektubun İrfan'a Şefkat'ten gelmiş olması ihtimali zihnimi gıcıkladı. Biz yeğenimin yarasını iyileştirdik. Tamamdır ruhunu da tedavi ederek beladan kurtaracağımız sırada onun henüz mariz kalan maneviyatı üzerine böyle bir fena rüzgâr eserse bütün planlarımız altüst olacaktı.

Şefkat, bu talihzede kız, sağ mıydı? Sesi nereden çıkıyordu? Ali Vahit'in batakhanesinde miydi? Yoksa diğer bir âşığının kolları arasında mıydı? Olan biten şeylerin üzerine artık bu kızın İrfan'a ne söyleyeceği olabilirdi?

Mektubu açmak üzere refikamla baş başa verdiğimiz bir anda dedim ki:

[1843] istifsarname: hâl hatır sorma mektubu

[1844] mütefennin: fen adamı

[1845] sûret-i tersîm: çizim şekli

[1846] grafoloji: yazı bilimi

— Mektup Şefkat'ten değilse İrfan'a karşı çok fena bir hareket-te bulunmuş olacağız. Bu zarf gençliğe ait diğer bir sırrı saklıyorsa o zaman mesele ağırlaşır. Ahlaksızlık etmiş oluruz. Ve sonra bu açık zarfı yeğenime ne yüzle verebiliriz?

— Diğer bir hususa ait ise artık bu mektubu İrfan'a vermeyiz. İç ederiz…

— Ya bundan mutlak yeğenimin haberdar olması icap eden bir mesele çıkarsa…

— Artık bu kadar ince eleyip sık dokumak olmaz. Biz onun menfaati icabıyla hareket ediyoruz. Vicdanlarımızın önünde hiç mesul değiliz.

Bir hayli münakaşa ve tereddütlerden sonra nihayet zarfı yırt-tık. Keşfimiz doğru çıktı. İşte gözlerimizin önüne serilen satırlar:

"İrfan,

Taşkın bir muhabbetle gönüllerimiz birbirine o kadar sımsıkı bağlanmıştı ki bir gün gelip de bu düğümün çözüleceğini hiç aklıma getirmezdim. Oh, çözüldü. Dünyada zevale[1847] *mahkûm olmayan ne var?*

Tecrübesiz gençliğin her adımda hayatın böyle ağır, haksız darbelerine uğrayacağını bilmiyordum. Nasip çok insafsız bir mü-rebbi… İnsan yaşadıkça öğreniyor. Öğreniyor ama alınan bu ders-lerin mihnetleri çekilmiyor. Çekemeyeceğim İrfan, çekemeyeceğim. Fakat nefsim hakkında idam kararı vermezden evvel bir kere adale-tine müracaat etmeyi düşündüm. Reddedersen intihar etmiş olma-yacağım. Beni sen öldürmüş olacaksın. Öldür. Vicdanının hükmüne razıyım fakat dinle… "Aşkımızın bağı çözüldü." dedim. Hayır öyle değil. Bu gevşeme yalnız bir taraftan oldu. Senin gönlünün zinciri koptu. Benimki sapasağlam duruyor. Seni, senin beni sevdiğinden pek çok ziyade seviyormuşum fakat bilmiyormuşum. İki gönülden biri çözülüp de öbürü bağlı kalmak… Bu ne güç şeymiş…

[1847] zeval: yokluk

Avare ince bir tele asılmış bir cambaz gibiyim… Altım uçurum. Koş İrfan… Kurtar beni… Kurtar beni… İrfan… İrfan… İrfan… Sen bana dargınsın, daha ziyade darıltmaktan korktuğum için yazacaklarımı şaşırıyorum. Yeis ve hiddetine mağlup olmadığın zamanlarda munsıfsın[1848]*. Bu insafına güvenerek bazı şeyler yazacağım. Sen benimle ahlâk-ı umûmiyye ve kanunun derkenarında yaşayan bir evde buluştuk. Ben bu zehirli, müfsit, boğucu havanın içinde debelenirken karşıma çıkan sen halaskârıma*[1849] *dört el ile sarıldım fakat o evin şeametlerinden sen daima beni mesul tutmak istedin. Öyle bir yerde teneffüs ettiğimiz havanın ifsadını ben tashih edebilir miydim? Niçin beni o bozuk muhitten hemen uzaklaştırmadın? Bana ne vakit "Haydi gidelim" teklifinde bulundun da ben "Olmaz" dedim?.. Seninle beraber dünyanın öbür ucuna gitmeye razıydım. Ve bunu en büyük saadet bilirdim. İşte şimdi bir işaretine bakıyorum. Haydi çağır… Kollarının arasına atılacağım. İstersen beni boğ… Bir mezara göm… Senden ayrı ölmeyeyim İrfan. Eğer barışmayacaksan beni sen öldür. Bu benim için büyük bir saadettir. Seni seviyorum İrfan. Ne kadar seviyorum bunu tarif, kudretimin fevkindedir. Fakat sen beni bugün sevmiyorsan sevdiğin anları düşün. O günlerin hürmetine senden şimdi hürmet dileniyorum…*

Neredeyim? Nasılım? Belki şimdi bunları merak edersin. Belki de etmezsin. Kim bilir belki de benim hatıramı gönlünde büsbütün öldürmeye muvaffak olmuşsundur. Fakat ben biteselli[1850] *kalarak çıldırmamak için kendi kendime müspet hükümler vermeye uğraşıyorum.*

Beni Ali Vahit'in evine bıraktılar. Bu herifin Bankaaltı'nda bir ticarethanesi, Ortaköy'de bir kerhanesi vardır. Dokuz erkek, on beş kadından mürekkep bir kooperatif şirketi… Ben bu zaniyelerin on altıncısı olacaktım. Fakat senin aşkının ilhamıyla kaçtım, kurtuldum. Bu mucizeye nasıl muvaffak oldum? Bunu seninle yüz yüze geldiğim günü anlatacağım. Kaçtım fakat nereye? Demir kafesin-

[1848] munsıf: insaflı
[1849] halaskâr: kurtarıcı
[1850] biteselli: tesellisiz

den firar etmiş bir kuş gibi sokak ortasında avare kaldım. Firari kuştan daha tehlikede idim. Çünkü bir ağacın yaprakları arasında tüneyip gizlenebilmek için kanatlarım yoktu.

Sana kavuşmak ümidinin zihnime verdiği ciyadetle[1851] *düşündüm. Aklıma bir yer geldi. Gayet namuslu, emin bir yer. Burası neresi? Bu sırrı sana götürecek olan bu kâğıda bile tevdiden titriyorum. Mektubumun yad ellere geçmesi ihtimali var. Her şeyi, her şeyi sana sonra anlatacağım. "Kavuşacağımızdan, -hele bilhassa- barışacağımızdan bu kadar emin misin?" diyeceksin. Ben yine senin olamazsam muhakkak ölürüm İrfan. Benim gibi zavallı bir ölünün fâcia-yı hayâtı kimi alakadar edebilir? Hiçbir kimseyi sevindirmeyen, yerindirmeyen öksüz hakikatler gibi varsın, bu hikâyem de ebediyen mektum kalasın.*

Korkuyorum. Bulunduğum yerde keşfolunmaktan titriyorum. Ali Vahit rüzgârdan nem kapan, iğne deliğinden kâinatı seyreden müthiş bir kurttur, kendi hempalarında bir canavar sürüsünü takibime çıkardı. Onun şerrinden korunmak hemen imkânsız gibidir. İrfan, kendini sakın. Seninle olan alakamızı sezerse sonra başına bela olur. Ve keyfiyet mutlaka bir felaketle neticelenir.

Bu mektubu okuyunca hemen dakika geçirmeden cevabını yaz. Sana verebileceğim adres şudur: İstanbul Merkez Postanesi, Postrestant[1852]*. A.L.M. 105. Şimdilik bununla iktifa et. Başka şey sorma.*

Senin için Şefkat'in yüreği kadar aşkla, şefkatle çarpacak bir kalp yaratılmadığını, yaratılmayacağını bil. Fart-ı teessürden[1853] *kirpiklerimin arasına yaşlar dizildi. Acaba alacağım cevap katlime ferman mı olacak? Yoksa bu istimannamemi*[1854] *büyük bir kayıtsızlıkla karşılayarak büsbütün cevapsız mı bırakacaksın? Bu da muhtemel... Fakat İrfan, bu iki şey de beni öldürür...*

1851 ciyadet: iyilik, temizlik

1852 postrestant: alıcısı tarafından postaneden alınmak üzere gönderilen mektup veya paket

1853 fart-ı teessür: aşırı üzüntü

1854 istimanname: aman dileme mektubu

İrfan, çok gencim… Acı bana… İşte Allah'tan istediklerim:

"Sen, güneş, bahar, kuşlar, çiçekler…" Dünyanın başka alayişlerine[1855] *hırsım, arzum yoktur. Bir eş, bir yuva, nur, hayat… Saf ruhlarımızın saadeti için bu kadarı kâfi değil mi?*

Kürenin daima ilkbahar semtlerine göçen siyah kuşlar gibi biz de aşkımızın kanatlarıyla başka diyarlara uçamaz mıyız? Genciz… Ati bizim değil mi? Bütün ümitler bir gün doğmak için istikbalin sinesinde uyumuyorlar mı?

Çalışırız… Geçiniriz… Bu âlemde milyonların temin edemediği şey samimi bir kalptir. O bende var. Sende de olunca başka ne ister?

Hatifî[1856] *bir ses kulaklarıma daima senin de beni aradığını söylüyor. Eski ateşli sevdamızdan elbette aramızda bir telepati, bir kalp telsizi tesis etmiştir. Düşündüklerini uzun mesafelerden hissediyor gibiyim. Oh! Belki aldanıyorum. Ah İrfan, hayalet âleminde kalbimin bana söylediklerini sakın sen tekzibe kalkışma. Ölmemek için tesliyetine*[1857]*, merhametine muhtacım. Acele et, anlıyor musun? Acele… Beyhude geçecek yarım saat, beş dakika belki tamiri nakabil felaketlere sebebiyet verebilir.*

Bekliyorum… Bu helecanlarımın, bu ızdıraplarımın sonu selamete, neşeye olması ümidiyle bekliyorum. Her şey senin elinde, hayatım, saadetim, felaketim… Bekliyorum… Bu intizardaki cehennemî azabı anlatamadımsa vay benim hâlime… Bekliyorum…

Daima senin

Şefkat'in"

Bu mektubu zevcemle dört el üzerinde tutarak dört gözle okuduk. Zavallı kızcağızın satırlarından fışkıran helecanları bize de sirayet etti. Bedbahtın samimiyetinden şüphemiz kalmadı. Daha, ruhunun saffeti pek bozulmamış o yaşta bir kız asılsız yere ifadesi-

---

[1855] alayiş: gösteriş
[1856] hatifî: gaipten gelen
[1857] tesliyet: teselliler

ne bu kadar hararet veremezdi. Bütün cümlelerde samimi bir aşkın galeyanı, tehlikeler içinden feryat eden bir biçarenin istimdadı[1858] okunuyordu.

Refikamla bir müddet ağız açmaksızın derin birer istihraçla birbirimize bakıştık kaldık. Nihayet dedim ki?

— Ey hanım, söyle bakalım, bu kızlardan hangisini kurtaracağız?

— Şüphesiz Nevber Fikri'yi… Bunu ötekine feda edemem doğrusu.

— Bu sözü vicdani bir insafla mı söylüyorsun?

— Evet…

— Ben bu hükmünde apaçık bir taraftarlıktan başka ne vicdan görüyorum ne insaf.

— Niçin?

— Çünkü Nevber Fikri tehlikede değildir. Yalnız İrfan'a karşı bir meyil peyda etmiştir ki bu da neticesi hiç mühlik olmayan hemen her gence arız gelip geçici bir hâldir. Öteki biçare bir kuyunun dibinden "Beni kurtar. İmdadıma koşmazsan ölümüm muhakkaktır." istimdadıyla çırpınıyor. Nevber'i İrfan'a alalım. Şefkat'i ölümün pençesinde mi bırakalım? Zavallı kız bağıra çağıra helak mı olsun?

— Aman beyefendi! Eğer sevda gençler için geçici bir şey ise bu hükümden Şefkat'i niçin ıskat ediyorsunuz[1859]? Eğer bu mektuptaki sözleri dosdoğru ise o da bir zaman yanar ağlar. Nihayet unutur ve başka bir gençle müteselli olur.

— Ben bu kızın hissiyatındaki samimiyete kanaat getirdim. Gönlüme öyle doğdu. Ve sonra bu zavallının vaziyeti başka. İrfan'a zevce olursa ölümden yalnız bir can değil, fuhuştan da bir hayat kurtarmış olacağız. Kızcağız, "bu mektubum yad ellere geçerse" korkusuyla titreyerek İrfan'ın insafına sığınıyor. Hâlbuki bu esrar-

---

[1858] istimdat: yardım isteme

[1859] ıskat etmek: silme

name şimdi bizim elimizde. Şefkat şu anda İrfan'ın değil, bizim merhametimize kalmış oluyor. İrfan'ın Ali Vahit'in bıçağıyla yaralandığından da haberi yok. Basiretkâr sözlerle o canavardan tevakki[1860] tavsiye ediyor.

— Acaba nereye saklanmış?

— İşte, havâdis-i âlemin erişemeyeceği bir yerde bulunduğu görünüyor. Çünkü bu meyhane vakasını bütün İstanbul gazeteleri yazdı. Duymadık kari kalmadı. Maceranın asıl alakadarı kızcağız bundan da haberdar değil. Mektubu İrfan'a göstermeden iç etmek insafa, insaniyete, vicdana sığar bir şey değil.

— İrfan, bu anda o kızın aşkıyla yanıyor. Hep onun hararetiyle sayıklıyor. Hep onun hayaletiyle yaşıyor. Her yerde, her saat onu düşünüyor. Onu arıyor. Bu mektubu görürse bütün bütün çıldırır. Sokaklara düşer. Artık ne gece ne gündüz onu eve alamayız. Onu bir daha yaralarlar. Belki bu defa öldürürler. Kokotlar Mektebinden çıkmış bir kızın gözyaşlarına pek o kadar ehemmiyet vermeyiniz. Bu meselede en evvel mevzubahis olacak genç yeğeninizin felaket veya selametidir.

— Haydi hanım, dediğin olsun, bu mektubu saklayalım… Fakat bu ağır hile ile Şefkat'i İrfan'a unutturmuş olabilecek miyiz?

— Niçin unutmasın? Ümidini kesince elbette unutur.

— Şu anda, akla gelmeyen bir tesadüf günün birinde kızın vücudunu oğlana ihbar etmeyeceğinden katiyen emin misin? Bu mektubu diğer mektupların takip etmeyeceği ve bunlardan birinin nihayet İrfan'ın eline geçmeyeceği ne malum?

— İşi hemen tesri etmeliyiz[1861].

— Ne gibi?

— Hemen, hemen Nevber'i İrfan'a nikâhlayarak meseleyi kapatıvermeliyiz.

[1860] tevakki: sakınma

[1861] tesri etmek: hızlandırmak

— Bakalım aklı fikri başka yerde olan oğlan bu teklifimizi derhâl kabul edecek mi?

— Ben Nevber'e nasihat ederim. Talimat veririm, kendini İrfan'a sevdirmeye uğraşsın.

— Tehlikeli iş. Eğer meselenin ucu pot gelirse Nevber'e iyilik değil, pek büyük fenalık etmiş olursun. Öyle saf, masum bir kızın hissiyatıyla oynanmaz.

— Keyfiyet söze kalmıyor ki. Zaten benim nasihatimden çok evvel kızın gönlü oğlan için fitili almış.

— Olabilir. Fakat neticesi meşkûk bu muhabbeti şimdiden alabildiğince körüklemek de muvafık bir hareket midir?

— Beyefendi, bu nazik meseleye, her cihete tıpatıp uygun gelecek derhâl bir sûret-i hall bulmak mümkün değildir. İşin en acil, en ehemmiyetli taraflarını nazarıdikkate alarak düşünmeli ve kararımızın hemen fiiliyatına girişmeliyiz. Bu derdi müzminleştirmeye gelmez. Zira esas madde yeğeninizin hayatına, namusuna, istikbaline mütealliktir. Şefkat'in aşkı uğruna İrfan'ı feda etmeyi doğru görmüyorum. Aşkı diyorum. Bakalım o da samimi mi? Şimdikilerin sevdaları talaş alevine benziyor. Şimdi ben dünya yüzünde, tutuldukları muhabbetin ateşiyle toprağa girecek kızlar göremiyorum. Haydi gözümüzü yumalım, İrfan'a Şefkat'i alalım. Bir iki sene karılık kocalıktan sonra birbirlerinden bıkacaklar, Kokotlar Mektebinin şöhretini, zilletini daima üzerinde taşıyacak bir gelinle kalacağız. İşte netice bu…

2

Oğlanın gönlü kız için çıra gibi yanarken, zavallı Şefkat tehlikeler içinden sevgilisini elim gözyaşlarıyla halasına çağırırken böyle bir mektubu İrfan'dan saklamak bana âdeta bir cinayet gibi geliyordu. Fakat hayatın ciddiyatında gönül işlerine her zaman lüzumundan fazla ehemmiyet verilemeyeceği de bence müspet bir keyfiyetti. Mücadelede karıma mağlup oldum. Onun reyi vechile mektubu iç etmeye karar verdik. Şimdi mesele İrfan'ı Nevber'in

müncezip[1862] gönlüne doğru çekerek nikâhla ikisini birbirine sımsıkı bağlamak için icap eden tedbirlere girişmeye geldi.

Yeğenim iyileşti. Sokağa çıkıyor, geziyor fakat bir sairfilmenam[1863] hâlinde… Bütün aklı, fikri, mevcudiyeti Şefkat'in sevdasıyla sarhoş… Yaşamıyor, tahayyül ediyor. Hep onu… Nazarında kâinat, Şefkat yaratılmış olduğu için mevcut. Her şey onunla kaim. Cenabıhakk'ı muhtelif eşkâl ve maneviyatta niçin aramalı? Allah aşktır. Aşk ise o kızın remzidir. Belki de bütün hüviyetiyle kendisidir.

Refikamla ara sıra şöyle muhavere geçiriyoruz:

Ben:

— Mektubu hasıraltı ettik. Lakin bununla iş bitmiyor.

— Evet zorluk ondan sonra başlıyor.

— Vakaya istediğimiz istikameti veremiyoruz.

— Ben hiç boş durmuyorum.

— Ne yapıyorsun?

— Nevber'in zihnini İrfan'ın senasıyla tıka basa dolduruyorum.

— Bu gayretinize pek hacet görmüyorum. Kız, oğlana demir kapancaya yakalanmış gibi tutkun. Mesele öbür tarafta…

— İrfan hiç oralarda değil.

— Oğlana kızı methe, yavuklamaya uğraşmıyor musunuz?

— Ne diyorsunuz beyefendi… Ne kadar talakatim[1864], kiyasetim[1865] varsa ortaya döküyorum fakat muhatabımda sözlerime karşı ufacık bir his, bir alaka uyandırabilmek kabil olmuyor. Ben, Nevber ismini türlü cazip vasıflarla süsleyerek seksen defa tespih çeker gibi tekrar ediyorum. Lakin bu zavallı adın bir kerecik olsun İrfan'ın ağzından çıktığını işitmiyorum.

[1862] müncezip: bir tarafa çekilen

[1863] sairfilmenam: uyurgezer

[1864] talakat: güzel söz söyleme

[1865] kiyaset: akıllılık

— Sevmiyor.

— Yalnız sevmemek değil, her nedense Nevber'e karşı bir antipatisi var.

— O hâlde akıntıya kürek çekmiş olacağız.

— Her şeyin çaresi var beyefendi… Teşebbüs edilen husustan yılmayarak ısrarla uğraşmak lazımdır. Fransızların *insinuation* dedikleri telkinatla yavaş yavaş her şey olur. İrfan kendisine Nevber'in gönül verdiğini bilmiyor. Bu hakikati müessir bir münasebetle ona anlatmalı… Bu ifşadan sonra belki oğlanda da kıza karşı bir his uyanır. Şefkat'e ait ümidini bütün bütün kestirmeli.

— Bunlar birkaç saatin içinde hoppadan oluverecek işler değil, bizim ise vaktimiz yok. Tehlike bir kara bulut gibi her an etrafımızı kaplıyor.

— İrfan'ı buraya çağırayım. Evvela tatlılıkla nasihat verelim. İhtarlarımıza karşı isyankâr bir tavır alırsa biz de biraz sertleşerek onu sıkıştırırız. Bir emrivaki hazırlayarak işi bitiriveririz vesselam.

Zevcemle böyle uzun müzakerelerden, istişarelerden sonra iknaya uğraşmak için nihayet bir gün İrfan'ı odamıza çağırdık. Çocuk zihnen, fikren perişandı. Gözleri daldığı yerde kalıyor. Bazı cümleleri iki üç defa tekrar etmedikçe anlamıyordu. Bütün hissiyatına bir tembellik gelmiş, dimağı dikkat kuvvetinden kalmış gibiydi. Meyus simasında ara sıra ağlama ile tebessüm arasında garip işmizazlar[1866] görünüyordu.

Gençliğin neşesi sayılan sevda, yeğenimi ne kadar kasvetlendirmişti… İnsanın gayr-i mesûl[1867] anları olduğunu tasdik ettirtecek bir hadise karşısında idim. Derin bir ezginlikle zavallıya acıdım. Söze nasıl ve neresinden başlayacağımı bilemiyordum. Onun göz pınarlarına biriken yaşlar en ufak bir sarsıntı ile hemen boşanacak gibiydi.

Nihayet ağır ağır şöyle nasihate başladım:

1866 işmizaz: (yüz) buruşma, ekşitme

1867 gayr-i mesûl: sorumlu olmayan

— Oğlum İrfan, sen bana biraderimin yegâne ve kıymetli yadigârısın. Tahsiline kudretimce itina gösterdim fakat maneviyatını istediğim gibi *forme*[1868] edememiş olduğumu şimdi anlıyorum. Dünyada iyilik, fenalık denilen şeyler nispidir[1869]. Her ne kadar uğraşsak daima bunlardan biri ile halleşip diğerinden büsbütün korunarak kaçmak mümkün olmuyor. Lakin iyilik, fenalık şeniyetlerini yalnız ismen tanımak, ahlak ve felsefe kitaplarında görmek kifayet etmez. Suda boğulmak için nasıl yüzmek öğrenmek mecburiyetinde isek iyilik, fenalık arasında da pehlivancasına güleşmek[1870] lazımdır. Hayat böyle öğrenilir. Bi'l-amel[1871] yaşamayı öğrenmen için ben seni bir müddet bu mühim tecrübe sahasında yalnız bıraktım. Vücuduna bir cankurtaran simidi bile bile geçirmeyerek mühlik dalgaların arasına salıverdim. Karşıdan seyrine bakıyordum fakat yavrum sen bugün kıkırdamak üzeresin. Bu mühlikenin uçurumları içinde bata çıka çırpınıyorsun, artık tabütüvanın[1872] kesildi. Son nefeslerinin hırıltılarını duyuyorum. Sahilden, katil suların hücumları arasında bir boğulanı görmek! Bu ne elim manzaradır. Bu temaşaya artık tahammülüm kalmadı. Seni saçlarından çekerek saniye fevt etmeksizin[1873] kurtarmak zamanının gelmiş olduğunu görüyorum. Sende artık debelenecek hâl yok… Benim irademe tamamıyla teslîm-i vücûd edeceksin[1874].

İrfan, sözlerimi yarı anlamış yarı anlamamış gibi tembel ve şaşkın bakışlarla düşünerek sordu:

— Beni mi kurtaracaksınız?

— Seni yavrum, seni…

1868 *forme*: şekil

1869 nispi: orantılı

1870 "Milyonlarca ağızların telaffuzları hilafına 'güreş' diyenlere uymakta mazurum. Her şeyde olduğu gibi dil hususunda da kesret nerede ise galebe oradadır." (yazarın notu)

1871 bi'l-amel: uygulayarak

1872 tabütüvan: güç kuvvet

1873 fevt etmek: geçirmek

1874 teslim-i vücûd etmek: kendini teslim etmek

Yeğenim çok hazin bir sırıtışla yüzümüze bakarak sustu.

Ben devam ettim:

— Kurtulmak istemiyor musun?

— Hayır…

— Her hasta şifa bekler. Sen ölüme intizardasın.

— Evet.

— Bu ne şekilde ölüm?

— Ağır, aheste bir intihar.

— Fakat oğlum, bir müntehiri göz göre göre o katil hareketinde serbest bırakmazlar.

— Fakat efendim, azimlerinde kati olan müntehirleri kurtarmaya uğraşmak o zavallıları birkaç defa öldürmek demektir.

— Ne demek olursa olsun, ben seni kurtaracağım.

— Kurtaramazsınız.

— Niçin?

— Çünkü geç kaldınız. Zehir hiç şifa ümidi bırakmayacak bir şiddetle uzviyetimi[1875] tahrip etmiştir.

— Hayır… Zannın boş. Sen kendini bilmiyorsun. Böyle hastalıklarda insan kendi kendinin doktoru olamaz. Ben seni tedavi edeceğim. Kurtulacaksın.

— Hayattan mı?

— Hayır, ölümden…

— Mümkün değil… Hastalığımın vahametini anlamak için doktor olmaya hacet yok. Bakınız nabızlarım dakikada kaç atıyor. Hararetim ne kadar yüksektir. Uyku ve iştihadan eser yok. Sıtmaların en mühlikini, en müthişini çekiyorum. Benimki gibi zayıf bir bünye bu maraza ne kadar zaman mukavemet edebilir? Nasıl eriyip bittiğimi görüyorsunuz.

[1875] uzviyet: organlar

— Henüz gençsin. İyiliğe döner dönmez vücudun hep bu zayiatını çabuk tazmin eder.

— Bu hastalığın nekaheti yoktur. Öldürünceye kadar böyle had hâlinde devam eder.

— Çok yanılıyorsun.

— Affedersiniz amcacığım, hangimizin zannı doğru olduğu pek yakında anlaşılacaktır. İnsan ümidiyle yaşar…

— Bu yaşta ümitsizlikten bahsetmek…

— Hayatımın çok ümitsiz, vahim bir devresindeyim. Böyle nazik bir anda sizden sır saklamak istemem. Yüzde bir ümidim var. Yüzde bir, anlıyor musunuz? Çok kuvvetsiz…

— Nasıl ümit söyle…

— Bir yerden mektup bekliyorum. Gelirse ve muhteviyatı[1876] arzuma muvafık zuhur ederse kurtulurum. Gelmezse beni öbür dünyada biliniz. Bu son ümidiyle beraber ben de yanarım.

Zevcemle göz göze geldik. Benim derin bakışımda elim bir sual vardı. Gözlerimin ateşiyle ve refikamdan soruyordum:

"Şu mühim anda o mektubu hâlâ bu zavallı çocuktan saklayacak mıyız?"

O da süzük bir göz ifadesiyle şöyle cevap veriyordu:

"İrfan'ın bu ümitsizliklerine, bu bedbinliklerine bakmayınız. O ne söylediğini bilmiyor. "Bende hiç şifa ümidi kalmamıştır." dedikten sonra yine yüzde bir ümitten bahsediyor. Ben bu nev sevdalı gençleri çok gördüm. Muhabbetleri şiddetleri nispetinde çabuk söner. İrfan'ı tekrar o kızın kolları arasına atmak, felaketi tazelemek demektir. Nevber'i sevdirerek onu meşum aşkından kurtaralım. Rica ederim, mektup hakkında en ufak bir imada bile bulunmayınız. Bu çocuk aklen hasta… Marizin[1877] reyine göre ilaç verilmez. Tedavi icabına gidilir…"

[1876] muhteviyat: içerik

[1877] mariz: hasta

Zevcem bu imasında insafsızdı fakat büsbütün haksız değildi. Yerinde olmayan merhamet, zulümden fenadır. İrfan'ın hayatıyla oynuyor gibiydik fakat refikamın telkinatına göre harekete karar verdim.

Nazarını siyah bir uçuruma kaydırmış gibi karşımda melul, hareketsiz duran İrfan'a en tatlı sesimle:

— Oğulcuğum "Hastayım" diyorsun…

Yeğenim şimdi acayip bir bakışla:

— Demeye hacet yok, görüyorsunuz.

— Peki, görüyoruz fakat insan bazen kendi telkiniyle de hasta olabilir.

— Yanlış görüyorsunuz, kendi telkinimle değil.

— Ölümü aklından çıkar. Şifaya, halasa müterakkıp[1878] ol…

— Elimde değil.

— Hiç iraden kalmadı mı?

— Kalmadı…

— Öyle ise benim irademe nefsini teslim et.

— Nasıl olur? Nefsimi iradenize teslim edebilmek de bir irade işi değil midir? O bende yok…

Zevcem ayağa fırlayarak İrfan'ın önünde durdu. Bir manyetizmacı gibi gözleri onun gözlerine dikerek:

— Çocuk, senin iraden yoksa amcanla ben, biz sâhib-i irâdeyiz. Bizim ikimizin iradesi seni de idareye kâfidir. Ölümü zihninden çıkar. Ümitle bize teveccüh et. Biz seni mutlak, muhakkak kurtaracağız.

İrfan şaşaladı, durdu. İşittiği sözleri zihninden ölçüp biçmeye uğraşıyor gibiydi.

Hastanın bu kadarcık dikkatini celbe muvaffak olduktan sonra refikam devam etti:

[1878] müterakkıp: gözleyen, bekleyen

— Sen bir şeytanla bir meleğin arasındasın. Şeytan seni bu hâle getirdi. Şimdi melek kurtaracak.

Yeğenimin dikkati biraz daha açılıyor, zevcem söylüyordu:

— Sen hayatına sahip değilsin. O şimdi başkasınındır. Kendin için değil, artık o başkası için yaşayacaksın.

— Evet… Evet çoktandır ben kendim içim değil, bir başkası için yaşıyorum. Fakat o meydanda yok. Hayatta kavuşamazsam onunla ahirette buluşmak için ölümü istiyorum.

— Ah yirminci asrın evladı! Ahirette kimse kimseyle kavuşmaz. Sen hâlâ seni harap eden şeytanla meşgulsün. Onu zihninden çıkar, meleğe teveccüh et.

— Hangi meleğe?

— Şeytandan sonra ilanıaşk ettiğin meleğe…

— Ben Şefkat'ten başka hiçbir mahluka ilanıaşk etmedim.

— Şefkat… Şefkat, o meşum kıza bu güzel adı kim koymuş?

— Oh… Şefkat meşum değildir… Söyleme… Gücenirim yine…

— Doğru söylüyorum. Hakikate gücenilmez. Bak seni ne hâle getirdi? Bir kere düşün. Şeamet daha nasıl olur?.. Bu uğursuzu gönlünden sök at!.. Onun yerine uğurlusunu koy.

— Uğurlusu kim?

— Nevber…

— Nevber… Nevber… Akrabamızdan misafir kız… Lakin ne münasebet. Sevmediğim bir kızı sevdiğimin yerine nasıl koyabilirim?

— Nevber'i seviyorsun… Seviyorsun… Bilmeyerek seviyorsun…

— Ben aklen hastayım. Siz sağlamsınız fakat yenge bu nasıl söz? İnsan bilmeden sevebilir mi?

— Sen Nevber'e ilanıaşk etmişsin…

— Ne vakit?

— Hastalığın esnasında. Nevber bir melekü's-sıyâne[1879] gibi döşeğinin etrafında dolaşırken.

— Haşa!.. Yalan!..

— Yalan değil… Kızı bileklerinden sımsıkı yakalamışsın. Ateşli dudaklarınla buselere gark etmişsin.

— Yalan!.. Yalan!.. İftira!.. İftira!..

— Kızcağızın yüzünde, kollarında dişlerinin yeri ve bu tecavüzü kapı arkasından gören şahitler var.

— Benim yatakta geçirdiğim hummalar arasında baş ucumda dolaşan Nevber değil, Şefkat'ti. Kâbuslarımda, hummalarımda, rüyalarımda, uyanıklığımda hep ben sevgilimle uğraştım. Saldırmışsam hep ona saldırmışımdır. Nevber bu taşkınlıklarımı niçin üzerine alınıyor?

— Ne olmuşsa olmuş. Bu tecavüzlerini tamir edeceksin İrfan…

— Tecavüz… Oh bir hastanın gayr-i şuûrî[1880] hareketlerine bu tabir muvafık düşer mi?

— Olan olmuş… Kelime oyunuyla vakayı tamir edemeyiz. İşin içinde masum bir kızın sakatlanmış ismeti, kurtarılacak izzetinefsi var…

— Ne diyorsunuz yenge… Sakatlanmış ismeti… Asla farkında olmadığım gayr-i şuûrî bir hareketimde olan, 'tecavüz' namını verdiniz ve sonra hetk-i ırz u iffete[1881] kadar yükseldiniz. Bir humma delisi sayıklamalarından, çırpınmalarından, saldırmalarından mesul müdür? Katiyen şuuruma malik olmadığım o esnalardan ben mi etrafımdakilerden kendimi koruyacağım, onlar mı benden korunacaklar? Nevber Hanım dağ başında mı imiş? Niçin bağırmamış? Vücudunda dişlerimin eserini bırakacak kadar kendisini ısırmama niçin müsaade etmiş? Onun bu müsaadesinden sonra ortaya bu şekilde bir dava nasıl çıkarıyorsunuz?

1879 melekü's-sıyâne: koruyucu melek
1880 gayr-i şuurî: şuursuz
1881 hetk-i ırz u iffet: ırza geçme

— Hastalığında sana karşı bu kadar ihtimam ve alaka gösteren bir kıza karşı edilecek mukabele bu mudur?

— Ne istiyorsunuz ki yapayım?

— Tecavüzünü tamir…

— Bu ne olur?

— İzdivaçla…

— Affedersiniz yenge! Buna ‘sıkboğaz etmek’ derler. Ben humma şuursuzluğuyla Nevber Hanım’a atılmışım. O da bu savletlerimi kabul etmiş. Şimdi şuurlu, şuursuzdan iffet davası ediyor. Ortada bir günahkâr varsa görüyorsunuz ki o da ben değilim. Ve sonra eğer buna mutlak öyle diyeceksek tecavüze maruz kalan benim, Nevber Hanım değil… Şimdi zedelenen bir izzetinefis varsa o da benimkidir. İşte bütün samimiyetle size masumiyetimi ispat ediyorum. Bu davada müddei ben olabilirim. Ancak ben… Anlıyor musunuz?

— Vah zavallı çocuk!.. Vah zavallı İrfan!.. Sen gönül çekmiyorsun, giderek aklını kaybediyorsun. Nevber’e saldırmışsın.

— Saldırmış mıyım? Bu tabiri de hiç kabul etmem. Ben deli değilim. Hayvan hiç değilim.

— Buna ‘tecavüz’ dedik, itiraz ettin. ‘Saldırma’ dedik, hiddetleniyorsun. Sen kendin söyle bakalım, bu hareketinin adı nedir?

— Gayr-i şuûrî bir feveran…

— Peki öyle olsun… Fakat oğlum hastalığın geçti. Nöbetlerin dindi. Artık şuura avdet etmek zamanı geldi. Ne niyetine olursa olsun Nevber’e sarılmışsın. Filvaki kız da senin deraguşunu kabul etmiş. Artık açıkça söylüyorum. Demek sende gönlü var. Zavallının sana olan bu meylini bir günahkârlık addetmekte haksızsın. O masumun bu pek samimi muhabbeti seni yakan, bedbaht eden meşum aşkına karşı müessir bir deva olacaktır. Bu ilaçtan istifade edelim yavrum. “Tesadüf” diyelim, “meçhul bir maneviyet” diyelim, işte her ne ise böyle bir kuvvet Nevber adlı bir melekü’s-sıyâneyi bu tehlike anında senin karşına çıkardı. Kurtulmak için bu, sana bir

işâret-i mâneviyyedir[1882]. Bunu anla. Kendi kendini cehenneme atma. Sen bugün hâline çok acınacak bir dalaletzedesin. Sevdiğin kız nerede? Onun mazisi nedir? Şu andaki hayatını ne suretle ve nasıl bir muhitte geçiriyor, istikbali ne olacaktır, biliyor musun? Artık ona mülaki olabilecek misin? Haydi bu hususta müspet bir hüküm vermek imkânı karşısında bulunsak bile bugün seni şu hâle getirmiş olan menfur bir aşk acaba müstakbelen ne vartalara düşürecektir? Bu uğursuz hayali, hayaleti bırak göz önündeki halaskâr hakikate sarıl. Tehlikeden kaç, selamete atıl…

— Yenge acı bana… Merhamet et… Ben sizden mantık ve nasihatten ziyade insaf istiyorum. Derin ruh yaraları böyle mevize-gune[1883] sözlerle tedavi edilmez. Ben hâl-aşina bir kalbin tesellilerini istiyorum. Siz benim çektiklerimi pek anlamadan bana tabiplik etmek istiyorsunuz. Peki farzımuhal olarak Şefkat'i unutmaya çalışayım. Sevmediğim, sevemeyeceğimi bildiğim Nevber'le izdivaç edeyim fakat hilâf-ı hissiyyâtım[1884] olarak hatırlarınıza riayeten kabul edeceğim bu izdivaçtan Nevber için nasıl bir saadet umuyorsunuz? Ve sonra Şefkat'in berhayat[1885] olduğunu tahakkuk ederse hâlin ne kadar vahim bir şekil alacağını düşünmüyor musunuz? Bu hayırhahane sandığınız nasihatlerinizden benim için de Nevber için de ne büyük felaketler doğacağını akla getirmiyor musunuz?

— Oğlum, senin bu hâlin marazidir. Hep bunlar bir hastanın düşünceleri, binaenaleyh hasta fikirlerdir… Bugünkü fikrisabitinden kurtulduktan sonra başka türlü düşünecek, bu geçirdiğin deliliklere güleceksin.

— Kurtulacağımı ne biliyorsunuz?

— Kurtulacaksın… Kurtaracağız… İstikbale ait tahminlediğin bütün mesuliyetleri üzerimize alıyoruz.

1882 işâret-i maneviyye: manevi işaret
1883 mevize-gune: öğüt biçiminde
1884 hilâf-ı hissiyyât: duyguların tersine
1885 berhayat: hayatta

Zevcemle İrfan arasında haftada birkaç defa uzun saatlerle devam eden bu şifahi düelloya şahit oluyordum. Yeğenim yorgun, üzgün, süzgün bir sima ile yanımızdan çıkıp gittikten sonra refikamla yüz yüze yalnız kalınca ondan soruyordum:

— Hanım, hüsnüniyetine sözüm yok fakat bazı fikirlerinde bana pek ileri varıyorsun gibi geliyor.

— Beyefendi, bir hedefim var: Bu zavallı çocuğu kurtarmak.

— Âlâ… Lakin İrfan, eğer Şefkat berhayatsa Nevber'le izdivacın büyük bir felaket şeklini alacağını söylüyor. Kayıp kızın elimize geçen mektubu bize yalnız onun sağ olduğunu değil, kalben aynı ateşle yeğenime merbut bulunduğunu da müessir cümlelerle anlatıyor. Biz, iki kalbin samimi merbutiyetlerine, elemlerine hiç ehemmiyet vermeyerek ara yerde hile ile idâre-i maslahat cihetine gidiyoruz. Bu müellim hakikati ben size evveli söyledim. Şimdi de söylüyorum. Ve ileride de tekrardan kendimi alamayacağım. Herhangi hususta olursa olsun hileli, hudalı[1886] işlerden iyi neticeler çıkmaz.

— Bir hayatı, bir namusu, bir istikbali kurtarmaya matuf olunca hile meşru sayılır. Benim şu tarz-ı idâremden[1887] başka türlü bir selamet yolu aklınıza geliyorsa söyleyiniz. Ben de size tekrar tekrar bunu soruyorum.

— Hile, doğruluktan inhiraf demektir. Nasıl tevil edersen et, eğri hareketten doğru netice çıkmaz. Ben de bu fikrimde musırrım. Hile ile kazanılan muvaffakiyetler muvakkattir. Hileli işlerin mutlak sonları pot gelir. Hele böyle vicdani işlerde…

— Vicdan felsefesiyle bu mesele halledilemez.

— Gayr-i vicdânîye de benden cevaz bekleme.

— Peki efendim lakin vicdan ölçüsü üzerine yapılacak şeyi siz söyleyiniz.

[1886] huda: hile, düzen

[1887] tarz-ı idâre: idare şekli

— Sıkboğaz etmek cihetine gitmeyelim. Vukuatın biraz kendi kendine inkişafını bekleyelim. Sen bugün İrfan'a Nevber'in kalbî temayülünü anlattın. Bu küçük bir telkindir. Belki zamanla yavaş yavaş kuvvetlenerek oğlanın gönlünde de kıza karşı bir meyil uyandırır. Nevber'i uzun bir müddet daha buradan salıvermeyelim. Belki yeğenim, göz önündekine ısınarak gaibi unutur. O zaman hileye lüzum kalmaz. Birbirleriyle görüşürler, dertleşirler, anlaşırlar… Böyle müşkül illetleri tabiatın ağır tedavisine bırakmak en doğru bir usul değil mi?

Biz de zevcemle böyle bitmez tükenmez bir münakaşanın yorgunluklarıyla üzülüp duruyorduk…

3

Ne muannit bir sevda… Bu çocuğun hâli ne olacak? Onun için zamanın ufkundan doğacak sükût veya fırtınayı bekliyoruz. Fikren tamamıyla hilekârlığın aleyhindeyim fakat ne çare ki hile yolundan gidiyoruz. Şefkat'in mektubundan, zavallı kızcağızın eninlerinden İrfan'a hiç bahsetmedik. Bu sükûtumuzla vaziyeti daha ziyade vahimleştiriyor muyduk? Kim bilir? Bunu da sonra anlayacaktık.

Zevcem Nevber'i seviyor. Şefkat'ten nefret ediyor. Birine 'melek', ötekine 'şeytan' diyor. İrfan bu kızların hangisiyle daha ziyade bahtiyar olabilecek? Bu husus yeğenimin hissine, gönlüne ait ruhi bir meseledir. Zahire nazaran verilecek hükümlerde aldanılabilir. İrfan'ın gösterdiği kayıtsızlıktan Nevber çok müteessir. Fakat öteki biçare kız ne hâlde? Gönderdiği mektuba kim bilir ne can-suz[1888] helecanlar içinde cevap bekleyip duruyor?.. Bu kızlardan birine acıyıp da ötekine merhamet etmemek revâ-yı hakk[1889] mıdır? Biçare Şefkat zaten talihzede… İrfan'ın sevdasına bağlanmış. Halasını ondan bekliyor. Başka taraftan ümidi yok. Bu muhabbeti hakiki, bu müracaatı samimi, bu intizarı ciddi ise meçhuliyetin korkunç dalga-

[1888] can-suz: can yakan
[1889] revâ-yı hakk: hakka uygun, yerinde

ları arasında bata çıka istimdat eden bu sese cevap vermemek insanlığa yaraşır mı? Oh… Fakat biz sükût ediyoruz. Çok muzdaribim…

*

Sonbahar sabahı… Bulutlarda ara sıra ağlayan bir rükûdet[1890] var. Güneş kâh gülüyor kâh küsüyor. Kasımpatıları tomurcukta… Yazın son ümitleri güller solgun, kokusuz, neşesiz, yapraklar dallarından tek tük ayrılarak hazin ihtizazlarla ayaklar altına seriliyorlar. Güneş mevsiminin yakıp kavurduğu topraklarda şimdi kışın rutubetiyle canlanan yer yer çimenler yetişiyor… Kırlangıçlar çoktan hicret etmiş. Kışın da bizi terk etmeyen kuşlar belki avcı korkusundan yapraklar arasına saklanarak nadir ve hafif cıvıltılardan başka ses çıkarmıyorlar.

Boğazın yılankavi mavi sularına hâkim, hazanın elemiyle perişan bahçemizde Nevber, elinde bir kitap, hülyalı bakışlar, dalgın adımlarla dolaşıyor. İşte sakfında sarı yaseminler açmış kameriyenin içine girdi.

Öbür taraftan İrfan zuhur etti. Zavallı yeğenim melul, bitik… Kızın bahçedeki vücudundan bihaber. O da sonbaharın hüznünden gönlüne teselli arayarak yeisini avutmak için dolaşıyor. Kameriyenin önüne geldi. İrkildi. Nahoş tesadüf… Nevber'in orada olduğun bilseydi o yana adım atmazdı. Fakat bir kere olan oldu. Kız ile göz göze geldi. Birdenbire geri dönse çok büyük nezaketsizlik ve hemen de terbiyesizlik etmiş olacak…

Kızda renk uçtu. Biçarede hâlini belli etmemek için öyle elemli bir toplanış, süzülüş var ki… Cebrî ihtimamlarıyla bu şaşkınlığını gizlemeye uğraştıkça esrarını daha ziyade sezdirmiş oluyor…

Makûs sebeplerle melul olan bu dört gözün şuleleri birbiriyle çarpışınca İrfan, kızın hüznünde kendi yeisine bir benzerlik gördü. Gönlünün buzları biraz erir gibi oldu. Bir şey söylemiş olmak için sordu:

— Nevber Hanım, ne okuyorsunuz?

[1890] rükûdet: durgunluk

Muhatabesi elindeki kırmızı kaplı kitabı kapatıp bir yeşil cilt açarak zayıf bir sesle cevap verdi:

— Marden'ı[1891]…

— Ben bu muharriri çok sevmem. Eserleri kilise ve günlük[1892] kokar…

— Fakat yazdıkları milyonlarla satılıyor…

— İnsanlara hayatı sevdirmek gayretiyle gül pembesi renklere boyamaya uğraştığı için…

— Evet, mesleği böyle…

— Bu elem dünyasını dolduran bedbinleri[1893] bu Amerikalı muharrir yarattığı suni cennetlerde yaşatabiliyor mu?

— Eserlerinin gördüğü fevkalade rağbete bakılırsa öyle… Fakat ben bu hususta kimseyle müdâvele-i efkârda[1894] bulunmadım.

— Mütalaadan siz ne fikir hasıl ettiniz? Kendi hesabınıza ne diyorsunuz?

— Bir zamanlar tahrir ve mütalaa âlemlerinde bedbinlik moda imiş. Şimdi de herkes gözyaşlarından kahkahaya doğru koşmak hevesiyle çırpınıyor.

— Herkes değil. Yalnız fenalıklara göz yumabilen çılgınlar. Dünya böyle her gün daha berbatlaştıkça gönüller şenlenir mi?

— Bir müntehadan öbürüne atlamak moda değil mi?

— Rica ederim, bana bir pasaj okur musunuz?

— İrfan, kızın yanına oturdu. Onun sonbaharın solgunluğuyla imtizaç eden rengi, bakışlarındaki sevdavi[1895] dalgınlıklar, bir ma-

---

1891 Orison Swett Marden: telkinin gücüne inanan, olumlu düşündüğünde insanın başarı, güç, bolluk ve sağlığa ulaşacağı fikrini esas alan ve bu merkezde birçok yayını bulunan Amerikalı yazar (1848-1924)

1892 günlük: günlük ağacının tütsü olarak kullanılan ve nefese rahatlık veren reçinesi

1893 bedbin: karamsar

1894 müdâvele-i efkâr: fikir alışverişi

1895 sevdavi: sevdalı

sum vicdan kadar saf, alnına serpilmiş gür saçlarındaki şiiriyet, ilk defa delikanlının dikkatini celbediyordu.

Nevber'in bir ecnebi lisanından okuduğu parçanın tercümesi şu idi:

"Yeis… İşte insanların en büyük düşmanı… Bu canavar, kurbanlarına üç şekilde hücum eder: mazide çekilmiş olanlar, hâlde çekilenler, istikbalde çekilecekler…

Dünyayı bu ifritin pençesinden kurtarabilecek mucize sahibi, beşeriyet[1896] *halaskârı en büyük dâhi; kâşiflerin, mucitlerin, âlimlerin, kahramanların, fedakârların en büyüğü olacaktır… Bu âlemde batıl itikatların mütemadi*[1897] *esaret ve korkuları altında yaşamak felaketinden ne zaman kurtulacağız? Meşum bir iblisin gölgesi bütün neşe ve keyiflerimizi bozar. Uykularımızı kaçırır. Sıhhatimizi yıprandırır. Baştan başa hayatımızı matemzara*[1898] *çevirir.*

Beşikten mezara kadar bu melunun yed-i zabtındayız[1899]*. Çağrılmaksızın o, her düğüne, cenaze merasimine, her ihtifale*[1900]*, her resm-i kabûle*[1901]*, her ziyafete gelir. Her sofrada onun yeri vardır.*

Yeisin sebep olduğu tahribat, her tavsiften efzundur[1902]*. Dehaya musallat olur. Eserlerini bayağılaştırır. Âşığı kavrar, intihara icbar eder. Bütün zihinleri şaşırtan, yürekleri üzen, muvaffakiyetleri bozan, ümitsizliklere düşüren hep odur, hep o…*

Hasir insanlar, bu canavarın işkencesinden kurtulmak için her çareye başvurdular. Her devaya saldırdılar. Her seyyieye[1903]*, her ahlaksızlığa atıldılar. Kendilerini işrete verdiler. Esrara, morfine, kokaine, etere alıştılar. Ruhlarını şeytana sattılar. Bu zehirli ilaçla-*

[1896] beşeriyet: insanlık
[1897] mütemadi: sürekli
[1898] matemzar: matem yeri
[1899] yed-i zabt: tutan el
[1900] ihtifal: anma töreni
[1901] resm-i kabûl: kabul töreni
[1902] efzun: fazla
[1903] seyyie: kötülük, fenalık

rın tesirlerinden o kâfir kaçmadı. Bu mesmum çarelerde şifa arayanların daha ziyade kanlarına, damarlarına yayıldı.

Bunun perişan ettiği aileleri, bozduğu güzel tasavvurları, projeleri, yıktığı emelleri, saadetleri, intihar mezarına uzattığı bedbahtları düşününüz…

Diğer bir âlemden dünyamıza bir zair gelse yeisin bizim en sevgili bir dostumuz, müderrisimiz olduğu zehabına düşmekten kendini alamaz. Çünkü bize o kadar feci fenalıklarda, hıyanetlerde bulunan o menfuru biz o nispette büyük bir düşkünlükle sinemizde saklar ve besleriz. Saadet ve muvaffakiyet, faâliyyet-i kudretimizi[1904] *tenmiye edecek*[1905] *bir huzur ve selâmet-i fikriyye*[1906] *ile çalışmakla kâbil-i husûl*[1907] *olduğunu bildiğimiz hâlde her kârımızda bu laini işimize karıştırmak itiyadından kendimizi alamayışımız inanılmayacak bir hastalık değil midir? Yalnız uğradıklarımız değil, belki hiç uğramayacağımız kederlerin korkusuyla bütün hareketlerimizde felce tutuluruz.”*

Nevber bu mealde hayli sahifeler okudu. Nihayet İrfan sordu:

— Yeisin fenalığı izaha muhtaç değil… Müellif bunun pençesinden kurtulmak için bir deva salık vermiyor mu?

— Bu devayı altı yedi cilt ile anlatıyor.

— Uzun… Yeisin ilacını bulmak için bu kadar sahifeler okumak, belki sonunda pek memnun olamamak da insana fütur getirmez mi? Yeisi ortadan kaldırmak için evvela bunu husule getiren sebepleri yok etmeli… Benim dimağım bu ejderhanın dişleriyle oyulup dururken bu ızdırabı herhangi bir nasihatle duymamaklığım kabil midir?

1904 faâliyyet-i kudret: güç etkinliği

1905 tenmiye etmek: arttırmak

1906 selâmet-i fikriyye: düşünce selameti

1907 kâbil-i husûl: meydana gelebilme

Nevber ne itirazen[1908] ne de tasdiken[1909] bir şey söylemedi. Melul bir tevekkül ile dinledi. İrfan gayr-i şuûrî bir incizapla kızın yanına oturdu. Sakit, dalgın bir müddet yan yan birbirine bakıştılar. Bu takarrüpten Nevber'in solgun yüzünde şimdi renkler dalgalanıyordu. İrfan ona yaklaştığının farkında değil gibiydi. Bu hemen otomatik bir hareketti.

Şefkat'in sevdalısı, yanındaki hazin, zarif, mahcup kızda kaybolanın yerini tutabilecek bir letafet, bir fazilet aramayı bile aklına getirmiyordu. Onda yalnız bir dost, bir hemşire, konuşulabilir iyi bir arkadaş meziyetleri görmeye başlamıştı. O, bu kızla aralarında humma savletlerine çıkan gülünç ve elim macerayı bile unutmuş gibiydi.

Nevber niçin Marden'ı okuyordu? Düştüğü yeise çare bulmak için mi? Bu cihet, delikanlıya merak oldu fakat bunu sormak nezaketsizlik olacaktı. Kızı söyletmek için lakırdıya diğer vadiden bir girizgâh arayarak:

— Ben yeisi öldürmenin çaresini kitaplarda değil, tabiatta arıyorum. Lakin bulamıyorum. Çünkü müellefat[1910], tabiatın makesi[1911] değil mi? Taklide gitmedense asla, membaya müracaat daha doğru olmaz mı?

Kız biraz düşünerek:

— Büyük müellifler mürşit sayılırlar. Tabiatta kolayca seçemediklerimizi onların irşatlarıyla görmüş oluruz sanırım…

— Siz Marden'ın sahifelerinde zaafınızı kuvvetlendirecek misaller buldunuz mu?

— Bazı tuhaf şeyler yazıyor…

— Ne gibi?

1908 itirazen: itiraz olarak
1909 tasdiken: onaylayarak
1910 müellefat: yazılmış her şey
1911 makes: yansıma

— İnsanların kendi hâllerinden memnun olmadıklarına ve olamayacaklarına dair getirdiği bir misali müsaade ederseniz okuyayım…

— Buyurunuz, teşekkür ederim…

Nevber başladı:

"Yeislerimi, elemlerimi günü gününe kaydederim. Üzerlerinden birkaç yıl geçtikten sonra bunları tekrar okuduğum vakit hem güler hem ağlarım. Çünkü zaman, bu geçmiş sevinç ve yeislerin şekillerini makûs bir surette değiştirmiş bulunur. Ekseriya gülünecek şeyleri ağlanacak ve ağlanacakları gülünecek birer hâle getirir. Hayat, en yaman bir müstehzidir. Onun cilvelerini sahiye alanlar aldanırlar. Müstakar[1912] *olmayan şeylerde ebediyet tasavvur ederek sevinip veya yerinmek kadar budalalık olur mu?*

Onun müspet menfi cilvelerinden fazla müteessir olmamak... İşte en büyük feylesofluk... Talih başlarına konacağı adamların içinden ekseriya müstahaklarını aramaz. Onun teveccühlerinden mağrur olmak ne kadar gülünç ise darbelerinden kaçmak için binâ-yı vücûdu[1913] *yıkmaya kalkışmak da o kadar acınacak bir hâldir. Yeis, intiharın en avami şeklidir.*

Bu âlemde kimse nasibinden memnun değildir. Karışık arzularla daima müphem bir fütur, bir korku üzüntüleri içinde yaşarız. Şu aşağıdaki misal bu hâli oldukça muvaffakiyetle gösterebilir:

Vaktiyle bir sihirbaz varmış. Daima kediden tedehhüşle[1914] *titreyen bir fare hakkında merhamete gelmiş. Sihir kuvvetiyle bu küçük mahluku kedi yaparak 'Haydi dostum şimdi serbest serbest gezin.' demiş. Fakat bu mucizeli istihaleye*[1915] *rağmen kedi olan fare hareketlerinde yine serbestleyememiş. Onun yine endişeden kurtulamadığını gören büyücü sormuş: 'Ne'n var? Neye sıkılıyorsun artık?', 'Köpekten korkuyorum...' cevabını almış. Sahir bu sefer*

[1912] müstakar: istikrarlı, devamlı

[1913] binâ-yı vücûd: beden

[1914] tedehhüş: korkma

[1915] istihale: değişim, dönüşüm

kediyi köpeğe tahvil etmiş fakat hayvanda hâlinden yine tamam bir memnuniyet göremeyince tekrar ettiği suale köpek 'Kaplandan korkuyorum.' cevabını vermiş. Bu defa da köpek, kaplan olmuş. Lakin onun yine aynı muhteriz hâllerden kurtulamadığını gören sahir 'Yine neden titriyorsun kuzum?', 'Avcıdan…', 'Ha! Üç şekil değiştirdin, memnun olmadın. Artık şimdi insan olman kaldı fakat ben seni adam yaparsam vesveselerin, kuruntuların, korkuların en büyüklerine düşürmüş olurum. Ne yapsam hilkatinde bir fare ürkekliği var. Onu izale edemeyeceğim. Haydi sen yine aslına rücu et. Hayatın her ufkundan görünen diğer bir ufuk vardır ki saadet orada zannolunur. Ve bu, nihayeti gelmeyen bir hayalden ibarettir."

4

Şefkat'in hatırası ona benliğini kaybettirecek kadar İrfan'ın zihnini doldurmamış olsaydı belki gönlü Nevber'de teselli aramak cihetine meyledebilirdi. Fakat eski aşkın elemi onda perestişinden gayrıya olacak sevda hislerini yakıp kurutmuş gibiydi.

Maahaza Nevber'in kadın yahut erkek oluşundaki cinsiyetini hiç nazarıitibara almayarak bazı meseleler hakkında onunla arkadaşça müdâvele-i efkârdan İrfan'ın aldığı haz artmaya başlamıştı.

Yine bir gün böyle bahçe gezintisi tesadüfünde bir bankoya oturarak sohbete daldıkları esnada ve yine söz hayatın yeisine karşı türlü tedbirlerle azimkâr bir mücadele tavsiyesinde bulunan Marden'ın eserlerine intikal etmişti.

İrfan hiçbir hafi maksada müstenit olmayarak ve kızın kendine karşı olan hissî vaziyetini unutarak büyük bir hulûs-ı kalble sordu:

— Nevber Hanım, ne için yeis ile mücadil[1916] kitapların mütalaasını diğerlerine tercih ediyorsunuz?

Zavallı kızın solgun yüzünden bir ateş dalgası geçti. Sükût etmek, aşkını itiraf demekti. Bu suale bir cevap uydurmak da müşküldü. Bütün metanet ve kiyasetini imdadına çağırarak:

[1916] mücadil: mücadele eden

— Bu bana ana babadan mevrus bir hâldir. Küçükten beri tabiatım malihülyalıdır. Zannederim ki müellif de benim gibilerine hitap ediyor.

— Ben de sizin gibi değil miyim?

— Belki…

— O hâlde müellifin nasihat fukarasından biri de benim.

Kız önüne bakıyordu, İrfan onun yüzüne… Bir müddet öyle dalgın düşündüler. Nihayet delikanlı sualinin vereceği nazik noktayı hiç mülahaza etmeksizin sordu:

— Nevber Hanım, aşk bir yeis midir?

Kız biraz bozularak:

— Telakkiye göre…

— Nasıl?

— Mizaca göre…

— Tahlili güç bir mesele…

— Bunu büyük bir neşe veya yeis yapanlar var…

— Zannederim ki aşktan mesut veya bedbaht olmak insanın kendi elinde değildir. Âşıkların hepsi de saadete doğru koşmak çılgınlığıyla çırpınıp dururlar fakat vukuat ters zuhur ederse?

Zihinleri teati ettikleri fikirlerin muhakemesine dalıyormuş gibi yine bir sükût vakfesi geçirdiler…

İrfan yine teemmülsüz[1917] birdenbire sordu:

— Ben kendi hissiyatımı tahlil edebilirim. Ben bir çıkmaz sokağın içindeyim fakat siz, Nevber Hanım, sevdayı neşe yapabilir misiniz?

Kız, yalnız yüzünün kızartısıyla cevap verdi.

*

[1917] teemmül: etraflıca düşünme

Bu iki gencin bahçe tesadüfleri sıklaşıyor, musahabeleri[1918] samimileşiyor, gittikçe daha açılıyorlardı. Fakat birbirine ilanıaşk suretiyle değil… Kız hissiyatını gizlemeye uğraşıyor, oğlan hep Şefkat'in sevdası etrafında tutuşmuş bir pervane çırpıntılarıyla dolaşıyordu.

Fakat bu Şefkat nerede ve nasıl tehlikeler içinde yaşıyordu? Bu metresle *amant* bir gün karı koca olarak birleşecekler miydi? Nevber bunu çok merak ediyordu. Lakin istikbalin bir saat sonraki sırrını dosdoğru keşfedebilecek kudret kimde vardı? Arada bu Şefkat olmasa İrfan, Nevber'e kalacaktı. Kızcağız bu cihetten çok ümitvardı[1919]. Delikanlının gönül kalesinden kendi duhulüne müsait bir rahne[1920] açabilmek için bu hücuma Şefkat barusundan[1921] girişmek lüzumunu hissetti. Zira İrfan'ın en zayıf damarı orasıydı. Şefkat o belalardan sağ çıkarsa Allah, İrfan'la ikisini birbirine mübarek etsin… Çok yürek yakan bu müthiş acıya Nevber çaresiz katlanacaktı. Lakin yalnız esrarengiz bir mektup feryadıyla varlığından ses veren bu kayıp kızın hayatı şayet bir kazaya uğrarsa Nevber şimdiden İrfan'ın muhabbetine istihkak göstermek yani onun matemzede gönlünde kendine geniş bir yer hazırlamış olmak için büyük bir fedakârlıkta bulunmayı kararlaştırmıştı. İrfan'dan saklanan Şefkat'in istimdat mektubunu ona haber verecekti.

Yenge hanım, pek gizli tutulan bu mektubu hasbe'l-icâb[1922] Nevber'e göstererek bu dalaletzede çocuğu o Kokotlar Mektebi yosmasının meşum sevdasından kurtarması için çok yalvarmıştı. Nevber de bu fırsattan bilistifade kaşla göz arasında mektubun bir suretini çıkarmaya muvaffak olmuştu.

Yine bir gün bu iki genç bahçenin tenha bir köşesinde baş başa verip gönülden, aşktan konuşurlarken bahis tekrar, sevdayı bir elem yahut zevk yapmak meselesine döküldü.

1918 musahabe: sohbet etme
1919 ümitvar: umutlu
1920 rahne: yarık
1921 baru: sur
1922 hasbe'l-icâb: durum icabı olarak

İrfan uzak ufukların arkasında kayıp emelini arayan gözlerinin süzgünlüğü arasında dedi ki:

— Zamane doktorlarından birçokları *autosuggestion*'dan[1923] bahsediyorlar. Güya insan kendi kendini hüsn-i telkîn yahut sû-i telkîn edebilirmiş.

— Evet Marden bu hususta misaller zikreder. Mesela Profesör Gates bütün fikrini başparmaklarından birinin üzerine sevk ederek beklemiş. On dakika sonra bu parmağın ucuna kan toplanmış ve harareti diğer başparmaklara nispeten iki derece artmış. İnsan herhangi bir hastalık korkusuyla bütün dikkatini mütemadiyen bir uzvu üzerinde teksif ederse aynı hâl vuku buluyormuş. İnsan aslen kendinde olmayan marazlara böyle uzun boylu merak seyyiesiyle uğrayabilirmiş…

— Doktorlar da böyle yavaş yavaş fen hududundan çıkarak manyetizmacı, telkinci oluyorlar. İlim büyücülüğe dönüyor fakat anlaşıldığına göre bu da idman ve maharet ister. Mesela şimdi ben ne kadar uğraşsam, bütün dikkat ve fikrimi oraya vererek başparmağımın ucuna kan toplayamam… Siz böyle bir hokkabazlık yapabilir misiniz Nevber Hanım?

— Hayır…

— Niçin hayır?

— Çünkü benim kendi nefsim üzerindeki iradem o kadar kuvvetli değil.

— Ah, ben bu mucizeye nail olarak kendi kendimi telkin edebilseydim…

— Ne yapardınız?

— Tutulmuş olduğum ateşten kendimi kurtararak sizi severdim Nevber Hanım…

Kızcağız bu itiraf karşısında kloroform koklamış gibi bir baygınlık geçirerek sarardı. İtirafının derin tesirini anlayan İrfan, hemen hatasını tamir için:

[1923] *autosuggestion*: kendi kendine telkin

— Fakat bu mucize elimde değil, başka bir tarafa ebedî bir aşk ile tutkunum…

Nevber baygınlıktan gelen zaafla sesi titreyerek

— Macerayı tamamıyla biliyorum. Ve hatta… dedi, sustu.

Bir anda ateşi gözlerine birikmiş bir merakla İrfan, kıza dönerek:

— Bu “ve hatta” dan sonra susmak, beni âdeta hançerlemektir.

Nevber ezilip büzülerek:

— Affedersiniz İrfan Bey… Boş bulundum.

— Hayır… Hayır… Bu hususta asla mazeret kabul etmem. “Ve hatta”nın mabadına[1924] devamınızı rica ederim.

— Bu sırrı açmakla size iyilik değil, belki büyük bir fenalık etmiş olacağım. Amcanıza, yengenize karşı da ağır bir mesuliyet altında kalacağım…

— Kendi macerama ait bir sırrın benden saklanılması pek vahim neticeler tevellüt edebilir[1925]. Zannederim ki buna sizin vicdanınız da razı olmaz. Benim hatırımın tatmini namına bu mesuliyetin ağırlığına katlanmanızı mütezellilane[1926] istirham ederim Nevber Hanım…

— Peki ağabey, emrinize itaat etmemek benim de elimde değildir. İşte “ve hatta”nın ötesi… Ben Şefkat Hanım’a dair sizce meçhul kalmış pek mühim şeyler biliyorum…

İrfan, kızın ayaklarına kapanmak için atıldı fakat muhatabesi onu omuzlarından yavaşça iterek:

— Ağabeyciğim yapmayınız. Beni mahcubiyetten öldüreceksiniz. Ben bu esrarı size söyler isem teveccühünüzden başka bir minnetinizi celbetmek için söylemeyeceğim.

— Söyleyiniz, meraktan boğulacağım…

[1924] mabad: arka, devam

[1925] tevellüt etmek: doğurmak, ortaya çıkarmak

[1926] mütezellilane: alçak görülmeye razı olurcasına

— Şefkat Hanım'dan size mektup var…

İrfan'ın gözleri büyüdü. Ağzı açıldı. İşittiğine inanamaz bir helecanla:

— Ne diyorsunuz? Bir daha söyleyiniz…

— Şefkat Hanım'dan size mektup var…

— Her şakaya tahammül ederim fakat bu benim can damarımdır. Ona dokundurtmam…

— Şaka etmiyorum.

— Mektup nerede?

— Yengenizde…

— Niçin bana verilmemiş?

— Bazı mülahazalara mebni…

— Bunu şimdi elime geçirmek için bir cinayet işlemek lazım gelse çekinmem. Anlıyor musunuz Nevber Hanım?

— Allah göstermesin. Cinayete lüzum yok. Bu mektubun sizce pek kıymettar olduğunu bildiğimden bir suretini çıkarmıştım.

— Ne mealde?

— Zavallı kız müşkül bir mevkide kalmış sizden yana yana istimdat ediyor.

— Veriniz bu sureti bana… Mukabilinde hayatımı, canımı isteyiniz.

Nevber, ceketinin cebinden çıkardığı dörde katlı bir kâğıdı uzatarak:

— Alınız. Mukabilinde sizden hiçbir şey istemiyorum. Hayatınızı sevgilinizle beraber mesudane[1927] geçiriniz. Başka dileğim yoktur.

İrfan mektubu kapar. Her cümlesinde raşeler geçirerek okumaya dalar, bitirir. Hiçbir şey anlamamış gibi tekrar başlar. Ve her tekrarında yeni yeni meallere intikal ediyormuş gibi heyecanı artar.

1927 mesudane: mutlu bir şekilde

Nihayet ruhunun bütün çılgın feveranıyla birdenbire kıza atılarak:

— Nevber, hastalığımda nöbet ateşleriyle bilmeyerek sana sarılmışım… Müsaade et, şimdi şuurumun olanca galeyanıyla seni sineme bastırayım!..

Nevber, bu bir çift asabi kolun mengenesi içine girdi. Sevgilisinin nefesini bütün yakıcı ve bayıltıcı hararetiyle kendi dudaklarının üzerinde duydu. Ve onun soluklarını içerek göğüs göğüse iki yürek darabanlarının birbirine karıştığını hissetti.

Dünya lezzetlerinden hiçbirine mikyas[1928] olmayan bu garami[1929], kısa rüyadan uyandığı zaman, karşısında kimseyi göremedi. İrfan kaybolmuştu.

5

Bir gün geçti. Günler iki, üç, dört oldu. Gidiş o gidiş. İrfan Yekta kayıplara karıştı. Gaybubet haftayı buldu. Her taraf arandı tarandı. Çocuk meydanda yok. Vaki müracaatımız üzerine yapılan zabıta tahkikatından iyi veya kötü müspet bir netice çıkmadı.

Eve ağır bir facia havası çöktü. Günde birkaç defa bayılıp bayılıp ayılan matemzede valideye söz anlatamaz bir hâle geldik…

Nevber, ketm-i hissiyyâta[1930] uğraşarak gizli odalara kapanıp ağlıyor fakat teessürünün derecesini kan çanağına dönen gözlerinden anlıyorduk.

Nihayet gaybubetinden yirmi gün sonra İrfan'dan Paris damgalı bir mektup aldık.

Mektup

Size çektirdiğim ızdırapları biliyorum. Yüzüm yok... Şu satırları yerlere geçerek yazıyorum. Ne yapayım ki mukadderata hâkim

---

1928 mikyas: karşılık

1929 garami: aşkı ve duyguları anlatan, lirik

1930 ketm-i hissiyyât: duyguları gizleme

olmak elde değil. Hepimiz dakikada binlerce fersah mesafe kateden bu feza güllesi üzerinde ömür namıyla birer türlü çile dolduruyoruz.

Geçirdiğim müthiş meraret saatlerini size anlatamam. Dünya cehennem, teneffüs ettiğim hava zehirdi… Vapurla gidip gelirken Boğaz'ın serin anaforları üzerinde kaç defa suların cazibesiyle beynim döndü. Kanımın ateşini bu soğuk dalgaların karında[1931] *söndürmek istedim. Vapurun bordasında kaç defa kendimi kaybederek sendeledim. Aşk ve ölüm… Bu iki uçurumun arasında kaç defa muallakta kaldım…*

İnanınız ki Allah'ın tamusu[1932] *aşktır. Halik ondan kuvvetli ateş yaratmamıştır ve yaratamaz… Mahrukat*[1933] *yanıyor, kül oluyor fakat insan yanıyor, kül olmuyor. Vücûd-ı beşerde ihtiraka tahammül eden mütemadi bir sermaye var. İnsanın eti, kemiği ateşe, işkenceye demirden daha mukavim.*

Şefkat'i buldum. Ama nasıl? Anlatsam heyecandan tüyleriniz ürperir. Ruhu fevkalbeşer[1934] *bir savletle yanan bir muzdaribin gözüne hiçbir tehlike gözükmüyor. Zayıf sandığımız âdemoğlu işte inanılmaz mucizeler icadına kadir bir harika kesiliyor. Benzin deposu tutuşmuş bir tayyareci, küçük ecel arabasıyla havada bir kavis çeviren cambaz, benim kadar tehlike atlatmamıştır.*

Şefkat'e kavuştum. Ama esatirin[1935] *nim ilahlığa yükselen aşk kahramanlarını, eski zamanın dağları delen Ferhatlarını, Mecnunlarını gölgede bırakacak bir cüretle…*

Birbirimizi bu kadar hayale sığmaz müşkülatla bulduktan sonra artık tehlikelerden kaçmak zaruret hükmünü aldı. Sevdamızın altın kanatlarını çırparak huzur ve saadet tasavvur ettiğimiz vaatli, münevver ufuklara doğru uçtuk.

Ne ile geçineceğimizi sorarsınız…

[1931] kar: dip

[1932] tamu: cehennem

[1933] mahrukat: yakılacak şeyler, yakıtlar

[1934] fevkalbeşer: insan üstü

[1935] esatir: efsaneler, mitoloji

Bir çift çayır kuşu yuva kurmak için bir semtten diğerine göçtükleri vakit gıda endişesine düşerler mi? Ama diyeceksiniz ki: "İnsan, kuş ve hayat, roman değildir." Bugünün çetin ihtiyaçlarına karşı hayalat silahıyla güleşilmez. Amcacığım, emin olunuz ki hayatın ihtiyaç, ızdırap, sefalet sahifelerinin öbür yüzlerinde kısmet olunca kolaylıkla kazanılır muvaffakiyetleri, neşeleri, saadetleri de vardır. Şefkat ne için bir sinema yıldızı olamasın? Ben ne için bir Valentino sanatkârlığı gösteremeyeyim?

Hep bu sözlerime 'gençlik cinnetleri' diyeceksiniz. Bırakınız efendim biraz da yaşımızın kafasıyla düşünelim. Belki bu çılgınlıkların velveleleri sağır talihimizin kulaklarına ciddiyattan daha hoş gelir…

Zavallı anneciğim ne kadar teselli kabul etmez bir elemle sarsılacağını biliyorum. Onun Allah'a imanı kuvvetlidir. Sağ kaldığıma şükretsin. Her şeyde bir hikmet olduğunu düşünsün. Hayatın bu dalgalarını geçirelim. Çok sürmez, yine kavuşuruz.

Sevgili amcam, siz felsefenin nâ-kâbil-i hall[1936] *muğlaklıkları içinde ihtiyarladınız. Her adımınızı cemiyetin riyakâr, namuayyen*[1937] *ahengine uydurmaya uğraşmak yorgunluğuyla bitapsınız. Bazı günahlar vardır ki ecirleri tesirde sevabı geçer. Bazı sallapatlıklar olur ki hesaplı nişan alışlardan ziyade gider hedefi bulur. Affınıza, daha ziyade merhametinize muhtacım. Bu hareketim bir cinnet ise onun müessiri ben değilim. Onu yaratan sebepleri arayınız. Bu deliliklerimi muhakemede determinist olunuz. Bu meselelerin içinden çıkmak için Şark'ın fatalistliğine sığınmaktan başka çare yoktur.*

Yengeciğim, hayatta yalnız hüsnüniyet para etmez. Pratik ister. Siz, benim yüreğimi yakan ateşi anlamadınız. Bütün ruhumun taabbüdüyle[1938] *müteveccih olduğum aşk kıblesinden beni diğer bir mihraba çevirmek istediniz. Tabiatın meşrebini bilmiyoruz. Dilini*

[1936] nâ-kâbil-i hall: halledilmesi mümkün olmayan

[1937] namuayyen: belirsiz

[1938] taabbüt: kulluk etme

anlamıyoruz. Onunla daima zıtlaşıyoruz. Felaketlerimiz buradan doğuyor. Hep yorgunluklarımız onunla aramızdaki sû-i tefsîrlerden, tenafürlerden[1939] *çıkıyor.*

O beyhude muhalefetinizle işimizi geciktirdiniz. Bu teehhür yüzünden Şefkat'le ben az kaldı kazaya kurban gidiyorduk fakat bunu bize iyilik namına yapmış olduğunuz için bu mesafelerden samimi, har teşekkürlerimizle ellerinizden öperiz.

Nevber... Nevber... O mukaddes kız talihimin kapkaranlık gecelerinde etrafı seçemeyerek çırpınırken başları nurdan taçlı azizeler gibi o benim yolumu aydınlattı. Beni felaket zindanından kurtardı. Samimiyetle yanan yüreğimin duasıyla Nevber de mesut olacaktır. Ona olan bahtiyarlık borcumu teşekkürlerle ödemiş olamam. O kalbimin veliyesidir. Onu unutmayacağım. Unutamayacağım. Ben onun ebedî minnettarıyım. O benim daimî melekü's-sıyânemdir. Düşeceğim her tehlikeli vaziyette onun masum hayalinden istimal edeceğim.

Anneciğim, amcacığım, yengeciğim, Nevberciğim... Yüreğimde hepiniz, hepiniz beni yaşatan sanemlerimsiniz[1940]. *Gayriiradi isyanımla gönüllerinizdeki kıymetli mevkimi kaybettiğimden eminim.*

Her maceranın bir sonu, her fırtınanın bir sükûneti vardır. Yine buluşacağız. Yine öpüşeceğiz. Yine koklaşacağız. Çekilenler unutulacak, bahtiyar olacağız. Sevinç deraguşlarımızda dudaklarınız tazirlerinden[1941] *evvel, gözlerinizin meserret*[1942] *yaşlarıyla beni affedeceksiniz.*

Size kavuşmak ümidiyle yaşayan

İrfan Yekta"

Bazı gençler vardır ki nasihat almazlar, verirler. İşte bir tanesi! Şaşkın bir heyecanın raşeleri arasında türlü mantık zaafları, muhakeme garabetleri sırıtan bu mektubu okuyup bitirince ben, zevcem,

---

1939 tenafür: nefret etme

1940 sanem: çok güzel kimse; put

1941 tazir: özür dileme

1942 meserret: mutluluk

yengem, Nevber birbirimize bakıştık. Çehrelerimizi derin bir hayret teessürü kaplamıştı. Yalnız İrfan'ın validesi, gözlerine tutmuş olduğu mendilin içine sarsıla sarsıla hıçkırıyordu. Ona dönüp dedim ki:

— Yenge ağlama… Müthiş bir meçhuliyetin azabından kurtulduk. İş ne imiş anlaşıldı. Oğlun sağ. Evvelen, buna sevinerek Allah'a şükretmelisin. Saniyen, büyük tehlikeler hep atlatılmış. Salisen, bunu takip edecek birkaç mektuptan sonra göreceksin, İrfan bize adresini haber verecektir. Artık buradan ona icâb-ı vechile[1943] muavenet edebiliriz…

Yengem gözyaşlarının bulanıklığı arasından melul bir tevekkül ile bana bakarken devam ettim:

— Sana yüreğimi söyleyeyim. Benim İrfan'a ait endişelerimden çoğu, en müziçleri zail oldu. Yalnız hayret ettiğim bir şey var. Bir kötü kadının evimize ayak atmasıyla bakınız ne şeametlere uğradık. Bu âlemde iyi kimdir, kötü kimdir? Yeni felsefeye göre bu cihet katiyetle tayin edilememekle beraber fenalıklardan ne kadar çekinerek yaşamaya uğraşsak kötülerin seyyielerinden kendimizi büsbütün kurtaramıyoruz. Beşeriyeti ıslaha uğraşmak geç müsmir olan[1944] ve bazen hiç olamayan çok ağır bir vazifedir. Kötüleri iyileştirmeye çalışılırken daha evvel iyiler fenalaşıyor.

İşte tastamam kendi kafasıyla düşünen bir zamane genci… Bunlar âlemi baştan aşağı kaplayan zorlukları hiç görmeyerek hayatı kendi lehlerine tefsir ile yaşıyorlar. İrfan, iktihamı[1945] cidden elim, yeni güçlükler içine girmiş olduğu hâlde mektubunda kendilerini bütün müşkülattan kurtulmuş görmek ve göstermek çocukluğundan vazgeçemiyor. Şefkat, bir sinema yıldızı olacakmış. Kendisi de bir ikinci Valentino… İşte bütün sıkletleriyle asıldıkları hayalî ümit halkası. Gülünç mü? Hayır… Ağlanacak bir nikbinlik[1946]…

*

[1943] icâb-ı vech: gereken yöntem
[1944] müsmir olmak: olumlu sonuç vermek
[1945] iktiham: tahammül etme
[1946] nikbin: iyimser

Sonbahar ilerlemişti. Güneşte garizî[1947] harareti gittikçe sönen bir hasta nöbetleri vardı. Solgun çiçekler damla damla şebnemlerini akıtarak üşüyorlardı.

Nevber mantosuna bürünerek bahçeye çıktı. Hâlsiz adımlarla orada burada dolaştı. İrfan'la yan yana oturmuş oldukları kanepe garip bir mıknatısla vücudunu cezbetti. Kendini oraya bıraktı. Bir müddet etrafına bakındı. Her şeyde ağlayan bir melal vardı. Bütün payimal olmuş[1948] yapraklarıyla, dökülen çiçekleriyle, bütün kokularıyla, güzellikleriyle kışın aguşunda can çekişen yazın ne hazin bir ölüşü vardı…

Bir zaman gözleri semaya dikildi. Şimalden cenuba küme küme hicret eden bulutlardan müteşekkil şita[1949] ordularının o namütenahi sahada toplanışlarını temaşaya daldı. Hüznü arttı. Dalgınlığı ziyadeleştikçe hakikatten tatlı bir hayal âlemine göçtü. Gününü, saatini kaybetti. Tamamıyla maziye döndü. Şimdi, İrfan'la o kanepe üzerinde geçirmiş olduğu garam[1950] anını yaşıyordu.

Hazan bulutlarının arasında doğan asumani bir hayalin zeminine indi. Bu, İrfan Yekta yahut ki onun şekline girmiş bir melekti. Süzük, mütehassir gözlerle birbirine bakıştılar. Onu yine göğsü üzerinde hissetti. Yine vücutlarının harareti, kalplerinin helecanı, nefeslerinin ılıklığı birbirine karıştı.

Bu firdevsî rüyada ne kadar kaldığını bilmiyordu. Gözlerini açtığı vakit kendini yine bir başına yapayalnız buldu. Melek, kanat hışırtılarını duyurmadan uçup gitmişti.

İnsan ne kadar hüzün veya mesudiyet anları yaşasa bütün varlıklar, bütün hayat rüyaları, bütün aşk lezzetleri işte bu idi. Bir varmış bir yokmuş…

Metruk kız mendilini yüzüne götürerek şöyle hıçkırdı:

[1947] garizî: yaratılıştan gelen

[1948] payimal olmak: ayaklar altında olmak

[1949] şita: kış

[1950] garam: şiddetli arzu, sevgi, aşk

— Hayalle hakikati niçin birbirinden ayırmaya uğraşıyorlar?.. Hep neticeler hiçliğe varıyor. İrfan, benden ne kadar uzaklaşsan yine daima kalbimde, dimağımda yaşayacaksın… Metruk, meyus anlarımızda mademki hayalatla gıdalanabiliyoruz, maddiyetin başkasının olsun. Ben maneviyetinle iktifa edeceğim. Çünkü aşkın bu nevi sönmez, aşınmaz. Saf, nezih ve müebbettir. Sen Şefkat'ten ziyade benimsin…

Bu sözlerle ufuklardan mahzun gönlüne teselliler toplamak istedi. Siyah, uzun kirpikleri incilendi.

BİTTİ

Heybeliada

14 Şubat 1928